

Arhiv

A
9174

PĀVILS ROZĪTS

CEPLIS

ROMĀNS

Rīgā, 1928

Valtera un Rapas akciju sab. izdevums

125038

A
—
9174

PĀVILS ROZĪTS

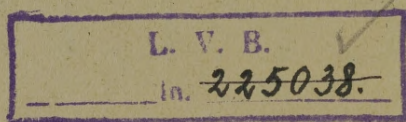
CEPLIS

ROMANS

Rīgā, 1928

Valtera un Rapas akc. sab. izdevums

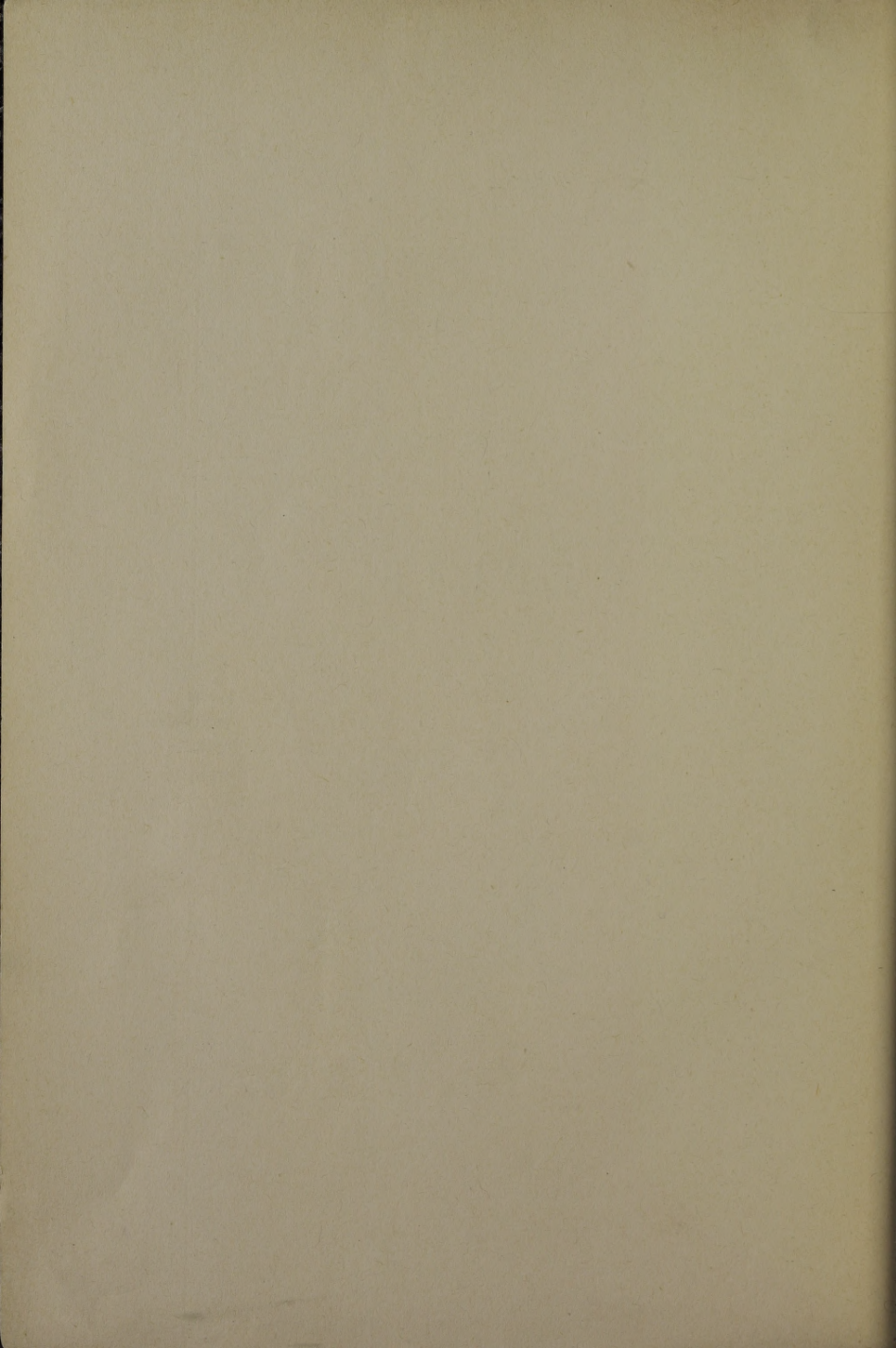
Valtera un Rapas
akc. sabiedrības spiestuve
Rīgā, Brīvības ielā 129/133.

0306086457

CEPLIS

I

Skaidri varēja just, ka laiks jau griežas uz pavasara pusi. Uzsniģušajam snieģam aizvien sekoja vējains lietus un ielas klājās gandrīz neizbrienamiem dubļiem. Važoni rītos jūdza kamanās, bet ap pusdienu tiem jau vajadzēja pārjūgt ratos, lai vakarā atkal apmainītos pret kamanām. Zirgi izskatījās netīri un izmirkuši, bet nedaudzie taksometri pa dubļiem pērās ar tādu sajūsmu, ka lika sajust savu tuvošanos ne tikai gājējiem un viņu uzvalkiem, bet arī namu sienām un veikalu logiem. Tomēr tā sauktos taksīšus rīdzinieki izlietoja tikai skurbā prātā, kad naudas nebij žēl un kad dzīvi gribējās izjust straujāku par ormaņa klidzināšanu. Skaidrā prātā viņos brauca tikai paši turīgākie vai arī topošās dzīves straujuma saindētie, kuriem patika ar nebēdīgu ātrumu drāzties gaŗām namu miegainam pelēkumam un izjoņot visu Rīģu dažās minūšu desmitās. Bet tādu Rīģā nebija daudz, tāpat kā bagātinieki bija vēl tikai tapšanā.

192... gada janvāra beigās kādu dienu jau no paša rīta pār Rīģu plosījās asi vēji, griezdami pa gaisu mīkstas snieģa pikas, lai pēc mirkļa kapātu gājējiem lietu sejā. Pa Brīvības bulvāri no Iekšrīģas puses, irdamies cauri pretīmnācēju straumei, steidzās kāds kungs bebrādas kažokā. Viņa sejā bija aizvainotība un rokas viļģīgi svaidģjās kā linu kulstģtģjam. Tas bieģi

pie sevis izmeta pa neapmierinātam vārdam un tik skaļi, ka gājēji atskatījās. Bet kungs bebrādas kažokā to pat nemanīja, jo tik ļoti viņš bija nogrimis sevī. No aprautiem vārdiem varēja noprast, ka viņam ir nodarīta liela pārestība, kas grūti būs labojama. Viņš nogriezās Tērbatas ielā un gar Apgabaltiesas namu ejot skaļi izmeta:

— Tā ilgi nevar iet, ja visur priekšgalā sēd skauģi un nemākuļi!

Šinīs vārdos jaunais rūpnieks Oskars Briedis izkiedza savu pēdējo niknumu un viņa seja itkā noskaidrojās. Vējš aiz bebrādas apkakles dzina lietus lāses, bet Briedis par to nelikās ne zinis. Viņš nāca no Finanču ministrijas, kur bija meklējis aizdevumu, lai varētu arī savus spēkus pielikt dzimtenes panīkušās rūpniecības atjaunošanai. Bet tur viņu noraidīja, jo tam neesot noteikta plāna un nodomu. Kāds gan Briedim varēja būt plāns, ja pašas naudas vēl nebija? Dodat tikai naudu, gan tad radīsies plāni un nodomi. Nevar taču iepriekš būvēt diezin kādas gaisa pilis! Un Briedis, pārākuma apziņas pilns, pasmaidīja par ierēdņu neapdomīgo rīcību un nopriecājās sevī, ka atpakaļ bija nācis kājām, jo viss aizvainotības īgnums bij izgaisis un citi nepamanīs viņa neveiksmi. Uz ministriju Briedis brauca taksītī, bet tagad steidzās uz restorānu „Atmodas Gars“, kur to gaidīja vairāki jauni rūpnieki un arī tādi, kas tikai vēl sapņoja par savu spēku ziedošanu dzimtenes atjaunošanas darbam.

„Atmodas Garā“ dūca un dūmoja. Zilipelēkajā gaisā dzērāji ap galdiņiem izskatījās kā sakumuši

ērmi, kas svaidīja rokas un plātīja mutes, bet kuŗu vārdu atesvišķās skaņas nebija dzirdamas, jo tās saplūda ar vispārējo dūkoņu. Ap kādu galdu sēdēja seši vīri piesārtušām sejām un atpogātiem kažokiem. Tie bija Latvijas jaunās rūpniecības un tirdzniecības topošie noteicēji, kas vairāk mīlēja runāt un tērēties, nekā strādāt un savus uzņēmumus nostiprināt. Visi viņi pa kara un revolūciju laikiem bij iekrājuši lielākus vai mazākus kapitālus dažādās papīra valūtās. Bet daudz vairāk par naudu viņi bij iekrājuši pārgalvību un drosmi, kas nevienai pasaulīgai varai negrieza ceļu, ja tikai varēja nopelnīt. Gandrīz visi viņi bij melnās biržas varoņu tuvi līdzdarbinieki Latvijas naudas krišanas laikā. Bet viņi arī bija pirmie, kas dzirdēja un saprata finanču resora vadoņu domas, ka valstij jānāk palīgā nostiprināt rūpniecību un tirdzniecību, lai tās pilnīgi nenonāktu žīdu vai vāciešu rokās. Tie bij cilvēki, kuŗiem vecumu grūti noteikt, jo noskūtās sejas un līdz ādai apcirptās galvas spīdēja kā spoguļi, kas par sevi nekā nemīlēja paust.

„Es savus kapitālus sīkumos negribu ieguldīt. Ja mēs nevaram radīt nekā liela, grandioza, tad nav vērts iesākt,“ — runāja viens no sešiem — Edgars Ceplis, kas savu naudu bija iekrājis Krievijā un tikai vēl nesen aizzīmogotos saiņos pārvedis dzimtenē. Par Cepla kapitāliem runāja dažādi un bij cilvēki, kas tos vērtēja vairākos desmitos miljonos, kaut gan noteiktas skaidrības neviens nezināja. Arī Ceplis pats šinī lietā noslēpumaini klusēja un ļāva ikvienam savu bagātību novērtēt pēc patikas. Tādēļ viņam tagad bija draugi visās aprindās, kas centās Cepli pievilkt savos uzņēmumos par līdzdalībnieku. Bet Ceplis zināja, ka naudu daudz vieglāk izšķiest, nekā sakrāt un tādēļ bija ļoti

uzmanīgs. Bez tam tagad viņam visi bija draugi, bet ja tas sasaistīsies ar kādu uzņēmumu, tad daudzi atkritīs un kļūs varbūt pat naidīgi. Ja jau uzsākt sīvu cīņu, tad arī zināt par ko. Šie pieci, kas viņu visu laiku centās pārliecināt neturēt kapitālus dīkā, bet laist darbā, nebija tie, kas Cepla jūtēlīgo godkāribu apmierinātu, jo Ceplis gribēja būt reizē tirgotājs, rūpnieks, politiķis, valstsvīrs un kultūras darbinieks. Jā, un arī dzejnieks, jo Cepla godkāribai nebija robežu: naudas viņam netrūka un tādēļ tas tagad varēja būt viss. Ikviens glaimoja viņa godkāribai, bet reizē arī centās ievilkāt to savos uzņēmumos. Bet Ceplis jutās kā jaunava ar smagu pūru, kurai precinieki brauc no malu malām, ka loki vien lec.

„Tā nesakat, Cepla kungs, latvieši vienmēr visu iesākuši no mazuma. Tā ir drošāki,” — iebilda pakavu fabrikas īpašnieks Miķelis Nagainis, kurā uzņēmumā izgatavoja arī pakavu naglas, stotes un dažādus peļu slazdus.

„Tādēļ viņi arī nekā nav panākuši,” — Ceplis vīzdegunīgi atsvieda.

„Kā, nav panākuši?” — gandrīz reizē iesaucās tie pieci, kad galdam tuvojās Oskars Briedis.

„Nu, kā izgāja? Ko ministrs teica? Cik iegrieza?” — Briedim pretī bira jautājumu krusa. Bet Briedis mierīgi apsēdās, nesteigdamies atpogāja kažoku un noslēpumaini pasmaidīja, jo viņš bija apņēmies nevienam nestāstīt sava gājiena patieso iznākumu.

„Kā nu izgāja, vai tad ar tiem birokrātiem var ko izrunāt? Tie jau iedomājas, ka valsts nauda ir viņu pašu un tad sēd kā pūķi uz lādēm,” — Briedis aprā-

vās, jo jūta, ka pret savu gribu bij sācis stāstīt patiesību.

„Ak tad nedeva vis? Taisni tāpat kā man: valsts naudu tā nevarot dot, vajagot nodrošinājumus. Ar savu privāto mantu katrs varot rīkoties pēc patikas. Bet es viņam atcirtu, ka taisni privātai mantai vajaga nodrošinājumu. Valsts nauda pieder visiem un tādēļ mums katram ir tiesība no valsts aizņemties pēc vajadzības. Kam tad viņi dos, ja ne ražīgam dzīves atjaunošanas darbam?” — pukojās konservu fabrikants Teodors Seskis, uz kuŗa kilavu bundžām bij uzkrāsota liela silķe ar valsts karogu mutē. Seska vārdi Brieža sirdī sakustināja visu neapslāpējamo rūgtumu un vārdi atkal lauzās ārup:

„Es viņam pateicu skaidri, ka tāda Latvija, kas no mums ņem tikai nodokļus, bet atrauj pabalstus un aizdevumus, tāda Latvija mums nav vajadzīga. Ja valsts nevar palīdzēt tikt pie turības, tad viņa man nav vajadzīga. Es bez viņas iztikšu, kā iztikām visi līdz šim. Ja Latvijā latvieši nevar tikt pie mantas, tad mēs labāk dzīvojam zem krieviem, poļiem vai kā viņus visus tur sauc!” — Briedis nobeidza ar enerģisku žestu un izdzēra krietnu glāzi šņabja.

„Pareizi, tā viņiem vajaga atbildēt!” — atzinīgas balsis piebalsoja, kaut gan sejās mirdzēja prieks par Brieža neveiksmi.

„Es viņam saku, ka naudas kurss kritīsies un visi, kas no valsts aizņēmušies, smuki nopelnīs, bet mēs paliksim tukšā. Vai tad mēs nodokļus nemaksājam un vai mums nav tiesības uz to peļņu, kas visiem pati iekritīs klēpī?” — piekrišanas pamudināts Briedis jūsmoja.

„Bet ko šis?”

„Palika domīgs un teica, lai es iesniedzot noteiktu plānu, ko īsti gribot darīt, tad viņi padomē apspriedīšot. Man panācās dusmas un es teicu, ka plānu izdomāt jau var katrs skolas puika, bet mums, praktiska darba darītājiem, nav vaļas gaisa pilis būvēt. Kas tad šos par ministriem cēlis, ja ne mēs paši? Tādiem kundziņiem nākošās vēlēšanās stripu pāri, lai tad mācās plānus izstrādāt! Tik atbildīgās vietās mums jāliek nopietni cilvēki no pašu vidus, kas sapratīs dzīvi un redzēs mūsu vajadzības. Tie studētie kundziņi var sēdēt kanceļjās pie rakstu darbiem, tur viņu īstā vieta. Viņi nedrīkst noteikt mūsu rūpniecības likteni!“ — Briedis atkal iedzēra un uzkoda galertu.

„Tā jau mūsu nelaime, ka visur priekšgalā tie študierētie! Viņi māk mums uzlikt tikai nodokļus, lai pašiem iznāktu algas, bet kā naudu nopelnīt, to viņi skolās nav mācījušies,“ — sirdijās Seskis, jo viņam sāpēja noraidītais aizdevums.

„Nupat jūs, kungi, cērtat pār šņori. Kā lai jums valdība aizdod naudu bez noteikta plāna? Pasakat, ko jūs gribat darīt, un ja valstij tas būs vajadzīgs, tad arī aizdevumu neliegs. Bet vienkārši naudu tikai dot, to neviens valsts vīrs nedrīkst. Jūs paši pirmie viņu nodosat tiesai, ja tas būs naudu vieglprātīgi aizdevis,“ — iebilda Ceplis, kas Brieža stāstā ar uzmanību bij noklausījies.

„Kā jūs runājat? Vai tad kāds viņam liek naudu vieglprātīgi aizdot. Vai mēs te kāds esam blēdis, kas gribētu valsti apkrāpt? Godīgs darbs vienmēr jāveicina. Vai viņš var zināt, kādi mana darba plāni un nodomi, kādas izredzes?“ — Briedis saslējās pret Cepli.

„Bet ministrs jau arī tikai to grib zināt,“ — Ceplis atsvieda.

„Es tak neiešu viņam visus savus nodomus un noslēpumus izpaust! Konkurenti pasteigsies priekšā un es palikšu tukšām rokām. Lai viņš tikai dod man naudu un tad noskatās, kā es protu rīkoties! Bet iepriekš savus nodomus es nevienam neizpauđišu.“ — Briedis lepnī noteica, jo juta, ka Ceplis nav viņa labvēlis. Droši vien arī viens no tiem valstiskiem, Briedis nodomāja.

„Protams, valsts nevar katru noslēpumainu spekulāciju pabalstīt. Valsts darbā jābūt skaidrībai un atklātībai,“ — Ceplis runāja.

„Brīnums gan, kā tad jūs bez spekulācijas pie saviem miljoniem būtu tikuši?“ — Brieža balsī skanēja ļauns dzēlīgums.

„Vai jūs viņus skaitījāt?“ — Ceplis saslējās pret Briedi, bet tad itkā apdomājās un piesarcis turpināja. — „Uz personīgiem apvainojumiem atbildu tikai tad, ja apvainotāju turu par sev līdzīgu. Šinī gadījumā tā gluži nav,“ — un Ceplis zīmīgu skatu uzmeta pārējiem galda biedriem.

Cepla skatu visjūtīgāki uztvēra Nagainis, jo viņa fabrikai pavisam nepieciešama bija jaunu asiņu piepludināšana, citādi saražotās preces gulēja noliktavās un naudas trūka jaunu materiālu iepirkšanai un brīžiem pat strādnieku algām. Šinī ziņā vērtīgs ieguvums būtu Cepla līdzdalība, jo tam bija brīva nauda. Tādam cilvēkam vajadzēja izpatikt. Kas tad bija Briedis salīdzinot ar Cepli? Balta papīra lapa, uz kuras pat finanču ministrs kavējās uzrakstīt valsts aizdevuma summu. Patiesībā arī Nagaini kaitināja Cepla lielīgā izrunāšanās par spekulāciju un Briedim bija

taisnība, kuŗu tomēr pārvilka savā pusē Ceþļa naudas maģiskais spēks un tādēļ Nagainis teica:

„Briedis mīl izrunāties kā fūrmanis. Vai tad mēs vainīgi, ka ministrija viņu aizraidījusi tukšām kabatām!“ — Un Nagaiņa ironiskam smīnam pievienojās arī citu pārējo smiekli, jo visi tie sevī sajuta milzīgo nevienādību starp Ceþli un Briedi.

„Tu labāk iedzer krietnu šņabi un uzkod manas mailītes, būs labāka dūša un vieglāki aizmirsīsi ministŗa nodarīto pārestību. Mēs jau neesam vainīgi, ka tev neveicās,“ — vēlīgā balsī centās Briedi nomierināt Seskis, kas arī, ne mazāk par Nagaini, centās iegūt Ceþļa labvēlību.

„Ko nu tu runā! Tavas mailītes ir cietas kā pakavu naglas, bet Nagaiņa naglas ļedzās kā tavas izmieķšķētās mailītes,“ — Briedis norīca, bet šņabi tiešām iedzēra. Viņa neveiklā asprātība visiem patika un pasmaidīja arī Ceþlis, kaut gan Nagainis ar Sesku saskatījās kā divas katra savā slazdē noķertas peles.

„Glūži pareizi, Briedi, viens no viņiem bojā zirgu nagus, bet otrs mums bundzās pasniedz kazragus,“ — smējās ieskurbušais krāj - aizdevu sabiedrības „Krauja“ direktors-riķotājs Jānis Ūdris, kuŗam pie iedzeršanas šādi strīdi nemaz nepatika. Ja dzēra, tad vajadzēja dzert, bet nevis strīdēties, kas traucēja omulīgo saskaņu. Patiesībā arī Ūdris Ceþli visai augsti nevērtēja, jo ne tas lāga dzēra, nedz arī savu naudu bankās noguldīja. Glabāja paslēptu kaut kur zeķē, kā veca sieva, un staigāja apkārt citus mācīdams. Varbūt viņam nemaz tās naudas nebija, jo neviens to nebija redzējis. Tikai izlaiž tādas baumas, kuŗām tad visi tic. Vēl nemaz nevar zināt, kas Ceþlim padomā un ko viņš sev par upuri būs izraudzījis.

Bet Ceplis bij pagriezies pret mēbeļu fabrikantu Kārli Lūsi un tam kautko paklusu stāstīja. Viņa stāstā uzmanīgi klausījās savu isto nodarbošanos vēl neatradušie izbijušais pagasta skrīveris Augusts Mucenieks, kas visu laiku meklējās pēc rakstu darbu biroja atļaujas, un Vilis Dzenis, kas nevarēja un nevarēja izšķirties, ko iesākt un kur pieslieties. Pirms kara viņš bija turējis viesnīcu, uzpircis linus un vadījis nelielu augļūdeņa iestādi. Tagad gribēja kautko noteiktāku, bet ko īsti — to viņš pats nezināja. Tādēļ arī nekur nevarēja pieslieties un pagaidām dzīvoja vienīgi no citu bēdām un priekiem. Dzenis jau bija pieradis, ka krogos tēriņu uz galviņām maksājot viņu nekad neieskaitīja, jo nevarot jau izmantot nogājušos bezdarbnieku. Tomēr Dzenis ticēja tādām brīnumam, ka viņam reiz būs ļoti ienākumi un tas varēs visiem bagātīgi atlīdzināt, viens pats samaksājot tēriņu rēķinus. Bet tagad viņš caurām dienām nīka pa krogiem, kaut gan nebija nekāds dzērājs. Ja kāds no viņa paziņām uzdzīvoja, tad arī Dzenim visu nakti vajadzēja turēt līdz un no rīta atgriezties mājā netīram un pievazātam. Dzenis vienmēr bija pacietīgs un uzmanīgs. Viņš vairāk mīlēja klausīties citu stāstus nekā pats stāstīt. Tādēļ arī Dzeni visi labprāt ieredzēja, jo viņam varēja izstāstīt savus priekus un izsūdzēt bēdas, ko tas aizvien uzklausija ar vienādu uzmanību. Pats viņš nekad neiztaujāja, jo ieskurbušie aizvien stāstīja vairāk nekā bija vajadzīgs. Ja kādā retā gadījumā Dzenis palaida kādu joku, tad tas aizvien bija īstā vietā un visi par to ilgi priecājās. Dzeņa joku patieso dzēlību gan tikai retais saprata un kas saprata, tas tad arī par tiem nesmejās.

„Es tomēr nesaprotu, kā jūs to domājat?” — iejautājās Lūsis Ceplim un tagad arī pārējie sāka klausīties viņu sarunā.

„Gluži vienkārši. Tagad ir tāds laiks, kad nauda pa zemi mētājas, vajaga prast tikai viņu pacelt. Laba ideja, īsts neapšaubāms projekts tagad ir vairāk kā zelta vērts. Ja mēs gribam, mēs varam brīnumus darīt. Latvija vēl ir tik neizsmeļamu bagātību pilna, ka mēs to nemaz nevaram iedomāties. Un ja ķersimies pie šādiem pasākumiem, tad valsts mūs apbērs ar līdzekļiem, lai tikai strādājam,” — Ceplis sajūsmīnāts nobeidza.

„Nu tad klājat vaļā tos savus projektus un idejas, mēs priecāsimies un ķersimies tūlī pie darba,” — Briedis pirmais atsaucās uz Cepla dedzību un viņa balsī skanēja neticīgs īgnums.

„Tas nav nemaz tik vienkārši un uzreiz pasakāms. Vajaga visu apsvērt un pārdomāt, lai zinātu, ko stāstīt un ko nē,” — Ceplis atbildēja drīzāk pats sev, ne Briedim. Tomēr Briedis ļauni iesmējās un uzvarētāja skatu Ceplim uzmetot runāja:

„Ak jums vēl vajaga apdomāties, ko stāstīt un ko nē? Bet kad es negribēju ministrim atklāt savus nodomus, tad jūs mani nosaucāt par spekulantu! Vai tad jūs nu esat mazāks spekulants?”

„Nē, Brieža kungs, vēl lielāks par jums, jo man ir nodomi un plāni, bet jums tādu nav. Jūs gribat vieniņi dabūt naudu no valsts kases, lai tad spekulētu kaut vai ar reņģu uzpirkšanu Daugavmalā. Bet es gribu ražot, no nevērtīgas vai mazvērtīgas vielas radīt vērtības. Tur mūsu starpība. Jūs gribat būt sīks uzpircējs, starpnieks, kas izdevīgā brīdī var it labi nopelnīt. Bet valsts nozīmē tā ir naudas pārvietošana

no vienas kabatas otrā. Mums jāorganizē, jāstrādā ražīgs darbs, lai ar to paceltu vispārēju labklājību," — Ceplis aplusa.

"Ko nu jūs vienmēr skandinat valsti un vispārību! Vai tad savu darbu darīsat bez peļņas?" — Briedis neatlaidās.

"Kādēļ bez peļņas? Nopelnīšu vēl vairāk par visiem sīkiem spekulantiem, jo man būs uzņēmums, kuŗa vērtību nenoteiks tas, vai viens kuģītis ar reņģēm pienācis vai desmit," — Ceplis nobeidza ar tādu žestu, kas nepārprotami norādīja, ka viņš ar Briedi vairs negrib runāt.

"Ko tu uzbāzies ar savām muļķībām kā izbadējusies magazīnas žurka! Ļauj, lai runā Cepla kungs, kam ir ko teikt," — nikni iesaucās Ūdris, jo viņš jutās parāks par Briedi jau tādēļ vien, ka savā kasē tam diskontējis vairākus vekselus, no kuŗiem dažiem termiņi jau bija durvju priekšā.

"Kā lai pacieš, ka tas kungs pats atļaujas to, ko citiem pārmet?" — Briedis kā taisnodamies piebilda.

"Diezgan! Mēs gribam dzirdēt Cepla kungu," — iesaucās Nagainis un viņa baku rētainā seja kļuva pilnīgi sarkana. Uztraukuma brīžos Nagainis savus vārdus vienmēr pavādīja ar dūres sitienu uz galda, kas atgādināja kalēja piesitienu. Tā arī šoreiz, jo Nagainis jaunībā bij mācījies par kalēju un ilgāku laiku šo amatu godam piekōpis. Bet tad iekļuvis nelielā kasītē par valdes loekli un uzcēlis sev namu. Ar katru uzcelto nama stāvu pieņēmas arī Nagaiņa lepnība. Viņš jau pirms kara vairs neapmierinājās ar kalēdarbniču vien, bet sāka rīkoties daudz plašāki. Karām sākoties Nagainim jau piederēja liela mēchaniska darbniča un plašākais transporta uzņēmums Rīgā.

Naudas viņam nekad netrūka, jo uzņēmumi strādāja labi, bez tam kasē Nagainis bija ieguvis pārējo valdes locekļu uzticību un no turienes varēja smelt spaiņiem, ko sīkie noguldītāji krūzītēm sanesa. Bet Rīgu ēvakuējot Nagainim ar saviem uzņēmumiem vajadzēja pārcelties uz Pēterpili, kur tie drīz vien paputēja. Panīka arī pats Nagainis, jo visā pasaulē notika tādas lietas, kuŗas viņš vairs nesaprata. Bet kad pēc cara valdības krišanas un revolūcijas skaļuma nāca vēl skaļāks lielinieku apvērsums ar visas personīgās mantas nacionālizēšanu, tad Nagainim šķita vai pati pasterdiena klāt esam. Viņš pameta savus uzņēmumus likteņa ziņā, un ar lielām grūtībām fronteī pārķļuvis, devās atpakaļ uz vācu ieņemto Rīgu. Te viņam vairs nebija līdzekļu savu uzņēmumu atjaunošanai un Rīgas dzīves lētargijā arī pēc tādiem nebija vajadzības. Ikviens centās izvilkīt tikai savu dzīvību, jo visus nospieda trūkums un vācu bruņotā dūre. Nagainis apmetās savā namā, kuŗu tagad apdzīvoja trūcīgi un galīgi izputējuši ļaudis, kas tikai ar mokām spēja nomaksāt nelielo īri. Bet daudzi pat arī to vairs nespēja un bija tikai jābaidās, ka viņi savos dzīvokļos visi neapmirst bada nāvē.

Sievu ar četriem bērniem Nagainis atstāja Pēterpili pieskatīt, kur lielinieki aizvazā viņa īpašumus, bet pats atbrauca uz Rīgu tikai izlūkos, kāda dzīve ir pie vāciešiem. Tomēr Nagainim bija bailes braukt atpakaļ uz Krieviju un vācieši arī labprāt nelaida. Viņš atstāja sievu un bērnus likteņa ziņā, sevi mierinādam ar to, ka nevar tikt vairs atpakaļ un ka arī te Rīgā viņam ir grūta dzīve, jo Nagainis pēc savas dabas bija bailīgs pašmīlis, kas visādi dižojās tikai tad, ja viņam labi gāja. Tā Nagainis visu okupācijas laiku

nodzīvoja Rīgā, slepeni grēkodams un gaidīdams labākus laikus. Kad vāciešiem no Rīgas bij jāaiziet un ienāca lielinieki, tad drīz vien pilnīgi noskrandusi ieradās arī Nagaiņa sieva ar bērniem, no kuņiem dzīvi bij palikuši tikai divi, bet pārējie nomiruši gandrīz vai bada nāvē. Savu ģimeni Nagainis nekad nebija sevišķi mīlējis, bet tagad, ieraugot sievu izvārgušu un bērnus panīkušus, viņam tie šķita pat sveši. Jo Nagainis pie visām Rīgas dzīves grūtībām tomēr bija atkopies un arī slepenie grēki ar citām sievietēm to bija atsvešinājuši no ģimenes. Tomēr Nagainis sievu un dzīvus palikušos bērnus pieņēma kā nenovēršanu ļaunumu, bet nomirušos centās aizmirst, lai nebūtu jājūt pašpārmētumi.

Pēc lielinieku izdzīšanas Nagainis drīz vien atkopās. Tagad viņam bija ne tikai trīs piecstāvu nami un vasarnīca Bulduros, bet arī sava pakavu fabrika ar pāri par pusotra simta strādnieku. Tomēr ar to vien Nagainim nepietika: viņš sāka uzpirkt arī mežus. Kaut gan no koku rūpniecības Nagainis vairāk nejēdza, kā atšķirt priedi no bērza vai kārti no balķa, tomēr gadus divus viņš uz mežiem brangi nopelnīja. Tas Nagaini iedūsoja un viņš ierīkoja arī koku apstrādāšanas fabriku. Bet šis uzņēmums bija tas, kas Nagainim sagādāja daudz raīžu un dzina aizvien dziļāk parādos. Tomēr Nagainis sīvi ķepurojās pret visām naudas likstām un meklēja koku apstrādāšanas fabrikai kompaņjonu vai arī pircēju. Šoreiz viņš par tādu bija izraudzījis Cepli, jo tam dzirdēja esam krietnu kušķi brīvas naudas. Bet Ceplis bija ļoti aturīgs un neparko negribēja list Nagaiņa izliktajās lamatās, itkā tam būtu pašam kādi nodomi vai arī vispār tas negribētu laist savu naudu apgrozībā. To-

mēr tik naivu Nagainis Cepli neturēja, kas sēdētu uz saviem naudas maisiem, kad vēdinot un apgrozot tos varēja smuki nopelnīt. Tādēļ arī aizkaitināto Briedi tik enerģiski apklusināja, jo cilvēks, kam nav naudas, nedrīkst daudz runāt. Tam labāki klusēt un noklausīties, kad naudīgie runā, kā to dara Dzenis. Bet kad Briedis nemaz negribēja rimties, Nagainis piecēlās un Ceplim pie auss pieliecies čukstēja:

„Cepla kungs, es pazvanīšu uz fabriku pēc savas mašīnas un aizvedīšu jūs mājās, jo te mums vairs nav ko darīt. Bez tam man ar jums viena svarīga lieta jāpārrunā un to mēs pa ceļam izdarīsim.“

Ceplim gan vēl negribējās doties mājās, tomēr arī šinī kompanijā palikt viņam vairs nebija nekāda prieka un tādēļ piekrita Nagaiņa priekšlikumam.

Kad Nagainis atgriezās no telefona, Ceplis piecēlās un viņi ātri atvadījās no pārējiem. Kad viņi jau bija aiz durvīm, ieskurbušais direktors Ūdris divdomīgi pasmaidīja un ar galvu uz durvīm pametis iesaucās:

„Nu, kuŗš kuŗu izgērbis? Es saku, ka cīnīsies, kamēr abi būs līdz kreklam, jo Nagainis arī vairs nav vakarējais. Viņš savu lietu pieprot.“

„Nekā nebūs, Ceplis viņu izgērbis kā jaunkundzi, jo tas prot karsēt,“ — Briedis neslēpa savas dusmas.

„Vai tev jau kļuva par karstu no viņa? Iedzer un uzkod mailīti, palīks vēsāki,“ — smējās Seskis, kaut gan viņam nepatika, ka Nagainis aizgājis Ceplim līdz. Bet viņš sevī apņēmās jau šo pašu vakaru aiziet pie Cepla un izstāstīt tam Nagaiņa veikalu patieso stāvokli.

„Stīvēsies abi, kamēr ne vienam, nedz otram vairs i krekla nebūs mugurā,“ — dziļdomīgi noteica Muce-

nieks. — „Latvieši jau krievu laikos par niekiem prata tiesāties no Sasmakas līdz senātam.“

„Ja netiesāsies, ko tad tu savā birojā rakstīsi? No statūtu pārrakstīšanas vien maizīte neiznāks,“ — smējās Ūdris.

„Tu tak man atdosi arī visus savas bankas darbus un ja jau ar bankām darīšana, tad iet labi,“ — atjokoja Mucenieks.

„Kā nu kuram. Piemēram, Briedim es drīz vilkšu ādu nost. Pagarināšana vairs nebūs! Ja jau viņam pat finanču ministrs neuzticas, kā tad lai uzticas mana banka? Nē, Briedi, tavs kredīts tagad ir galīgi beigts. Ar neveiksmēm pie finanču ministra neviens nelieļas,“ — Ūdris negaidīti nopietni noteica.

Nagainis šoferim nelika vis braukt uz Cepla mājas pusi, bet gan uz Iekšrīgu.

„Tikai mazu likumiņu. Man pa ceļam jāieskrien vienā žīda kantorī. Nākas nauda par kokiem. Es jau ar mežiem griežu lielas lietas un koku fabrika arī man labi strādā,“ — Nagainis iesāka savu ielenkšanas gājieni.

„Tiešām? Bet kādēļ tad bieži jādzird par jūsu naudas grūtībām?“ — nevainīgi iejautājās Ceplis, kuram bij skaidri zināms Nagaiņa veikalu patiesais stāvoklis.

„Kādi nieki! Man izstāvošu summu vien ir vairāki miljoni. Ar iekasēšanu brīžiem iet pagrūti, jo koku eksportieriem nav naudas ko maksāt. Ja man būtu daži miljoni pilnīgi brīvas naudas, es uzsāktu tiešus sakarus ar ārzemēm, tad arī peļņa būtu lielāka un nevajadzētu nokauties ar iekasēšanas postu,“ — Nagainis zīmīgi paskatījās uz Cepli.

„Tā ir viegla lieta: ieķīlājat bankā namus, fabrikas un naudas jums būs diezgan,“ — Ceplis nopietni runāja, kaut gan zināja, ka visi Nagaiņa īpašumi jau sen ir ieķīlāti un pārķīlāti.

„To jau varētu darīt,“ — Nagainis kā vilies norūca. — „Bet ārējie krediti visu peļņu procentēs vien

apēd. Daudz labāki būtu, ja jūs iestātos pie manis par kompanjonu," — Nagainis pēdējos vārdus nosvieda kā gatavus pakavus uz smēdes klonā.

"Par to jau varētu runāt, tikai es saviem kapitāliem esmu nodomājis likt darboties citādā virzienā," — Ceplis dziļdomīgi norūca.

"Virziens nav no svara, ja tikai peļņa nāk. Un mani uzņēmumi visi ir labi nostādīti. Peļņa pilnīgi droša!" — Nagainis centās iegalvot. Automobilis apstājās Lielā Smilšu ielā pret kādu namu, kuram visas sienas bij dažādām izkārtņēm izraibotas, bet no logiem kļiedza zelta vai emaljes burti. — „Esat tik laipni un brīdi pagaidat mani. Es tūliņ būšu laukā. Tikai naudu paņemšu.“

"Labi, labi," — Ceplis nosmīnēja un palika automobili sēdot. Vai tad viņš tiešām domā, ka es tam ticu? Itkā es protestēto vekseļu sarakstus nemaz nepāršķirstītu. Tur jau ar Nagaiņa žiro figūrē visi viņa uzņēmumu darbinieki, pat smagos izvadātājus un vārtu sargus neizslēdzot. Nu, nekas, turpināsim to spēlīti. Cepils sakustējās, jo viņam bija neērti sēdēt automobili, kad garām staigāja tik daudz cilvēku, starp kuriem bij firmu aģenti, banku darbinieki, tirgotāji un rūpnieki. Droši vien starp tiem bij arī tādi, kas Cepli pazina.

Pēc brīža iznāca Nagainis un Ceplis no viņa sejas redzēja, ka tam nav visai labi veicies.

"Māki nu strādāt — žīdam atkal naudas nav, bet man rītu strādniekiem algas jāmaksā! Tie jau tagad tā ir izlutināti, ka ja sestdien nav naudas, tad pirmdien ir streiks un darba inspektors kaklā," — pukojās Nagainis automobili iesēdies. — „Tomēr krietnu partiju peļu slazdu Ludzas žīdiem pārdevu. Tie droši

vien atkal aizies uz Krieviju. Ja mēs nekā nedabūtu robežai pāri, tad smoc vai nost. Te liekas, ka pat visas peles jau būtu izķertas!" — Nagainis mēģināja smieties.

"Tas tādēļ, ka daudz ražojam tādas lietas, kas pašiem pilnīgi nevajadzīgas, bet ārzemju tirgum nederīgas. Ikviens cenšamies darīt to pašu, ko otrs jau dara. Tas norāda uz izdomas un saprāta trūkumu. Ja viens vāra ziepes un labi pelna, tad piecdesmit citi to noskatās un arī metas uz ziepju vārīšanu. Nu sākas negodīga konkurence un pircēju krāpšana, līdz visi izput un ar saviem bankrotiem iegāž arī bankas. Tad sākas kliegšana par ziepju vārīšanas krīzi. Smalko ziepju vien mums esot pievārīts tik daudz, ka desmit gadu varot ar viņām mazgāties ne tikai cilvēki, bet arī visi Latvijas mājlopi. Un tad tomēr vēl palikšot pāri!" — Ceplis nobeidza.

"Pilnīgi pareizi! Tā ejot ne tikai ar ziepēm, bet ar konserviem tas pats. Seskam arī jau esot cilpa kaklā," — Nagainis līksmi iesaucās aiz prieka, ka radusies izdevība Ceplim atklāt patiesību par Seska veikaliem.

"Kā, arī Seskam grūtības?" — Ceplis kā izbrīnējies iejautājās.

"Tas jau drīz būs pavisam dibenā! Esot apķīlātas pat visas tukšās ķilavu bundžas. Es jūs brīdinu ar viņu nekādās darīšanās neielaieties," — Nagainis noslēpumaini čukstēja, itkā baidīdamies, ka šoferis nedzird viņa vārdus.

"Man teica, ka viņa veikali ejot tīri labi, tikai Seskis pats vēl par maz interesējoties, jo esot palaidies dzeršanā," — Ceplis smaidīja.

„Dzeršana tas mazākais, bet viņš visu naudu notriec ar bardāmām. Varu jums apzvērēt, ka Seska fabrika drīz ies zem āmura. Es pats savus aizdevumus viņam vairs ilgi negaidīšu,“ — Nagainis svarīgi noteica.

„Arī jums viņš parādā? Vai daudz?“

„Vairāk par vienu veselo jau būs. Man pašam tagad vajadzīga nauda rīcībai.“

„Protams, protams! Tad citu ādu nav ko žēlot.“

„Es arī nedomāju,“ — Nagainis braši noteica. Automobilis jau tuvojās Cepla mājai un Nagainis ar katru mirkli kļuva nemierīgāks. Ceplis jūta, ka Nagainim ir kas sakāms, bet kas īsti, to viņš nevarēja iedomāties. Bet Nagainis jau bija sevi uzvarējis un paklusu iesāka:

„Cepla kungs, vai jūs uz dažām dienām nevarētu izlīdzēt? No žīda nedabūju, bet rītu strādniekiem jāmaksā... Es jums otrdien vai trešdien atdošu.“

„Cik tad jūs gribējāt?“ — Ceplis jautāja, kad automobilis jau bija apstājies.

„Izkāpsim laukā. Nu kādi trīstūkstoši latu. Trešdien vai ceturtdien atdošu,“ — Nagainis gandrīz lūdzās. Ceplis nodomāja — pēc pastardienas tanī trešdienā vai ceturtdienā, bet sacīja:

„Par nožēlošanu tādas summas nav mājā.“

„Dodat čeku,“ — Nagainis kā atdzīvojies ātri izsaucās.

„Nujā,“ — Ceplis gaŗi novilka.

„Es jau patiesībā varētu iztikt ar diviem tūkstošiem arī...“

„Pagrūti būs.“

„Bet vienu jau jūs gan varat.“

„Labāki šo jautājumu atliksim. Es privātus aizdevumus neatzīstu un labprāt no viņiem izvairoš.”

„Es jums izrakstīšu blanko vekseli,” — Nagainis ķērās pie pēdējā glābiņa.

„Man jau nav banka.”

„Dodat man čeku par diviem, es jums došu vekseli par trim tūkstošiem latu,” — Nagainis neatlaidās.

„Nē, tas jau ir pavisam šaubīgs veikals. Tad ejat labāk uz melno biržu!”

„Tur dod tikai pusi.”

„Pat vēl mazāk! Skatoties pēc riska,” — Ceplis smējās. — „Es jums šodien nevaru līdzēt.”

„Bet varbūt rītu?” — Nagainis kaulējās un Ceplis redzēja, ka tam vīram daudz vairāk ir bijis darīšanu ar žīdiem kā ar godīgiem veikalniekiem. Tādēļ ar viņu jārūnā noteikta un skaidra valoda. Smalkjūtīgākus mājienu tas nesaprot.

„Nē, arī rītu nē. Ja es vispār pie jums iestāšos par kompanjonu, tad savu naudu došu tikai tad, kad varēšu kontrolēt, kur viņa paliek. Pie bardāmām naudu izšķiest katrs nelga prot,” — Ceplis gandrīz dusmīgi nobeidza.

„Kā jūs runājat? Ne jau es, bet Seskis putina naudu kopā ar bardāmām,” — Nagainis taisnojās.

„Kas man tur daļas — Seskis vai Nagainis! Visi jūs esat vienādi. Rauj un pumpē kur var, bet kad nauda rokā, tad uzdzīvo pa krogiem un pīrgājas par naudas devējiem! Neviena santima es jums nedošu,” — Ceplis bij iekaisis un piesarcis.

„Ko jūs kliedzat,” — Nagainis paklusu šņāca.

„Diezgan! Es negribu ar jums strīdēties par savu naudu. Man būs darīšana tikai ar tādiem veikalniekiem, kas prot un grib strādāt. Ne jūs, nedz arī jūsu

draugi tādi neesat. Braucat tālāk un liekat mani mierā!" — Ceplis gandrīz naidīgi noteica, un Nagainim roku pasniedzis, iesteidzās nama parādes durvīs. Nagainis brīdi palika stāvam kā sastindzis, jo viņš nevarēja tik drīz attapties. Kas Ceplim pēkšņi notika, jo visu laiku viņš bija laipnis? Bet tad Nagainis atminējās, ka šoferis visu redz un viņa dusmas kļuva vēl lielākas.

"Pagaidi, putniņ, gan tu reiz nokļūsi manos nagos un tad no slazda vairs laukā netiksi," — Nagainis nodomāja un lika šoferim braukt uz pakavu fabriku. Braucot viņš dusmojās: kādēļ man vajadzēja ap šo iedomīgo vīreli tik ilgi pīties un laiku tērēt? Arī savā automobilī viņu pilnīgi par velti izvizināju. Kā kungu atvedu mājā, līdz pašām durvīm. Droši vien Ceplim izslavētās bagātības nemaz nav. Labi, labi, tagad es šo ziņu laidīšu pa Rīgu apkārt un lai tad viņš vēl pamēģina ko nodibināt! Ar tukšu, bet izpūstu gaisa balonu neviens labprāt nerunās un darīšanās neielaidīsies. Un Nagainim patika šīs atriebības domas. Viņš pat aizmirs, ka rītu ir sestdiena un nav gandrīz ne santima strādnieku algām. Gan jau — bija viņa devīze tādās reizēs un šī devīze arī kā laba laiva Nagaini aizvien bij pārnēsusi visiem atvāriem. Vai nu šoreiz tā ļaus viņam nogrimt? Sevišķi ja vēl var kā aiņus un stūri izlietot ziņu par Cepla beznaudību. Tai rūpnieku aprindās vajaga gūt panākumus. Un Nagainim kļuva pavisam liksmi.

No Nagaiņa neatlaidīgās uzbāzības atkratījies Ceplis kāpa pa trepēm trešā stāvā, kur atradās viņa

deviņistabu dzīvoklis. Viņš kāpa lēni un apdomīgi, jo miesas apmēri un sirds darbība nepieļāva straujas kustības. Šo pašu lēno apdomību, kuŗu Ceplis ieturēja gaitā un kustībās, viņš pielāgoja arī savām domām un veikalnieciskiem nodomiem. Ar sīkumiem Ceplis negribēja krāmēties, jo tie tikai veltīgi uztrauca. Ja jau uztraukties, tad uztraukties par tādu summu, kas uztraukšanās vērtā. Bet šis paputējušais un parādos iestigušais peļu slazdu fabrikants iedrošinājās viņam piedāvāt tūkstoš latu ar savu nedrošo un gandrīz nevērtīgo vekseli. Nē, tas ne tik daudz apvainoja kā kaitināja. Apvainot vispār šie naudas maksšķerētāji nevarēja, jo visu viņi darīja neapzinīgi, aiz muļķības un intelligences trūkuma. Tikai sakaitināt viņi spēja. Un sakaitinājis Cepli šoreiz bija arī Nagainis.

Ceplis pie durvīm droši piezvanīja, kā viņš to vienmēr mēdza darīt, kad bija uztraucies un gribēja likt izjust savu svarīgumu. Kalpone atvēra un Cepla pirmais jautājums bij:

„Vai kundze mājā?“

„Nē, izgāja.“

„Vai sen?“

„Tāds brītiņš būs,“ — kalpone Elza bailīgi piebilda un palīdzēja Ceplim novilkt kažoku.

„Nu, labi, labi,“ — Ceplis norūca un tas nozīmēja, ka Elzai jāvēcas prom uz virtuvi. Viņa to arī tūlīņ saprata un nedzirdama nozuda.

Ceplis iegāja savā kabinetā un smagi iesēdās mīkstajā klubkrēslā. Sviedrus no pieres mutautiņā noslaucījis, viņš pasniedzās pēc cigāriem, kas stāvēja uz rakstāmgalda sudrabā etvijā. Vienu pirkstos lēni apgrozījis un galu nogriezis Ceplis aizkūpināja. Smaršīgi dūmi vaļīgos gredzenos lēni vijās augšup un aiz-

stīdzēja uz visām pusēm. Ceplis baudīja cigāra garšu un ar labpatiku noraudzījās uz savu apkrauto rakstāmgaldu. Tur bija dārgas sudraba un bronzas statuetes, kas Krievijā no badā mirstošās aristokratijas iegūtas par nieka naudu. Sevišķi izcilu vietu uz rakstāmgalda ieņēma divi īsta zelta rāmji vērtīgiem rokas griezumiem izrotāti. Tos bij darinājis ievērojams mākslinieks kādam lielknazam, kur glabāt savu un savas sievas ģimenes. Bet tagad lielknazi bij izsviesti laukā un viņu vietas ieņēma Ceplis ar savu otro sievu. Jā, vai tas nebij zīmīgi, ka lielknazs jau savā laikā parūpējies, lai Ceplis kādreiz būtu mākslinieciski veidota zelta ierāmēts? Un viņš pasmaidīja par pasaules vareno bēdīgo galu. Vēl labāki Ceplim kļuva, kad viņš uzmeta acis divām lielām ķīniešu vāzēm, kas veidotas no sudraba. Viņas stāvēja uz postamentiem rakstāmgaldam abās pusēs kā norādīdamas, ka Ceplim ar savu darbu gar šīm smalki grieztām un oksidētām kolonnām būs ieiet slavas un bagātības templī. Japaņu meistarū zilonkaulā grieztais papīrnazis gulēja pār galdu kā rotaļīgs pasaku prinču zobens. Ar viņu Ceplim vairs nepatika atšķelt grāmatu lapas, bet viņš to labprāt būtu lietojis kā bultu, kas ievaino sieviešu sirdis. Jā, sievietes bija Cepla vājība, kas viņu spēja atraut no veikaliem. Ko visu viņš sieviešu dēļ nebija darījis! Un Ceplim nejauši ienāca prātā kā Pēterpili studiju gados cara žandarmerijai bij rakstījis pats par sevi ziņojumu, lai tā nāk un izkrata viņa dzīvokli, jo politiskiem cīnītājiem un cietējiem pie sievietēm bij lielāka piekrišana. Vismaz Ceplim tā izlikās. Žandarmerija noticēja anōnimajam ziņojumam un izkratīja Cepla istabiņu. Nekā aizdomīga neatrodot tomēr Cepli apcietināja un kverk-

šķināja kādu mēnesi. Cietumā Ceplis rūgti nožēloja savu neapdomīgo rīcību, no kuŗas tas nezināja vairs kā izkulties. Gāja dienas un nedēļas, bet Ceplim bij jāsēd cietumā. Viņš jau gandrīz gribēja žandarmiņiem atzīties, ka pats iesūtījis liktenīgo ziņojumu. Tomēr vēl kavējās, jo cerēja tāpat izkļūt laukā. Žandarmi Cepli beidzot arī palaida un piekodināja politikā netaisīties. To Ceplis ne tikai svēti nosolījās, bet vēl vairāk sevī apņēmas, lai tikai tiktu laukā un dzirdētu, ko draugi spriež par viņa arestēšanu. Bet visvairāk Cepli interesēja, kādu iespaidu tas būs atstājis uz pazīstamām jaunavām.

No cietuma izkļuvušam Ceplim vairs nevajadzēja nožēlot savu kļūmīgo soli. Viņš uz kādu laiku bija dienas varonis, kam pārējie Pēterpils latviešu jaunieši piegriezta izcilu uzmanību. Sevišķi jaunavas aprašījās vai Ceplim cietumā neesot bijis šausmīgi un kā viņš visu to varējis pārciest? Protams, Ceplis nebūtu Ceplis, ja nesaprastu, ka velti nav žandarmerijai vēstuli rakstījis! Viņš jaunavām stāstīja, cik ļoti tas spīdzināts un kā turēts par ārkārtīgu valstij bīstamu noziedznieku, iekaļot rokas un kājas dzelzīs. Tas atstāja vēl dziļāku iespaidu un Ceplim cietēja slavu neviens vairs nevarēja atņemt. Toreiz visu atstāstot arī Ceplis pats iejutās nostāstu patiesīgumā un bieži aizrāvās līdz asarām. Tagad Ceplis par savu toreizējo asprātīgo izdomu tikai pavīpsnāja, kaut gan pie gadījuma vēl mīlēja šo nostāstu atkārtot, sevišķi ja bija kopā ar kreisā spārna valstsvīriem.

Cigāra dūmu mutuļi jau pildīja visu kabinetu un Ceplim galva kļuva smaga. Savāds nemiers mātās virsū, no kuŗa viņš labprāt gribēja atkratīties. Kur gan Berta varēja būt aizgājusi, ka vēl aizvien nepār-

nāca? Ceplim labprāt patika dienu un nakti kavēties ārpus mājas, bet viņa sievai Bertai katrā ziņā vajadzēja būt mājā tad, kad viņš pārnāca. Kas viņai nekaitēja — varēja dzīvot mierīgi un klusu. Tāda apkārtstaigāšana sievietei neko labu nevarēja dot. To Ceplis Bertai tieši nekad vēl nebija teicis, bet tikai netieši izrādījis ar savu prieku, ka atradis to mājā. Vai tad Berta to nebūtu sapratusi? Nē, viņa bija smalkjūtīga diezgan, lai to saprastu, jo tā arī Cepli nekad neiztaujāja, kur tas visu dienu vai cauru nakti pavadījis. Tomēr savādi bija, ka Berta tagad tik ilgi izpalika.

Kāds pie durvīm bailīgi piekļauvēja, bet Ceplis tomēr satrūkās:

„Kas tur ir?“

„Vai kungs ēdīs pusdienu tūliņ jeb gaidīs kundzi?“ — Elza aiz durvīm kā lūdzās.

„Ko tu gan iedomājies! Es gaidīšu kundzi pārnākam,“ — Ceplis gandrīz uzkliedza kalponei un tā nedzirdamiem soļiem nozuda.

Savādi, ko tas lai nozīmētu? — Ceplis staigāja pa kabinetu plecus raustīdams. — Vai tad Berta kalponei ko būtu teikusi jeb viņa zin vairāk par mani un tādēļ necer uz Bertas drīzu atgriešanos? Pareizi, viņš taču no pilsētas atgriezās aizvien pašā pievakarē, bet tikai šodien Nagainis bija par ātru pārvedis. Nē, nē, tas nav uz labu! Un Ceplis sāka pavisam uztraukties. Bet tanī mirklī atskanēja durvju zvans un Ceplis nenocietās pats nepasteidzies durvis atvērt. Viņš gribēja Bertu sastapt durvis un pārsteigt, lai tā nepagūtu attapties. Tad izskaidrošanās būs vieglāka.

Liels bija Cepla pārsteigums, kad viņš atvērtajās durvis ieraudzīja nevis Bertu, bet konservu fabri-

kantu Sesku. Viņš no dusmām vai plīsa, bet tomēr savaldījās un aicināja Sesku ienākt:

„Visi izgājuši. Jums bija ilgi jāgaida. Lūdzu, lūdzu dziļāk.“

„Pateicos. Es nemaz negaidīju. Kā piezvanīja, tā arī tūliņ durvis atsprāga,“ — Seskis pūta un runāja skaļi, jo viņš bij aizkūsis un krietni ieskurbis. Seska skaļums Cepli kaitināja, bet reizē arī izklaidēja.

„Es jau nemaz necerēju jūs mājā sastapt. Mēs visi nospriedām, ka Nagainis jūs no „Atmodas Garā“ būs aizvedis savus peļu slazdus rādīt. Tie vien jau vairs viņam atlikuši,“ — Seskis skaļi smējās.

„Liela vajadzība man viņa slazdus redzēt!“ — Ceplis atcirta un pētoši vērās Seskā — cik viņš man prasīs?

„Jūs jau viņu nepazīstat. Atnācu brīdināt, lai neielaižāties nekādās darīšanās, citādi labi nebūs,“ — Seskis lišķīgi smaidīja.

„Nu kādēļ jūs man neteicāt tūliņ?“ — Ceplis izlikās uztraukts. — „Nagainis no manis paņēma veselu pusi skaidrā.“

„Pusmiljonu!“ — Seskis gandrīz vai pagība. — „Tādu naudu jūs nosviedāt zemē?“

„Kā zemē? Vai tad Nagaiņa uzņēmumi tik nedroši, ka es savu naudu pazaudēju? Nejokojaties, bet runājat nopietni,“ — Ceplis piegāja Seskam tuvāk.

„Es runāju pavisam nopietni. Jūs savu naudu šodien esat zemē nosvieduši,“ — Seskis svarīgi noteica.

„Labi, ka neiedevu vēl veselu! Nagainis jau gribēja pusotra,“ — Ceplis smieklus valdīdams gandrīz līgsmi iesaucās.

„Nagainim nekad nebūs diezgan! Bet kā jūs viņam varējāt tādu naudu uzticēt?“ — Seskis gaudās.

„Es jau domāju, ka viņa veikali droši. Bez tam viņš man labu procentu samaksāja,“ — Ceplis kā taisnojās.

„Tas jau labi, bet Rīgā tak visi zina, ka Nagainis drīz grims. Veselu pusmiljonu . . .“ — Seskis nevarēja nomierināties, itkā tā būtu viņa nauda.

„Ak, Seska kungs, ko tur vairs sūroties! Tas nav manā dabā. Kas būs — būs. Skola maksā naudu. Pastāstat labāk, kā iet ar jūsu uzņēmumiem?“ — Ceplis bezbēdīgi viņu vedināja.

„Vai tad Nagainis jums nekā neteica?“ — Seskis strauji iejautājās.

„Nē, neviena vārda. Mēs par jums nemaz nerunājām.“

„Man jau iet tīri labi, dzīvot var,“ — Seskis atviegloti uzelpoja. — „Vienīgā nelaime, ka visi prasa kreditus. Ja varētu visu izstāvošo naudu uzreiz iekasēt, tad es būtu Rīgā viens no bagātākiem. Mana prece jau ir tāda, ko nevar pieciest, jo visiem ēst grības. Iedzer šņabīti un piekož ķilavu. Tā tas iet,“ — Seskis labsirdīgi smējās, kaut gan viņu visu laiku nomāca domas, ka Nagainis no Cepla tādu naudu dabūjis.

„Bet konkurence liela,“ — Ceplis neatlaidās.

„Mana prece ir iecienīta un viņai neviens nekā nevar padarīt,“ — Seskis lepni noteica. — „Labums un lētums aizvien spēlē pirmo lomu.“

„Jā, viss būtu labi, ja mūsu rūpniecību un tirdzniecību nenomāktu naudas bads,“ — Ceplis centās izpalīdzēt Seskam tikt pie nākšanas īstā iemesla.

„Pilnīgi pareizi! Es pats varētu rīkoties daudz plašāk un arī ienākumi būtu prāvāki. Bet ko tu darīsi: sīkie tirgotāji saņem uz kredita un nemaksā. Ja tu atsakies dot, viņi nemaksā arī veco un aiziet pie konkurenta. Un konkurents viņiem dod. Sevišķi grūti ar provinces tirgotājiem, jo tur ļaudis preces labumu neizšķir, ņem tik to, kas ir pie rokas. Ja jūs varētu man tagad ar naudu drusku izlīdzēt, tad jaun- nedēļ es jūsu priekšā varētu miljonus skaldīt,” — Seskis pavisam bramanīgi nobeidza savu gaudulīgi iesākto runu.

„Tas ir vareni! Bet cik jūs gribētu?” — kā uz- varējis strauji iesaucās Ceplis.

„Ne jau daudz, kādu mazumiņu, lai varu apgrozī- ties. Tagad grūti laiki un ar naudu nevar škie- sties,” — Seskis meklēja vārdus un domās rēķināja, cik īsti prasīt. Šurp nākot viņš bij domājis prasīt pāra tūkstošu latu un vissliktākā gadījumā apmierināties ar vienu tūkstošu. Bet nu visi rēķini sajuka. Ja jau Nagainis bij dabūjis veselu desmitnieku, tad Seskis nekādā ziņā nedrīkstēja mazāk prasīt. Bet pārspilēt arī nevarēja, tā var izjukt pavisam. Varbūt Ceplim nav daudz brīvas naudas mājā? Seskis ne- varēja izšķirties un tādēļ vilcinājās.

„Drošāki, drošāki. Laiks ir nauda, kā angļi saka. Mums pie šīs devīzes aizvien jāturas, jo citādi nekā nepanāksim. Angļi tikai tā pasauli uzvar. Cik tad īsti?” — Ceplis nostājās pret krēslā sēdošo Sesku.

„Kā lai to saku? Nevaru zināt, cik jums brīvas naudas ir pie rokas. Jo vairāk, jo labāk,” — Seskis vainīgi smaidīja. Viņš tomēr neuzdrošinājās nosaukt summu un būtu priecīgs, ja Ceplis pats to noteiktu. Tad varbūt varētu vēl kautko klāt piekaulēt.

„Es atkal nezinu jūsu vajadzības, protams, pašas tās nepieciešamākās. Tāpat es nezinu arī, cik lielas drošības jums ir pie rokas,“ — Ceplis ķircinājās.

„Ko nu par drošībām! Es jums varu uzrakstīt vekseli kādu vien vēlaties,“ — Seskis bramanīgi no-teica.

„Uzrakstīt jau nav liela māksla, bet izpirkt!“

„Nu dodat sākumam tikpat kā jūs Nagainim devāt,“ — Seskis beidzot izteica un pats nosvīda.

„Tas ir labi. Bet kāds nodrošinājums? Vekselus es pretī neņemšu,“ — Ceplis veikalnieciski ciets kļuva un Seskis juta, ka te nekādi iebildumi nelīdzēs.

„Kādus nodrošinājumus tad jums Nagainis varēja dot?“ — Seskis kā aizvainots iejautājās.

„Tas ir mūsu veikala noslēpums, ko es nekad neizpaužu. Arī Nagainim es neiešu stāstīt par jūsu nodrošinājumiem.“

„Man bez vekseliem patreiz nekā cita nav pie rokas.“

„Tad mums šoreiz nekas neiznāks.“

„Varbūt mazāk varētu?“ — Seskis nedroši mēģināja labot savu pārmērības kļūdu.

„Bez drošībām ne lata!“ — Ceplis tagad izskatījās kā noslēgts naudas skapis, kas atverams tikai ar īsto atslēgu vai rūdīta blēža roku. Bet Seskam nebija ne vienas, nedz otras no šīm nepieciešamībām. Viņš juta savu lietu zudušu un tādēļ nevarēja vairs pat lāga parunāt.

„Tad jau man šoreiz nekas neiznāks,“ — viņš vairāk kā pie sevis nopūtās.

„Jūs pats man teicāt, ka Nagainim iedoto naudu esmu zemē nosviedis. Kāpēc tad lai es otrreiz daru to pašu?“

„Bet vai tad man Nagaiņa dēļ jācieš?“ — Seskis žēlā balsī pretojās.

„Ne jau jūs viens pats, cietīsim abi. Dalītas bēdas būs tikai pusbēdas,“ — arī Ceplis nopūtās.

„Nu, ja naudu nevar, tad vismaz pažīrējat man pāris vekselišus. Es rītu viņus ielikšu bankā,“ — Seskis ķērās pie pēdējā glābiņa, kaut gan viņš nezināja, kurā bankā tos varētu ieķīlāt. Bet vēl jau palika melnā birža, kur pusi no summas gandrīz aizvien varēja dabūt.

„Arī to nē, jo Nagainis mūs abus ir izjokojis. Es šodien vairs par naudu negribu runāt.“

„Tad man jāiet tukšām rokām. Kur lai meklēju glābiņu, jo visas cerības es liku uz jums?“ — Šī mirklī Seskis izskatījās tik nožēlojams, ka Ceplim bij neērti viņu uzlūkot. Bet naudai nav līdzjūtības.

Seskis piecēlās un nevarīgi lēniem soļiem izgāja. Viņš jūta, ka Ceplis to ir galīgi zemē notriecis. Bet aiz durvīm atminējās, ka visas nelaimes vaininieks ir Nagainis, un viņu sagrauba nevaldāmas dusmas. Vienmēr un visur tas man stājas ceļā un izjauc pašus labākos nodomus. Tagad es viņam to vairs nepiedošu! Ceplis droši vien būtu man iedevis to desmitnieku, kurū aiznesa Nagainis. Varbūt pats slikti darīju, ka Cepli tik ļoti iebiedēju ar Nagainim aizdotās naudas zaudēšanu, un tādēļ viņš man nedeva? Saproti nu, ko kuŗo reiz runāt un par ko klusēt! Seskis nopukojās uz ielas iznākot. Viss reibums viņam bija izgājis un tas lēniem soļiem tipināja uz ielu dzelzceļa pieturas pusi.

Kad Seskis izgāja Cepla kabinetā jau metās krēsla. Tā es viņus visus atdzesēšu un tad būs miers. Ar savu naudu pats pratišu rīkoties un nevienam citam nedošu. Vai nu man jālāpa šīs vecās grimstošās laivas! Un Ceplis bij apmierināts ar savu līdzšinējo rīcību. Viņš pat pasmaidīja. Bet tad atminējās, ka Bertas vēl nav mājā un viņš sēd bez pusdienas. Pazvanīja kalponi un lika uzklāt galdu.

„Nevar zināt, kad kundze pārnāk,” — viņš kā taisnodamies piebilda.

„Nu jau gan vajadzēja būt mājā. Viņa jau ap šādu laiku vienmēr atgriežas,” — Elza nobijās pati savu vārdu un tūlīņ aizsteidzās uz ēdamistabu.

Ceplim kalpones liekvārdība nepalika nemanīta. Ak tad vienmēr ap šādu laiku Berta atgriežas? Labi, labi, ka to tagad zinu. Tas iznāk taisni ap to laiku, kad arī es parasti pārnāku. Lūk tādēļ viņa mani nekad neiztaujā, lai pati neiekristu. Un Ceplis dusmiem soļiem aizgāja pusdienā.

Kad viņš jau grieza otro ēdienu — cūkas karbonādi, kas bij pagadījusies sevišķi trekna un tādēļ Ceplim labi garšoja, noskanēja zvans un koridorī bij dzirdami soļi. Jā, tā bija Berta, jo Ceplis pazina viņas gaitas vieglumu.

„Tu mani nemaz negaidi, bet ēd viens pats,” — Berta jautri iesaucās ēdamistabā ienākot. Viņa bij piesārtusi un ziedoša, tikai drusku padrukna.

„Es jau izgaidījos, bet nevarēju sagaidīt,” — Cepla balsī ieskanējās asums.

„Tikai vienīgo reiz! Kā tad es tevi katru dienu sagaidu?” — Berta diezgan dzēlīgi atjokoja, jo viņa bij saklausījusi vīra balss asumu.

„Es jau nezināju, kur tu esi aizgājusi un kad pārnāksi,“ — Ceplis gribēja teikt mierīgi, bet iznāca vēl asāki.

„Gluži tāpat, kā es nekad nezinu, kurp tu aizej un kad pārnāksi,“ — Berta aizsargājās.

„Tu taču negribēsi man pārmetēt un nesāksi strīdēties?“ — Ceplis stingri paskatījās uz pretī sēdošo sievu, kas bij noliekusies pār zupas šķīvi.

„Izturies tikai tāpat, kā es iztuos tev pārnākot, tad mēs iztiksim bez pārmetumiem un bez strīdiem,“ — Berta pavērās pret Cepli smaidoša un arī drusku irōniska. Bertas acu dzirksts Cepli pavisam atkausēja un viņš kļuva līgms.

„Palaidnīte, tomēr saki man, kur tu biji un tik ilgi paliki?“ — Ceplis jau pavisam mīlīgi jautāja. Berta atkal samulsa un piesarka, jo viņa necerēja, ka vīrs tik ātri kļūs labs.

„To nu gan tev neteikšu! Tu nesapratīsi un sāksi atkal rāties,“ — Berta skaļi smējās.

„Mīlā, es tomēr gribu zināt,“ — Ceplis vārdiem lūdzās, bet balsi skanēja neatlaidība.

„Nekā nebūs, neteikšu! Ļauj taču lai arī man ir kāds noslēpums. Citādi palikšu tev garlaicīga un vienaldzīga,“ — Berta koķeti smaidīja un bedrītes ap lūpu kaktiņiem viņai bēguļoja pa vaigiem. Ceplis visu to redzēja un izkusa bezgala priekā, jo taisni Bertas smaids bija tas, kas viņu vēl aizvien visvairāk valdzināja. Viņš arī no šī smaida izjuta, ka Bertas noslēpumā nav nekā ļauna, tomēr pa visu vari gribējās zināt.

„Tikai šoreiz pastāsti un tad turpmāk tu varēsi glabāt visus savus noslēpumus,“ — Ceplis lūdzās, glāstīdams un skūpstīdams Bertas roku.

„Taisni šoreiz nestāstīšu, jo šo noslēpumu gribu uz kādu laiku saglabāt. Citus visus pārējos bez prasīšanas tev pateikšu,” — Berta tiepās, jo viņa zināja, ka izpaužot tai no vīram domātā pārsteiguma vairs nekas neiznāks. — „Esi prātīgs un neprasi no manis neiespējamo. Kad pienāks laiks, es pati visu izstāstīšu.”

„Kā lai sagaidu, kamēr pienāks laiks?”

„Netraucē mani un neprāšņā, tad tas laiks pienāks drīz. Bet ja tu būsi dusmīgs un neuzticīgs, tad būs ilgi jāgaida,” — un Berta ar dedzīgu skūpstu aizspieda Ceplim muti. Daudzus neatlaidīgus jautājumus un lūgumus šis skūpsts apmigloja, un Ceplis palāvās viņa varai.

Pār Rīgu sildījās pavasara saule un visos ielu stūros pārdeva spilgtkrāsainos gaisa balonus, kas saules vizmā zaigoja kā kārdinoši āboli. Ielas bij ļaužu un bērnu pilnas, jo ikvienam gribējās uzņemt sevi marta svētdienas priekus. Ielu dubļi nevienu neatbaidīja no agrā pavasara prieka, jo dārzos pa zilganbalto sniegu vijās mazas urdziņas, bezbēdīgi čalodamas. Bastejkalns izskatījās kā pūpoļiem nopērts samiegojies rūķis, kas nevar un nevar lāga atmosties. Viņu modināja ne tikai saules atraisīto ūdeņu nemiers, bet arī bērnu klaigas, kas aizskanēja tālu pa bulvāriem. Ik cilvēka sejā bij redzams un balsī dzirdams vārdos neizteikts prieks par kaut ko lielu un sen gaidītu. Tanī rītā agri Ceplis ar Bertu pastāigājās pa ielām, bulvāriem un dārziem. Berta jutās kā atraisīta un bezgala daudz runāja, brīžiem skaļi iesmiedamās. Arī Ceplis bij savādi uztraukts. Tomēr ne no saules un agrā pavasara. Viņu uztrauca priekšā stāvošā sapulce un tā projekta liktenis, kuŗu Ceplis nesa mēteļa iekšskabatā, pārrakstītu uz vairākām desmit lapām. Sapulce sanāks divpadsmitos un tādēļ Ceplis staigājot pārdomāja savu ievada runu un vēl reiz domās pārcilāja ticamākos argumentus, kas visus šaubīgos pārliecinātu. Ja šīs dienas sapulce

projektu pieņems visā pilnībā, tad iesāksies jauns posms ne tikai Cepla dzīvē, bet arī visā Latvijas rūpniecībā. Un Ceplis apreiba no savu domu un nodomu pārdrošības.

Domās nogrimis, Ceplis pavasara skaļumu gandrīz nedzirdēja. Uz Bertas jautājumiem viņš vai nu nemaz neatbildēja, vai arī atbildes bija nevietā. Sākumā sieva to pacieta, jo viņas prieks par skaisto dienu bij nevaldāms, kaut gan priekos gribējās dalīties arī ar vīru. Bet kad pēc staigāšanas sāka tuvoties nogurums, Bertai modās arī īgnums, ka vīrs tik jaukā pavasara dienā var nokauties tikai ar domām par saviem veikaliem.

„Tev saules vietā skaitļi dejo ap galvu un tādēļ tu nekā vairs neredzi un nedzirdi,“ — Berta diezgan paskarbi teica. Viņas balss skarbums Cepli izrāva no skaitļu reibinošā mutuļa.

„Kā tu nesaproti, ka man priekšā stāv nopietnas lietas? Un ja es par kaut ko nopietnu domāju, tad nekā vairs neredzu un nedzirdu,“ — Ceplis aizvainots atteica.

„Kas nu staigājot par domāšanu.“

„Taisni staigājot domas man visrosīgāki darbojas.“

„Bet tad jau vajaga staigāt, nevis skriet. Es tikko līdz tieku,“ — Bertas pārmetošais īgnums nerimās.

„Vai es skrienu? Varbūt. Bet soļi cenšas piemēroties domu ātrumam,“ — Ceplis kā taisnojās.

„Kas tur nu vēl ko domāt, viss jau ir skaidrs. Cik reiz tu to neesi apsvēris!“

„Nē, tā lieta ir tik plaša un svarīga, ka par viņu domāt un pārlikt nekad nebūs diezgan. Tev un man viss ir skaidrs un vienkāršs. Bet vai to sapratīs arī

visi tie, kas sanāks sapulcē un kuŗu pakauši ir biezi? Es šaubos, ka viņu kūtrās galvas manu projektu uzreiz spēs aptvert. Vajadzēs ilgi stāstīt un skaidrot. Tādēļ iznākumu vēl nemaz nevar paredzēt."

"Bet ko tu darīsi, ja viņi tavu priekšlikumu izgāzīs cauri?" — Berta ķircinājās, jo viņa negribēja, ka vīrs atkal nogrimtu savās domās. Labāki lai viņš runā par saviem veikaliem, nekā klusē.

"Vai tu domā, ka tas tiešām varētu notikt?" — Ceplis gandrīz uztraukts iejautājās.

"Kāpēc gan tas nevarētu notikt!"

"Nu, nedomā, ka es tik drīz padošos! Šoreiz būšu pacietīgs un neatlaidīgs, jo zinu, kādēļ to darišu."

"Bet ja nu tomēr nekas neiznāks?"

"Berta, tu laikam gribi manī katru ticību nokaut," — Ceplis norājoši runāja. — "Es tādas varbūtības nemaz nepielaižu. Bet ja nu tas tomēr notiktu, tad savu nodomu izvedišu viens pats un arī lielā peļņa piederēs man vienam."

"Bet tev nebūs tik daudz naudas."

"Nebūs tik daudz naudas? Kā tu runā, taisni tādēļ jau es viņus visus šodien aicinu kopā! Citādi viņi man nebūtu vajadzīgi."

"Es to ļoti labi saprotu. Bet man gribas zināt, kur tu ņemsi iztrūkstošo naudu, ja visi aicinātie no tava priekšlikuma atteiksies?"

"Gan es sadabūšu. Latvijas banka man atvēlēs vajadzīgos līdzekļus. Tos trūkstošos trīsdesmit vai četrdesmit miljonus viņi man labprāt piešķirs, ja būs iepazinušies ar lieliskā uzņēmuma nākotnes izredzēm un mana ieguldītā kapitāla lielumu," — Ceplis lepni noteica.

„Bet tu man apsolījies ar savu naudu neriskēt.“

„Tādēļ arī es gribu citus iejūsmināt. Bet ja tas neizdotos, tad pēc valsts aizdevuma saņemšanas es savu ieguldīto kapitālu izņemšu laukā un noguldīšu ārzemju bankās. Namu jau laikus es pārrakstīšu uz tavu vārdu. Tikai to neviens nedrīkstēs zināt. Ap-soli, ka tu nevienam neteiksi.“

„To es varu uz kādu laiku apsolīt. Bet kad nams būs uz manu vārdu, tad es varēšu šķirties no tevis,“ — Berta jokoja.

„Vai tu tagad nevari?“

„Tu man nedosi namu līdz. Un bez mantas es šķirties negribu.“

„Nebīsties, arī tad tev nebūs mantas, jo uz nama par pilnu vērtību es iztaisīšu obligācijas un tās paturēšu sev kabatā,“ — Ceplis jocīgi iesmējās, bet viņa vārdos bij daudz patiesības.

„Tad tu mani gribi apkrāpt tāpat, kā savus nākošos akcionārus!“ — Berta izlikās nopietna.

„Kā tu runā, vai tad es gribu viņus apkrāpt!“ — Ceplis kā izbījies iesaucās.

„Ne tikai akcionārus, bet arī banku! Tu nupat teici, ka tiklīdz saņemšot aizdevu, tad tūlīņ savu ieguldīto kapitālu izņemšot laukā un pārvedīšot uz ārzemju bankām. Vai tā nav krāpšana?“

„Tu nekā no visa tā nesaproti! Vispār nav labi, ka sievietes sāk maisīties vīru darīšanās. Jūsmo labāk par pavasari un skaisto laiku,“ — Ceplis irōnizēja.

„Pateicos par padomu! Ja es neļūsmoju par taviem krāpšanas plāniem, tad tu man pārmet jaukšanos tavās darīšanās. Ļoti labi teikts! Es tomēr gribu

līdzrunāt, jo tavas neveiksmes būs arī man izjūtamās," — Berta no tiesas palika nopietna.

"Tu man sabojāsi garastāvokli un es sapulcē tiešām izgāzīšos," — Ceplja balsī ieskanējās asums.

"Gribu tevi pavisam atturēt no tās sapulces."

"Tas tev neizdosies, jo es pats zinu, ko daru. Ja esmu ko apņēmis, tad neatkāpšos, kamēr nebūšu savu mērķi sasniedzis. Labāk nemaz nemēģini. Šim projektam esmu ziedojis tik daudz laika, ka vairs atkāpšanās nav."

"Bet ja nu es tevi palūgšu?"

"To vajadzēja darīt agrāk. Tu pati visu laiku priedējies par maniem nodomiem un jūsmoji līdz. Bet kad es nu gribu ķerties pie viņu izvešanas, tad tu sāc pūst citā stabulē. Kādēļ tu uzreiz savas domas mainīji?" — Ceplis kā izbrīnējies iejautājās.

"Tu nekad vēl nebiji tik atklāti izrunājies. Es domāju, ka tu tiešām gribi sekmēt mūsu rūpniecības uzplaukšanu. Bet tagad tu atzinies, ka gribi tikai iedzīvoties uz citu rēķina. Tu apkrāpsi visus, kas tev uzticēsies." — Berta bij pavisam piesarkusi un nikni raudzījās vīram sejā.

"Ak tad tu domā, lai es ar labdarību nodarbojos? Nē, tikai tam uzņēmumam ir nākotne, kas veikalnieciski pareizi nostādīts un atmet labu peļņu."

"Bet to jau var panākt ar godīgu darbu, bez krāpšanas."

"Vai tā ir krāpšana, ja es citus aicinu savā uzņēmumā par līdzdalībniekiem? Viņi vēl ļabi nopelnīs..."

"Vai arī visu pazaudēs!" — Berta strauji pārtrauca Cepli.

„Ja tu mani pārtrauksi, es nerunāšu ne vārda. Vispār tu šodien esi tik neapvaldīta un izteicienos neuzmanīga, ka tev labāk vajadzētu iet mājās un atpūsties.”

Pēc šiem Cepla vārdiem Berta pasitās sānis un nekā neteikusi steidzīgi aizgāja. Viņa vairs neizturēja un asaras tai saskrēja acīs. Viņa nezināja, kas tai noticis, bet tikai jūta, ka vīra klātbūtnē tā vairs ne mirkli neizturēs. Kā apreibusi tā skrēja pa ielām un attapās tikai dzīvoklī. Vai tiešām viņas vīrs varēja sevī lolot tādus nodomus? Berta domāja gultā iekritusi un asarās izplūzdama. Kā viņa to agrāk nekad nebija manījusi?

Ceplis pēc Bertas aizskriešanas brīdi pagājās viņai pakaļ, bet pārliecinājies, ka sievu nepanāks un ka tā dodas uz mājas pusi, viņš nomierinājās. Bertas izturēšanās bija pavisam dīvaina, bet Ceplim tagad nebija vaļas par to domāt. To varēs izdibināt vaļīgākā laikā.

Kamēr Ceplis pastaigājās un strīdējās ar sievu, tikmēr „Venecijas” viesnīcā, kur bija sarunāts prāvākais kabinets, pulcējās Rīgas tirgotāji un rūpnieki, kas aicināti uzklaut Cepla nodomus un piedalīties jaundibināmā uzņēmumā. Bez rūpniekiem un tirgotājiem Ceplis bij aicinājis arī trīs darbīgākos Saeimas deputātus un tik pat daudz no Latvijas bankas vadošām un noteicošām aprindām. Divi deputāti, Osis un Cīrulis, bij no patreizējās valdības frakcijām, bet trešais — Kļaviņš — opozīcijas līderis un bīstamākais valdības opponents finanču un kredita jau-

tājumos. Taisni šos deputātus izvēloties un aicinot Ceplis bij vadījies no aprēķina, ka viņa uzņēmumā vispirms jāieinteresē valdības frakcijas, jo to rokās atrodas valsts naudas lādes atslēgas, bet opozīcijai jāaizbāž tikai mute. Un to vislabāk Ceplis domāja izdarīt ar Kļaviņa tiešu pievilksanu uzņēmumā. Oša un Cīruļa labvēlība būs nepieciešama kredītu izdabūšanā, jo citādi valdība un Latvijas banka prasīja lielākus vai mazākus nodrošinājumus, vismaz formas pēc. Bet ja savus vārdus aizliks Osis vai Cīrulis un pie vajadzības neslēps, ka arī Kļaviņš ir uzņēmuma līdzdalībnieks, tad neviens ministrs vai direktors nedrīkstēs apšaubīt uzņēmuma labos nodomus un atteikt kredītu. Šinī ziņā Ceplis gribēja būt un arī bija saprātīgi tālredzīgāks par rūpnieku Oskaru Briedi, kas gājis pie finanču ministra kailām rokām un gribējis ar pieri caur sienu izskriet. Nē, Ceplis tādas kļūdas negribēja pielaist, jo viņš zināja, ka lai nenosaltu rokas, tad jāuzvelk pienācīgi cimdi. Tādēļ aicināmo deputātu izvēli viņš ilgi pārdomāja un apsvēra, kamēr nolēma griezties pie šiem trim, kurus pats sevī tagad dēvēja par saviem izredzētiem. No Latvijas bankas Ceplis izraudzījās tikai tos, kuriem visos svarīgākos jautājumos piekrita pēdējais un izšķirošais vārds. Tādi Ceplim izlikās Dāvis Dziļupietis, Jānis Leimanis un Pēteris Zariņš. No tirgotājiem un rūpniekiem Ceplis bij aicinājis kādus desmit, pašus solidākos un turīgākos. Bet ikvienam aicinātam atļāvis ņemt līdz vēl kādu nopietnu un uzticamu interesentu, kas būtu ar mieru ieguldīt savus kapitālus nopietnā un drošā uzņēmumā. Tādā kārtā finieņu un koka kastiņu fabrikants Mārtiņš Zutis bij paņēmis līdz pakavu fabrikantu Miķeli Na-

gaini un konservu fabrikantu Teodoru Sesku, kuŗu Cepelis bij nodomājis nemaz neaicināt. Starp nedaudziem privāto banku pārstāvjiem bija arī krājaizdevu sabiedrības „Krauļa” direktors-rīkotājs Jānis Ūdris, kas bij ieradies jautrā gara stāvoklī, jo visu nakti dzēris un paguvis tikai aiziet mājās, nomazgāties un aplikt tīru apkaklīti. Tagad viņš jautri sarunājās un stāstīja savas nakts dēkas mēbeļu fabrikantam Kārlim Lūsim un rakstu darbu biroja īpašniekam Augustam Muceniekam, kuŗu Cepelis bij aicinājis visu sapulces lēmumu protokolēšanai.

Prāvais „Venecijas” kabinets jau bija sevī uzņēmis gandrīz visus aicinātos, tikai paša Cepļa vēl trūka. Kabineta vidū bij gaŗš galds, kam visapkārt krēsli augstām atzveltnēm. Bet kabineta stūŗos uz mazākiem galdiņiem bagātīgas uzkoŗamo kaudzes un prāvas šņabja karafes. Pie viena no šiem galdiņiem, gandrīz šņabja traukus no rokām neizlaizdami mielojās Nagainis ar Sesku un paklusu sarunājās.

„Tagad nu būs mūsu reize atdarīt naudas nedošanu,” — smējās Nagainis īsi apcirtās ūsas sarvjetē tīrīdams no vinegreta.

„Tas ir labi! Iemetīsim tikai pa čarkai, lai dūŗas nepietrūkst,” — priecājās Seskis, tikko izdzertās šņaba glāzes pildīdams.

„Man dūŗas nepietrūks un es viņam to nekad nepiedošu! Bet ieŗnabot jau nav par sliktu,” — Nagainis norija glāzīti kā ogu.

„Es nevaru un nevaru izprast, kas viņam toreiz bij par nolūku mani mulŗot un stāstīt, ka tev iedevis veselu pusmiljonu?” — brinījās Seskis, uzkozdamas lasi.

„Gluži vienkārši: lai apslēptu to, ka viņam naudas nemaz nav. Kauns bija atzīties, jo es tādus mutes bajārus ļoti labi pazīstu.“

„Bet ko tad viņš tagad ķeras pie liela uzņēmuma dibināšanas, ja pašam naudas nav?“

„Lai mēs dodam to naudu, bet viņš uzmetīsies par vadoni. Vai tu neredzi, ka naudas dūži vien ir aicināti. Pat deputāti un banku vīri. Nevar sūdzēties, galva viņam labi strādā. Bet mēs arī nebūsim uz mutes krituši un parādīsim, ka tādus kundziņus protam novērtēt!“ — jau stipri ieskurbis lielījās Nagainis tanī mirklī, kad pa durvīm ienāca Ceplis. Viņš dzirdēja Nagaiņa pēdējos vārdus un vispār jutās nepatīkami pārsteigts, Nagaini un Sesku ieraugot starp aicinātiem. Tāpat savādi Ceplim izlikās, ka viesi bez nama tēva klātbūtnes un aicinājuma bij ķērušies pie uzkožamiem un šņabja, ko viņš bij domājis tikai pēc sapulces nopietnās daļas kā mazu uzjautrinājumu. Bet vai nu no tādiem cilvēkiem, kā Nagainis un Seskis, varēja gaidīt taktu un smalkjūtību. Ceplis sevi mierināja, bet tomēr atminējās, ka strīds ar Bertu būs bijusi ļauna zīme. Ceplis sevi savaldīja un priecīgi laipnu seju mierīgi teica:

„Kungi, lūdzu ieņemt vietas ap galdu. Es gribu iepazīstināt ar tiem plāniem, kuŗu dēļ iedrošinājos jūs šodien šurp aicināt.“

Visi steidzās ieņemt vietas, mutes slaucīdami un aizgūtnēm pakertos kumosus gremodami. Krēsli rībēja, kamēr visi nebij apsēdušies. Kad beidzot iestājās klusums un Ceplis piecēlās, lai sapulci uzrunātu, viņš ieraudzīja Nagaiņa pietvikušo seju un arī to, kā tas ar sērkokciņu cītīgi bakstīja zobus. Ceplim uzreiz kļuva nelabi un viņš būtu aizgājis no šejie-

nes, ja lieta nebūtu tik nopietna un ja tādā kārtā visi viņa nodomi nevarētu izjukt. Atminējās, ka Bertai bij solījies būt pacietīgs un neatlaidīgs. Tagad to arī vajadzēja pierādīt, jo citādi būtu tikai tukša mētāšanās ar vārdiem un viņš Bertas priekšā zaudētu daļu no savas cienības. To Ceplis nekādā ziņā negribēja pieļaut un tādēļ droši iesāka:

„Kungi, tagad jūs man atļausat, ka ķeros tieši pie lietas.”

„Lūdzam, lūdzam,” — no visām pusēm Ceplim atsaucās.

„Mums būs vajadzīgs sapulces vadītājs,” — Ceplis turpināja.

„Jūs pats! Mēs visi vienbalsīgi piekrītam.”

„Pateicos. Nu tad sāksim un lūgsim Mucenieka kungu rakstīt protokolu. Ceru, ka nevienam iebildumu nebūs.”

Visiem piekrītot Mucenieks piecēlās, paklanījās un atkal apsēdies steidzīgi sāka rīkoties ar rakstāmpiederumiem.

„Kungi, mūsu valsts tirdzniecība un rūpniecība pārdzīvo asu krīzi,” — Ceplis svinīgi iesāka. — „Tam daudz un dažādi iemesli. Bet viens no galveniem — mūsu nesaudzīgā savstarpējā konkurence. Tā jānovērš, lai mēs paši viens otru neizputinātu. Mēs saberžam savus kapitālus vienu pret otru kā divus dzirnakmeņus un labuma no tā nav nevienam. Pat pircējs un patērētājs no tā nekā neiegūst, jo sabrūk valsts labklājība un mēs visi ciešam. Vajaga atrast līdzekli, kā cīnīties pret to. Un es domāju, ka viens no labākajiem līdzekļiem ir kapitālu apvienošana,” — Ceplis atņēma elpu un novēroja, kādu iespaidu atstājuši viņa vārdi. Visi klausījās uzmanīgi, tikai

Seskis ar labās rokas rādītāju pirkstu mierīgi urbināja degunu un itkā nemaz neklausījās. Bet kad viņš izdzirda Cepla vārdus, ka kapitāli jāapvieno, tas uzmeta zīmīgu skatu Nagainim. Arī Nagainis paskatījās uz Sesku un ļauni pasmīnēja. To visu Ceplis tīri negribot redzēja, bet neuztraucās. Šie divi neaicināti atnākušie vīriņi viņam nekā nevarēja izdarīt. Viņu maki bija par plāniem, lai to vārdiem būtu kāds svars. Galvenais bija deputātu Oša, Ciruļa un Kļaviņa izturēšanās, kā arī bankas vīru Dziļupieša, Leimaņa un Zariņa ieskati. Bet šie svarīgie kungi pagaidām izturējās ļoti nopietni un uzmanīgi. Tādēļ Ceplis droši turpināja:

„Mēs nedrīkstam vairs dibināt sīkus, mazus uzņēmumus, kas visi nīkuļo. Bet mums jārada lieli apvienoti pasākumi, ar kuriem neviens vairs neiedrošināsies konkurēt. Katras atsevišķas rūpniecības nozares sīkās darbnīcas jāiznīcina un jāceļ viena vai divas lielas fabrikas. Tad kūpēs atkal Rīgas skursteņi un gaudos fabriku svilpes. Tad atdzīvosies pilsētas nomales un tukšos skursteņos nemitināsies kovārņi. Mēs nedrīkstam apmierināties tikai ar vietējo tirgu, jo tad nosmaksim kā zivis aizsalušā dīķī. Mums visiem ražojumiem jāiekaņo arī ārzemju tirgi. Un to mēs varam panākt tikai tad, ja nojaucam visas sīkās darbnīcas un smēdes, bēt viņu vietā uzceļam vai atjaunojam lepnas fabrikas, kas apgādātas ar modernākām mašīnām un nodotas saprātīgu vadītāju rokās. Tad varēsīm ražot arī labu preci un spēsim konkurēt pasaules tirgū. Un mēs to spēsim, jo vēl neviens nepazīst mūsu ražotāju spējas!” — Ceplis ar spārnotu glaimu iesildīja savus klausītājus. Elpu atņēmis un domas sakārtojis viņš turpināja:

„Pārejot pie mūsu šīs dienas galvenā punkta, es gribu aizrādīt, ka visa Latvija ir nosēta ar ķieģeļu cepliem. Bet visi viņi ir sīki un primitīvi. Viņu ražotie ķieģeļi tikai tādēļ lietojami būvēs, ka mums labāku nav. Bet vai no Latvijas māla nevar ražot tādus ķieģeļus, kas pārsteidz visu pasauli? Vai mūsu dikā stāvošie kuģi nevar doties pāri jūrām un okeāniem ar pirmklasīgu ķieģeļu kravu, bet atgriezties ar dollariem un sterliņiem. Bet tādus ķieģeļus var ražot tikai modernā ceplī, ar visjaunākām mašīnām. Cik ilgi zaļais mežu un zilais linu zelts spēs mūs uzturēt? Es domāju, ja Latvijas māls nenāks palīgā mežiem un liniem, tad drīz vien mēs būsīm pagalam. Tādēļ mūsu pienākums nākt valstij palīgā. Tīrģotājus tas mazāk var interesēt, viņi tirgojas tur, kur patreiz tādai vai citādai precei ir noņēmēji. Bet mēs rūpnieki esam saistīti pie savas zemes, pie savas valsts. Es jūs šodien esmu aicinājis kopā, lai ierosinātu liela, plaša ķieģeļu cepla dibināšanu. Mēs nedrīkstam rokas turēt klēpī, kad darbs prasa darītājus. Mūsu kapitāliem jānāk palīgā dzimtenes atjaunošanai. Tādēļ lūdzu izteikties vai manam priekšlikumam var piekrist,” — Ceplis aplusa un nosēdās.

Brīdī valdija klusums, tikai Mucenieka spalva čirkstēdama skraidīja pār papīri, pierakstot Cepla jūsmīgos vārdus, jo Mucenieks sev uzticēto godu gribēja apzinīgi pildīt.

Ceplis vēl pāra reizes uzaicināja izteikties un tikai tad Nagainis sadūšojās un iejautājās:

„Cepla kungs uzbruka sīkiem uzņēmumiem, bet nepateica, kur lai mēs ņemam naudu lielāku dibināšanai. Es jau ar gribētu būt lielas fabrikas īpašnieks, bet man jāapmierinās ar to, ko spēju. Pasakat, kur

nemsim naudu jūsu ieteiktā lielā cepla dibināšanai, ja visi mazie ceplīši kaujas ar naudas badu un pasūtījumu trūkumu?"

"Nagaina kungs, par naudu runāsim drusku vēlāk. Bet tagad noskaidrosim principiālo pusi," — Ceplis smaidīdams viņu mierināja.

"Nē, nauda ir pats galvenais un es gribu zināt, cik Cepla kungs pats ieguldīs šinī uzņēmumā?" — Nagainim palīgā metās Seskis.

"To pārrunāsim vēlāk, bet tagad turēsimies pie lietās," — Ceplis nepacietīgi īgni atsvieda.

"Es domāju, ka Cepla kunga ierosinājums ir apsvēicams. Tikai mums jāzin, vai ražotiem ķieģeļiem būs drošs tirgus ārzemēs? Vietējās vajadzības apmierināt varētu atstāt tiem sīkiem ceplīšiem. Runājot arī Leimaņa un Zariņa kungu vārdā man jāsaka, ka eksportam domāto rūpniecību vienmēr esam pabalstījuši ar plašiem kredītiem un to pašu darīsim arī turpmāk. Mūs galvenā kārtā interesē tirgus jautājums, lai dibināmais uzņēmums neizvērstos par nedzīvi dzimušu bērnu," — Dziļupietis svarīgi noteica. Ceplis viņam pretī laipni pasmaidīja, jo juta, ka nodaoma liktenis tagad ir izšķirts.

"Par tirgu mums nav ko bīties! Ja ražosim labu preci, tad viņai noņēmēju netrūks. Kā lai ārzemēs nepērk mūsu ķieģeļus, kas taisīti no Latvijas svietainā māla, jo viņiem pašiem līdz šim ir bijis jāiztiek tikai ar glūdas ķieģeļiem? Nē, par tirgu es nemaz nebaidos. Ja tikai pratīsim vienoties, tad mūsu uzņēmumam ir liela nākotne," — Ceplis jūsvoja un no sirds arī ticēja visam tam, ko runāja.

"Nodoms katrā ziņā teicams un pabalstāms. Tur maz vairs kas pārrunājams, jo tādas lietas prasa

darbu, ne vārdus," — svinīgi noteica valdības pozīcijas deputāts Osis. Viņa gludi noskūtā galva rožaini piesārta. Pēc šiem vārdiem Osis ar Cīruli sabāza galvas kopā un klusu sarunājās.

"Tomēr jautājums būtu plašāki iztīrājams un vispusīgi apsverams. Nevar taču lietu darīt bez apdoma. Mūsu plašais pasākums var radīt nevēlamu krīzi ķieģelrūpniecībā un izsaukt bezdarbu. Paies ilgāks laiks, kamēr strādnieki pārkārtosies," — opozīcijas deputāts Kļaviņš iebilda.

"Kāpēc jūs, deputāta kungs, domājat, ka mēs to lietu gribam darīt bez apdoma? Bankas direktori Dzilupieša kunga personā izteica ļoti pareizus uzskatus. Par tirgu esmu interesējies un te man ir ziņas, cik katrā valstī maksā glūdas ķieģeļi," — un Ceplis klausītājiem izdalīja vairākas uz mašīnas pārrakstītas lapas. Visi tās ar interesi pārskatīja. — "Šie skaitļi norāda, ka mēs spēsim ne tikai konkurēt, bet arī labi nopelnīsim," — Ceplis turpināja. — "Tādēļ mans priekšlikums būtu dibināt akcijsabiedrību Latvijas māla izmantošanai un eksportēšanai, ar miljonu latu lielu akciju kapitālu. Izlaidīsim tūkstoš akcijas par tūkstoš latiem gabalā. Tā nav liela summa un mūsu akcijas drīz vien izpirks. Ja mēs uz to varētu vienoties, tad ievēlēsim komisiju priekšdarbu veikšanai."

"Šie priekšlikumi pilnīgi pieņemami. Bet kā mēs viņu sauksim?" — Osis lietīšķi iejautājās.

"Tā kā mums būs darīšana ar ceļiem un Cepla kungs ir šīs idejas tēvs, tad lieku priekšā jauno uzņēmumu titulēt „akciju sabiedrība „Ceplis“, Latvijas māla ekspluatēšanai“. Ceru, ka tam visi piekritīs," — Leimanis svarīgi noteica.

„Tas jau būtu labi, bet viņu sajauks ar Cepla kungu un uz ārieni paliks tāds iespaids, ka tas ir galvenā kārtā Cepla kunga īpašums,“ — Nagainis viltīgi iebilda.

„Tur nav tik daudz ko prātot, priekšlikums ir labs un pieņemams. Ja mēs dibinātu akciju sabiedrību peļu slazdu ražošanai, tad mēs, Nagaiņa kungs, to katrā ziņā nosauktu jūsu vārdā. Bet nu jums vēl drusku jāpaciešas,“ — irōnizēja Ūdris un visiem viņa joks tā patika, ka tie skaļi iesmējās, bet Nagainis saskaitās.

„Es ar saviem slazdiem ķeŗu ne tikai peles, bet arī ūdrus,“ — Nagainis nikni atsvieda.

„Tas jau var ļoti būt, bet sesku jūs tomēr vēl nesat noķeŗuši,“ — Ūdris neatlaidās.

„Nebīstaties, es turpmāk uztaisīšu tādus slazdus, kuŗos noķeŗu ne tikai visus zvērus, bet arī dažādus ceplus sagāzīšu,“ — Nagainis Ūdrim pieliecies nikni šņāca.

„Kungi, paliksim lietišķības robežās un pieņemsim Leimaņa kunga priekšlikumu. Es savukārt iesaku priekšdarbu komisijā ievēlēt Cepla, Cīruļa un Dziļupieša kungus,“ — lēni cigāru no mutes izņemdams noteica fabrikants Zutis.

„Piekrītam, piekrītam!“ — no visām pusēm atsaucās.

„Es tomēr nevarēšu šo godu pieņemt, jo mans amats neatļauj atklāti piedalīties tādos privātos uzņēmumos, kas gribēs kreditēties mūsu bankā,“ — Dziļupietis paskaidroja.

„Nu tad liksim viņa vietā Zuša kungu pašu,“ — Lūsis pārlaboja priekšlikumu un visi tam piekrita.

„Tagad viss sākumam būtu nokārtots un man atliek tikai kungiem pateikties par to nopietnību, ar kādu viņi izturējušies pret manu ierosinājumu,“ — Ceplis līgsmi runāja.

„Nē, kungi, vēl viens darbs palika nedarīts. Mums jāsaslapina māli, lai būtu mīkstāka mišana,“ — Ūdris iesaucās.

„Tiesa, gandrīz piemirsu. Iedzēsim drusku un iekodēsim,“ — Ceplis vedināja. Visi tūlī atdzīvojās un pirmīt pamestās glāzītes atkal pildījās un tukšojās. Tagad arī Ceplis starp līgsmotājiem bija sevišķi priecīgs. Viss noritēja kā domāts.

„Esmu jau izraudzījis vairākus zemes gabalus, kurus klusām iegūsim, lai nesaceltos cena,“ — Ceplis paklusu stāstīja Osim, Zutim, Cīrulim un trim bankas vadoniem — Džiļupietim, Leimanim un Zariņam. Ceplis runāja klusām, lai pie pārējiem galdiņiem viņa vārdus nedzirdētu.

„Jūs būsat īsts vadonis tai lietai,“ — Džiļupietis pieskandināja Ceplim.

„Atklāti runājot, es šo plānu esmu pārdomājis jau vairākus gadus visos sīkumos,“ — Ceplim glaimoja Džiļupieša atzinība un viņš kļuva vaļsirdīgs. — „Tai lietai vajadzēs zelt.“

„Protams, man patīk, ka jūs pie darba ķeraties apzinīgi un ar gatavu plānu. Tad būs arī panākumi. Vienreiz jāizskauž tas vieglprātīgais diletantisms, kas draud aprīt visu mūsu rūpniecību. Jums ir īsti moderna rūpnieka vilcieni,“ — Džiļupietis laipni, bet atturīgi smaidīja.

„Mani vienmēr ir uztraucis tas, ka latvieši ķeras pie tirdzniecības vai rūpniecības tirgus konjunktūru nemaz nepazīdami. Rūpniekam vai tirgotājam, ja

viņš grib būt apzinīgs, reizē jābūt arī statistiķim un zinātniekam. Jāvāc ziņas, jāgrupē viņas un jānāk pie slēdzieniem, uz kuriem pamatojoties tad var droši strādāt. Bet mūsu uzņēmēju lielam vairumam pat nav vienkāršas grāmatvedības. Uzņēmuma peļņu viņš vērtē tā: ja nauda ir kabatā, tad esmu pelnījis, bet ja naudas nav — esmu zaudējis. Tad nav ko brīnīties, ja tā saimniekojot vekseli vezumiem iet protestā un notāri labi nopelna," — Ceplis aizrāvās.

"Tagad jau pats laikmets bija tāds, kad godīgai tirdzniecībai un rūpniecībai grūti pastāvēt. Visur valdīja un visu varēja spekulanti. Bet nu tie laiki garām un jāsākas godīgam, apzinīgam darbam. Citādi jānogrimst visiem kara un pēckara bagātniekiem," — noteica Mārtiņš Zutis, kurš pirms kara jau reiz bija bankrotējis un tagad dzirdēja esam atkal bankrota priekšvakarā. Viņam neviens nekā neatbildēja, jo bija aizņemti ar ēšanu un tādēļ lāgā nesadzirdēja Zuša vārdus. Otrā kabineta stūrī pie galdiņa ieturēja dūšu Seskis, Nagainis un Ūdris. Ūdris viņiem piebiedrojās tādēļ, ka pagirās gribēja vairāk iedzert, bet pie citiem galdiem būtu kauns. Sesku un Nagaini Ūdris nenēma nopietni un tādēļ no tiem nekaunējās. Viņi visi trīs tukšoja glāzīti pēc glāzītes un pa starpām apmainīja arī kādu vārdu kā retu uzkožamo izdzertam šnabim.

"Nu redzi, nekas mums neiznāca," — Seskis bēdīgi savieba seju pret Nagaini.

"Neiznāca! Vai tad tu domā tik glumu zuti uzreiz dabūt murdā? Pagaidi, patrenkāsim, nokausēsim un tad," — Nagainis ēzdams nevalīgi atrūca. Viņam pašam arī sāpēja šīsdienas neveiksmes, bet tagad nebija vaļas par to gausties. Jāiedzer un jāiekož. Gausties var pie tukšāka galda, bet te jau bija pati

pārpilnība. Bez tam Nagaini vienmēr kaitināja Seska paraša tūlīņ pēc neveiksmes vaidēt. Katrai lietai ir savs ziedu un augļu laiks, bet arī savs tārpu laiks. Tādēļ nekad nevajaga noskumt.

„Ko nu mēs viņam izdarīsim! Paši drīzāk nomirsim, bet viņš vēl dzīvos zaļu dienu” — Seskis gaudās.

„Tiesa, tevi apraks ar visām bundžām, bet mēs ar Cepli dzīvosim un dzersim šņabi,” — smējās Ūdris, jo viņam patika ar Sesku un Nagaini ķircināties.

„Tava banka jau nu arī ilgi vairs neturēsies. Direktors dzīvo tikai pa krogiem un krodzinieka maku pārvērtis par ugunsdrošu skapi, kur noguldīt bankas brīvos kapitālus. No tādiem vīriem Ceplis drīz taisīs ķieģeļus un sūtīs uz ārzemēm,” — Nagainis šņāca un aiz dusmām pret Ūdri sāka Cepli slavināt. Viņam jau sen bij nags uz Ūdri, ka tas visur ložņāja, visu izoda un tad izpaua taisni tam, kam tas bija vajadzīgs. Tā Ūdris Rīgas rūpnieku aprindās bij izvērties par nepieciešamu, bet reizē arī ļoti bīstamu. Viņš visur bija klāt, ar visiem kopā iedzēra un, protams, dzērumā arī no viena otra izvilināja dažus noslēpumus. Cik reiz Nagainis Ūdrim nebij izstāstījis tādas lietas, ka vēlāk pašam vajadzēja lūgties, lai nestāsta tālāk. Bet Ūdris tādās reizēs aizvien prata izsist savu labumu, un tomēr nevarēja būt drošs, ka viņš noslēpumu glabās. Tas viss Nagaini kaitināja un viņš neturēja uz Ūdri labu prātu.

„No manis taisīs ķieģeļus svešā ceplī, bet no tevis pakavu naglas tavā paša darbnīcā. Kur es noguldu bankas kapitālus, tā mana darīšana. Naudas uzglabāšanai krodzinieka maks tomēr drošāks par tavām fabrikām. To bij sapratis arī Ceplis un tādēļ viņreiz tev naudu nedeва. Tu esi par vāju, lai cīnītos ar šo

lielā stila rūpnieku. Vai tu domā, ka Ceplis jūs abus ņems par akcionāriem savā uzņēmumā? Nē, arī pie ķieģeļu taisīšanas tik pliki nav vajadzīgi," — Ūdris nīrgājās un ar labpatiku noskatījās uz saniknoto Nagaini.

"Ūdrim taisnība, Ceplim mēs nekā vairs neizdarīsim," — bailīgi ieminējās Seskis.

"Ko jūs abi muldat! Es zinu, ko darīšu un tik viegli nepadošos. Savā mūžā esmu cīnījies ar vēl lielākiem vīriem," — Nagainis, krūti izgāzis, dižojās.

"Tad tu vēl nebiji tik izkurtējies un uzpūsts, kā tagad. Toreiz tu varēji nostāvēt un arī stāvēji pats uz savām kājām. Bet tagad tev visapkārt ir ielāpi un stutes. Tu esi pārkreditēts. Tavi ienākumi jau vairs nespēj segt pagarināmo vekseļu markas, kur nu vēl procentus. Tu, draugs, drīz nogrimsi ar lielu troksni, bet Seskis vēl kādu laiku turēsies un varbūt arī pavisam izķepurosies, jo viņam nav tik plašs vēriens," — Ūdris Nagainim pravietoja.

"Es jau vienmēr Nagainim esmu teicis, lai negrābj tik daudz, var aizrīties. Labāk iztikt ar mazumiņu, tad nav jāmirkst baiļu sviedros," — Seskis vientiesīgi prātoja, piebalsodams Ūdrim.

"Ko jūs abi ķērcat kā kovārņi! Nagainis vēl dzīvos dažu labu dienu, kad viens otrs kasītes direktoriņš jau tupēs aiz restēm. Vai nu ilgi tā varēs plostot, gan tak reiz arī citiem acis atvērsies. Šo un to jau dzird," — Nagainis zīmīgi nosmīnēja, un pret Sesku pagriezies, piemetināja: — "Tu, Seskiņ, labāk kraties no tādām vaļā, lai nav vēlāk pa tiesām jāvazājas. Gan jau viņš svarīgais reiz ķers!"

"Klausies, Nagaini, ja tu nevaldīsi muti, es palaidīšu rokas, to es tev saku! Neaizmirsti, ka par tevi

zinu vairāk, kā tu par mani, tādēļ labāk nedraudi ar izmeklēšanas tiesnesi, ja pats vēl gribi dzīvot," — Ūdris pieliecās Nagainim tuvāk un pusbalsī noteica. Ne tikai no negulētās nakts un iedzertā šņabja, bet arī no dusmām Ūdrim acis bij sarkanas. Nagainis juta, ka Ūdra draudi vairs nav vārdi vien, bet tie katru mirkli var izvērsties darbos. Viņš saprata, ka ir par tālu aizrunājies, tādēļ aprāvās un mēģināja visu izteikto pārvērst vieglā jokā.

"Vai nu draugu starpā pie šņabja glāzes pat pajokot vairs nedrīkstēs," — Nagainis centās labsirdīgi smieties, kaut gan viņam iekšā dusmas vārījās, jo Ūdris taču arī bij par daudz izrunājies. Kas viņam daļas, ka esmu pārkreditēts? Es jau pats to jūtu, ka tuvojas grūti laiki, bet vai tādēļ esmu nobijies. Gan jau kaut kā izkūļšos. Kritīs lata kurss un viss atkal būs labi. Nomaksāšu savus parādus ar pāra desmit kastēm pakavu naglu.

"Ja grib ar draugiem pajokot, tad nevajaga šķēpus durt sāpīgākās vietās. Mums katram ir sava nelaime, kas neļauj naktīs mierīgi gulēt," — Ūdris gandrīz skumji noteica.

"Gluži pareizi! Mēs nedrīkstam viens otram uzbrukt, jo diezgan ir citu, kas grib mūs aprīt. Es bieži sapnī redzu, ka viņi kā haizivis ar atplestām žaunām brūk man virsū," — Seskis pabailīgi piebilda.

"Tev jau sapnī paša konservētās mailītes sāk izlikties par haizivīm," — zobgalīgi atsveda Ūdris, jo viņš nekad necieta, ja kāds tam mēģināja izteikt līdzjūtību. Viņš pats nevienam cilvēkam līdz nejuta un tādēļ arī citu līdzjūtībai neticēja. Ūdris bija vīrs, kas ikvienam noplēstu desmit ādas, ja tikai tik daudz tam būtu mugurā. Cik reiz viņš ar savas mazās kasītes

palīdzību nebij bez žēlastības dirājis Nagaini un Se-sku, kad tiem bij nauda vajadzīga. Bet vai tādēļ Ūdris ar tiem nevarēja pasēdēt kopā krogā un iedzert uz viņu rēķina? Ja viņi gribēja nopelnīt, tad vajadzēja arī Ūdrim ļaut to pašu. Tur nebija ko žēlot, jo Ūdris jau sen to juta, ko tagad Nagainis dūsmās iz-teica — kad nonāks lieta līdz tiesai, viņi mani neglābs, bet gan centīsies ātrāk nogremdēt. Kādēļ tad Ūdrim jābūt tam vientiesītim un jāizpalīdz tiem, kas viņam nekad nepalīdzēs. Tiesa, Ūdris zināja, ka vislabāk var nopelnīt uz tā sauktajiem slimiem rūpniekiem. Un viņš arī zināja, ka tiem kases naudu dot ir visriskan-tāki, var pazaudēt ne tikai kases naudu, bet arī savu darbu un pats nokļūt daudz mierīgākā vietā. Tā Ūdrim vajadzēja šūpoties starp labu peļņu un lielu risku. Tāda šūpošanās Ūdri bij izsviedusi no līdzsvara un tas baidījās no vienatnes, kad mācās virsū visādi šaubīgi skaitļi un draudēja viņu nomākt. Tādēļ Ūdris bēga no savas mājas, dienas un naktis pavadīdams Rīgas plīt-nīcās dažnedažādu dzērāju vidū. Viņu pazina ikviens restorāna sulainis un godāja par direktora kungu. Bet savā starpā tie raustīja plecus un ņirgājās, cik ilgi tā „Krauja“ izturēšot Ūdra skaldīšanu. Vispār resto-rānu sulaini ļoti labi pazīst, kas tērē savu peļņu naudu un kas cērt pār šņori. Pēdējie šķiežas ar naudu un mil trokšņot, tā cenzdamies atkratīties no uzmā-cīgajām bailēm. Kad viņi kādu laiku jau ir trakojuši, tad sulaiņi sāk spriest un minēt, kad nu tos liks paģi-ras izgulēt. Un tiešām sulaiņi reti kad maldās, jo drīz vien tādi trokšņotāji un uzdzīvotāji nokļūst cietumā par svešas naudas izšķērdēšanu. Tad arī sākas tā sauktā paģiru izgulēšana.

Par Ūdri sulaiņi jau sen bij skaidrībā, ka tam būtu

laiks pagiras izgulēt. Tomēr viņi nevarēja nobrīnīties, cik tas sīksti turējās un prata izlocīties. Bet tas sulaiņus it nemaz nepamudināja domāt, ka Ūdris šķiestu pats savu naudu. Nē, viņi ļoti labi zināja, ka visstiprākais vadzis tomēr reiz lūzt, ja tanī sakarā pārmērīgu smagumu. Šīs sulaiņu domas tīri neapzinīgi sajuta arī Ūdris. Tas viņu sākumā nospieda, bet vēlāk radija spītību. Sak, jūs gaidat, bet mani tomēr nav tik viegli satvert. Es vēl ilgi turēšos. Ar šādām sajūtām Ūdris bieži gāja restorānos un ar sevišķu prieku dancināja sulaiņus, it kā gribētu atriebt to slepenās domas un pierādīt, ka tā tomēr nebūs, kā viņi domā. Bet Ūdris arī juta, ka var citus uz kādu laiku apmānīt, tomēr sevi apmānīt visgrūtāk vai gandrīz neiespējami. Tādēļ viņam sevišķi pie sirds ķērās Nagaiņa vārds, jo neviens līdz šim Ūdrim to tik atklāti nebij pateicis. Tā nebij laba zīme, jo muti palaida tāds, kas stipri bij atkarīgs no Ūdra. Ja tā būtu izrunājies Seskis, tad viņš to būtu izdarījis savā vientiesībā. Bet Nagainis bija par daudz slīpēts un agrāk nekad pret Ūdri tādus vārdus nebūtu atļāvis. Droši vien viņš kaut ko jau nojauca. Un tas Ūdri uztrauca.

„Nebīsties, Ūdri, vēl neķers ne tevi, nedz mani,“ — kā Ūdra baigās domas uzminējis runāja Nagainis. — „Iemetīsim vēl pa čarkai un iesim mājā izgulēties.“

„Kas tagad par gulēšanu, man miegs nenāks. Jāiet paklausīties vai lielie kungi netaisās iet tālāk,“ — un Ūdris aizgāja uz to stūri, kur sarunājās Ceplis, Osis, Cīrulis, Dziļupietis, Zutis, Leimanis un Zariņš. Ūdrim aizejot, Nagainis iečukstēja Seskam:

„Tu redzi, kā svilst, nevar vairs nekur norimties! Pat miegs vairs nenākot. Tad jau drīz ies atpūtā.“ —

Tanī mirklī Nagaiņa seja izskatījās kā ļaunā līgsmē sažņaugta dūre.

„Vai tu domā, ka ilgi vairs neturēsies?“ — Seskis pabailīgi iejautājās.

„Ja neviens nepaņems, tad pats skries ugunī. Viņš jau vairs nevar nekur norimties.“

„Tā viņi visi trako. Vai nevarēja godīgi dzīvot? Laba alga, kas šim nekaitēja!“ — Seskis aizmirsa visas savas nedienas un sirds dziļumus nožēloja Ūdra likteni.

„Cilvēkam jau nekad nav diezgan. Tā jau pasaulē iet,“ — nopūtās arī Nagainis un vedināja Sesku vēl un vēl iedzert pa ceļa kājai.

Ūdrim pie Cepļa pieejot, sarunas aprāvās un visi šķita nogrimuši ēšanā, itkā pienācēju nemaz nemanītu. Ūdris pienākot dzirdēja tikai Zuša pēdējos vārdus par visu pēckaŗa bagātnieku nogrimšanu un nesa-prata, uz ko īsti tie zīmējās. Ja Zutim kāds būtu atbildējis, tad no tālākās sarunas visu varētu saprast, bet vispārējā klusēšana Ūdrim šķita aizdomīga.

„Lielais vairums jau tikai pa kaŗa laiku ir tikuši pie turības. Vai nu viņi visi tik viegli būs nogremdējami,“ — citu atbildes nesagaidījis, Ūdris mēģināja Zutim pretoties, bet gan vairāk savas iekšējās bailes klusinādams. Tomēr arī Ūdrim neviens neatbildēja un turpināja ēšanu ar tādu klusu niknumu, ka noska-toties baigi kļuva.

„Kungi, vai mēs neiesim visi kopā pusdienas ieturēt?“ — Ceplis griezās pie klusi ēdošiem ar priekšli-kumu, kas visus atvieģloja. Citi pārējie sapulces da-lībnieki jau bij aizgājuši un palikuši tikai tie, kas ap Cepli pulcējās. Arī Nagainis ar Sesku bij visas ceļa kājas izdzēruši un neviena nemanīti, nozuduši. Tikai

Ūdris viens stāvēja kā atšķelta skabarga un nevarēja lāga pielipt gludi ēvelētiem Cepla draugiem. Tomēr priecīgais Ceplis šodien nevienu negribēja sarūgtināt un tadēļ bezkaunīgi laipnā balsī uzrunāja vientulīgo atšķeltni:

„Jums, Ūdra kungs, kā vecpuisim arī nav nekur ko piemesties. Nākat mums līdz, iekodīsim visi kopā.“

Ūdris sajuta pārmērīgas laipnības dzēlīgumu, bet viņam tagad tā bija vienaldzīga. Lai saka ko grib, ka tikai nav vienam jāpaliek. Pulkā tomēr jautrāki un vieglāki. Ūdris arī sajuta, kā pēc sapulces laimīgās izdošanās bij pārvērties Ceplis. Tas nicinoši izturējās ne tikai pret Nagaini un Sesku, bet arī uz Ūdri noraudzījās kā no augšienes. Ūdris saprata, ka sākumā viņš Ceplim bija vajadzīgs kā piekritējs un pabalstītājs, ja sapulcē rastos pretinieki. Bet kad viss bija negaidīti gludi noritējis un Ceplam radušies tādi vareni piekritēji, kā Dziļupietis, Leimanis, Zariņš, Osis un Cīrulis, tad varēja drošu galvu pasmieties ne tikai par Nagaini un Sesku, bet arī Ūdri uzskatīt kā mazu un niecīgu, kas turpmākā darbā jānobīda pie malas. To visu Ūdris redzēja un saprata, bet tomēr aicinājumu uz pusdienām pieņēma un labprāt aizgāja līdz tiem, kas dalīja zeltu un paši šķita kā zelta zvīņām aplipuši.

IV

Ap sēšiem otrā rītā pēc sapulces smagu galvu un streipulojošiem loļiem Ceplis kāpa pa trepēm uz savu dzīvokli. Galvu svārstīja franču konjaks un šampanietis, bet sirdi kratīja kafeja un salkani kodīgie Latvijas liķieri. Kājas bij nogurušas no ilgās dīkā stāvēšanas un tādēļ tagad negribēja lāgā klausīt, pinās viena aiz otras un nepadevās iešanas ritma noteiktai stingrībai. Tomēr Ceplī vēl mājoja mošs gars un nākotnes nodomi, kas priekā pavadītās nakts smagumu uznesa pa trepēm. Pie durvīm Ceplis ilgi gramstījās un meklēja zvana pogu, kas šķita kā noslēpusies rīta agrumā un novietojusies neatrodamā vietā. Bet kad Ceplis viņu atrada, tad zvanīja ar tādu nīknumu, kā gribētu atriebt ilgo meklēšanu un reizē arī Bertai parādīt, ka viņš nenāk vis mājās bailīgs un vainīgs, bet drošs un valdonīgs, kas lielas lietas veicis un vēl lielākas veiks. Rīta klusumā satrakotais zvans klaigāja pa visām istabām un uzrāva no miega ne tikai kalponi, bet arī Bertu uztrauca gultā sēdu. Visiem vajadzēja just, ka mājās nāca uzvarētājs, kas tagad veicis to, par ko ilgi domājis un šaubījies.

Kalpone Elza steidzīgi rāva drēbes mugurā, jo kungs vēl nekad pārnākot nebija tik skaļi zvanījis. Tomēr viņai neveicās. Viss pinās un piņķējās, drēbju

gabali bij nozuduši un īstos pa tumsu nevarēja un nevarēja atrast. Bet zvans jau skanēja otrreiz un tagad bez pārtraukuma, vienā laidā. Elza krizdama, klupdama skrēja uz durvīm un domāja, ka tik kundze neatmostas no skaļās zvanīšanas. Pa atvērtām durvīm Ceplis ienāca ar sparū, gandrīz reizē atsīdams abās stenderēs.

„Kas tad tā par gulēšanu, ka nelaiž iekšā!“ — Ceplis nikni kļiedza.

„Es jau tūliņ steidzos,“ — pārbiedētā Elza taisnojās.

„Nevajadzēja steigties, bet nākt, tad būtu ātrāki. Skrien kā bez galvas un liek man aiz durvīm gaidīt.“

„Vai kungs vakariņas ar ēdīs? Es uzsildišu.“

„Uzsildi pati sevi! Vai es esmu badā bijis, ka jāēd uzsildītas vakariņas? Gādā tūliņ brokastu galdā,“ — nokļiedza Ceplis un iestreibuloja kabinetā. Mīkstajā krēslā iekritis viņš aizmirsas dusmas un visu miesu apņēma salds gurdenums. Redzot bildi zelta rāmī uz galda, prātā ienāca Berta un gribējās zināt vai viņa vēl guļ jeb ir jau nomodā. Gurdenums bij stiprāks par visām iegribām un Ceplis palika krēslā, pat lāga nepakustējies. Domās vēl pazibēja, ka vajadzētu iet apsveicināties un pastāstīt par vakardienas spīdošiem panākumiem, bet miegs tik neatlaidīgi plijās virsū, ka Ceplis vairs nespēja viņam pretoties. Nākošā mirklī jau viņš šņāca un kņāca, galvu nokāris pār atzveltni un muti turēdams paviru. Tā atpūtās nākošais lielrūpnieks, kam priekšā bij visgaišākā nākotne un simtiem zelta rāmju apkārt ne tikai ģimetei, bet visam stāvam.

Kad ātri steigšanās brokastis jau kūpēja galdā un Elza lēni piekļauvēja pie kabineta durvīm, viņai ne-

viens neatbildēja. Ieklausījusies Elza dzirdēja, cik vareni kungs iekšā šņāca un krāca. Viņa brīdi stāvēja pie kabineta durvīm neziņā, vai modināt kungu brokastī vai netraucēt un atstāt guļam. Ja atmodināsi — kungs dusmosies, ka neliek miera gulēt, bet ja atstāsi guļam, pieceļoties var rāties, ka atstāts bez brokasta. Kā lai izdabā?

Elzu no grūtā stāvokļa izglāba Berta, kas vaļīgā rīta svārkā nāca no guļamistabas un paklusu teica:

„Elziņ, lai paliek, nemodināt vis. Tādās reizēs jau miegs ir labākās zāles. Noliekat kafejas kannu krāsnīnā, lai stāv siltā. Man ar vēl negribas ēst.“

Elza kā atvieglota aizsteidzās uz ēdamistabu novākt kafeju. Labi, ka kundze bij piecēlusies, citādi viņa tiešām nebūtu zinājusi, ko iesākt.

No vakardienas uztraukuma un negulētās nakts Berta bij pavisam bāla. Uz rīta pusi tikko aizmigušu viņu izbiedēja Cepla bramanīgā zvanišana. Tādēļ Berta tagad jutās kā salauzta un deniņos asi sāpēja. Parasti viņa rītos cēlās jautra un ne agrāk par deviņiem. Visa nakts tad bija pavadīta veselīgi cietā miegā. Bet tagad viņu uztrauca tik agri un Ceplis bez tam skaļi rājās ar kalponi. No visa tā Berta nobijās un ātri apgērbās, lai vīrs to neatrastu gultā. Bet Ceplis nemaz nenāca uz guļamistabu, aizmigdams kabinetā. Tas Bertu vēl vairāk aizvainoja. Viņa bij nodomājusi pret vīru būt asa un nelaist to pie sevis gultā. Bet kad nu Ceplis nemaz nenāca uz viņas pusi, tad tas Bertu vēl vairāk aizskāra, nekā kad tas būtu ienācis rupjš un varmācīgs. Vai viņš vēl bija dusmīgs par vakardienu un pat visu nakti dzerot nebija varējis savas dusmas aizmirst? Bez tam gribējās arī

zināt, kā sapulcē gājis un kas iznācis. Tomēr tagad tas viss bija jāatstāj, kamēr vīrs izgulēsies.

Un Berta agrā rīta krēslā uztraukti saīgusi stāgāja no istabas istabā, nekur nevarēdama atrast istu apmešanās vietu. Viss šķita svešāds un auksts. Nekam negribējās pieskārties, lai netraucētu pelēki kluso rīta noskaņu. Elza krāmējās pa virtuvi un līdz Bertai atlidoja trauku šķindoņa. Bet arī tā šķita kā apvainota un par agru iztraucēta. Ķīniski izraibotais rīta svārks klāvās Bertai ap stāvu un pie katra soļa čaukstoši iešalcās. Būtu tīksmi viņā klausīties, ja apkārtne nebijusi tik salta un ja deniņos nedurtu asās sāpes. Berta rokas svaidīja kā liekas un nezināja ko ar tām darīt. Brīžiem viņa saspieda sāpošos deniņus un vēroja, vai sāpes nepaliks mazākas. Bet kad tas nekā neliūdēja, viņa atkal nervōzi apsviedās un lauzīja rokas, kā iekšējās mokās cīnīdamās. Bija neizprotami grūti un nemierīgi.

Pagāja brokastlaiks un tuvojās pusdienu, bet Ceplis vēl nemodās. Vismaz no kabineta viņš neiznāca. Rīta kafeju Berta padzēra viena pati, jo vīru nevarēja sagaidīt. Iet kabinetā Bertai negribējās, jo tad būtu jāredz kā Ceplis gul. Ka tas nebūs sevišķi patīkams skats, par to viņa nešaubījās. Labāk redzēt vīru, kad tas būs izgulējies un atguvis cilvēcīgu izskatu. Bet kad laiks jau bija pāri pusdienai un Ceplis vēl nemodās, Bertu atkal sagrauba niknums. Kā viņš varēja tik ilgi gulēt? Tas jau bija ārkārtīgi! Droši vien viņš visu nakti bija tā zūpojis, ka nespēs atjēgties līdz vakaram. Un Berta nevaldāma niknuma kratīta skraidīja pa istabām kā iesprostots zvērs. Gribējās skriet laukā un aizmirst visu, bet kaut kas aizturēja un saistīja. Vīrs pamodīsies un manis neat-

radis aizies atkal uz pilsētu. Un ja viņš tagad aizies, tad tik drīz vairs nepārnāks. Labāk palikt mājā un gaidīt vīru atmostamies. Tad varēs ar viņu izrunāties arī par vakardienas pārpratumu un dabūt zināt, kas sapulcē nolemts. Sevišķi pēdējais Bertai nedeļa miera, jo viņa gribēja zināt, ko Ceplis var un ko nevar. Visus nodomātā jaunā cepla plānus Berta bij palīdzējusi vīram izstrādāt, līdz izjūsmojusies un izpriecājusies. Tagad gribējās zināt, kādas ir bijušas sekmes pirmajam solim, kas sperts šī sapņa piepildīšanai. Tādēļ nevarēja tagad iet no mājas prom, bet bija jāgaida vīrs pieceļamies.

Vakarējo sastrīdēšanos ar Cepli Berta jau bija pilnīgi aizmirsusi. Vismaz tā viņu vairs neuztrauca. Arī vīra piedzeršanos un trokšņošanu mājās pārnākot Berta savā sirdī bij piedevusi. Kaut tikai viņš piecēlies un izstāstījis, kādi ir panākumi. Varbūt Ceplis bij galīgi izkritis cauri un tad aiz dusmām sadzēries? Un Bertas dusmas ar īgnumu pamazām pārgāja žēlumā. Nevarēja taču vīram pārmet, ka tas savu rūgtumu mēģinājis aizmirst reibonī. Viņa pati arī bija vainīga, jo vakar īsi pirms sapulces sastrīdējusies. Prātīga sieva tā nebūtu darijusi. Un Bertai kļuva kauns par sevi.

Metās jau krēsla, kad Ceplis atmodās. Kakls bij nospiests un visi locekļi notirpuši. Galva sāpēja kā pušu šķelta. Pirmā mirklī viņš nevarēja atjēgt, kas noticis un kur atrodas. Kabinets izskatījās tik svešāds, ka Ceplim bij grūti to par savu māju atzīt. Viss mēbeles šķita kā spoki, kas bruka virsū Ceplim. Nē, tā nevarēja būt viņa māja. Bez tam Ceplis nemaz nevarēja atcerēties, ka būtu mājās pārnācis. Viņš atminēja tikai, ka ar Dziļupieti un citiem visiem sa-

dzēris tu-brālības. Jā, sevišķi patīkami bija, ka tas ar Dzilūpieti izdarīts. Bet kas bija tālāk noticis, to Ceplis vairs neatminēja. Laikam taču nekas svarīgs, ja nevarēja atminēt. Tādēļ nebija vērts sāpošo galvu lauzīt. Lai paliek aizmirstībai tas, kas jau aizmirsts.

Ceplis mēģināja piecelties, bet notirpušās kājas neklausīja. Viņš atlaidās krēslā atpakaļ un izstaipījās. Jā, nebija viegli. Bet tad Ceplis atminējās vakarējās sapulces panākumus un viņam uzreiz kļuva labi. Nupat jau būs vērts dzīvot. Un Ceplis kā atjaunots uzleca kājās. Tagad vairs nevajadzēs bezdarbībā slaištīties un nolauzīties ar plāniem, par kuŗu piepildīšanos vienmēr jāšaubas. Nē, šis prieks jāpastāsta arī Bertai. Viņa tāpat priecāsies. Nu Ceplis jau pilnā mērā bij atskārtis, ka ir mājā un bezgala priecājās par to. Viņš gribēja tūliņ doties un uzmeklēt sievu. Bet jau pie pirmiem soļiem aprāvās, jo atminēja, ka Berta to vakar bij apvainojusi. Nē, šo sievas neapdomīgo soli nevarēja tik viegli aizmirst. Iepriekš jāapsver, kā izturēties un ko darīt. Citādi viņa man vienmēr uzbruks un es savā darbā nevarēšu būt drošs. Tas jānovērš pašā sākumā, lai Berta vairs nekad neiedrošinātos tā rīkoties. Sievai, tāpat kā jaunam zirgam nedrīkst niķus ielaist, jo vēlāk vairs nevarēs novaldīt. Nelīdzēs ne groži, nedz laužņi. Labāk pie laika ar saprātu un noteiktību to visu novērst. Tad vēlāk nevajadzēs nožēlot un sūkstīties.

Ceplis atminējās savu pirmo sievu Zelmu, no kuŗas tas bija šķīries jau gadus četrus, piecus atpakaļ. Studiju gados pirmās mīlestības jūsmā viņi apprecējās, jo Zelma gandrīz bija vienīgā no pazīstamām jaunavām, kas pret Cepli izturējās laipni un nezobojās. Viņa no sirds ticēja Cepla stāstiem par ciešanām cie-

tumā un par viņa lielo nozīmi revolūcionārā darbā. Citas pārējās vai nu tikai pavīpsnāja vai arī atklāti nīrgājās, saukdamas Cepli par iedomīgu pūpēdi, kas gribot pielīdzināties Elbrusam. Bet kad Ceplis Zelmu bildināja, tad izrādījās, ka arī viņa negrib pie tā nākt. Aizvainots viņš aizskrēja prom un devās uz Ņevu. Tagad nebija vairs vērts dzīvot, ja iecerētā Zelma at-sacījās savu likteni saistīt ar Cepla dzīvi. Bet ejot uz Ņevu Ceplis ceļā juta, ka tam mirt nemaz negri-bas. Bija pat bailes no nāves, jo dzīvot nemaz nebija tik slikti. Kaut varētu nomirt un tomēr dzīvs palikt, tad būtu iespējams novērot, kādu iespaidu viņa nāve atstāj uz Zelmu. Ja tā vaimanātu un nožēlotu, tad Ceplis, kādu laiku to pamocījis, nokratītu nāvi un ie-rastos pie Zelmas kā necerēts glābējs izmisuma brīdī. Tas būtu liela pārsteiguma un negaidītas laimes brī-dis. Tomēr Ceplis juta, ka laikam nespēs reizē no-mirt un dzīvs palikt. Tādēļ viņam kļuva dzīvības vēl vairāk žēl. Bet Zelmai tas bija izlielījies, ka nedzīvos un ies tūlī nonāvēties. Zelma gan neticēja un lab-sirdīgi pazobojās, lai jau nu dzīvojot vien, mīlestības dēļ neesot vērts nāvē skriet. Kur tad palikšot visa svarīgā politiskā darbība. Bet Ceplis tai atcirta, ka ja neesot mīlestības, tad viss pārējais zaudējot no-zīmi, un neatvadījies aizskrēja.

Pār Ņevu pūta ass jūras vējš, kad Ceplis nonāca krastā. Tādā vējā jau nu pavisam nekāda prieka ne-bija mirt. Jā, bet kur tad paliek solījums Zelmai? Ak, kādēļ vajadzēja tik neapdomīgi un pārsteidzīgi svaidīties ar vārdiem! Bet varbūt Zelma tos nemaz neievēroja? Tad varētu arī nepildīt. Jā, kā nu ne-ievēroja, viņa pat apšaubīja šo vārdu nopietnību. Un sāpīgu sirdi Ceplis gāja uz tiltu, lai mestos tumšos

ūdeņos un nozustu no pasaules uz visiem laikiem. Viņam pat asaras saskrēja acīs, jo tik ļoti bij sevis un neizdzīvotās dzīves žēl. Tomēr Ceplis vēl nezaudēja visas cerības un pret tilta margu atspiedies raudāja. Varēja taču notikt kāda nejaušība. Varēja atskriet pārbiedētā Zelma un dedzīgi lūgties, lai viņš saudz dzīvību un nedara sev galu. Droši vien Zelma tagad skraidīja pa pilsētu un izbailēs meklēja viņu. Kādēļ nojauta to nevarēja atvest pie Nevas un taisni uz to liktenīgo tiltu, kur Ceplis dara sev galu? Tas pilnīgi varēja notikt, jo sievietēm esot ļoti dziļa nojauta. Bet kamēr tas nenotika, Ceplis vēl vairāk sevi nožēloja. Asaras birtin bira, kad viņš novilka mēteli un rūpīgi salocītu nolika uz tilta margas. Vēl lēnāki Ceplis novilka studenta spīdpogaino žaķeti, daudz rūpīgāki salocīja un nolika mētelim blakus, lai dokumenti no kabatām neizbirtu, jo viņš negribēja būt nezināms mirējs. Tad noņēma cepuri un nometa to uz tilta, lai būtu iespaids, ka pašnāvība notikusi uztraukumā un steigā. Tad vilcinādamies sāka kāpt margai pāri un lūdzošu skatu vērās visapkārt, kā glābēju gaidīdams. Vai tiešām pasaule būs tik vienaldzīga un ļaus viņam kā sunim tumši aukstā ūdenī noslīkt? Bet dzīve tiešām bija cietsirdīga un Zelma pilnīgi bez nojautas. Ceplim panācās dusmas, ka neviens viņu neprata cienīt. Viņš gribēja jau mesties no tilta ūdenī, kad kāda stipra roka to satvēra cieši aiz pleca un rupja balss nikni iesaucās:

— Ko jūs te muļķojaties! Tūliņ pievācat savas lupatas un nākat man līdz uz iecirkni.

Ceplis pasvieda savu saraudāto seju atpakaļ un ieraudzīja policijas kārtībnieku prāva ļaužu pulciņa

priekšā. Viņā pamodās spītība, ka tie paši, kas viņu politiski vajājuši, tagad gribēja spēlēt glābēja lomu.

— Laižat mani, es gribu mirt! — Ceplis mēģināja izrauties, bet saplēsa tikai kreklu, jo kārtībnieks neatlaidās.

— Kā ērms, vēl pirms nāves ņēmis un izgērbies, — kāds no ziņkārīgo pulka dusmojās. — Būtu jau sen beigts bijis un neviens netraucētu.

— Kā jums nav kauna! Vai tad es lai bez apdoma nāvē skreju? — Ceplis sāka strīdēties.

— Biedri, nav vērts mirt. Dzīve tak ir tik skai-
sta! — kāda sievietes balss iešalcās un Ceplis ierau-
dzīja piesārtušu daiļu studentes sejiņu.

— Jums viegli runāt, ja nepazīstat traģismu, —
Ceplis vārdos pretojās, bet sāka jau apgērbties un
par nāvi vairs neatminēja. Viņš tikai domāja, kā šai
piesārtušai sejiņai vislabāk pierādīt, kas ir traģisms.

— Kas šim jaunam, veselam cilvēkam par tra-
ģismu! Būtu labāk mācījies un nobeidzis skolu, lai
var vecākiem palīdzēt, — rājās kāda sirma vecīte.

— Nepļāpājat un izklīstat, iecirknī mēs noskai-
drosim, kas viņam aiz ādas! — policists rājās un mu-
dināja Cepli pasteigties. Ziņkārīgo jau bija sapulcē-
jies tik daudz, ka Ceplis viņu vidū vairs nevarēja sa-
skatīt piesārtušo sejiņu.

Tad vēl Ceplis atminējās, kā viņi ar kārtībnieku
kopā gāja uz iecirkni un kā tur rakstīja protokolu
par visu notikušo. Līdz rītam viņu paturēja apcieti-
nājumā, bet otrā dienā jau visu avīžu notikumu chro-
nikā bij lasāms, kā policija izglābusi raudošu pašnāv-
nieku. Cepli aizskāra tas, ka viņš nosaukts par rau-
došu, bet patikami bij lasīt, ka viņš tomēr ir pašnāv-

nieks, tikai policija to izglābusi. Kā nu būs Zelmai ap sirdi?

Ar visu to Ceplis tomēr panāca, ka Zelma kļuva pavisam mīla un drīz vien arī par viņa sievu. Vēlāk, kad Ceplis palika bagāts, viņam Zelma vairs nepatika. Tā bija miesās galīgi izplūdusi un garā kūtra. Bieži viņa arī Ceplim pārmeta, ko tas niekojoties ar rakstīšanu, jo rakstnieks no viņa tik un tā nekad neiznākšot. Tas Cepli visvairāk apvainoja, jo kā gan sieva drīkstēja apšaubīt sava vīra spējas? Viņai vajadzēja jūsmot un atzīt, ka viņš ir pārāks un spējīgāks par visiem vīriešiem. Ja viņa to nespēja, tad tas norādīja uz gara kūtrību, kuŗu var dziedēt vienīgi ar šķiršanos. Tāda apņemšanās arī pamazām Ceplī nobrieda un viņš meklēja ceļus, kā atraisīties no tās pašas Zelmas, kuŗas dēļ reiz viņš pat savu dzīvību bij licis uz spēli.

Tomēr galveno lomu pie šķiršanās no Zelmas spēlēja tas, ka Ceplis bij ieraudzījis un klusībā iecerējis Bertu Krūmiņa jaunkundzi. Tā Ceplim ļoti patika un bieži kopējā darbā bij izdevība novērot, ka arī viņš tai nav vienaldzīgs. Tā no sīkiem gadījumiem un atsevišķiem mirkļiem saaudās simpatijas, kas vēlāk izvērtās mīlestībā. Atraisījies no nevēlamās un jau apnikušās Zelmas, Ceplis ar skubu veda mājās Bertu, jo viņš nevarēja panest vientulību. Līdzšinējā kopdzīve viņiem bij saskanīga, jo Ceplis ne ar ko nerēķinājās, bet piekāpību vienmēr un visur gaidīja tikai no sievas. Berta bij saprātīga un nekad nenaidojās, jo viņa Cepli vēl aizvien mīlēja. To juta arī Ceplis un nekautrēdamies izmantoja Bertas pacietību un smalkjūtību.

Tādēļ liels bija viņa pārsteigums, ka uz ielas pa-

staigājoties Berta sāka patstāvīgi domāt un kritizēt vīra nodomus. To viņa nekad vēl nebija darījusi, un vēl tādā kārtā! — Izvizinājies atmiņu karuseli, Ceplis ne par matu nebij ticis tuvāk tam, kā tagad izturēties pret Bertu. Vēl varētu palikt kabinetā un gaidīt, kamēr sieva ienāk. Bet nelaime bij tā, ka Ceplim ļoti slāpa un arī ēst sāka gribēties. Ēšanu vēl varētu paciest, bet slāpes bij neizturamas. Mute izkaltusi un rīkle dega kā izplucināta. Ceplis jūta, ka viņu atkal pārņem dusmas. Tikai Berta ar savu izturēšanos bij vainīga, ka viņam tā vajadzēja mocīties. Ja tā būtu ienākusi un atvainojusies par savu pārsteidzību, Ceplis viņai ilgi nepārmestu un piedotu. Bet ko lai tagad dara?

Beidzot Ceplis neizturēja un slāpju nomocīts iznāca no kabineta. Blakus istabā sēdēja Berta un kaut ko lasīja. Vīram iznākot viņa aizvēra grāmatu un steidzās pretī, kā kad nekas un nekad nebūtu noticis.

„Labvakar, ilgi neredzētais,“ — Berta līgsmi sauca. — „Tā nu bij gan gulēšana, visu dienu! Vai tu nevēlies ēst? Pusdienu vēl silta.“

„Es gribu dzert,“ — Ceplis gribēja teikt nikni, bet iznāca laipni.

„Pareizi, vispirms dzert. Elza, Elza, ienesat kungam zelteri,“ — Bertas balss skanēja kā gaviles un Ceplis jūta, ka viņa dusmas te ir pilnīgi liekas. Viņš pats brīnījās, kur palikušas visas tās sajūtas, kas uzmanās kabinetā? Berta ar savu tuvumu viņas aizbiedēja.

„Tu iedzersi zelteri, paēdīsi un tad man izstāstīsi kā gāja sapulcē. Vai nē, mīļais? Es tā gribu zināt. Visu dienu degu ziņkārē, bet netraucēju tavu miegu. Vai es neesmu labiņa?“ — Berta čaloja, liedama zel-

teri glāzē. Ceplis dzēra un nezināja, no ka īsti tam paliek labāk — no burbuļojošā šķidruma vai Bertas valodības? Bet labāki palika pret paša gribu un Ceplis klusi priecājās, ka atkal ir Bertas tuvumā un varēs viņai visu izstāstīt.

„Tu esi pavisam labiņa un tikai tādēļ tev visu izstāstīšu,“ — atveldzētā balsī viņš runāja.

„Tu laikam biji noņēmis mani pamatīgi izrāt?“

„Kādēļ? Nav tiesa.“

„Neliedzies, bet labāk atzīsties. Droši vien tas niknums no rīta pret Elzu bij man domāts. Es arī dzirdēju, ka tu jau sen esi nomodā, tikai nenāc laukā. Laikam apsvēri kā vislabāk mani sarāt?“

„Nav tiesa, es visu laiku gulēju un no rīta nemaz nebiju dusmīgs uz tevi,“ — Ceplis liedzās, jo viņam bija kauns no Bertas. Kauns par savām dusmām un kauns par ilgo plānošanu. Bija gan tā Berta kā eņģelis. Visu paredzēja, visu izjuta un nekad nepārsteidzās. Nu, par to vakarējo sīkumu nemaz nebij vērts runāt.

„Tu laikam vēl nevari aizmirst manu vakardienas aušību? Esi nu tik labs, mīlais, un piedod savai nerātnei,“ — Berta draiskojās un maigi pieglaudās Ceplim.

„Tādus sīkumus nav vērts atminēt. Tagad mums pārrunājamas daudz nopietnākas lietas. Jāapspriež nākošie darbi.“

„Ak tad tas, ko es izdaru, ir tādi sīkumi, kurus nav vērts pat atminēt un piedot,“ — Berta gražojās.

„Labi, es tev piedodu, tikai nepaliec dusmīga.“

„Ko tu man piedod? Es nekā neesmu izdarījis. Tev drīzāk vajaga mani nolūgties. Bet lai tas paliek vēlāk, kad būsi paēdis. Tagad iesim pusdienā, jo man

arī ēst gribas," — viņa sātvēra Cepli aiz rokas un smiedamās veda uz ēdamistabu.

Pusdienu viņi abi ēda ar garšu. Sevišķi Ceplis bija izsalcis un ēdot pavisam maz runāja. Berta gan nevarēja klusēt, bet visādi vīru izjokoja, neļaujot ne mirkli tam aizmirst savu klātbūtni. Pēcpusdienas kafeju viņi dzēra viesistabā un nu Ceplis ņēmās plaši atstāstīt vakarējās sapulces gaitu. Vispirms viņš izstāstīja pašu galveno, bet tad atgriezās pie sīkumiem un pakavējās pie saviem iespaidiem. Berta visu noklausījās ar dziļu uzmanību, laiku pa laikam kaut ko sīki izjautādama. Varēja redzēt, ka viņa vadās ne tikai no ziņkārības, bet patiesībā grib visu zināt un izprast. Tas Ceplim no vienas puses patika, bet no otras šķita kā tirdišana un visu beidzamo sīkumu izpētīšana. Tomēr viņa garastāvoklis bija tik labs, ka tas labprāt un vēl reiz Bertai visu pārstāstīja. Par pašām naktsdēkām pēc kopējās pusdienas Ceplim gan negribējās runāt, jo viņš patiesībā visu arī vairs nemaz neatminēja. Bet Berta bija tik smalkjūtīga, ka ne tikai par to neiztaujāja, bet pat novirzīja valodas pavisam uz citu pusi. Tas Cepla labsajūtu vēl pavairoja, kaut gan naktsdēkās patiesībā nebija nekā tāda, ko nevarētu sievietei stāstīt.

"Tagad nu tu man esi visu izstāstījis," — Berta palika puzcelā un Ceplim izlikās, ka sieva viņu irōnizē.

"Es nemaz neesmu teicis, ka viss jau izstāstīts," — viņš pretojās.

"To atlikušo tu vari paturēt sev, es nemaz negribu zināt. Lai jau arī tev paliek kāds noslēpums sievietei nepateikts. Citādi man vienai ir noslēpumi, bet tu pilnīgi tukšā," — Berta joprojām bija jautra.

„Vai tu mani gribi izsmiet un tādā veidā atdarīt vakardienu?“

„Kāpēc? Lai nu paliek vakardiena ar visu pagājušo nakti. Es gribu pavisam par citu runāt. Atminies, ka tu rudenī mani vienreiz pieķēri vēlu pārņākam.“

„Kā es to lai aizmirstu? Tu man visu laiku ne vārda par to neesi teikusi.“

„Tagad gribu tev izstāstīt visu. Tikai esi vēl vienu brītiņu pacietīgs un nesāc mani jau iepriekš rāt.“

„Ja nu tik ilgi varēju novaldīties, tad arī tagad vēl kādu brīdi spēšu,“ — Ceplā balsī ieskanēja viegla irōnija.

„Es jau arī ilgi nedomāju tevi mocīt, tikai lūdzu, lai tu mani nepārtrauc.“

„To apsolu tev pilnā mērā,“ — Ceplis gribēja mierīgi teikt, bet viņa vārdi izskanēja kā apslēpta nemiēra sadrupināti.

„Redzi, mans labais, mīļais draugs, tu visu laiku gatavojies lieliem pasākumiem, kas tev atnesīs ne tikai nepārredzamu bagātību, bet arī slavu un,“ — Bertai aptrūka elpas un viņa uzreiz nezināja, ko vēl teikt. Tō mirkli izmantoja Ceplis un iemeta starpā:

„Ne jau es viens pats, arī tu visu laiku dzīvi piedalījies.“

„Es lūdzu un tu apsolīji, ka nepārtrauksi mani,“ — Berta neapmierināti iesaucās. — „Bet nestrīdēsīmies. Man pie visiem taviem nodomiem ir bijusi tikai blakus nozīme. Ar to negribu apmierināties. Gribu tev būt ne tikai sieva un draugs, bet arī palīgs darbā un dzīvē, tāds palīgs, uz kuŗu tu vienmēr vari paļauties. Nekas, nekas, es redzu, ka tev pavisam grūti solījumu turēt. Tu gribi man apgalvot, ka es jau tev

tāda esmu bijusi. Ka esmu bijusi laba un tu mani nemaz citādu nevēlies. Tiesa, tagad tu tā domā un jūti. Bet neaizmirsti, ka tu pārveidosies un darbā augsī lielāks. Kāpēc tu gribi, lai es palieku uz vietas un tikai noskatos, kā tu ar dzīvi aizej? Kas es tev tad vairs būšu?" — Berta uz mirkli apklusā.

"Tu man vienmēr esi bijusi labs palīgs un es tev nekā neesmu slēpis," — Ceplis nevarēja nociesties un atkal iemeta starpā.

"Cik tev grūti savaldīties," — Berta smīnēja. — "Es brīnos, kā tu vakar to spēji? Jeb tu domā, ka sievas priekšā nav vērts sevi savaldīt? Tas jo bēdīgāki priekš manis. Negribu kļūt tev par nenovēršamu ļaunumu, kuŗu cieš tikai sabiedrības aizspriedumu dēļ. Gribu būt tev tāds palīgs, bez kuŗa nemaz nevar iztikt. Domāju, ka tu mani saproti un sapratīsi arī to, ko gribu stāstīt. Es visu ziemu gāju kursus, mācījos grāmatvedību, komerciju un angļu valodu, lai varētu tev būt īsts palīgs un lai lielākos uzņēmuma noslēpumus tev nevienam nevajadzētu uzticēt."

"Es nezinu vai drīkstu runāt?" — Ceplis iejautājās, kad Berta kādu brīdi bij klusējusi.

"Nē, vēl nē, jo neesmu visu pateikusi. Tavam uzņēmumam būs jācīnās pasaules tirgū un tev vienam nebūs iespējams visus tos darbus veikt. Tādēļ gribu būt tava labā roka, kas veic tos darbus, kuŗus tu pats ar savām divām rokām nespēsi. Es domāju, ka tu man to ļausi. Tāds bija mans noslēpums, ko negribēju tev toreiz izpaust," — Berta bij piesarkusi un uztraukusies.

"Miļā, un es iedomājos nezin ko."

"Mēs jau aizvien visu vērtējam tikai pēc sevis," — Berta viegli pasmīnēja.

„Es nezinu, vai priecāties vai dusmoties par taviem nodomiem,” — Ceplis vilcinājās.

„Nu, protams, dusmoties, jo kā gan sieva bez vīra ziņas iedrošinas mācīties un grib būt dzīvē vairāk nekā tikai sieva. Tas jau ir noziegums pret visiem labiem tikumiem! Jūs gribat, lai mēs esam tikai lelles, ar kurām spēlēties, kamēr neapnīk. Bet kad apnīk, tad mūs var apmainīt pret citu lelli. Mums vajaga tikai priecāties un jūsmot par savu vīru, pat tad, kad viņa darbi kļūst negodīgi un netīri. Bet ja mēs iedrošināsimies kritizēt un pretī runāt, tad jūs pasakāt vienkārši: tu šodien esi tik neapvaldīta un izteicienos neuzmanīga, ka labāki būtu, ja tu ietu mājās un atpūstos!” — Berta bija aizvainota, jo nesagaidīja no vīra cerētās sirsnības. Viņš vēl šaubījās — priecāties vai dusmoties?

„Kāpēc tu paliec uzreiz tik asa?” — Ceplis taisnojās. — „Es no pārsteiguma vēl nemaz nepaguvu atapties un tādēļ neizteicu savu prieku.”

„Tiesa, par ko tu lai priecātos? Tev jau nepatīk, ka pati strādāju un kļūšu patstāvīgāka. Tu gribi mani turēt mūžīgā atkarībā, lai izjustu savu varu.”

„Berta, tu pilnīgi veltīgi uztraucies. Es vēl ne vārda neesmu teicis un nemaz neesmu sācis tavu soli novērtēt. Bet ja tu gribi, lai esmu atklāts, tad uzklausies. Vakar es nožēloju, ka biju tevī par daudz iepazīstinājis ar saviem plāniem un nodomiem. Tu man jau sāki pārnest krāpšanu un blēdību. Tagad tu gatavojies par manu palīgu visās tādās lietās, kurās es citiem nevarētu uzticēt. Līdz vakardienai es par to būtu bezgala priecīgs. Bet tagad? Man bail, ka kādreiz nav atkal rūgti jānožēlo, ka esmu tevī par tuvu pielaidis uzņēmuma noslēpumiem. Šādās lietās

solidam svešniekam var daudz labāk uzticēties, nekā savai sievai. Svešnieku es aizvien turēšu zināmā atstatumā, bet tu ietieksies pašā būtībā. Tavā priekšā man nedrīkstēs būt nekādu noslēpumu, jo citādi tu apvainosies. Un ja nu tev, visu zinošai, kādreiz atkal uznāk tīri sievišķīgas dusmas un tu mani sāc saukt par krāpnieku un blēdi? Saki, ko tad es varu darīt? Man jātura mute, jāpadodas taviem untumiem," — Ceplis aplusa.

"Tiesa, tik atklāts pret mani tu vēl nekad nebiji bijis. Par to es tev pateicos. Tā, kā tagad tevi iepazīnu, tā nebiju iepazīnusi visas kopdzīves gadus," — Berta bij pavisam bāla un no uztraukuma drebēja. Viņa savu ilgi gatavoto pārsteigumu vīram tagad sajuta kā muļķīgu joku. Tas sašķīda kā ziepju burbulis pret Ceļa loģiku, kurai Berta nespēja pretoties.

"Es domāju, ka man ir pienākums un arī tiesības kādreiz būt atklātam pret tevi," — Ceplis smējās.

"Vai es to apstrīdu? Bet es arī būšu atklāta un pateikšu, ka kursos kopā mācījos ar kādu jaunekli un mēs ļoti sadraudzējamies. Esmu vairākkārt bijusi arī pie viņa mājās. Mēs sievietes bez mīlestības neko nevaram izdarīt. Arī man apniktu sausā grāmatvedība un angļu valoda, ja tas jauneklis nebūtu tur. Es jau rītos piecēlusies priekā degu, ka drīz viņu redzēšu un varēšu parunāties. Viņš vienmēr tāds laipns pret mani," — Berta šķīta aizgrābta esam un balss tai uztraukumā trīcēja.

"Nu, vai es nebiju tālredzīgs, ja nepriecājos par tavu amizeri ar laipno Jānīti vai Pēterīti?" — Ceplis valdījās, kaut augšup lauzās tādi dusmu mutuļi, kas draudēja viņu pašu aizsviest pa gaisu.

„Tu vienmēr esi apķērīgs. Bet, vīriņ, apsoli, ka tu manu draudziņu pieņemsi darbā, jo viņam grūti iet. Ar viņa darbu tu būsi ļoti apmierināts, jo viņš ir daudz pārāks par mani,” — Berta smaidīja.

„Klausies, Berta, savaldies, citādi es varu aizmirsties. Visiem jokiem ir robežas un tādām jābūt arī tavējiem,” — Ceplis bija piesarcis, kaut gan viņš sievas vārdiem vēl lāga neticēja. Tomēr viņam nepatika, ka sieva atļāvās tādus jokus, kur vairs nekā jocīga nebija.

„Es nemaz nejokoju, bet runāju pavisam nopietni. Kādēļ tad citas sievas, kuņām vīri visu dienu projām, nemaz negaŗlaikojas, bet uzmeklē sev draugus? Vai tad es esmu sliktāka, ka to nedrīkstu?”

„Berta, esi nopietna un nemuļķojies, citādi tev izies tāpat kā manai pirmai sievai Zelmāi,” — Ceplis draudēja, un dūsmās nokodis cigāram galu, mēģināja to aizkūpināt, bet roka drebēja un sērkokciņš negribēja lāga degt.

„Taisni tādēļ es nemuļķojos, lai ar mani neatkārtotos Zelmas liktenis. Pie darba tu mani nelaid, tāpat kā nelaidi Zelmu. Viņa bija muļķe un sēdēja mājā, kamēr tu ar mani satiekies. Es no tevis mācījos, ka vienmēr jātura rezerves. Tādēļ man tagad ir pašai savs nevis Jānītis, vai Pēterītis, bet Cēzars.”

„Ak tad Cēzars gan?”

„Jā, Cēzars, un tu viņu pieņemsi akcijsabiedrībā par galveno grāmatvedi. Es to gribu un no sava nodoma neatkāpšos,” — Berta izaicinoši atsvieda galvu un tagad viņa Ceplim izlikās bezgala skaista.

„Es to negribu un tas arī nekad nenotiks. Vai tad es esmu nerrs, ka iešu kopā strādāt ar tavu mīlāko,” — Ceplis nicinoši smējās.

„Tad jau tavs dievinātais Dziļupietis sen būtu nerrs!”

„Ko tad viņš dara?”

„Dziļupietis savas sievas mīlākiem žirē vekseļus un diskontē savā bankā zinādams, ka pašam tie būs jāizpērk. Tas ir atalgojums apslēptā veidā. Mans Cēzars apmierināsies ar grāmatveža vietu un savu algu akcijsabiedrībai pats godīgi nopelnīs.”

„Tu saki — Dziļupietis žirē vekseļus savas sievas mīlākiem. Vai tad viņai vairāki ir?” — Ceplis ieinteresējās un ziņkārībā savu nelaimi uz brīdi aizmirsa.

„Nu, protams, vairāki. Viņa jau ir izlepusi dāma. Mēs ar Cēzaru esam daudz pieticīgāki. Es neprasu, lai tu viņam aizdod naudu vai žirē vekseļus. Es neprasu arī, lai tu viņam ierīko uzņēmumu un visu laiku pabalsti, kā tas jādara Zutim ar savas sievas mīlāko. Es aizstāvu tavas intereses un Cēzaram lūdzu tikai vietu,” — Berta iekšēji smējās un jutās kā uzvarētāja. Ceplis vēl nebija iejuties un izpriecājies par Dziļupieša nelaimi, kad Berta tam pateica par Zuti. Ceplis gandrīz līgsmi iesaucās:

„Ak tad Zutim arī tāda nelaime! Nu es saprotu, kādēļ viņa uzņēmumiem draud bankrots. Nevar tak tik daudz naudas nopelnīt, lai uzturētu vienu tādu plenci, kas tērē uz nebēdu. Un kādēļ gan lai viņš netērētu, ja zina, ka Zutis visu samaksās?” — Ceplim kļuva pavisam jautri, ka lielrūpniekiem un banku vīriem tādas nelaimes.

„Vai tagad tu redzi, kāda starpība ir starp mani un citām sievietēm?” — arī Berta jautri smējās.

„Par sevi nu labāk nerunā!” — Ceplis nepatīkami saviebās, bet tūlīņ atkal sāka smieties. — „Bet tas man patīk, ka to Dziļupieti apstrādā! Ja sieva viņam

nebūtu šos bumbuļus piekārusi pie deguna, tad viņš aiz lepnības nekad vairs zemi neredzētu. Redzi, tomēr arī vislepnākam cilvēkam ir savs negods!”

„Un visvarenākam kāda vara, kurai tas pāri netiek,” — Berta palīdzēja vīram jūsmot.

„Dziļupieti vajaga savaldīt, tas labi. Bet Zuša man ir žēl. Novedīs atkal viņa finieŗu fabriku pie bankrota. Vai tad viņš nevar tam zellim pateikt, ka nau-
das vairāk nedos un lai brauc ratā?” — Ceplis brīnījās.

„Tu domā, ka tas ir tik viegli? Nedrīkst taču aizkaitināt.”

„Kāpēc tad?”

„Sieva sameklēs citu un tam atkal būs jāierīko jauns uzņēmums. Tas iznāks vēl dārgāki, apdomā pats.”

„Ir jau nu tiesa,” — Ceplis domīgi norūca. — „Bet tad jau viņi no saviem lietuvēņiem nekad netiks vaļā?”

„Kā tad lai citādi jauni cilvēki dzīvē tiek uz priekšu?”

„Bet, sieviņ, apdomā ar, ko tu runā? Tas tak ir šausmīgi!”

„Es domāju, ka nav nemaz šausmīgāki kā caurām dienām un naktīm vienai sēdēt mājās, zinot, ka tu priecājies ne tikai ar dzeršanu, bet arī ar sievietēm.”

„Nu to tu gan man nevari pārmet. Ja es iedzeŗu draugu vidū, tad tas vēl nenozīmē, ka pinos ar sievietēm. Tas taču būtu grēks, kur tu pati esi tik jauna un skaista,” — Ceļa balsi atkal skanēja laipnība un prieks.

„Bet to tu aizmirsti, tikko tiec no mājas laukā. Ko visu neesmu izcietusies šo tukšo istabu vientulībā,” — Berta šņukstēja asaras slaukot.

„Mīlā, es vairs tā nedarīšu,” — Ceplis piecēlās un saņēma Bertas rokas.

„Tagad tikai vēl īsti sāksies, jo tev būs tikdaudz darīšanu. Ja tu gribi būt patiešām pret mani labs, tad pieņem Cēzaru Cauni darbā. Es apsolīju, ka tu viņam palīdzēsi atrast vietu,” — Berta lūdzās un pieglaudās vīram.

„Nē, pie sevis nē, to es nevaru. Es viņu ieteikšu citur. Kā lai es diendienā noskatos uz savas sievas mīlāko?”

„Bet tad viņš būs acu priekšā un nevarēs ar mani tik bieži satikties. Tu pats varēsi vienmēr redzēt. Bet ja viņš būs citur vietā, mēs satiksimies pēc patikas,” — Berta viltīgi draudēja.

„Bet tikai ar noteikumu, ka tu nevienam nekā neieiksi.”

„To es tev pilnīgi apsolu!”

„Nu labi, tad vairāk par to nerunāsim. Es gribu redzēt, vai jūs spēsāt arī vēl kādreiz satikties,” — un Ceplis dedzīgi noskūpstīja Bertu.

V

Pavasaris jau bija pilnos ziedos. Rīga iegrimusi zaļajos apstādījumos, bet pa ielām vēsmas dzēnāja putekļus. Tomēr gājēji jutās viegli un pacilāti. Daudzi posās uz jūrmalu, jo saules tveice ne tikai vilināja, bet arī dzina no pilsētas laukā. Paziņas satopoties runāja vairs tikai par vasarnīcām un vasaras pavadišanu. Svarīgākās sarunas visi bij atlikuši uz rudeni, kad būs atkal miers un griba uz nopietnu darbu, kad ziedošais nemiers netraucēs. Pavasari un ziedus neredzēja tikai lielrūpnieks Edgars Ceplis. Akcijsabiedrība „Ceplis“ bija apstiprināta, akciju kapitāls savākts un Ceplis ievēlēts par direktoru-rīkotāju. Nu vajadzēja strādāt un strādāt. Par pavasari, ziediem un vasarnīcām lai jūsmo slaisti, kam cita darba nav. Nopietnam darba cilvēkam nav vaļas par tādām lietām priecāties. Tā juta un domāja Ceplis no dienas dienā skraidot sava uzņēmuma darīšanās un līdzinot viņam ceļu. Akcijsabiedrības „Ceplis“ jaunais sarkanbrūnais automobilis kā aizelsies cilpoja pa Rīgas ielām un vadāja direktoru-rīkotāju Cepli steidzamās un neatliekamās darīšanās. Kā neiztrūkstošs pavadonis Ceplim vienmēr un visur bija jaunais grāmatvedis Cēzars Caune, kuŗu direktors-rīkotājs teicās ar visu iepazīstinām, bet protams rādīja un stāstīja tikai to, ko godīgs un uzticams algots cilvēks

drīkst zināt. Daudzi brīnījās par Cepla draudzību ar svešo jaunekli un turēja to par viņa radnieku. Bet visvairāk brīnījās Caune pats, jo viņš nevarēja saprast direktora draudzību. Ceplis pats viņu bij uzāicinājis darbā, piedāvājis krietnu algu piezīmējot, ka visu to viņš darot savas kundzes pamudināts. Caune nevarēja atminēt, kādā kārtā viņš būtu izpelnījies Cepla kundzes labvēlību. Viņi nebija pat lāgā pazīstami. Tikai vienreiz viņš atminējās Cepla kundzei palīdzējis atrisināt kādu uzdevumu, kuŗu tā labi nesaprata. Bet tas taču nebija nekas sevišķs. Ceplis Caunem algu noliekot vēl teica, ka tagad būšot jāstrādā no rīta līdz vakaram. Par brīvu laiku lai nedomā. Vispār sievietes lai metot no galvas laukā. Ar tiem tālu uz priekšu netikšot. Vīru ceļot vienīgi apzinīgs un neatlaidīgs darbs.

Caune tad arī apņēmas strādāt, lai varētu attaisnot Cepla cerības. Kaut gan sirdī sāpēja, ka nevarēs vairs tik bieži satikties ar savu iecerēto Medņu Mildu. Bet uz rudeni varbūt darba būs mazāk un tad Caune ar Mildu varēs saistīties uz mūžu, jo arī naudas viens otrs latīņš būs iekrājies. Tā prātoja Caune un pildīja visus Cepla uzdevumus pēc labākās sirdsapziņas. Bieži gan direktors-rīkotājs viņu vadāja līdz bez kādas vajadzības un daudzreiz tikai tādēļ Caunem līdz vēlai naktij vajadzēja sēdēt birojā, lai visu laikā iegrāmatotu. Ja viņš kādreiz mēģināja Ceplim uz to aizrādīt, tad tas tūlī atbildēja:

— Nekas, nekas. Jums kā grāmatvedim no paša sākuma visu vajaga redzēt, visur būt klāt, visu iegaumēt. Vēlāk būs vieglāka strādāšana. Kustēties taču ir veselīgāki, nekā sēdēt uz vietas.

Bija jau Ceplim sava taisnība, pret kuŗu nekā ne-

varēja iebilst. Bet tomēr tā sēdēšana neizpalika. Caune pie grāmatām tika tikai tad, kad arī Ceplis sēdēja birojā vai vakaros aizbrauca uz māju. Tomēr Caune nekurnēja, jo viņš saprata, ka tādu algu par nieku nemaksās. To visu vajadzēja nopelnīt. Tikai žēl bija, ka neatlika pat laika Mildu uz kinematografu aizvest. Varētu arī pasēdēt Bestejkalnā vai operas apstādījumos, kur tagad viss ziedēja un čaloja, bet nebija vaļas. Kaut tikai Milda visu to pareizi sapratusi un aiz gara laika nesākusi flirtēt ar citiem. Tādos mirkļos Caunes sirdī modās īgnums pret Cepli un visu viņa uzņēmumu.

Kad Ceplis visus steidzamos priekšdarbus bij veicis, viņš kādu vakaru pie sevis mājās uz glāzi tējas ieaicināja ievērojamāko dienas avižu pārstāvjus. Kā par brīnumu Cauni viņš šoreiz neņēma līdz, tikai lika izgatavot dažus izvilkumus no grāmatām. Bet tas jau notika Cepla mājās un tur Caune vēl nekad nebija bijis. Par šo vakaru Caune sevišķi priecājās. Ātri padarīja visus darbus un tieši no biroja devās pie Mildas Mednis, kas dzīvoja Marijas ielas pašā viņējā galā. Šo vakaru viņi abi pavadīs liepu krēslīgā zaļumā un ja Mildai būs labs gara stāvoklis, tad Caune sadūšosies un bildinās viņu. Jātiek taču reiz skaidrībā, jo no pusvārdiem notvertais ir tikai minējums, kurū neviens droši nevar apgalvot par patiesību. Tā domāja grāmatvedis Caune, steidzoties pa Marijas ielu un rokā nesot vieglo platmali.

Mazajā koka namiņā, kur Milda no šuvējas Zaķis irēja istabiņu, Cēzars Caune vairs nebija gluži sve-

šinieks. Kursu un bezdarba laikā viņš te diezgan bieži viesojās. Izkaltusē un novecojusē vecava Zaķis Cauni uzskatīja par kārtīgu Mildas kavalieri un tādēļ nevarēja nobrīnīties vien, ka tas pēdējā laikā vairs nerādotes. Gan Milda centās Cauni aizbildināt ar nevaļu un darba daudzumu, tomēr Zaķis tam lāgā negribēja ticēt, jo karstu mīlestību nekāda nevaļa un nekāds darba daudzums nevarot aizkavēt. Ja vīrietis kādu sieviet atstājot, tad tikai viņa pati esot vainīga.

— Ka tik, Mildiņ, tas tavs štucerītis pavisam neatdziest pret tevi, — Zaķis tādās reizēs mēdza zīmīgi nopūsties un tas Mildu aizvien līdz asarām sakaitināja.

Šoreiz Caune līgsmi paraustīja gaŗā sarūsējušā staipnē piekārtu turekli un klausījās: zvans noskanēja kā caur lupatām. Pēc brītiņa durvis pavērās un šuvēja Zaķis stāvēja viņās kā kalstošs žagars, kam lapas nekad vairs neatplauks.

„Caunes jaunskungs!“ — viņa pārsteigta līgsmi iesaucās. — „Pavisam negaidīts ciemiņš. Kāda nelaime, kāda nelaime! Ko nu lai iesāk?“

„Kas tad noticis?“ — Caune iztrūkās.

„Kas tad nu noticis — Mildiņas nav mājā. Jūsu nāciens tukšā. Es jau viņai aizejot teicu, lai nu nepaliek vien ilgi. Man bija tāda sajūta, ka šodien kautkam jānotiek. Jūs jau abi man tikpat kā pašu cilvēki. Nākat vien iekšā, es jau gribu jūs izrāt,“ — šuvēja ieveda mazā istabiņā, kur gaiss oda pēc katuna. Caunem viss prieks izkūpēja un pārvērtās skumjās. Viņam šķita, ka nu vairs nemaz labi neiet.

„Tā nav labi Mildiņu pavisam atstāt. Viņas jaunā sirsniņa var apvainoties un meklēt aizmiršanos ar citiem draiskulīem. Tagad pa pavasari jau viņi vilcās

vien staigā. Jaunu meiteņu sirsniņas ir ļoti jūtīgas un arī gražīgas. Kā nu var par meiteni tik ilgi nelikties ne zinīs!" — Zaķis labsirdīgi pārmeta Caunem.

"Mani jau darbs kavē," — Caune taisnojās.

"Vai nu jūs viens visus pasaules darbus apdarīsat! Bagāts arī netiksats, jo kopā ar lieliem ienākumiem nāk vēl lielākas izdošanas. Sargājat labāk savu Mildiņu, jo otras tādas vairs nav pasaulē. Viegli ir pazaudēt, bet ne tik viegli atgūt," — šuvēja nopūtās pie pēdējiem vārdiem un skaidri bij sajūtams, ka viņa tos smej no saviem piedzīvojumiem.

"Bet maizīte arī taču jāpelna un kāds latiņš jāatliecinu rudenim, kad varbūt ar Mildiņu..." — Caune aprāvās un sakaunējās par savu vaļsirdību. Šuvēja laimīgi pasmaidīja un piebilda:

"Kas nu jūs jaunie par latiņu atlicinātājiem. Tāpat jau aiztek papirosos, ķinišos un saldumos. Līdz rudenim vēl tāļu un maizītes dēļ nevienam nav pušu jāraujas." — Nu tikai Caune apķērās, ka atnācis pie Mildiņas tukšām rokām. Viņš jau nedomāja te palikt, bet paņemt Medņa jaunkundzi līdz. Tad varētu ieiet arī konditorejā vai kafejnīcā. Tagad jau viņam vajadzēja uzstāties un likt arī Mildiņai sajūst, ka pelna lielu algu. Citādi varēja iznākt, ka viņš tikai atrunājas no satikšanās.

Zaķis visu laiku tērzēja par dzīves apstākļiem un jauniem cilvēkiem, kas sirdslietās esot vieglprātīgi un mirdzošus bimbūlus bieži samainot ar īstu zeltu. Visiem patīkot tikai nokrāsotas lūpiņas, bet īsto sirdskaistumu nemeklējot neviens. Tādēļ daiļākām dvēselēm aizvien jādzīvojuot vientuļi. Caune kādu laiku šuvējas prātojumos klausījās uzmanīgi. Bet tad šis plāpas apnika un viņš vairs nedzirdēja nekā. Domās

dega tikai Medņa jaunkundze, kas aizvien vēl nepār-
nāca. Kurp viņa bij aizgājusi un kur tik ilgi kavējās?
Caunem palika grūti sēdēt un klausīties vecavas pļā-
pās. Gribējās būt uz ielas, vienam pārdomāt šī vakara
neveiksmes. Viņš atstāja Mildai zīmīti, kuņā lūdza
pēc pārnākšanas doties uz tā dzīvokli. Kaut gan šu-
vēja mēģināja atrunāt, Caune tomēr atvadījās un
gāja uz māju. Kas gan bija sazvērējies pret viņa lik-
teni, ka visur tikai neveiksmes un neveiksmes. Vai
tiešām visam tam par pamatu varētu būt labā vieta
un neizprotamā Cepļa uzmanība?

Mājup ejot Caune sapirka saldumus, apelsīnus un
uzkožamos, sevī priecādamies, ka ticis vaļā no pļā-
pīgās Zaķenes un savas istabiņas vientulībā varēs
kopā ar Medņa jaunkundzi netraucēti pavadīt jauku
vakaru. Viņi dzers tēju, ēdīs saldumus un apelsīnus
un varbūt atklās viens otram arī savu sirdi. Tad
vairs nevajadzēs šaubīties un neziņā mocīties. Var-
būt taisni labi bij, ka Milda izgājusi. Citādi Zaķene
viņus nomocītu ar savām pļāpām. Un Caune domās
tīksminājās, cik labi viņiem būs divatā.

Bet mājās Cēzaru Cauni gaidīja jauns pārstei-
gums. Pie durvīm kalpone jau pavēstīja, ka viņam
istabā esot kāda ļoti steidzoša vēstule, uz kuŗu va-
jagot tūliņ atbildēt. Caune ieskrēja istabā, nosvieda
pirkumus uz galda un satvēra smalko violeti zilo kon-
vertu. Uztraukumā drebošām rokām viņš lasīja:

„Cienījamais Caunes kungs! Mums mājās ir
„mazas viesības. Vīrs steigā aizmirsis Jūs uzlūgt.
„Tagad es viņa kļūdu izlaboju un lūdzu Jūs tū-
„liņ steigties pie mums. Viņi visi te spriež tikai
„par ķieģeļiem un māliem, bet man ir garlaicīgi.

„Mēs varēsim parunāties par debetu un kreditu.
„Tādēļ ceru, ka Jūs tūliņ nāksat.

Cienībā — Berta Ceplis.“

Caune nokrita kā no mākoņiem. Vai tad Ceplis tiešām būtu aizmirsis viņu uzaicināt? Bet Cepla kundze jau tā rakstīja, tā tad nebija ko šaubīties. Viņa taču Caunem bij pat vietu izgādājusi, kaut gan tas vēl nebija paguvis pateikties. Bet tagad būs izdevība to izdarīt. Jāiet tūliņ, jo tāds aicinājums ir tikpat kā darba pavēle.

Cēzars Caune nosvieda Cepla kundzes vēstuli uz galda un izsteidzās pa durvīm. Nevarēja vairs ne mirkli kavēties, jo viņš taču tik ilgi bija projām un Cepla kundzes vēstule droši vien jau labi sen kamēr atnesta. Nama durvis smagi aizkrita, kad Caune izsteidzās uz ielas un gandrīz pusskriešus devās uz Cepla viesībām.

Labu pusstundu pēc Caunes aiziešanas, pie viņa durvīm piezvanīja vidēja auguma jaunava, sārziem vaigiem, gaišiem matiem, apdilušā vasaras mētelī, gaišās zeķēs un stipri nomītās melnās ādas kurpītēs. Viņa bij uztraukusies un sakaunējusies. Tā bija Milda Mednis no Marijas ielas paša viņējā gala, kur koka namiņā dzīvoja šuvēja Zaķis. Milda no pastai-gāšanās pārnākusi ļoti nožēloja, ka nav bijusi mājās Cēzaram atnākot. Viņa kopš mašīnrakstīšanas kursu beigšanas dzīvoja bez darba un meklēja vietu. Tomēr nekur nebija nekādu cerību. Bet kad Cauni uzreiz pieņēma tik labā vietā, tad Milda atvieglota uz-

elpoja un cerēja, ka Cēzars arī viņai varēs pagādāt darbu jaunajā akcijsabiedrībā „Čeplis“. Patīkami būtu bijis ar Cauni parunāties, jo varbūt dabūtu zināt, kādas viņai ir izredzes uz vietu. Zaķis labi krietni izrāja Mildu, ka daudzoties apkārt un neesot mājā, kad atnākot ciemiņš. Ko gan tagad Caunes kungs par viņu domāšot? Vai tad arī viņam neapnikšot šo gaisa gabalu šurp par tukšu velti skraidīt!

Ko viņa runāja? Cik reiz tad Milda nebija velīgi izmeklējusies un nekad nekurnēja. Caune vienīgo reizi nesastapis Mildu mājā, tūliņ taču neņems ļaunā. To visu Milda gribēja Zaķenei atbildēt, bet tikai piesarka un neteica nekā. Kad šuvēja savu žadzināšanu bij beigusi, Milda klusi ieminējās:

„Vai Caunes kungs nekā neteica?“

„Nu, ko tad šis teiks! Tak jau cilvēkam nepatīkami tādu gabalu tukšā skraidīt,“ — Zaķis rājās un tikai pēc brīža nenozīmīgi piebilda: — „Atstāja veselu grāmatu. Viņš jau nav slikts cilvēks.“

Milda izrāva šuvējai Caunes zīmīti un steigā pārlasīja. Viņš to aicināja tūliņ pēc pārnākšanas pie sevis, bet tā vecā žagata mani aizkavē ar saviem pārtariem. Ne vārda neteikusi, Milda izskrēja uz ielas un devās pie Caunes. Viņa būtu braukusi ar tramvaju, lai ātrāki tiktu, bet kabatā nebija neviena santima. Tomēr tas Mildu nenospieda. Viņa zināja, ka tagad kājām tā tiks pie Cēzara vēl ātrāk, nekā braukšus. Viņai soļi bij kā spārnoti un viss pastaiģāšanās nogurums izgaisis, jo tā aicināta un gaidīta devās pie sava drauga, pret kuŗu sirds tik silti juta.

Tā nu Milda Mednis stāvēja pie tā dzīvokļa durvīm, kur Caune irēja istabu, un gaidīja, kamēr atvērs. Mildai bija reizē prieks un bailes, drosme un

kauns. Būs atkal jāizjūt kalpones skats, kamēr iekļūs Cēzara istabā. Un tas skats Mildai likās visbriesmīgākais pasaulē. Briesmīgāks par Zaķenes pārtariem un pat par bezdarbu un trūkumu. Cik viņai līgsmi un viegli bij uz ielas nākot, tik smagi un nopiesti kļuva te aiz durvīm stāvot un gaidot, kamēr tās atvērsies. Beidzot aiz durvīm bij dzirdami šļūcoši soļi un atslēga noskrapstēja.

„Vai, jaunkundzīt, jums gan vairs nemaz nav laimes!“ — skaļi iesaucās kalpone, kad Milda vēl nebija paguvusi ne labvakaru padot. — „Caunes kungs aizskrēja pa galvu, pa kaklu uz kādām viesībām. Viņš jau tagad nevaļīgs un ar labiem cilvēkiem vien satīksnās. Nākat iekšā, es jums parādīšu, kāda viņam vēstule pienāca,“ — un Milda pilnīgi neapzinīgi sekoja kalponei Caunes istabā. Kalpone viņai patsniedza smaržojošo Cepļa kundzes vēstuli un Milda katru vārdu tanī sajuta kā asu pātagas cirtienu. Bet kamēr viņa lasīja vēstuli, kalpone vēl reiz apcām-dīja Cepļa pirkumus, visu laiku nemitīgi runādama: — „Palūk vien, kā sapircis visādus labumus, laikam jūs, jaunkundzīt, gaidīdams. Gribējis pacienāt, viņam jau laba sirds. Bet kā izlasīja šo vēstuli, tā prom bij. Laikam jau šī tāda piemīlīga, citādi tak neskrietu. Nu, kā nu nebūs laba — patīk pašam priekšniekam, jāpatīk arī apakšniekiem. Tagad jau tādi laiki, nedrīkst kungiem pretoties. Jums, jaunkundzīt, gan vajadzētu viņu tā ciešāki piesaistīt, citādi jau tie vīrieši ir glumi.“ — Pēc šiem kalpones vārdiem, Milda vairs negribēja nekā zināt. Viņa ātri pateica labu nakti un devās no istabas laukā. Kā viņa bij noskrējusi pa tumšajām trepēm, to Milda vairs neatminēja, bet attapās tikai uz ielas, kad va-

kara vēsums iesitās sejā. Jā, Cepļa kundze. Tagad Milda viņu sāka atminēties no kursiem, vienmēr labi gērbušos un sasmaršotu. Bet kas tad Cēzaram ar viņu kopējs? Nujā, viņa Cēzara principāla kundze. Kādēļ man Cēzars par viņu nekā nav stāstījis? Tagad uzaicinājis mani viesos, bet pats aizskrējis pie Cepļa kundzes. Būtu jel kādu vārdu uzrakstījis, tad man nevajadzētu klausīties plāpīgās kalpones tenkās. Bet kurp nu iet, — Milda neziņā apstājās ielu krustojumā. Mājup? — tur viņai miera nedos Zaķene. Ietu pasēdēt kādā kafejnīcā, bet tukšā kabata to neļāva. Staigāt pa ielu un gaidīt Cēzaru pārnākam? Nē, arī to Milda nevarēja. Tā būtu necienīga sevis pazemošana. Pilnīgi neapzinīgi Milda gāja uz Daugavas pusi. Ielas ļaužu vēl bij pilnas un visi viņi skaļi čaloja. Vasarīgais vakars izelpoja zaļumu, jo pievakarē bij nolijis atspirdzinošs lietus. Milda izgāja cauri Vērmaņa dārzam, kur ļaudis drūzmējās un trinās kā piestā. Daži jaunieši viņu uzrunāja, panācās gabaliņu līdz, bet atbildes saviem vārdiem nesagaidījuši, svešādi iesvilpās, kaut ko bezkaunīgu pateica un aizgāja. Milda gāja tālāk pa Brīvības bulvāra liepu krēslu un juta, ka sirds pamazām nomierinās. Bet Bastejkalnā kāpjot, viņa vairs neraudāja, tikai silts valgums vēl aizmigloja acis. Cēzars taču nebija vainīgs, ka principāla kundze viņam uzbāzās. Gan jau tiekoties viss noskaidrosies un Cēzars pats man visu izstāstīs. Tā sāka just un domāt Milda un viņai kļuva gaišāki.

Cepļa dzīvoklī dzīres gāja pilnā sparā. Ēdamistabā ap galdu sēdēja aicinātie avīžu līdzstrādnieki, ēda,

dzēra un slavēja nama tēva veikalniecisko ģeniju, kas atradis Latvijas sarkano zeltu. Jā, taisni sarkano zeltu, jo par mūsu māliem dabūt dollarus un sterliņus, tā esot liela māksla. Pārdot linus vai mežus uz ārzemēm varot katrs žīdiņš, bet no māliem zeltu taisīt spējot tikai īsts jaunradošs gars, kāds bez šaubām esot Cepla kungs. Ikviens runātājs to solijās izcelt savā avīzē un uzsvērt Cepla kunga nopelnus. Tikai šādos vīros meklējama mūsu rūpniecības atdzimšana un nostiprināšanās. Nacionālās kultūras un valsts stiprums un pamats. Ceplis klausījās, smaidīja un cienāja viesus ar franču konjakiem, kas Latvijā iekļuvuši apmetot muitas dārzam likumu. Ar katru izdzerto glāzīti viesi kļuva skaļāki, bet Ceplis apzinīgāks un lepnāks.

„Ja jūs mani savās avīzēs labi neapprakstīsāt un mūsu akcijsabiedrības lietu neizcelsāt, tad nav vērts, ka mēs te ēdam un dzeļam,” — Ceplis bramanīgi uzsita dūri uz galda. Trauki noskanēja, bet vispārējo jautrību tas tikai pavairoja.

„Žēl, ka nav redakcijas fotografa, šito mirkli vajadzētu fiksēt, jo Cepla kungs izskatījās kā īsts mālu Napoleons. No viņa dūres sitiena es sajutu, ka ķieģeļi būs cieti un svarīgi,” — smējās Jānis Sīlis.

„Tie sprāgs uz visām pusēm kā granātas un iekāros mums ne tikai Eiropu, bet arī Ameriku, Austrāliju, Afriku un pat Ķīnu,” — Sīlim piebalsoja Kārlis Krūms, bezgala liels un resnis avīžnieks.

„Kungi, lai nu paliek joki, bet es domāju, ka visu kollēgu vārdā drīkstu Cepla kungam apsolīt mūsu avīzes visplašāko pretīmnākšanu. Viņa uzņēmums to ir pelnījis. Mūsu pienākums darīt tautai zināmus Cepla kunga darbus un centību,” — Ceplim mēģināja

vēl lieku reizi paglaimot tā sauktais ziņotāju ķēniņš un speciālists visos jautājumos, Dūņu Dāvis.

„Pareizi, Dāvi Dūņa! Vai mums rindu žēl! Mēs visi tev piekrītam un apsolum sarkano zeltu slavēt,“ — Dūņam atsaucās Silis.

„Jūs nu gan apsotaties, bet ko teiks jūsu redaktoru kungi, vai viņi atļaus rakstīt?“ — Ceplis šaubījās.

„Redaktoru kungi!“ — visi kā vienā balsī skaļi iesmējās.

„Vai tad tie zaļā galda kungi nosaka avīzes virzienu? Mēs ar saviem ziņojumiem to darām. Neviens redaktors nemāk avīzi iztaisīt, ja mēs viņam nenoliekam gatavu materiālu priekšā. Tie kundziņi ir pilnīgi mūsu varā!“ — Silis lielījās un visi pārējie viņam skaļi piekrita. — „Nelaimīgs tas cilvēks, kas pie redaktoriem ko meklē. Visu labi izdarīt var tikai ar ziņotāju palīdzību, jo mēs esam tie, kas redaktoru kungus vadām. To es jums, Cepla kungs, visu vārdā varu apgalvot!“ — piekrišanas iejūsmināts, Silis dižojās.

„Ko nu, Silīt, tik briesmīgi plāties, gan jau rītu šefs tev liks asti piemiegt,“ — Krūms ļauni smējās. Viņa vārdi un smieklī visus norāva no uzpūtības augstumiem dzīves īstenībā.

„Ko nu, resnais skeptiķi, runā, iedzersim labāk,“ — Silis sakaunējies mēģināja labot neveiklo apjukmu. Visi darba biedri Sila nolūkus saprata un tādēļ atkal viņam skaļi piekrita, lai mājas tēvs nesāktu domāt par to, par ko pie dzīru galda neklājas domāt. Te vajadzēja būt tikai skaļiem solījumiem un glaimiem, neprasot, vai viņus kādreiz varēs pildīt. Neviens arī nekad nav domājis viesībās nama tēvam izteiktos solījumus pildīt. Tā tikai laipnība par

bagātīgo ēdienu un dzērienu galdu, kā arī iekšējs pamudinājums vairāk ēst, dzert un lai viss tas labāki garšotu.

Ceplis tomēr palika domīgs un šaubījās, vai viņam no redakcijām taisni tie īstie bij atsūtīti. Ēšanas un dzeršanas ziņā gan, bet vai iespaids ziņā arī? Tomēr pret viesiem vajadzēja būt laipnam un Ceplis tāds bij. Veikalnieks nedrīkstēja izrādīt savas simpātijas vai antipātijas, sevišķi ja jārēķinās ar valsts kreditiem. Dažreiz traks ods ar savu kodumu var nomaitāt pat ziloni. Tāpēc gudrāki ir arī ar tādiem knišļiem iztikt ar labu, jo desmit visvarenāko draugu nevar to aizsegt, ko viens niecīgs ienaidnieks var kaitēt. Lai jau puīši dzērumā drusku paālējās un palielās, rītu pašiem kauns būs atminēties un kaunā centīsies arī vairāk izslavēt jauno pasākumu.

Tanī brīdī Cepla kundze ēdamistabā pie viesiem ieveda akcijsabiedrības „Ceplis” grāmatvedi Cēzaru Cauni. Visvairāk ienācējs pārsteidza Cepli, kurš skurbuma apmiglotām acīm skatījās uz Cauni ar tādu skatu kā teiktu — šo soli tu, jaunais cilvēk, ilgi pieeminēsi. Ja es tev līdz šim ne vārda neesmu teicis, tad nedomā, ka tavai bezkaunībai vairs robežu nevajaga. Bet Cepla kundze kā visu saprazdama mierīgi paskaidroja:

„Tu, vīriņ, teici, ka esi piemirsis Caunes kungu ielūgt. Es tavu kļūdu izlaboju un aizsūtīju viņam ziņu, gribēdama tev mazu prieku sagādāt. Bez tam jūs visi pa cepli vien dzīvojat un ar māliem rīkojaties, man paliek garlaicīgi. Tagad man būs kavalieris. Es ceru, ka jūs tak nelīdīsat ceplī un paliksat manā tuvumā?” — Berta ar pēdējiem vārdiem grie-

zās pie Caunes, kas stāvēja samulsis un piesarcis, kā nezinādams ko iesākt.

„Tu jau vienmēr mīli man sagādāt patīkamus pārsteigumus. Sēžaties, Caunes kungs, un iekožat,“ — Ceplis forsēti laipni noteica.

„Nē, vīriņ, vispirms atļauj man Caunes kungu iepazīstināt ar pārējiem viesiem. Arī par viņa pamieļošanu atļauj man kā nama mātei rūpēties,“ — Berta smējās pret vīru un Ceplim šķita, ka sieva ir savādi uztraukta un pietvīkusi.

Pēc iepazīstināšanas Cepla kundze nosēdināja Cauni sev blakus galda otrā galā, tā kā Ceplim atlika tikai noskatīties. Viņa piedāvāja Caunem ēdienus un mudināja arī iedzert. Visu uzmanību viņa pievērsa jaunatnākušajam, kamēr pārējie viesi jutās kā piemirsti vai vismaz mazāk ievēroti. Sievas netaktību centās labot Ceplis.

„Kungi, neliksim traucēties no tās baložu dūdošanas galda otrā galā, bet iedzersim,“ — Ceplis vedināja un visi viņam labprāt piekrita. Pamazām atgriezās atkal pārtrūkušo sarunu skaļums un pārējie viesi vairs nejuta Caunes traucējumu. Ceplis bij kļūvis vēl skaļāks un dzēra ar tādu niknumu, kā kad tikai tagad būtu konjakam garšu atskārtis. Bet Bertu viņam neizdevās iebiedēt. Tā šķita esam sevišķi jautra un neļāva arī Caunem ne mirkli nogrimt sevī. Viņa izprašņāja Cauni, kā tas esot apmierināts ar savu darbu un vai netiekot par daudz nodarbināts. Cēzars tagad arī atrada izdevību Bertai pateikties par viņas gādību vietas ziņā, solidamies mūžam būt pateicīgs. Tas viņam iznāca neliekuļoti un tik sirsnīgi, ka uzkrita ne tikai aizdomu un greizsirdības tirdītam Ceplim, bet arī pārējiem viesiem. Va-

lodīgais un stipri ieskurbušais Sīlis nenocietās un šinī ziņā atļāvās vaļību teikdams:

„Cepla kungs, esat uzmanīgs. Kamēr mēs priecājamies par sarkano zeltu, tikmēr jūsu laimes zelts ir apdraudēts.“

„Nebīstaties, Sīla kungs, grāmatvedis šinī ziņā nedrīkst direktoru apdraudēt,“ — Berta jautri atjokoja.

„Tā nesakat, cienījamā kundze, sirds lietās jau nekļu drosmei nav robežu,“ — Sīlis neatlaidās un zobgalīgi uzlūkoja Cauni. Tas sēdēja piesarcis un varēja redzēt, ka vaigi viņam svilst. Principāla klātbūtnē viņu pina kopā ar Cepla kundzi un izteica kodīgas piezīmes. Vai Ceplis nevarēja sākt domāt, ka ikvienā jokā ir arī daļa patiesības? Jo tā sāka izlikties Caunem pašam. Varbūt tas bija dzērienu iespaids, bet Cepla kundze viņam izlikās tik skaista, kā vēl neviena sieviete pasaulē. Medņa jaunkundze pat prātā vairs neienāca, jo Bertai bij tāda pievilcība, no kuņas Caune nevarēja acis novērst. Bet viņš zināja, ka nedrīkst to izrādīt, lai citi vēl vairāk nezobotos un lai Ceplis nekļūtu ļauns. Tomēr grūti bija novaldīties un Caune jutās kā izsalkušais, kam uzdots tādus gardumus apsargāt, kuriem nedrīkst piešķirties.

„Tādi jau mums sievietēm taisni patīk. Sevišķi, ja vīri par daudz aizņemti ar saviem veikalēm un mūs vairs nemaz neredz,“ — Berta Sīlim atsvieda vārdus, kas patiesībā bij domāti Ceplim.

„Cepla kungs jau no jums visu vakaru acis nenolaiž,“ — Sīlis smīnēja.

„Acis nenolaiž, bet mani neredz. Droši vien viņam acu priekšā rēgojas mālu kalni un ķieģeļu grēdas. Tik svarīgu darbu priekšā sieva pavisam pazūd

un aizmirstas. Bet sievām vīri aizvien jāredz ar visiem viņu veikaljiem. Esmu pārliecināta, ka katram vīrietim pa galvu tik stipri jaucas visādi amata rīki, ka sievai tur vairs vietas neatliek."

"Totiesu sirdis pieder tikai viņām," — Krūms ironiski norūca.

"Nu, par sirdīm labāk, kungi, nerunāsim! Tās sen ir izdegušas, visi vārdi izrunāti. Tādēļ, lūk, mums jāglābjas pie tādiem, kas vēl spēj nosarkt kā Caunes kungs," — Berta bij pagriezusies pret Sili un Krūmu, tomēr visu laiku redzēja arī vīru un iekšēji priecājās par viņa apvaldītām dusmām.

"Cik tad tur nu vairs tāļu līdz tādiem, kurus var paņemt klēpī un paauklēt," — Ceplis smējās un viņa vārdi skanēja sevišķi kodīgi.

"Vīriņ, cik tu jocīgi runā! Protams, tie arī mums patīk. Bet vai tad klēpī paņemamam un paauklējamam tu uzticēsi visu sava uzņēmuma grāmatvedību? Es domāju, ka ar Caunes kungu tu esi ļoti apmierināts."

"Protams, protams," — Ceplis valdījās.

"Redzi nu! Es arī esmu ļoti apmierināta, jo man vienmēr patīk tas pats, kas tev," — Berta joprojām nezaudēja sirsnību pret vīru.

"Tikai mēs katrs savādi vērtējam," — Ceplis jau kļuva neiecietīgs.

"Nē, mēs vērtējam pilnīgi vienādi, jo es arī vados no lietderības un tavu uzņēmumu interesēm. Bet par to tagad nerunāsim, jo viesi var sākt garlaikoties," — Berta palika uzmanīga. Viņa Cepla sejā ieraudzīja tādu niknumu, kas kaut kuru mirkli varēja izlauzties ļoti asā veidā. Tādēļ spēli vairs nevarēja turpināt, jo tā varēja nepatīkami beigties. Berta ātri

piecēlās un piegāja Ceplim apjautāties, vai nebūtu laiks siltām vakariņām. Uz to Ceplis diezgan neiecietīgi atrūca:

„Sen jau bija laiks, bet tu puiku dēļ pat savus pienākumus aizmirsti!”

Berta tikai piesarka un nekā vīram neatbildēja, jo juta, ka ir par tāļu gājusi. Klusām viņa aizsteidzās uz virtuvi Elzai piepalīdzēt, lai vakariņu pasniegšana ātrāki veiktos. Bertai aizejot istabā iestājās pilnīgs klusums. Ikviens galvu nodūris darbojās ar galdauta malu, dakšiņu vai ko citu, lai tikai nebūtu citi jāuzlūko. Tikai Ceplis asu un iznīcinošu skatu galdam pāri urbās piesarkušajā Caunē, kas tagad jutās tik neveikli, ka nezināja ko iesākt.

Virtuvē šķindēja trauki un bij dzirdams soļu nemiens. Elza iesteidzās istabā, novāca lietotos šķīvjus un ar visu klēpi atkal pazuda virtuvē, lai no tūrienes atgriezots ar citu šķīvju klēpi. Ne tikai vakariņu uzlikšana, bet arī pati ēšana gāja kā ar steigu un nospiestībā. Neviens neveiklam klusumam nezināja īstos cēloņus, bet visi viņu juta. Ja kāds mēģināja sarunas atsākt, tad vārdi skanēja tik neveikli, ka pats runātājs samulsa un apklusā kā apkaunots. Vissmagāki klusumu sajuta Caune un bezgala nožēloja, ka nācis šurp, ka klausījies Cepla kundzes aicinājumam. Tagad viņš arī iedomāja Mildu un atminēja, ka lūdzis to pie sevis ciemos. Jā, bet pats aizskrējis projām Mildai ne vārda neatstājot. Kur viņa tagad un ko domā par mani? Un Caune apņēmās tūlī pēc vakariņām izlūgties atļauju aiziet, lai rītu laikā tiktu darbā. Tas viņam arī izdevās un neviens Cauni neaicināja palikt uz kafeju.

Kad Caune izkļuva uz ielas nakts vientulībā, tikai

tad viņš sāka nojaust, kādā nepatīkamā stāvoklī nokļuvis. Bet Ceplim taču vajadzēja redzēt un saprast, ka viņš nav vainīgs pie visa notiekošā. Vai tad viņš drīkstēja pretoties nama mātes rīcībai? Reibums Caunem bij pilnīgi izgājis un viņš tagad Cepla kundzi izjuta kā ļaunu intriganti, kas bez kādas kautrēšanās pinusi viņu savos nodomos. Tagad Ceplis būs uz viņu ļauns un pilnīgi bez vainas no Caunes puses. Arī Milda ir apvainota un sāpināta. Kā visu to varēs izlabot? Un Caune jutās pavisam nospiesti.

Arī pēc Caunes aiziešanas pie Cepliem agrākā jautrība vairs neiedegās. Ceplis gan bija kļuvis runīgāks, bet viņa vārdos vairs nebija bravūras un vaļības. Viņš šķita kā māliem aplipsis un tagad draudēja sakalst tēlā. Berta bij nervoza un tikai ar mokām valdīja uztraukumu. Viņa nebija pati ar sevi mierā un mocījās, ka šoreiz spēle nav izdevusies. Tomēr viņa sevi tiktālu pārvarēja, ka viesiem pilnīgi apslēpa iekšējās sajūtas. Viņa jokoja un smēja, kaut gan pati savos smieklos dzirdēja tikai neīstas skaņas. Pēc vakariņām viesi vairs tikai pieklājības pēc kādu laiciņu uzkavējās un tad posās mājup. Ceplim bija tāda sajūta, ka nu viss ir sabojāts un ka Berta to tišām darījusi, lai viņam kaitētu.

Tikko viesi bij izvadīti Ceplis ļāva savām dusmām vaļ un izteica pārmetumus. Viņš zināja, ka vairs nekas nav labojams, bet tomēr arī apmierināties nevarēja.

„Ja tev tik ļoti vajadzēja ar to puiku satikties, tad varēji to darīt. Bet kāpēc tu sauci viņu šurp un izjauci manus nodomus? Vai tu domā, ka es sava apakšnieka klātbūtnē varu ar viesiem atklāti izru-

nāties." — Ceplis dusmojās un piedraudēja Cauni jau rītu pat aizdzīt no darba.

"Bet viņš taču nav vainīgs. Tad padzen mani, jo es viņu šurp aicināju," — Bertas sirdī atkal pamodās spītība pret vīru. Ja viņš tai nebūtu pārmetis, Berta pati ietu un nolūgtos par visu izdarīto, jo viņa juta, ka tā nav vajadzējis. Bet kad vīrs uzbruka, Bertai gribējās sevi aizstāvēt un tā modās spītība.

"Kā viņš drīkstēja nākt, ja neesmu to saucis!" — Ceplis dusmās kļiedza.

"Vai nu Caunem varēja prātā ienākt, ka tu mums mājās esi neierobežots despots. Parasti jau tā nemēdz būt."

"Nu, tavus mīļākos jau es necietīšu savās viesībās."

"Cieti un cietīsi arī turpmāk. Es tev gribu pierādīt, ka arī mani draugi ir cilvēki un tev pret viņiem jāizturas ar tādu pašu uzmanību, kā es iztuos pret visu tavu ierāvēju bandu," — Bertai no dusmām saskrēja asaras acīs un viņa juta, ka vajadzētu skriet no mājas laukā un pazust kaut kur naktī un klusumā. Kādēļ viņai strīdēties ar šo aptaukojušos, ieskurbušo un saniknoto cilvēku, kas viņai tomēr nebija vienaldzīgs? Taču tikai mīlestība bij tā, kas viņai lika cīnīties ar Cepli, kaitināt to un iepīt visādās intrigās. Bertai sāpēja arī, ka tā šovakar mocījusi Cauni, kuram par visu to tagad vajadzēs paciest viņas vīra atrieķību. Viņa pat lāgā nepazina šo jaunekli, bet spieda tam tēlot sava mīļākā lomu. Vai tas bija labi un cilvēcīgi? Tagad Ceplis viņu spīdzinās no dienas dienā un sarūgtinās tam jaukās vasaras dienas. Un Bertai kļūva Caunes bezgala žēl. Viņa neklausījās vairs vīra rājienos, neatbildēja uz tiem, bet ļāva asa-

rām vaļu. Sākumā tās bija klusas nožēlošanas asaras, bet tad kļuva aizvien skaļākas, līdz izvērtās diktās raudās. No Bertas asaru skaļuma Ceplis aprāvās un steidzās mierināt. Bet vīra mierinājums Bertai izsauca pretējo un viņai gribējās visas savas vientulības sajūtas izkliegt. Ceplim ap kaklu apķērusies viņa krampjaini raustījās un raudāja tik skaļi, ka asarotā balss skanēja pa visu dzīvokli.

„Bertiņ mīlā, kas tev kait? Savaldies, lai kaimiņi neizdzird. Arī no Elzas vajadzētu kaunēties,” — Ceplis mierināja sievu kā mācēdams. Viņš glāstīja to kā bērnu un nožēloja, ka par daudz nopietni un varbūt cietsirdīgi bij atsaucies uz sievas gražībām.

„Tu saki, lai es kaunos? Par ko man vajaga kaunēties? Par to, ka esmu dzīva un gribu dzīvot? Draugs, es visu laiku kaunējos un klusēju. Bet nu vairs nespēju, man vienkārši nav spēka. Es smoku nost šinī bagātībām piebāztajā dzīvoklī. Man gribējās strādāt, lai justu, ka neesmu dzīvē lieka. Es mācījos un gatavojos šim darbam, lai varētu būt tev nopietns palīgs. Bet tu mani noraidīji un noliedzi arī citur strādāt. Tev patīk labāk mani turēt kā dārgu un varbūt arī mīļu rotallietīņu. Bet visdārgākā un vismīlākā rotallietā tomēr ir nevajadzīga, bez viņas vajadzības brīdī var arī iztikt. Es tomēr gribu būt nepieciešama, vajadzīga ne tikai tev, bet arī dzīvei. Mīlais, atbrīvo mani no šīs nevajadzības puteklības,” — Berta pieklāvās vēl ciešāk vīram.

„Nu labi, dari visu, ko vien vēlies, es nekā nelieģšu,” — pavisam pārsteigts Ceplis runāja un vērās agrā rīta aplāzmotās debesīs. Šķita, ka tur austu kāda pavisam jauna, vēl nekad nebijusi diena. Gribējās viņai steigties pretī, ņemt Bertu līdz, tikai

Ceplis nezināja kurp un kā steigties. Viņš pat nezināja, ko tagad iesākt ar uztraukto un raudošo sievu. Vajadzēja taču mierināt, runāt kaut ko. Bet Ceplim nebija nevienas domas, neviena vārda. Visi šķita aizbēguši vai arī nekad viņam nebija bijuši. Tā viņš tagad jaunās dienas priekšā sevi sajuta mazu un nevarīgu.

„Tu domā, ka darbam esmu nevarīga un nevajadzīga. Labi. Bet tad atļauj taču man to, uz ko ir tiesības katrai sievietei. Atļauj man būt mātei, lai mana dzīve vairs nav nevērtīga, lai es sajūtu prieku. Bet tā, kā tagad, es vairs nevaru izturēt,“ — Berta vēl nebij nomierinājusies.

Ceplis atkal un atkal sievai solīja un atļāva visu, lai tikai tā nomierinātos un nemocītu viņu ar savām sāpēm. Viņš pat apsolīja Cauni neatlaist un darbā būt pret to iecietīgs. Uz to Berta tikai gurdi pasmaidīja un kļuva vēl skumjāka. Austošais rīts, kas lauzās istabās, viņai šķita kā brīdinājums nepalikst pusceļā, bet iet tālāk un neatlaidīgi piepildīt tās laimes alkas, kas dvēselē bij atmodušās, kas viņu gaŗo dienu un nakšu vientulībā bij plosījušas kā saniknotas kaķes. Berta uzlēca kājās, skaļi iesmējās un aizskrēja uz guļamistabu.

Ceplis vēl brīdi pasēdēja viens pats domās gurdi risinādams visus šīs nakts notikumus. Izproti nu sievietes — te raud bez vajadzības, te atkal smeļ bez pamata. Visu laiku jūsmo par savu mīlāko, bet no manis grib bērnu. Viņai vairs nepatīkot mierīgā un bezrūpīgā dzīve. Miljoniem sieviešu viņu apskaustu un būtu laimīgas par tādu dzīvi. Jā, bet Bertai vairs nepatīk. Viņa grib darba vai bērna rūpes. Ikviens taču cenšas pēc vieglākas dzīves, bet Bertai tā jau

apnikusi. Var redzēt, ka esmu par daudz viņu luti-
nājis un visas iegribas pildījis. Bet viņa jau sūdzas,
ka tai esot grūta dzīve. Un tā nekādā skaidrībā ne-
ticis arī Ceplis aizgāja gulēt, gurdi vilkdams savu
smago augumu.

VI

Vairākas dienas no vietas visas lielākās Rīgas avīzes plaši, jo plaši rakstīja par Latvijas sarkano zeltu. Šķita, ka avīžnieki gribētu viens otru pārspēt brīnumu stāstīšanā un jaunā pasākuma slavēšanā. Arī jaunā un enerģiskā rūpnieka Cepla bildi sniedza visi laikraksti, aprakstot viņa dzīvi un līdzšinējos sasniegumus. Ceplis lasīja un brīnījās — tas pārsniedza visas viņa cerības. Brīžiem viņam kļuva tīri neveikli, jo vēl jau nekas nebija panākts. Par savu kapitālu iekrāšanu Ceplis labprāt negribēja runāt un negribēja arī lāgā atcerēties. Bet tagad cildinošie avīžu raksti viņam uzlika smagus pienākumus, no kuriem daļu kaut arī negribot vajadzēs pildīt. Tomēr Ceplis arī saprata, ka visa šī plašā reklama nodrošināja kreditu un pašķīra ceļu jaunajam pasākumam. Vai tagad Latvijā vairs bija kāds cilvēks, kas nezināja, ka nodibinājusies akcijsabiedrība „Ceplis” un ka to vada apdāvinātais, enerģiskais rūpnieks Ceplis? Un vai šis daudzīnātais rūpnieks Ceplis nebija viņš pats? Kaut gan jaunā sabiedrība nekā vēl nebija darījusi, tomēr viņu jau pieminēja visur un daudzi pat cerēja, ka tāds pasākums atvieglos grūto dzīvi, jo ielūdīs ārzemju kapitāls, pret ko mēs nedosim proļām citas vērtības, kā vienīgi darbu un mālu. Zaļā zelta mums vairs nebija daudz, zilais zelts prasīja daudz pūļu un arī ne katru gadu padevās. Bet sar-

kanais zelts — tā netrūka un arī nekad nepietrūks. Vai Latvijā bez skaita nebij pauguŗu, kuŗos visos slēpās māls. Dedzini tikai ķieģeļus un sūti uz ārzemēm. Pasaule ir plaša un labi ķieģeļi visur vajadzīgi. Sākumā jau būs grūti visus lielos pieprasījumus apmierināt. Bet paplašinās uzņēmumu un visās malās uzceļ ceļus. Liks ļaudīm strādāt dienu un nakti, gan jau tad spēš.

Tā un līdzīgi sprieda sakarsētās galvas un jūsvoja par tiem zelta laikiem, kas nāks tagad visai tautai, jo pelnīs uzņēmēji, nopelnīs arī strādnieki. Ikviens gribēs labi apģērbties un paēst, un no tā atkal pelnīs citi — tie retie, kas ceļos nestrādās un ķieģeļus nededzinās. Neviens vairs nekurnēja par nebūšanām valsts dzīvē un nepieminēja grūtos laikus, jo nākotne vērās gaiša un labākus laikus sološa.

Ceplis jutās kā varonis, kas izdarījis brīnumus, jo vispārējā jūsma spārvoja arī viņu. Paziņas viņu godbijīgi sveicināja, bet draugi tiekoties sīrsnīgi kratīja roku un čukstēja glaimu vārdus. No sava darba un pienākumiem Ceplis tā aizrāvās, ka viens pats visu gribēja padarīt. Cauru dienu viņš šaudījās kā atspole. Gan bankās, lielākos tirdzniecības namos, notaru kontoros, kafejnīcās un restorānos — visur viņam bija darīšanas un visur arī vienmēr laikā Ceplis bija klāt. Arī daudzie akcijsabiedrības „Ceplis“ biroja apmeklētāji nevarēja sūdzēties, ka viņiem direktors-rīkotājs būtu grūti sastopams vai ilgi gaidāms. Tiešām bija jābrīnas, kā Ceplis visu to paguva un nezaudēja pacietību, jo viņš aizvien pret visiem bija laipnis un noteikts. Pēc gaŗās, saraustītās un seigas pilnās darba dienas Ceplis vakaros vienmēr jutās labi un nekad tam īgnums neuzmācās. Viņš aizvien vēl

atrada laiku būt kopā ar Bertu un jautri pavadīt vakaru. Nekad tas sievas klātbūtnē vairs nerunāja par veikaliem un labprāt nevēlējās sastapties ar cilvēkiem, kas par veikaliem runātu. Ceplis bij stingri apņēmies vakarus pavadīt kopā vienīgi ar Bertu un to arī izveda. Un savādi šķita, ka divatā ar sievu viņš itnebūt negarļaiķojās, bet jutās apmierināts, pat laimīgs. Arī Berta bij pārvērtusies un viņas vārdos nekad vairs neieskanējās īgnums vai neapmierinātība. Šķita, ka dzīve tai būtu kļuvusi pilnskanīgāka, kaut gan ārēji maz kas bija mainījies. Varbūt vienīgi tas, ka vakarus viņa tagad pavadīja kopā ar vīru. Bet Berta arī dienā šad un tad labprāt aizgāja uz biroju patērzēt ar vīru. Un Ceplis ar visu savu nevaļu atlicināja viņai aizvien pa īsam, bet sirsnīgam brīdim. To viņš darīja ne tikai ārēji laipni, bet pašos sirdsdzīļumos priecājās Bertu ieraugām. Viņu starpā bija noticis kaut kas tāds, kas tos vairāk tuvināja un padarīja intimus. Tas izpaudās ne tikai skatos un domās, bet arī vārdos. Ceplis pret Bertu tagad izjuta ne tikai mīlestību, bet arī cienību. Tā varbūt tas kādreiz bija izjutis tikai savu māti.

Uz akcijsabiedrības „Ceplis“ akcijām parakstījās ļoti dzīvi. Viss nodomātais skaits gandrīz jau bija segts un nauda iemaksāta. Atlikusi tikai neliela daļa, ko viņi nesteidza pārdot, bet glabāja varbūtējām nākotnes vajadzībām. Akcijas gribēja iegūt arī fabrikanti Seskis un Nagainis, bet Ceplis viņus visādi vilcināja. Patiesībā Ceplis šos vīrus nemaz negribēja laist uzņēmuma tuvumā, jo naudas tiem nebija. Visur un vienmēr tie tikai tītos pa kājām un sarūgtinātu Ceplim darbu. Bet tagad nebija vēl īstais laiks viņiem to pateikt. Cerībā uz akcijām Seskis un Nagai-

nis turēja muti cieti. Bet ja viņus tūliņ noraidītu, tie skraidītu pa Rīgu apkārt un izplatītu nevēlamas tenkas. Ka tie nebija nekādi labvēļi jaunajam pasākumam, to Ceplis ļoti labi zināja. Bez tam par Nagaiņa veikaliem un vekseļu būšanām jau runāja dažādas lietas. Un viena akcionāra tumšā slava varēja netieši mest ēnu arī uz visu akcijsabiedrību. Jaunam pasākumam vajadzēja savu slavu saudzēt un Ceplis apņēmās to visiem spēkiem darīt.

Bet Nagainis ar Sesku katrā ziņā gribēja akcijas dabūt. Patiesībā Seskam nebija sevišķas vēlēšanās, jo nebija brīvas naudas un paša fabrikas rūpes arī par daudz nospieda, bet Nagainis viņu pierunāja. Nagainis gribēja katrā ziņā Ceplim atbilstēt un tādēļ vajadzēja iekļūt akcionāros. Vienam pašam sākumā būtu grūti un viņš vilka Sesku līdz. Nagainis arī pirmais noprata Cepla vilcināšanos un sāka meklēt ceļus, pa kuriem tomēr nokļūt Ceplim aizmugurē. Tā viņš izprātoja, ka akciju iegādāšana būs jāuztic Ūdrim, ja Ceplis vēl tomēr vilcināsies. Ar Ūdri to lietu varētu izdarīt arī bez skaidras naudas — iedotu tikai dažus vekselus, lai viņš diskontē savā „Kraujā”. Tā akcijas būtu rokā pilnīgi bez naudas ieguldīšanas. Arī Seska akciju naudu Nagainis paņēmtu, bet Ūdrim iedotu vēl divus, trīs vekselišus. Gan par labām vakariņām un krietnu šņabi Ūdris visu to izdarīs un turēs muti cieti. Nagainis sevī sirsnīgi nopriecājās par labo nodomu, jo viņam izdosies apmāt ne tikai Cepli vien, bet arī Sesku un Ūdri. Tagad tikai jāķēras pie šā nodoma izvešanas.

Tanī pašā laikā krāj-aizdevu sabiedrības „Krauja” direktoram-rīkotājam Jānim Ūdrim nemaz vairs ne-

gāja labi. Viņš bija palicis tik nervozs, ka mieru atguva vairs tikai sadzeroties līdz nesamaņai. Kases un vekseļu lietas tā bija sapinušās, ka Ūdris vairs necerēja tās atrisināt. Viņš lēkāja no laipas uz laipu un juta, ka tās visas grimst, ka glābiņa vairs nav. Apakšā bija atvars, kas Ūdri katrā ziņā aprīs. Bet vēl tak gribējās turēties virs līmeņa un dzīvot. Tādēļ Ūdris tagad katru mirkli izjuta ar divkāršu asumu.

Baiļu nemiera un baigu nojautu tirdīts, Ūdris centās pēc iespējas mazāk uzturēties kases telpās. Tur viņu uztrauca visi darbinieki, kas šķirstīja vekseļu kontus un rēķinu grāmatas. Protams, visi viņi gribēja gremdēt savu direktoru-rikotāju, bet tikai izlikās mierīgi un neziņoši. Kā viņi varēja nezināt, ja visas rēķinu grāmatas tiem pašiem aizvien pieejamas? Ak, kaut būtu nodedzis kases nams vai tikai grāmatas sadegušas, tad sadegtu arī Ūdra bailes un viņš varētu droši skatīties nākotnē. Svila taču Rīgā visādas būdas un nodega viens otrs solīds nams. Vai tad nevarēja aizdegties arī tas nams, kurā atradās krāj-aizdevu sabiedrību „Krauja“? Bet nē, viņš stāvēja droši itkā pašu ugunspūķu apsargāts. Un šis nama nekuštīgais drošums Ūdrim iedvesa neizturamas bailes. Vismaz skaidrā prātā Ūdris nekad nespēja viņam tuvotes. Bez tam pa kases telpām mīlēja ložņāt arī revīzijas komisijas locekļi, kas Ūdrim pēdējā laikā nemaz vairs neizlikās pēc cilvēkiem, bet gan viltīgiem un rijīgiem zvēriem. Kam viņi vispār bij vajadzīgi? Vai tad tiešām neviens uzņēmums nevarēja pastāvēt bez revidentiem? Pilnīgi varētu apmierināties tikai ar grāmatvedību, kur aizvien visu pierakstīja. Tad būtu lielāka sajūsma strādāt un uzņēmums plauktu. Bet tagad katru darbu darot aizvien rēgojās priekšā

revidents un viņa skats nonāvē visu sajūsmu. Tā prātoja Ūdris un netika vaļā no savām bailēm.

Tādu sajūtu un domu mocīts, Ūdris sēdēja kādā no Rīgas restorānpagrabiem, kad viņam smaidošs tuvojās fabrikants Nagainis. Apsveicinājušies un apmainījuši dažas nenozīmīgas frazes, viņi iedzēra, kaut gan abi bija jau krietni ieskurbuši. Tad Nagainis vilīgi iesāka:

„Redzi kā Ceplis raujas, visu Latviju piekļiedzis. Tagad viņš varenāks par pašu finanču ministri un nedomā vairs tam tuvoties. Sēd uz savām akcijām kā pūķis.“

„Es nu no viņa it nemaz nebaidos. Ja man tikai gribētos, tad varētu istabas tapsēt ar „Cepļa“ akcijām,“ — Ūdrim nepatika, ka Ceplis slavē.

„Bet avīzes jau raksta, ka akcijas ar raušanu izrauj.“

„Ko tu tici avīzēm! To jau Ceplis pats ziņo. Viņa akcijas var nakts vidū dabūt.“

„Bet man negrib pārdot. Laikam bailes, ka būs viens cilvēks ar galvu, kas viņu pazīst un varēs to kontrolēt. Es gribu tevi lūgt, lai tu man nopērc kādu mazumiņu. Gribas redzēt, kā viņš tur saimnieko.“

„Gribi par revidentu tikt? Labi. Tomēr tā nopirkšana nemaz nav tik viegla. Ceplis jau zina, ka esam pazīstami un viņam var rasties aizdomas. Tādas lietas jādara uzmanīgi, lai nepieķeķ. Bez tam viņam arī kurss ir solīds.“

„Tu taču teici, ka tās nekā nemaksājot?“ — Nagainis brīnījās.

„To jau var teikt, bet ja jānopērk, tad ir cita valoda,“ — Ūdris neslēpa savus īstos nodomus.

„Tu gribi no manis nopelnīt?“

„Katrs pelnas kā viņš māc un kā atrod par labu esam. Kāpēc tad tu negribi, ka arī es varētu drusku nopelnīt?” — Ūdris smējās un saskandināja ar Nagaini glāzes. Nagainis redzēja, ka Ūdris nav vakarējais un ka ar to jārunā noteikta valoda. Viņš pacēla glāzi un runāja:

„Es maksāju vekselos. Cik tu gribi par katru akciju?”

„Vekselos trīsdesmit procentus, bet par izgādāšanu divdesmit. Tā tad virs normas piecdesmit un vēl diskonts izdevumi. Ja tu to vari, tad es mēģināšu dabūt „Cepla” akcijas. Citādi man nav vērts smērties,” — Ūdris iegrimā kā ūdenī un gaidīja Nagaiņa atbildi. Bet Nagainis klusēja un visu apsvēra. Viņam tālāk negribējās pieņemt Ūdra priekšlikumus, kaut gan tie bija ļoti izdevīgi. Labi un veikli rīkojoties, varbūt varēja vēl noteikumus mīkstināt un iegūt akcijas lētāk. Bet ja Ūdris nepieņēmtos, tad varētu maksāt arī prasīto, sevišķi ja to nevajadzēja maksāt skaidrā naudā. Izrakstīt vekseli taču neko nenozīmēja. Kā Nagaiņa domas atminēdams, Ūdris piezīmēja:

„Bet vekselus tu man katrā ziņā dosi ar drošiem žirantiem.”

„Mans paraksts stāv pāri visiem žirantiem. Ja tev ar to vēl nepietiek, tad nav vērts runāt.”

„Tavs paraksts nieku sveķ, bet bez žirantiem vēl par divdesmit procentēm mazāk. Tikai tā es varu tavus vekselus pieņemt. Citādi man pašam nāksies uz viņiem piemaksāt, un to es tagad negribētu piedzīvot.”

„Nerunā nu par piemaksāšanu uz maniem vekse-

liem. Ko tu pliks un parādos iestidzis vari piemaksāt?"

"Arī tev viss jau ir aprakstīts. Pat varbūt peļu slazdi vairs pašam nepieder," — Ūdris smējās un atkal pildīja glāzes.

Pēc ilgas tirgošanās vienojās, ka Nagainis dos vekseli par pieciem tūkstošiem latu, bet akcijas saņems par diviem un pus. Arī šādu veikalu Nagainis uzskatīja par izdevīgu, jo no Seska akciju iepirkšanai viņš jau bija saņēmis tūkstoš latu skaidrā naudā. Pieci simti latu viņš vēl rēķināja no Seska izspiest, un tad nemaz nebūs tik ļoti pārmaksāts skaidras naudas biržas kurss. Ūdris atkal prātoja, kā viņš ar Nagaiņa nedrošiem vekseliem aizpildīs drošos iztrūkumus „Kraujas“ kasē. Tā abas puses ar darījumu jutās apmierinātas un atlika tikai vekseli izrakstīt. Sulainis atnesa rakstāmos piederumus, bet Ūdrim kā īstam banķierim vekselu blankas aizvien bija kabatā. Kad viss bija nodarīts un vekselis aprakstītā veidā atgriezies Ūdra kabatā, abiem veikalniekiem maz kas vairs bija runājams. Brīdi vēl pakavējušies pie Ceplā veiklās reklāmas un Nagainis palielījies, kā viņš tomēr skatīsies Ceplim uz pirkstiem, viņi šķīrās un aizgāja katrs savās gaitās.

Nagainis pēdējā laikā bija spiests skraidīt kājām, jo automobilis bij vajadzīgs meitai Valentīnai ko pavizināties kopā ar līgavaini. Valentīna jau nebija skaistule un pilnīgi bez skolām, bet virsleitnants Edmunts Sausais viņu tomēr bij iemīlējis. Var jau būt, ka tur savu lomu spēlēja Nagaiņa plašie uzņēmumi un izdaudzīnātā bagātība, bet Nagainis par to neuztraucās. Vēl vairāk, viņš pat kādreiz sarunā lika Edmuntam saprast, ka Valentīnas pūrs nebūs no viegla-

jiem. Nagaiņa viltībai bija arī sekas, jo Sausais drīz vien lūdza pēc Valentīnas rokas. Ar to Sausais Nagaiņa acīs tikai cēlās, jo vecais fabrikants ļoti labi saprata, ka šinīs laikos bez veikalnieciskiem pamatiem neko nevar darīt. Ja kāds tomēr tā darīja, tad tam Nagaiņa acīs nebija nekādas vērtības un tādām arī viņš savu vienīgo meitu labprāt nedotu. Lai jau nu Valentīna ar Sauso tagad pavizinājas. Viņš pats var pastaigāt kājām. Kad jaunie būs apprecējušies, tad viņi varēs staigāt kājām, jo tiem nekur vairs nebūs jāsteidzas. Braukšanas tiesības atkal paņems sev pats Nagainis. Nevar taču ļaut jauniem priekšlaicīgi izlept. Tad jau pūra nauda drīz vien izkūpēs. Tā prātoja Nagainis no restorānpagraba soļodams mājup. Seja viņam no skurbuma bij piesārtusi, bet soļi vingri un noteikti. Zobos viņš košļāja puspīpotu apdzisušu cigāru, kurū aizdegt tomēr negribējās.

Ielas bija paklusas, jo pievakares čaloņa vēl nebij sākusies. Nagainis atminēja Ūdri un sāka domāt, ka tik tas visu kārtīgi izdarītu. Viņš var iepriekš palaist muti un tad Ceplis paliks uzmanīgs. Ja viņš tikai nojautīs, ka Ūdris rīkojas Nagaiņa uzdevumā, tad no akcijām ne vēsts. Bet vai nu Ūdris šo nieku neprātīs līdz galam izvest, jo viņam apķērības nekad nav trūcis. Vēl būtu jāsatiek Seskis, bet Nagaini pārņēma slinkums. Varbūt vakarā, bet tagad lai paliek.

Jānis Ūdris no restorāna tūliņ devās uz kasi un Nagaiņa vekseli novietoja naudas skapī. Tomēr grēku nasta par pieci tūkstoši latiem būs vieglāka, viņš nodomāja. Tagad tikai jāvāc vekseli kopā no dzīviem un mirušiem, varbūt tad vēl izdodas izķepuroties. Naudas nebūs, bet skapis būs pilns ar vekseliem. Un kas tad tā par banku, kas naudu glabā skapī. Naudai

jāiet pasaulē un jāpelna nauda, lai bankas akcionāriem iznāktu dividendes. Tad jau es nebūtu nekāds direktors-rīkotājs, ja necenstos bankas kapitālus izdevīgi apgrozīt. Nu protams, ja grib iegūt lielāku peļņu, tad arī vairāk jāriskē. Tādēļ neviens nedrīkst ļaunties, ja daļu vekseļu neizpirks un uz tiem būs jāzaudē. Es būšu bijis tikai neuzmanīgs, bet manā rīcībā nebūs ļaunprātības un es nebūšu izšķērdētājs. Jā, taisni es nebūšu izšķērdētājs. Un Ūdrim šis vārds kā dadzis iekērās smadzenēs. Kas tad īsti ir izšķērdētājs un kāpēc šo vārdu grib piespraust katram, kas pat lāga pudeli alus nav izdzēris? Vispār ir ļoti nepareizi svaidīties ar tādiem vārdiem, kuŗu saturs un nozīme nav lāgā izprotami. Par izšķērdētāju vajadzētu saukt tikai tādu, kas desmitiem miljoniem izšķīedīs svešu mantu. Bet tūkstošos taču nav nekāda izšķērdēšana. Sevišķi tad, ja man ir bijusi iespēja izšķīest daudz vairāk nekā es to esmu darījis. Te nu vajadzētu sākties vainu mīkstinošiem apstākļiem, jo tas ir pierādījums, ka pēc būtības ne esmu izšķērdētājs. Bet vai to revidenti un tiesa spēs saprast? Viņi turēsies tikai pie burta un pazudinās mani santimu dēļ tāpat, kā to būtu darījuši miljonu dēļ. Un Ūdrim atkal palika žēl, ka tas nav „Krauju“ pavisam izputinājis. Tad vismaz zinātu par ko sēd un kas vairs nav glābjams. Bet tagad viņš būs tikai pusblēdis, kas krāpis santimus un kam pie miljoniem nav bijis drosmes ķerties. Jā, tādu neviens neapbrīnos un neapskaudīs, bet tikai nožēlos kā nelaimīgu cilvēciņu. Ūdrim no tiesas palika dusmas uz sevi.

Kaut gan grāmatvedis Cēzars Caune tagad bija brīvāks, jo Ceplis viņu visur vairs līdz nevadāja, to-

mēr laika atlika maz. Darbi akcijsabiedrībā arvien vairojās un Caunem vajadzēja stipri piespieties, lai visus tos veiktu. Savāda bija arī direktora Cepla izturēšanās. Vienmēr korrekta, bet tomēr apslēpti irōniska. Arī Cepla kundze Berta birojā ienākot pret Cauni izturējās zobgalīgi, dēvēdama viņu par savu kluso pielūdžēju. To visu Caune paciestu, bet mulķīgākais bija tas, ka viņš tādās reizēs aizvien nosarka līdz ausu galiem. Un par šo nosarkšanu smējās ne tikai Berta, bet arī Ceplis aizvien piezīmēja, ka Caune tā norādot, kādā krāsā jābūt ķieģeļiem. Viņš juta, ka ir mulķīgi nosarkt, bet novērst to nevarēja. Tādēļ Bertai birojā ienākot Caune iebāza galvu grāmatās un likās viņu neredzam. Bet Berta aizvien viņu sveicināja un kautko zobgalīgu piezīmēja, uz ko Caune nekā nevarēja iebilst, bet tikai samulsa.

Ar Mildu Mednis Caune pavisam ilgi nebija ticies. Pēc Cepla viesībām viņam bija neizprotams kauns, par visu notikušo. Kalpone tam pastāstīja, ka Milda bijusi un drīz aizgājusi. Cēzars tikai tad saprata, ka bijis bezkaunīgs, jo uzaicinājis viešņu, bet pats aizbēdzis no mājas. Pilnīgi saprotams, ka Milda visu laiku vairs pie viņa neatnāca. Viņa taču bija apvainota un to par labu vērst varēja tikai Cēzars, ejot pie Mildas atvainoties. Tomēr viņš šo gājienu atlika no dienas uz dienu. Un jo tālāk viņš bija atlikts, jo grūtāk bija to izvest. Laikam Caune tik drīz arī nebūtu pie Mildas aizgājis, ja kādā vakarā nākot no darba, to nejausi nesastaptu Brīvības bulvārī. Mildu ieraudzījis Caune tā samulsa un piesarka, ka pat lāga nepasveicināja. Tikai gabaliņu pagājies viņš attapās, ka vajadzējis ar Mildu parunāties, jo viņa gāja viena pati. Tad Caune pēkšņi apsviedās un dzinās Mildai pakal,

kuŗa jau bij nogriezusies pa Raiņa bulvāri. Panācis viņu Caune kautrīgi iesāka:

„Ko tad tu tik vientulīgi pastaigājies?”

„Kas ir viens, tam arī vientulīgi jāstaigā,” — Milda mierīgi atteica un Caune viņas balsī saklausīja aizvainotības skumjas, varbūt pat sāpes. — „Tu jau mani pat lāga pazīt vairs negribi. Lepnums. Nu, ir jau arī ko lepoties.” — Irōniski pavērās viņam pretī aizvainotās meitenes sejiņa. Valgais skats itkā šķita sakām: tu tik ilgi nelikties par mani ne zinis un tagad vēl pagāji garām. Tā draugi un labi paziņas nemēdz darīt. Vai mēs tādi nebijām?

„Mildiņ, ņem mani līdz, tad būsim divi vientuļi kopā.”

„Kā nu es to drīkstu! Tu manis dēļ vari nokavēt kādu steidzīgu satikšanos vai kautko tam līdzīgu. Esmu jau pieradusi būt viena un samierinājusies, ka veci paziņas paliek lepmi.”

„Esmu vainīgs un lūdzu piedošanu, sevišķi par to vienu reizi.” — Caune kaunīgi acis nodūris soļoja Mildai blakus.

„Par to vienu reizi labāk nerunā. Ja cilvēks saņem tik smaršīgu aicinājumu no principāla kundzes, tad tiešām ne tikai citus cilvēkus, bet pat visu pasauli var aizmirst.” — Smaršīgais aicinājums un principāla kundze sevišķi iedzēla Caunem. Viņš uzreiz atminēja, kā tanī vakarā gājis.

„Tas bija pienākums, no kuŗa es nedrīkstēju atteikties.”

„Protams! Sevišķi, ja šis pienākums ir patīkams un vilinošs, tad jāskrien bez apskatīšanās, kā uz ugunsgrēku,” — Milda joprojām irōnizēja.

„Nu piedod un velc visam krustu pāri. Es jau sen

to nožēloju. Man sāpīgi, ka vakars izputēja un nevarēju būt ar tevi kopā."

"Bet pēc tam jau vēl ir bijuši daudzi vakari. Tomēr tev neatlika vaļas mani atminēt. Varbūt tu nemaz negribēji un tagad tikai aiz līdzjūtības te kavējies? Ej vien labāk savās neatliekamās pienākuma gaitās," — Mildas balss kļuva pat skarba.

"Es visu laiku mocijos par savu kļūdu, bet bija kauns tev acīs rādīties. Pat šodien tevi ieraugot samulsu un gandrīz aizmirsu pasveicināt." — Caune piesarka un viņa vārdi skanēja tik sirsnīgi patiesi, ka arī Milda tiem noticēja. Viņai aizvainotības dusmas pārgāja un tā gandrīz čukstoši runāja:

"Bet es tik daudz izcietos. Tas bija cietsirdīgi no tevis."

"Visu to labošu un nekad vairs tā nedarīšu. Bet tagad piedod un neesi vairs ļauna," — Caune satvēra meiteni aiz rokas, pats iekšējā priekā drebēdams. Nu viss bija labi un ilgaiss slogs novēlies. Gribējās skriet un smieties, raujot Mildu līdz un vienmēr pateikties, ka tā bijusi tik laba. Vakars Caunem šķita samtaini mīksts, bet Milda kā dūja, kuŗu vajadzētu glāstīt un sargāt no tiem vanagiem, kuŗiem skati krēslā šaudījās kā asi iesmi. Cieši pieklāvies atlabušai meitenei, Caune to vadīja apstādījumu krēslā, liegi drebošiem pirkstiem spiezdams viņas roku. Tik labi un viegli bija viņas tuvumā, ka viss bijušais gaisa kā nebijis.

Viņi staigāja ilgi siltajā vasaras naktī, juzdami un saprazdami viens otru gandrīz ne vārda nebilstot. Caune jūta, ka tikai Mildas tuvumā viņš jūtas īsti un patiesi, un ka sajūsma par Cepla kundzi bijusi tikai reibonis, kas izgaist kā katrs skurbulis. Īstās un patiesās jūtas aizvien ir dziļākas, kaut gan ārēji nere-

dzamas un neuzkrītošas. Tādas jūtas pret Mildu viņam visu laiku bij kvēlojušas sirdsdzīlumos un pārvarejušas Bertas ārēji skurbinošo varu. Tādēļ arī viņam visu laiku tik ļoti bij kauns no Mildas par savu aušību, ka nedrīkstēja tai pat lāga tuvoties. Tagad viņš zināja, ka tas viss ir aizmirsts un Milda itneko vairs nepieminēs.

Kad kājas jau bij piekusušas no ilgās staigāšanas, Caune vedināja Mildu kafejnīcā, kur varēs apsēsties un arī kautko iekost. Milda priekšlikumam labprāt piekrita, jo viņai nemaz negribējās no Cēzara šķirties. Viņa tuvumā tā jutās drošāka un nedrošā nākotne vairs nešķīta tik biedinoša. Bez tam negribējās redzēt Zaķeni, kas atkal iztaujātu un ļautu pārmetumiem vaļū. Labāki taču bija to atlikt tālāk, ja jau nevarēja pavisam aizsviest. Tā viņi iegāja kafejnīcā, kur kungī un lepnas dāmas dūca un čaloja kā bišu stropā. Viņi apsēdās pie kāda nomaļāka galdiņa, jo Milda savā noplukušajā katūna kleitiņā nejutās visai labi. Viņai šķīta, ka ikviens to apskata un irōniski pavīpsnā. Bet kad viņa pavērās Cēzaram sejā, kas bij mierīga un apskaidrota, tad arī Mildai kļuva labi. Aizmirsās apkārtējie ļaudis kā nebijuši un gribējās tikai priecāties par mīlo draugu, kas šķīta pazudis, bet tagad atradies. Vajadzēja pilnam ļauties atrašanās priekam un neapēnot to it ne ar ko. Viņa ēda ar garšu maizītes un priecājās, ka Cēzars darīja to pašu. Ja viņš ēstu mazāk, tad Mildai būtu jākaunās, bet tagad tas pilnīgi atkrita.

„Esmu izsalcis kā vilks,“ — Caune tikai pēc laba brīža ieminējās.

„Tu kā vilks, bet kā es?“ — Milda iesmējās un kļuva vēl drošāka.

„Tu kā caune, jo dāmu taču nevar ar vilku salīdzināt. Mums vārdi ir aplam sadalīti: tev vajadzēja saukties par Cauni, bet man par Medni. Tad tu būtu Caunes kundze,“ — Cēzars pašam negribot atkal piesarka.

„Kādēļ tad uzreiz par kundzi? Man šitā pat patīk.“

„Nuja, tu manu vārdu dabūsi, bet es tavu nekad.“

„Kas tad tā par valodu! Vai nu nopietnāka vairs nekā nav ko runāt?“ — Milda vairījās no atbildes un izlikās nekā nesapratusi.

„Es domāju, ka nopietnākas valodas nemaz vairs nevar būt. Vajaga tikai pareizi saprast un nopietni uzņemt. Bet ēdīsim vēl, es nemaz nejūtos paēdis.“

„Ko nu blēņojies! Apkalpotājas sāks smieties.“

„Ar ko es blēņojos — ar maizītēm vai savu nopietno valodu un par ko apkalpotājas sāks smieties?“

„Par visu, ko tu šodien dari un runā,“ — Milda samulsa un ieprīma kā sevī.

„Lai viņas smej, ka tikai tu nesmejies. Saki, vai tu man esi visu piedevusi un vai būsi pret mani vēl labāka kā līdz šim?“

„Cēzar, tagad vairāk nerunā, es gribu ēst un tavos vārdos neklausīšos,“ — sacīja vārdi, bet acis runāja citu valodu. Caune to saprata un satvēris Mildas roku cieši sapieda. Viņam gribējās kliegt un gavilēt, jo no Mildas skata tam kļuva tik labi, kā vēl nekad bijis. Tomēr apkārtējo cilvēku sejas kā ķieģeļi nepārlecama mūrī viņu savaldīja un tas palika mierīgi sēdam. Tikai acis glāstīja Mildu, jo rokām tas nebija ļauts.

„Es tev darba nemaz nedošu, bet drīz ņemšu pie sevis un tu man būsi maza caunīte,“ — Cēzars pēc brīža klusēšanas ieminējās.

„Bet es līdz tam būšu,“ — Milda aprāvās un viņai gandrīz asaras saskrēja acīs.

„Ko būsi? Saki droši.“

„Kā tu domā, cik ilgi Rīgā bez vietas var dzīvot? Zaķene jau sen draud mani padzīt pie visiem velniem, ka es nemākot dzīvot. Viņai pašai arī darba aizvien paliekot mazāk. Kā tu domā, cik ilgi var paciest tādus rīta un vakara pātarus?“ — Milda bij acis nodūrusi un no kauna piesarkusi. Arī Caune sakaunējās, jo viņš taču visu laiku par Mildu nebij licies zinis. Pats saņēma labu algu, bet savu likteņa ziņā pamesto draugu bija pilnīgi aizmirsis.

„Mildiņ, es biju nekrietnis, tā man nevajadzēja darīt. Šad un tad es tevi iedomāju, bet man bij kauns. No šīs dienas tam jātop citādi un tu man to ļausi,“ — Caunem balss drebēja.

Vārdi vairs neraisījās, bet nebij iespējas arī citādi savas jūtas izrādīt. Milda sēdēja klusu sevī nogrimusi un izjuta mirkļa dziļumu. Tā savādi bij ticēt Caunes vārdiem, ka tie patiešām nopietni domāti. Mildu dzīve bij iebaidījusi un viņa tagad tai vairs uzreiz nenoticēja, lai vilšanās nebūtu jo rūgtāka. Visu laiku viņai šķita, ka tā nokļuvusi bezizejas stāvoklī un ka glābiņa nav. Bet tagad Caunes vārdos pavērās kā gaiši apvārkšņi, ja tikai varētu tiem noticēt. Viņa taču Cēzaru mīlēja un taisni tādēļ tai tik ļoti bij sāpējusi tā vienaldzība un nevērība, ar kādu tas pēdējā laikā pret viņu izturējās. Vai tiešām Cepla kundze būtu spējusi Cauni savaldzināt? Cēzars taču agrāk vienmēr bija nopietns un teicās Rīgas madāmiņu flirtam vērības nepiegiežam. Un ka Cepla kundze gribēja tikai pafirtēt ar jaunekli, par to nebija ko šaubīties. Tā Mildai nepatīkamās atmiņas jaucās pa

galvu un neļāva atdoties vienīgi Caunes izsaukto jūtu varai.

Uz ielas izgājuši, viņi saskatījās kā jautātu — kurp nu? Šķirties negribējās, bet kopā palikt arī nevarēja. Ielas bij tukšas kā izmirušas, jo Rīga gulēja. Caune kā nezinā ieminējās:

„Nu, ko mēs tagad darīsim, kurp iesim?“

„Es iešu uz māju un tev arī jāatpūšas, jo rītu ir darbdiena,“ — Milda domāja prātīgāka esam.

„Ak tu gribi iet un biedēt agrā rītā Zaķeni.“

„Bet kur tad lai es palieku? Līdz rītam vēl tālu.“

„Ir jau tiesa,“ — Caune gaŗi novilka, jo neuzdrošinājās Mildu pie sevis aicināt. Un viņi gāja pa Marijas ielu augšup. Sarunas vairs lāgā neveicās jo ikvienam gribējās kavēties sevī. Starp viņiem bij iestājies sen ilgotais tuvums. Ne skaļš un valodīgs, bet aperīgi kluss. Arī krēslainā rīta gaisma un pilsētas neparastais tukšums nevedināja uz runāšanu. Vārdi izskanēja savādi un tādēļ labāk bija klusēt. Milda skatījās tālumā un Cauni juta sev blakus kā sevi pašu, tuvu un nešķīramu. Bet Caune nomocījās ar domām, kā pateikt Mildai tuvāk par savu palīdzību, kā un kad šo palīdzību sniegt. Viņš pats bija kautrīgs un bijās arī Mildu aizvainot. Kaut tikai viņš varētu visu smalkjūtīgi izdarīt un kaut Mildai nevajadzētu kaunēties.

Otru dienu no rīta Caune darbu nokavēja. Birojā ierodoties, viņš atrada Cepli jau priekšā. Tas Caunem iesmeldzās, jo Ceplis šķita nervozs un nevaļīgs. Caunem pat izlikās, ka direktors šorīt viņa sveicinā-

jumu saņēma vēsāk kā parasts. Bet tas tā nebija, jo Ceplis gan manīja Caunes nokavējumu, tomēr tam nepiegrieza nekādu vērību. Viņa nervozumam bija cits pamats. Ceplis rīta avīzēs lasīja par krāj-aizdevu sabiedrības „Krauja“ direktora-rikotāja Jāņa Ūdra arestēšanu un viņam uzreiz kļuva nemierīgi. Ūdri taču visi pazina un arī Ceplis ar to bij diezgan bieži redzēts kopā. Vai šī pazīšanās tagad nevarēja mest ēnu arī uz Cepli un to uzņēmumu, kuŗa priekšgalā tas stāvēja? Ceplim gan nekādu veikalniecisku darījumu ar Ūdri nebij bijis, tomēr diezgan bieži restorānos viņi bij kopā sēdējuši. Avīzes par Ūdra arestēšanas iemesliem vēl klusēja, tikai aizrādīja, ka sagaidāmi atklājumi, kuŗos iejaukti daudzi mūsu rūpnieki un tirgotāji. Vispār Ūdra rīcība esot raksturīga tagadējam laikam un norādot, cik neveselīga mūsu saimnieciskā dzīve. Ūdris arī neko neslēpjot, bet vaļsirdīgi atzīstoties un uzdodot visus līdzvainīgos. Tas Ceplim sevišķi nepatika, jo nevarēja taču zināt, kas Ūdrim ienāk prātā stāstīt. Bez tam Ūdris bij piedalījies pirmā „Ceļa“ sapulcē un visu nakti kopā ar galveniem naudas vīriem dzīrojis. Tagad viņš ar savu plāpību varēja vienam, otram no tiem sagādāt lielas nepatikšanas. Un ka Ūdris grimdams netaupīs citu godu, par to nebija ko šaubīties. Kā jutīsies Dziļupietis, Leimanis vai Zariņš, ka viņi bijuši pazīstami ar šo vieglprātīgo uzdzīvotāju un ka taisni Ceplis viņus savedis kopā? Nē, tas nebija labi. Bet kas toreiz to varēja paredzēt? Galvenā kārtā Ceplis visu laiku bij vairījies no Nagaiņa, lai tas nesakompromitētu „Cepli“, bet nu iznāca pavisam citādi. Pirmais ēnas metējs varēja rasties tur, kur Ceplis to nebija gaidījis. Tādēļ Ceplis ar rūgtumu atzina, ka viņš vēl

par maz bija informēts par citu veikalu patieso stāvokli un par to vadītāju godīgumu. Ja viņš to būtu nojautis, tas nekad nebūtu pinies ar Ūdri un nevilcis to līdz starp saviem svarīgiem pazīstamiem. Bet nu jau bija par vēlu un tur vairs neko nevarēja līdzēt. Tagad tikai jānogaida, kas būs tālāk.

Bet drīz Cepli gaidīja jauns pārsteigums. Birojā uztraukts ieradās rūpnieks Nagainis un lūdza atļauju parunāties zem četrām acīm. Ceplis bij noņēmis ar šaubīgiem ļaudīm vairs neieļauties darīšanās, tomēr grūti uzreiz bij apņemšanos izvest un tādēļ viņš Nagaini negribot pieņēma. Interesanti arī bija zināt, ko īsti Nagainis no viņa gribēja? Ja tas nāktu dēļ savām iecerētām akcijām, tad Ceplis šoreiz noteikti pasacīs, ka akcijas viņam nekad nepārdos.

Ceplis sēdēja savā kabinetā darbā iegrimis, kad ienāca Nagainis nedrošs un uztraukts. Apsveicinājies viņš paklusu iesāka:

„Cepla kungs, vakar esot arestēts Ūdris un nogādāts drošā vietā.“

„Jā, es lasīju, bet sakāt, kas tas par Ūdri?“ — Ceplis izlikās nezinis.

„Jūsu un visu labā roka, „Kraujas“ direktors. Es jau jutu, ka viņš drīz grims, bet necerēju, ka tik ātri. Tas ir smagu akmeni sev kaklā pakāris,“ — Nagainis pasmaidīja.

„Kāpēc viņš mana labā roka, ja es to tikko pazinu?“ — Ceplim nepatika Nagaiņa pļāpība un sevišķi tas, ka viņš Ūdri mēģināja pīt kopā ar Cepli. No tā Ceplis visvairāk bijās, un tagad izrādījās, ka bailēm bijis pamats. — „Tā jūs vairs nedrīkstāt runāt,“ — Ceplis stingri noteica.

„Nevajaga jau nu uzreiz tik briesmīgi kratīties nost, vēl jau Ūdris var izķepuroties. Ka viņš bij jūsu labā roka, to jau visi redzēja „Ceplā“ dibināšanas sapulcē. Bez tam viņš ir jūsu akcionārs un aizstāvis visos krogos.“

„Varu jums noteikti apgalvot, ka Ūdris nav mūsu akcionārs un man vispār ar to nekādu veikalniecisku sakaru nav bijis,“ — Ceplis paceltā balsī runāja, bet tūlī arī atminēja, ka kāds tam tiešām bij stāstījis, kā Ūdris pa krogiem slavējot „Cepli“ un uzdodoties par viņa akcionāru. Toreiz tas Ceplim tīri labi patika, jo labāki, ka Ūdris draugs un labvēlis, nekā ienaidsnieks un skauģis.

„Kas man patiesībā tur daļas, es tik atkārtēju to, ko esmu dzirdējis. Bet man ir cits lūgums pie jums: neizdodat Ūdrim vairs tās akcijas, par kurām viņš jums nupat naudu iemaksāja. Tā bij mana un Seska nauda, tādēļ arī akcijas pienākas mums.“

„Ko jūs runājat? Ūdris nekādas naudas nav iemaksājis, un mēs vispār akcijas vairs nepārdojam,“ — Ceplis bija pavisam saskaņots.

„Tad jau man būs jāgriežas pie kriminālpolicijas, jo pieci tūkstoši latu neiešu zemē mest. Viņš man vēl vakar teica, ka naudu esot jums iemaksājis un akcijas drīzumā saņemšot. Nebīstaties, Ceplā kungs, man ir liecinieki. Es tādās lietās neesmu vakarējais un neļaušos apkrāpties,“ — arī Nagainis paaugstināja balsi.

Ceplis uzreiz samulsa un nezināja, ko Nagainim atbildēt. Viņš arī lāga neizprata, ap ko lieta īsti griezās. Labāk uzmanīgi izrunāties un no Nagaiņa izpētīt, kas īsti ir par lietu. Ceplis savaldījās un pavisam laipni teica:

„Apsēzaties, Nagaiņa kungs. Ko mēs strīdēsimies, izrunāsimies labāk mierīgi. Izstāstat, kāds pamats ir visam tam, ko jūs sakat.“

„Varam jau izrunāties, ja jūs gribat saprasties,“ — Nagainis kļuva lepnāks, jo juta, ka izdevies Cepli iebiedēt. Apsēdies, viņš mierīgi izstāstīja kā Ūdris liecinieku klātbūtnē uzdevies par akcijsabiedrības „Ceplis“ aģentu un piedāvājis akcijas pirkšanai. Nagainis viņam arī turpat iemaksājis pieci tūkstoši latu, par kuņiem Ūdris solījies visā drīzumā piegādāt akcijas. Ja tagad „Ceplis“ liegšoties viņam izsniegt samaksātās akcijas, tad Nagainis griezšoties pie kriminālpolicijas un uzdošot izmeklēt šo krāpšanas lietu.

„Ūdrim nebij nekādu pilnvaru uzstāties mūsu sabiedrības vārdā un tādēļ mēs par krāpniekiem neatbildam,“ — Ceplis bij atkal sevi atguvis, jo redzēja, ka vai nu Ūdris piekrāpis Nagaini, vai arī Nagainis tagad grib apkrāpt viņu.

„Bet neslava jums būs liela. Jauns uzņēmums tik ļoti izreklamēts, bet jau pašā sākumā iejaukts tumšās lietās. Tas būs vairāk kā pieci tūkstoši latu vērts,“ — Nagainis smīnēja skatīdamies Ceplim taisni sejā. — „Jums jau naudas nav trūkums un tādu sīkumu savā apgrozījumā nemaz nejutīsāt. Kā var ar aģentiem vākt naudu no akciju pircējiem, bet pašas akcijas neizsniegt? Tik traki jau nu vēl tie laiki nav,“ — Nagainis posās uz iešanu, jo redzēja, ka Ceplis vairs negrib viņu uzklaut.

„Darat, ko gribat, mēs jums akcijas neesam pārdevuši un tādēļ arī nevaram izsniegt. Vispār mēs jūs par akcionāru nevēlamies un es jums nevienas akcijas nekad nepārdošu. Ko jūs no Ūdra esat pirkusi,

tā nav mana darīšana," — Ceplis Nagainim noteikti lika saprast, ka viņu saruna izsmelta.

"To nu mēs vēl redzēsim vai tiešām tā var cilvēku ar saviem aģentiem apkrāpt!" — Nagainis gandrīz nokliedza un ar sparū aizeirta Cepla kabineta durvis.

Visa šī saruna un Ūdra krāpšana nevēstīja neko labu. Ceplis zināja, ka Nagainis nekā nevarēja padarīt, bet tomēr labāk būtu bijis, ja viņus nepītu kopā ar aferistu Ūdri. Tagad Nagainis tiešām varēja griezties pie kriminālpolicijas ar savu muļķīgo ziņojumu un tad tomēr būs grūti pavisam norobežoties. Visiem paliks iespaids, ka kaut kādi sakari viņiem tomēr bijuši, jo ļauzu dabā ir vienmēr ticēt tam ļaunākam. Nu, bet apmierināt Nagaiņa izgudrotās prasības arī būtu muļķīgi. Kādēļ tad pieci un ne piecdesmit tūkstoši latu? Nē, tur nekā nevar līdzēt, lai notiek kas notikdams, tā Ceplis sevi mierināja.

Tanī mirklī atskanēja tālruņa zvans un Ceplis viegli satrūkās, jo šodienas rīta nemiers negribēja un negribēja rīties. Zvanīja Dziļupietis un aprasījās Ceplim, vai arestētais Ūdris neesot tas pats, kas piedalījies „Cepla” dibināšanas sapulcē, kopējās pusdienās un vakariņās? Ceplim cits nekas neatlika, kā apstiprināt, ka tas tiešām ir tas pats Ūdris. Dziļupietis ļoti nožēloja tādu iepazīšanos, jo Ūdris tagad atsaucoties uz savu pazīšanos un esot minējis arī visus tās nakts dziļu dalībniekus. Dziļupietim tas esot ļoti nepatīkami, jo tāda pazīšanās varot kaitēt viņa labai slavai un sabiedriskam stāvoklim. Viņš parasti esot ļoti uzmanīgs un katru neņemot savā kompānijā, bet toreiz esot pilnīgi paļāvies uz Cepla izvēli un nevarējis iedomāties, ka būs darīšana ar aferi-

stiem. Tagad jau nu vairs neko nevarot labot, bet turpmāk viņš būšot vēl uzmanīgāks. Savs amats un reputācija jāsarģot.

Visi Dziļupieša vārdi Ceplim šķita kā plīķi. Vai tad viņš to varēja paredzēt? Bet tagad Dziļupieša vēsais tonis un nepārprotamie vārdi Ceplim bij jāsaprot kā piedraudējums. Protams, tas bij izteikts smalkā, atturīgā tonī, bet noteikti un pietiekoši skaidri. Ja nu Dziļupietim vēl nāks zināmi Nagaiņa draudi, tad tam būs iemesls domāt, ka Ceplis tiešām ir sapinies ar Ūdri. Tas var sašķobīt Cepla stāvokli ne tikai Dziļupieša acīs, bet arī pārējie akcionāri sāks šķībi skatīties. Kā lai atrod izeju no šīm nepatīkšanām? Un Ceplim tiešām trūka padoma.

Bet Nagainis no Cepla aizejot skaidri saprata, ka Ūdris viņu šoreiz ir pamatīgi apkrāpis. Maksā nu pieci tūkstoši latu par neko! Vekseli viņš katrā ziņā būs ielicis „Kraujā” un naudu izputinājis. Ceplis arī neļāvās iebaidīties, kaut gan nepatīkšanas viņam tomēr varēs sagādāt. Nagainis vienkārši visiem stāstīs tāpat, kā bija teicis Ceplim. Kas tad varēs izpētīt, kā īsti bijis, jo Ūdris ir drošā vietā un tik drīz brīvībā netiks. Patiesībā Ceplis tādu atriebību ir pilnīgi pelnījis, jo kas tā par teikšanu, ka viņi mani par akcionāru nevēloties un nevienas akcijas man nekad nepārdošot! Vai tad mana nauda sliktāka un vai ar viņu taisītie ķieģeļi plaisās? Grib vieni paši sagrābt lielo peļņu un man ne santima nedot. Nu, raujat, raujat, ka tikai neaizrijaties. Gan jau es savu maizīti godīgi ēdīšu un piecu tūkstošu latu dēļ vēl neizputēšu. Nagainis sevi mierināja, kaut gan stipri sāpēja, ka Ūdris bijis slīpētāks par viņu.

Kad Nagainis sevi puslīdz bij nomierinājis, vi-

ņam ienāca prātā Seskis. Jā, kā tagad nokārtoties ar Sesku? Vai tad es lai viņam atdodu visu naudu atpakaļ? Tad Seskis nekā nezaudēs un es viens pats būšu apkrāptais muļķis. Nē, tā tas neiet! Ja es pa-zaudēju visu, tad arī Seskam jāzaudē. Mēs taču riskējām abi, viņš ar naudu, es ar vekseli. Ja es zaudēju pieci, tad viņam pusotra katrā ziņā jāzaudē. Un Nagainis apņēmās Seskam ne santima no akciju iepirkšanai nolemtās naudas neatdot.

Bet Seskis taču vēl nemaz nebija visu samaksājis. Tad jau viņa zaudējums būs tikai viens tūkstots. Tas vīrs pavisam viegli tiks cauri. Nē, tā tas neiet, Seskam jāzaudē visa norunātā summa. Bet ja viņš dabūs visu ķibeli zināt, tad atlikušo naudu vairs nedos. Tā jāiekasē, kamēr Seskis vēl nekā nezina. Jā, tas jādara tūlī, jo dzelzi kaļ, kad tā vēl karsta. Un Nagainis aizgāja no Seska iekasēt atlikušos pieci simti latus.

VII

Kaut gan Ūdra arestēšana, Nagaiņa nekaunība un Dziļupieša nepārprotamais vēsums Ceplim dziļi iespiedās apziņā, tomēr viņam nebij vaļas šīm domām un sajūtām nodoties. Darbs dzina Cepli no dienas dienā un neļāva tam apstāties, neļāva apdomāties un nelaida apskatīties, kas notika apkārt. Vienīgi Bertai nolemtās vakara stundas Ceplim bij vaļīgākas. Bet tanīs viņš bij apņēmiens nedomāt par veikaliem un savu apņemšanos arī pildīja. Bez tam bieži nācās izbraukt no Rīgas uz cepla būves vietu, apskatīt padarīto un pamudināt turpmākam darbam. Tas viss aizņēma daudz laika un nogurdināja, bet Ceplis nepadevās. Viņš strādāja un skrēja, jo zināja, ka nevien nauda, bet arī darbs nostiprinās jauno pasākumu. Apkārtējā nenovīdība un sīkās neveiksmes nevarēja Cepli iebiedēt. Viņš pazina visus jaunos un pēckara saradušos Rīgas rūpniekus, kas viens otru skauda un apmeloja līdz nejēdzībai. Tie neprata un negribēja strādāt, bet tikai ātri iedzīvoties, lai pēc tam varētu uzdzīvot. Viņi gan teicās darām valstisku darbu un stiprinām iedzīvotāju labklājību, bet patiesībā rāva un ķēra, kur vien varēdami. Tad jau arī nebija ko brīnīties, ja vieglā iedzīvošanās neveicās un plašie valsts kredīti tika izsēti pa visiem vējiem. Goda vīrs bija nevis tas, kas prata un gribēja darbu strādāt, bet gan tāds, kas bij dziļāki iekampis valsts kasē, no-

drošinājumus izputinājis un mākslīgi bankrotējot bagāts kļuvis. Tādu visi apbrīnoja un apskauda, jo viņam bijusi apķērīga galva un tas savu nākotni nodrošinājis. Ar godīgu darbu taču pie turības netiksi, — un kurš šinīs laikos negribēja būt turīgs! Vēl vairāk — tā sauktie valsts pamatu stiprinātāji pašai valstij nemaz neticēja, bet steidzās pagrābt no viņas kases pēc iespējas vairāk, jo ko varēja zināt! Ja nu šī kase sadeg vai nogrimst, tad būs jānožēlo nepagrābtais, neizlietotais. Un gudrākais būs bijis tas, kas vairāk paņēmis, kam vairāk parādu. Bet neviens negribēja būt muļķis, un tādēļ norisinājās savāda sacensība: nevis krāšanā un godīgā turības vairošanā, bet parādu taisīšanā un valsts aizdevumu zvejošanā.

Ceplis negribēja būt tāds. Protams, arī viņa vadītais uzņēmums neiztik bez valsts kredita, bet tas būs ražīgs un nepieciešams kredīts, kas valstij ar augļiem atmaksāsies gan tiešā, gan arī netiešā veidā. Cik ārzemju valūtas vien Ceplis neiepludinās valsts kasē un cik daudz strādnieku nebūs nodarbinātu viņa uzņēmumā? To visu tagad nemaz nevar aprēķināt. Īstam valstiski domājošam rūpniekam jāskatās ne tikai uz savu peļņu, bet jāievēro arī vispārības labums. Tikai tā būs īsta un pareiza kalkulācija, ja atmetīs visu spekulatīvo un pamatosies tikai uz darba ražību. Tā sprieda Ceplis un šo savu pārliecību centās iedvest arī visiem apakšniekiem no grāmatveža Caunes sākot un ar strādniekiem mālu minējiem beidzot.

Izbraukumos uz cepla būvi direktors-rīkotājs Ceplis arī grāmatvedi Cauni vienmēr ņēma līdz. Negribējās viņu Rīgā atstāt. Lai redz un vēro kā darbi

attīstās, kā uzņēmums top. Lai ieelpo lauku gaisu un izklaidējas, tad atgriezoties varēs cītīgāk strādāt. Tā Ceplis pats sev attaisnoja Caunes līdzvadāšanu. Bet patiesībā tam bija gluži citi pamati. Tiesa, Ceplis Bertai tagad ticēja pilnā mērā un nešaubījās, ka viņa tagad bij uzticīga. Bet neizpētīts vēl bij palicis kursu laiks. Ja Ceplis Bertai kādreiz ieprasījās, cik pamata ir viņas pasacīnai par draudzību ar Cauni un cik šī draudzība tāļu gājusi, tad sieva tikai pasmējās un viņu dedzīgi noskūpstīja. Tā Ceplis palika neziņā un īstas uzticības neieguva. Tādēļ viņš bija uzmanīgs un labāk ņēma Cauni līdž, nekā atstāja to Rīgā. Bertai taču varēja palikt garlaicīgi un viņa tīri nejauši sākt sastapties ar Cauni. Tā senā draudzība nemanot atjaunotos un Ceplim atkal būtu jāpārdzīvo nevajadzīgs uztraukums. Bez tam, iegūstot Caunes uzticību, varētu izpētīt arī to, ko Berta nesaka.

Kādu rītu, kad nakti bij nolijis auglīgi vasarīgs lietus, Ceplis ar Cauni atkal sēdēja automobili un joņoja no Rīgas laukā, lai apskatītu cepla būves darbus un nokārtotu maksājumus. Lielceļš bij gluds un bez putekļu, bet apkārtējie lauki kūpēja rīta cēliena tveicē. Ceplim bija bezgala labi un viņš platmali noņēmis ļāva vēsmai glāstīt galvu. Gaiss bij zaļa briedīguma pilns un šķīta, ka zeme katrā zaļu stiebrā gribētu izkliegt savu prieku par vasaru un sauli. Arī Caune sēdēja saldās tvīksmes apreibis, jo viņš ar katru elpas vilcienu kopā ar vasaru ieelpoja arī Mildu. Viņš bija iemīlējis un vasara tam nesa pretī prieku un mīlestību. Cik labi būtu, ja tuklā principāla vietā

blakus sēdētu Milda un redzētu visu to pašu, kas Cauni tagad tik ļoti priecēja. Automobilis skrietu, bet viņu sirdis skrietu vēl straujāk, pāri laukiem un mežiem, pāri zemēm un jūrām, pāri visai pasaulei. Abas kopā, abas viena otras tuvumā.

„Cik savādi, ka automobilī braucot aizvien gribas domāt par sievietēm, gribas just viņas savā tuvumā,” — Ceplis jūsmodams pārtrauca Caunes domas. — „Vai jums arī ir kāda, pie kuŗas gribas tā ciešāki piedomāt?” — Ceplis pavērs uz Cauni un pētīja. Jauneklis piesarka iztraucēts no domām par Mildu un samulsis no principāla familjārā jautājuma.

„Vai nu gluži bešā,” — Caune droši atjokoja, bet pats satrūkās, ka drīkstējis principālam tā atbildēt.

„Pareizi, tad jau jūs nebūtu pēckarņieks, ja būtu gluži bešā,” — Ceplis viegli irōnizēja. — „Vai jūs bieži ar viņu satiekaties?” — Ceplis iejautājās draudzīgā balsī.

„Diezgan reti. Neiznāk,” — Caune vaļsirdīgi atzinās. Ceplis nevarēja nopriecāties vien par Caunes atklātību un cerēja no jaunekļa visu dabūt zināt.

„Ta jau jūs viņu lāga nemīlat, ja varat apmierināties ar retu satikšanos?” — Ceplis sevī smīnēja, raudzīdamies Caunem garām zaļajos laukos.

„Es tak esmu vienmēr darbā aizņemts,” — Caunes balsī skanēja aizvainotība, jo viņš Cepla vārdos bij saklausījis pārmetumus. Vēl vairāk Cauni aizkāra tas, ka Ceplis iedrošinājās apšaubīt viņa jūtu patiesīgumu. Vai varēja vēl dedzīgāk mīlēt, kā viņš mīlēja Mildu?

„Nu, ja labi grib, tad satikšanos aizvien var iekārtot, darbs ir mazākais kavēklis. Naktis taču vi-

sas jums ir brīvas un tās jau mīlas priekiem tās labākās," — Ceplis diezgan ciniski ķircinājās.

„Naktīs mēs nevaram satikties, jo...“

„Saprotu, saprotu! Viņa naktīs nav brīva,“ — Ceplis steidzīgi pārtrauca Cauni un domāja jau īsto noslēpumu atklājis. — „Ak tad viņa ir precēta kundze un tikai pa dienu tiek prom, kad vīrs darbā? Redzāt nu, cik traģiski — jūs pa dienu aizņemts, bet viņa atkal pa nakti. Ha, ha, ha! Tad es ar savu darbu esmu jūs istā krātiņā ielicis un izjaucis visus mīlas priekus. Bet vēl tak paliek svētdienas, tad jūs esat brīvs. Ko es runāju — viņaš vīrs taču arī svētdienās brīvs! Tas man patīk, ka tīri negribot izdevies uzlikt iemauktus laulības pārkāpējiem. Kā jums jaunam cilvēkam nav kauna pīties ar citu sievieti? Vai tad tagad jaunkundžu trūkums! Es tā vīra vietā jūs pamatīgi iemizotu, man tādi joki nepatīk,“ — Ceplam vārdi bira kā zirņi un Caune nespēja pat atjēgties. Viņš arī nepaguva ne vārda pretī iebilst.

Bet Ceplis elpu atņēmis turpināja:

„Varu jums apgalvot, ka es to cilvēku dzīvu neatstātu, kuŗu pienāktu kopā ar savu sievu! Tai pašā brīdī viņu piespiestu karoti nolikt un šķirties no dzīves uz visiem laikiem. Kā suni es viņu nošautu!“ — Ceplis bij tā aizrāvis, itkā viņa priekšā jau būtu sodāmais laulības pārkāpējs, kas noslaukāms no zemes virsas. Caune drebēja no bailēm un nesaprata, kas ar Cepli notiek. Viņš gribēja ko iebilst, bet nepaguva, jo Ceplis atkal kļiedza:

„Atzīsties un saki taisnību, cik reiz tu esi saticies ar manu sievu? Nemēģini izvairīties! Es no tevis ar varu izraūšu pēdējo noslēpumu,“ — Cepla seja bij

dusmu izķemota un rokas sažņaugtas dūrēs, itkā gribētu tūlī uzbrukt Caunem un izrēķināties.

„Bet, Cepla kungs, es it nekā vairs nesaprotu! Par ko jūs mani turat?“ — galīgi pārbiedētais Caune gandrīz lūdzās. Cepla vārdi viņam izlikās kā drausmi murgi, no kuriem tas nekā nesaprata.

„Ja tu vēl liegsies, tad es vairs nerunāšu, bet rīkošos,“ — Ceplis šņāca Caunem pie pašas auss un reizē arī asa plauka nosvila Caunem uz vaiga. Cepure noripoja pār automobiļa malu. Caune iekliedzās un pilnīgi neapzinīgi uzlēca kājās, ar elkoni atgrūzdams Cepla seju no sevis. Tanī mirklī šoferis atskatījās un apturēja automobili. Kā pārbiedēts zvērs Caune pārlēca pār automobiļa malu un krizdams, klupdams skrēja pa labības lauku prom. Arī Ceplis izlēca un aizelsies dzinās Caunem pakaļ. Revolveru rokā viciņādams Ceplis dūsmās aizsmakušā balsī kļiedza: „Stāvi, nebēdz, es tevi nošaušu!“ Un tūlī arī vārdiem sekoja vairāki revolvera šāvieni, viens pakaļ otram. Caune paklupa, piecēlās un skrēja atkal. Tā viņš klupa un skrēja, bet Ceplis aizelsies dzinās pakaļ, raidīdams šāvienu pēc šāviena uz bēgļa pusi.

Šoferis izkāpa no automobiļa un nezināja ko iesākt. Viņš stāvēja lielceļa malā un redzēja kā pa tīrumiem aizskrēja līdz nāvei pārbiedētais grāmatvedis, bet viņam aizkūsis dzinās pakaļ direktors un raidīja šāvienus. Diezin' vai ir arī trāpījis, šoferis kā vecs karavīrs mierīgi prātoja. Patiesībā viņam bija dusmas uz Cepli, ka tas ākstās ar ieroci un vajā neapbruņotu jaunekli. Ja gribi un māki šaut, tad šauj un trāpi, bet nekvēpini debesis. Tā prātojot šoferis Antons Aulis un diezgan mierīgi noskatījās kā divi pustraki aizcilpoja pa sazēlušiem labības laukiem.

Šāvieni vairs nebij dzirdami un Aulis nodomāja, ka nu jau laikam visas patronas būs izsvilinātas. Tik daudz šāva un tomēr netrāpīja, var redzēt, ka kara laikā ir tikai ap stūriem slāpstījies un aizmugurē naudu rausis. Manam revolveram vis tas jauns kungs neizbēgtu. No pirmā, otrā šāviena kā zaķis apmestu kūleni. Bet kas viņiem abiem velniem notika, ka sāka uzreiz kauties? No Rīgas izbrauca tīri mīlīgi un arī pa ceļu mierīgi sarunājās. Tad uzreiz sāk kauties un kā prātu zaudējuši skrien pa svešiem tīrumiem. Būtu nu rīdzinieki redzējuši, kādus jokus māc mūsu direktors, tad avīzēm būtu darbs! Aulis gausi prātoja un redzēja, ka Cepelis kaut ko svieda, svieda un pats arī tūliņ pakrita. Caune ar roku saķēra pakausi, vēl gabaliņu paskrēja un arī nokrita labībā. Aulis skatījās un gaidīja, kurš nu pirmais celsies? Pagāja labs brīdis, bet necēlās neviens no pakritušajiem skrējējiem. Ka viņu vilks, nu būs abi divi beigti! Ved nu trakus cilvēkus no Rīgas laukā, ieskrien svešos tīrumos un beigti ir. Ja nu es būtu apgāzis automobili un nolauzis abiem trakās sprandas, tad mani tiesātu un visi lādētos, ka šoferis atkal nobendējis divus nelaimīgos. Bet ko lai es tagad ar viņiem daru? Neceļas un neceļas, būs jāiet apraudzīt.

Aulis vispirms pilnīgi noslēdza motoru, lai automobīlis neaizskrien. Tad viņš ieraudzīja automobīli Cepļa cepuri un norūca pie sevis: palūk kur traks, ar pliku galvu aizskrējis! Tālāk uz lielceļa zemē Aulis redzēja Caunes platmali un stīviem soļiem gāja to pacelt, visu laiku skatīdamies, vai pakritēji tiešām nepiecelties. Caunes cepuri nesot uz automobīli Aulis domāja: tā lūk iet, kad cepures vairs nav galvā. Nesteigdamies nolīcis abas cepures blakus uz

sēdekļa, Aulis vēl reiz aplūkoja motoru un nodomāja: nekas, stāvēs mierīgi. Tad smagi, kā negribot, pārlēca pār grāvi un sāka lēni brist pa labību uz abu gulētāju pusi. Vasarājs bij varen saņēmis un sniedzās jau pāri puslielam. Tīri grēks tādu izbradāt jukušu cilvēku dēļ. Un rāsas pilns, sabrien nu zābakus un slapini bikses. Ak, suņa dzīve šoferim, mūžīgi ar trakiem vien darīšana. Viņi laikam no tās benzīna smakas paliek dulli, citādi tas nevar būt! Kad brauc pārītis, tad līp viens pie otra un skūpstas, kā būtu kaunu pazaudējuši. Bet vīrieši atkal dzer un blaustās, kā kad krogū vairs vietas nebūtu. Tomēr tik dullus, kā tagadējos, Aulis savā šoferēšanas laikā veda pirmo reiz. Ja nu vēl būtu sveši cilvēki, kas pirmo reiz tikušies un tādēļ izkaujas. Bet abi jau tik daudz kopā braukājuši. Vai tad nevarēja citreiz izkauties? Ka tik nu nebūtu pavisam beigti, tad būs posts. Vazājies nu pa policiju un tiesām, kur ikviens gribēs pierādīt, ka es esmu vainīgs pie to divu gala. Laiku pa laikam Aulis brienot atskatījās arī uz lielceļu, vai automobilis stāv mierīgi. Vēl gabaliņu pagājies Aulis atrada šļoku, pa kuŗu bij abi skrējuši, notriekdami rasu un izspārdīdami labību. Nu jau tāļu vairs nevarēja būt, gan tad redzēs, vai kustēsies ar vēl? Aulis jūta, ka sirds paliek nemierīgāka un nodomāja, ka labi laikam nebūs.

Aulim pieejot Ceplis gulēja augšpēdu labībā un pārgrieztām acīm šķita skatāmieš debēs. Seja viņam bij sarkana un saviebta, bet pa pusviro muti bij tecējušas putotas slienas. Vēl abi vaigi un žods bij noslienoti. No saulē degošās pieres spogāja sviedru rasa un Aulis noprata, ka Ceplis vēl gluži beigts nav. Izplestās rokas bij sažņaugtas dūrēs, labā kāja le-

gani izstiepta, bet kreisā pierauta pie augšup izspiestā vēdera. Ko lai tagad ar viņu iesāk? Tādu gaļas blāķi uz automobili aizvilkt es nevaru. Jāiet apraudzīt, vai no Caunes neiznāk palīgs. Un Aulis pavisam nelaimīgs gausiem soļiem vilkās tālāk.

Caune bij kā ceļos nometies un pieri labībai cauri piespiedis zemei. Viņš izskatījās kā lūdzējs, kas kumriski nokritis pielūdzamās varenības priekšā un tagad nedrīkst vairs piecelties. Pakausī viņam bija brūce, no kuņas matiem cauri sūcās asinis. Vai tas nav traks, būs vēl nošāvis, Aulis nodrebēja. Viņš satvēra Cauni aiz pleciem un strauji atrāva sēdu. Seja Caunem bij ar zemēm un aprasota. No acīm plūda asarām līdzīgs valgums. Dzīvs gan, beigtie vairs neraud, Aulim izšāvās caur smadzenēm un viņš sāka purināt Cauni. Jauneklis atvēra acis un pārbiedētu skatu pavērsās Aulim sejā.

„Laižat, laižat! Vai direktors jau klāt? Viņš mani nošaus un Mildiņa paliks viena. Viena pati visā pasaulē,” — Caune kā murgoja un rāvās no Auļa rokām vaļā. Asaras viņam atkal plūda pār netīro seju, kad Aulis to cieši saturēja. Diezin' kāpēc Aulim ienāca prātā jaunākais brālis, kas bij kaŗā kritis, un viņam kļuva Caunes bezgala žēl.

„Nebīsties, brālīt, es nekā nedarīšu. Direktors guļ kā sprāgoņa un nevar vairs uzbrukt. Sēdi mierīgi, es apraudzišu brūci.” — Caune tiešām paklausīgi apsēdās un palika mierīgs. Aulis apskatīja pušumu pakausī un redzēja, ka tas nav no lodes, bet no sitiena. Tā lieta jau nebij nemaz tik bīstama.

„Gatavais nezvērs, iešaut nav varējis, bet ar revolveru pārsitis pakausi,” — Aulis sirdijās un palika mierīgāks. — „To caurumu mēs drīz aizdiegsim un

nepaliks ne vēsts. Tas ir nieks, ka tur drusku suliņa patecējusi. Bez tādām lietām jau nevar iztikt, ja iznāk kaušanās. Es jūsu vietā viņam pamatīgi būtu sadevis pa degunu. Tādiem jau ceļš nav jāgriež," — prātoja Aulis un centās Cauni pavisam atžilbināt.

Caune klausījās Auļa vārdos un nesaprata to saturu. Ar bailēm viņš gaidīja, ka atkal norībēs šāviens un tas būs izšķirošais. Nekad viņš vairs netiks Rīgā un neredzēs Mildiņu. Tepat svešos tīrumos viņu pacels, pavedīs gabaliņu un tad ieogrūdīs kādā bedrē. Zemi nolīdzinās un Mildiņa pat nevarēs atrast to vietu, kur viņš aprakts. Ko viņa viena pati darīs?

"Kas jums iznāca, ka direktors sāka trakot?" — Auļa jautājums aprāva Caunes domas.

"Nekas neiznāca. Viņš runāja par sievu pavešanu un uzreiz cirta man plauku. Es pat nepaguvu ne vārda pateikt," — Caunem balss aizvien vēl trīcēja.

"Uz sievietēm jau viņš ir traks. Kādas lietas viņš šinī pašā automobilī nav darījis, man pat kauns atminēties! Ja madāma to zinātu, tad vis vairs neļautu ap sevi mīlināties. Bet tā jau pati arī neesot neko daudz labāka. Vai tikai viņš jūs abus nebūs kādreiz kopā pieķēris?" — Aulis mierīgi prātoja.

"Kā jūs tā varat runāt! Man pašam ir līgava, kuru ļoti milu," — Caune bailīgi paskatījās uz Auli.

"Tas jau nekas. Varbūt madāmiņa pati jūs ievilkusi tiklos, to jau viņas tagad māk. Ko visu savos automobiļos vien es neesmu pieredzējis un dzirdējis. Otru Bābeles vēsturi varētu uzrakstīt. Bez tam, vai tad tie līgavaiņi ir eņģeļi? Kur tad rastos sātani un raganas, jo ikviens laulāts pāris tak savā laikā ir bijis līgava un līgavainis. Nē, mīļais, cilvēki vien mēs visi esam. Bet Ceplis gan ir gatavais lops! Cikiem vī-

riem tad nevajadzētu viņam pakal dzīties, ja visi tā gribētu atriebties? Arī atriebībai vajaga sāta. Citādi mūsu direktors negulētu vis tur kā maiss, bet būtu sašauts kā siets. Lai nu paliek tādas lietas, kas man daļas gar kungu dzīvi un viņu laulību. Mēģināsim nu piecelties. Jāiet jau direktoram ar palīgā, ka nenosprāgst pavisam."

"Es gan vēl nevaru celties, galva reibst," — Caune nevarīgi čukstēja un atļaidās pusguļus.

Saule svelmaini sāka dedzināt un rets cīrulis gurdi iedziedājās zilajā gaisā. Pa lielceļu brauca kāds laucinieku pajūgs un viegliem riksīšiem tuvojās automobilim. Ieraudzījis sastingušo spoku uz ceļa, zirgs palika tramīgs un skurināja ausis. Arī ratos sēdētājs kļuva uzmanīgs un grožus valdot skatiem meklēja nozudušos braucējus. Zirgs dimžājās un lēkāja, negribēdams tuvoties automobilim, bet braucējs pāris reizes uzšāva tam ar pātāgu un tad aulēkšiem aizskrēja pa lielceļu, kā bēgtu no kādas lielas nelaimes. Aulis to redzot pasmaidīja un šoferisks lepnums atmirdzēja sejā.

"Kur nu tu ar savu kaķi aizskriesi," — pārākuma apziņas pilns Aulis noteica un irōnisku smīnu noskatījās aizbraucējam pakal.

"Bet cik ilgi mēs tā sēdēsim? Jums, Caunes kungs, vajaga saņemties. No nieka pušumiņa un drusciņas baiļu jau nevar dienām ilgi pa labību vērtīties," — runāja Aulis, kad no braucēja uz lielceļa vairs nebija ne vēsts.

"Es jau celšos. Bet ko mēs abi darīsim?" — Caune jau bija puslīdz atzilbis.

"Ko darīsim? Ņemsim direktoru un stiepsim uz automobili."

„Es nu gan viņam klāt neķeršos!”

„Paskat kur kundziņš, laikam bailes, ka bruku nedabū! Kāpēc tad lai es viens pats stīvējos? Nē, jums jānāk vien palīgā, direktoru tīrumā atstāt nevar,” — Aulis cieti noteica.

„Es nelīdīšu tur, kur mani var nošaut. Vēl jau viņš nebūs aizmirsis.”

„Ar ko tad šis šaus, ja revolveru aizsvieda pa roku galam? Pareizi, tas tak ar jāsameklē rokā. Pavisam biju piemirsis, labi, ka atgādinājāt,” — un Aulis tiešām sāka meklēt Cepļa revolveru. Caune bailīgi vēroja katru viņa soli un klusībā cerēja, ka tomēr neizdosies revolveru atrast.

„Ko jūs darīsat, kad atradīsat? Direktoram tak nedosat?”

„Sev jau nu nepaturēšu. Tikai ātrāk viņš savu Naganu neredzēs, kamēr Rīgā. Citādi var atkal sākt mulkoties. Te jau viņš ir, pilnīgi slapjš un ar zemēm piedzīts. Jums es viņu nerādīšu, var atkal nelabi palikt,” — Aulis smiedams noglabāja kabatā atrasto Cepļa revolveru. — „Tagad ceļaties un iesim pašu direktoru ar tāpat pievāksim. Grēks, ka viņš tik ilgi saulē cepinas.” — Aulis pienāca un pavēloši nostājās Caunem priekšā. Caune saprata, ka tagad jāceļas, lai neaizkaitinātu šoferi. Viņš uzcēlās kājās un juta, ka visa pasaule griežas apkārt. Bet Aulis to saņēma zem rokas un viņi abi soļoja uz to pusi, kur gulēja Ceplis.

Caunem šķita savādi, ka viņa vajātājs un nāves lēmējs tagad bezspēcīgi gulēja zemē un nemaz nekustējās. Varbūt tā bija tikai izlikšanās, lai pievilinātu klāt savu nenotveramo pretinieku? Tomēr Ceplis tik smagi pūta, ka negribot bij jāatzīst viņa nevarība. Aulis tūlīn sāka rīkoties. Atrāva Ceplim vaļā

pogas, atraisīja kakla saiti un noņēma apkaklīti. Tad viņš sapurināja Cepli un centās nosēdināt. Bet tas neizdevās, jo nevarīgais ķermenis sēdu neturējās. Veltīgi izmocījies viņš gandrīz nikni uzkliedza Caunem:

„Stāv kā bilde! Ņemsim aiz padusēm un nesīsim uz mašīnu, te cita padoma nav. Kad sāks staipīt, gan tad arī atdzīvosies.“

Caune paklausīja Aulim un viņi uzcēla Cepla smago stāvu. Kājas bija kā pātagas un par nostādīšanu nebij ko domāt. Tādēļ viņi cieši saņēma aiz padusēm un nesa. Aulis bija plecīgs vīrs un savu pusi stingri turēja, bet Caunem kājas ļodzījās un šķīta, ka Ceplis savas nevarīgās kājas tīšām pin viņam pa kājām. Kur nesēji soli spēra, tur labību ne tikai nomina, bet zemē iedangāja, jo nesamais bija tiešām smags. Caunem sviedri lija aumaļām un viņš labprāt atpūstos, bet nedrīkstēja par to ne vārda bilst. Aulis atkal sadusmotos un nīrgātos, jo viņš gāja tā, ka būtu spilvenu padusē pasitis. Brīžiem Caunem šķīta, ka līdz lielceļam viņš neizturēs, bet pakritis ar visu nesamo un noraus arī Auli līdz. Ka tikai Ceplis neatmostos, tad viņš atkal būs niknis. Kādēļ gan man pašam tagad jānes savs bende un tik ļoti jāmocās? Viņš gribēja mani nonāvēt, bet es palīdzu viņa dzīvību glābt. Kādēļ es visu to daru? Laime, ka lielceļš vairs nav tālu. Tanī mirklī Caune pavisam pagura un kājas sagraļojās. Nespēdams noturēties viņš tiešām pakrita, noraujot līdz ne tikai Cepli, bet arī Auli. Visi viņi sabruka gandrīz vienā kaudzē, kurai apakšā bij Caune, bet virsū Aulis. Ceplis smagi iekrācās un Caune no bailēm gandrīz vai samaņu zaudēja. Izmisuma bailēs viņš strauji saslējās un no-

svieda no sevis Cepli ar Auli. Ceplis no straujā grūdienu sakustējās, atvēra acis un iesaucās:

„Ko jūs te mani staipat un valstat? Šofer, vai stūre pušu, ka mēs visi grāvi?”

„Stūre vesela, bet dažiem pakauši pušu,” — Aulis atrūca.

„Man pakausis pušu? Vai stipri? Apturi asinis!”

„Jums, direktora kungs, ir vesels, bet Caunem pušu.”

„Vai tiešām?” — un Ceplis strauji piecēlās sēdu. Viņš aplaida skatu apkārt, un ieraudzījis automobili uz ceļa mierīgi stāvam, neizpratnē iesaucās: — „Kā tad mūs tik tālu atsvieda?” — Bet apskatījis savas atrautās apgērba pogas un ieraudzījis Cauni, Ceplis atminējās visu notikušo un viņam palika bezgala kauns. Viņš pacēlās kājās un sāka aizpogāties, cenzdamies nevienu neuzlūkot. Caune pavirzījās gabalu tālāk uz lielceļa pusi un gaidīja, kas notiks. Aulis stāvēja Cepla tuvumā, lai vajadzības gadījumā varētu palīdzēt. Bet Ceplis turējās stingri kājās un it nemaz nedomāja krist. Aizkusuma un skriešanas nogurums pārgājis, tikai mute bij izkaltusi un nevēdzīgi slāpa.

Zem automobiļa sēdekļa Aulis sameklēja pāris pudeles zeltera, kurās Ceplis iztukšoja gandrīz vienā paņēmiņā. Viņš sēdēja automobili un savāds gurdenums pārņēma visus locekļus. Negribējās domāt un negribējās atminēt visu notikušo. Nevajadzēja tik strauji rīkoties, tad no Caunes būtu visi noslēpumi izvilkti. Tagad atlika tikai nojautas, kurām īstais, patiesais pamats palika apslēpts. Ceplis pameta galvu sānis un ieraudzīja Cauni grāvmalī stāvam ar muguru pret automobili. Tagad Ceplis skaidri redzēja pušumu Caunes pakausī un viņam kļuva vēl smagāk.

Kādēļ tas viss bij vajadzīgs? Vai nu sievietes ir vērts, lai viņu dēļ otram sistu galvu pušu! Ceplis tiešām nesaprata, kā viņš bij visu to varējis, pilnīgi pazaudējot pašsavaldīšanos. Tagad vajadzēja mēģināt visu par labu griezt.

„Aulī, vai jūs nezināt, kur palicis mans revolvers?“ — Ceplis iejautājās, jo bij taču kaut kas jārunā, citādi tā klusēšana vairs nebij izturama. No Cepla vārdiem Caune kā satrūkās, bet Aulis mierīgi atbildēja:

„Zinu gan, bet es jums viņu tagad nedošu. Rīgā dabūsat.“

„Tā tad tagad esmu atbruņots un pilnīgi jūsu apsardzībā,“ — Ceplis mēģināja jokot.

„Ko lai dara? Man bailes, ka atkal neiznāk šaušanās. Vazājies nu tad pa tiesām. Es mīlu visās lietās skaidrību. Bet ko lai tagad liecinu, kā šaušanās iesākusies? Neviens man neticēs, ka uzreiz sāka kauties, skriet pa lauku un šauties!“

„Vai tad jums vajadzēs ko liecināt?“

„Nu, es domāju gan, jo vai tad Caunem pakausis tīri par velti būs pārsists,“ — Aulis irōnizēja, jo viņu kaitināja Cepla miers un nevainīgā smaidīšana. — „Tā jau tā lieta vis nepaliks, gan Caune arī taisnību sameklēs.“

„Kas par niekiem! Mēs salīgsim mieru un viss būs labi. Caunes kungs, nākat šurp, brauksim tālāk,“ — Ceplis pagriezās uz Caunes pusi.

„Kāda man drošība, ka dzīvība atkal netiks apdraudēta? Es negribu vairs saņemt nepelnītus apvainojumus,“ — Caune iespītējās kā bērns, kas nav panācis gribēto.

„Ko nu runājat par dzīvības apdraudēšanu! Ja es tiešām būtu gribējis jūs nošaut, tad to arī būtu izdarījis.“

„Ka nemāk šaut, tad nevienu nevar nošaut. Tikai izālējās,“ — Aulis dusmojās, jo viņš aizvien vēl nevarēja aizmirst Ceplā nemākulīgo apiešanos ar revolveru.

„Kā tad jūs negribējāt nošaut? Kāpēc tad dzināties man pakal?“ — Caune tiepās, jo viņam sāpēja, ka Ceplis tagad mēģināja noliegt nenoliedzamo.

„Lai nu paliek šaušana, nākat šurp un brauksim tālāk. Nevar taču visu dienu dzīvot pa lielceļa virsu,“ — Ceplis atkal jutās direktors-rīkotājs, kas nemīl apakšnieku iebildumus.

„Vai tad es esmu vainīgs,“ — Caune noņūca un lēni nāca uz automobili. Viņam bij dusmas, bet reizē arī bailes. Ko varēja zināt, ka Ceplis atkal nesāk kauties? Viņam jau nekāds iemeslis nav vajadzīgs. Bez tam Caunem arī pārsistais pakausis vēl diezgan stipri sāpēja. Automobili viņš nosēdās pēc iespējas tālāk no Ceplā, lai uzbrukuma gadījumā varētu atgaiņāties.

„Caunes kungs, metīsim visu to pār galvu un strādāsim tālāk,“ — runāja Ceplis, kad automobilis jau devās uz priekšu.

„Ja tas būtu pelnīts, tad es neteiktu nevārda. Bet tagad pilnīgi negaidot tāds uzbrukums.“

„Tādi uzbrukumi aizvien nāk negaidīti, par to nevajaga uztraukties.“

„Jā, bet par ko tad? Kā es to biju pelnījis?“

„Mēs pasaulē nesapņemam nekā pelnīta. Gan jau arī jums tas gluži par velti nebūs nācis. Padomājat vien.“

„Bet jums tak vajaga zināt, par ko jūs man uzbrūkat?”

„Ko es tur varu zināt! Tādas lietas labāk neatminēties. Mēs nemaz nepagūsim kārtīgi būves apskatīt, būs jāsteidzas atpakaļ. Žēl, ka tā diena izputējusi. Vēl Rīgā arī man šis un tas bij šodien nokārtojams. Jums vajadzēs izmaksāt naudu, kamēr es apskatīšu būves. Par savu pakausi sakat, ka ceļā uzbruka laupītāji un gribēja naudu atņemt. Tā mūs vēl noturēs par varoņiem. Jāpierunā Aulis arī, tad pat Rīgā varēsim droši stāstīt, ka esam cīnījušies ar laupītājiem. Vai tas nebūs lieliski?” — Ceplis priecājās un satvēra Cauni aiz elkoņa. Caune nezināja vairs, ko teikt un ko domāt par savu direktoru? Pats skrējis un šāvis, bet citiem grib stāstīt un lielīties, ka laupītāji uzbrukuši un vajadzējis cīnīties. Nē, tas nebija uz labu, uz tādu cilvēku nemaz vairs nedrīkst palauties. Viņš uz visu ir spējīgs!

VIII

Cepla būves darbi jau gāja uz beigām. Kā draudošs pirksts visai apkārtnē pāri augstu gaisā stāvēja garais skurstenis. Pa lielceļu braucot viņu varēja redzēt jau no tālienes. Cik lepni izskatīsies, kad viņš gaisā sviedīs dūmu mutuļus un snaudošai apkārtnē tiks nemierā nodrebēt. Izgaisīs vienmuļais lauku kļums un darba steiga skanēs pār visām apkārtējām sētām. Gājēji pametīs arklus tīrumā, nosviedīs izkaptis un nāks uz cepli, jo tur varēs labāki nopelnīt. Darbam būs noteiktas stundas, bet nevis no saules līdz saulei. Tā Ceplis atraus gājējus apkārtējiem laukiem, kuŗus vajadzēs novākt saimniekiem pašiem talkās vai vedot strādniekus no attālākiem apgabaliem. Bet arī šos atvestos strādniekus ceplis paņems sev. Tā domāja Ceplis piebraucot. Protams, Ceplis strādniekiem nepārmaksās, bet dos tikai tik daudz, lai atvilktu tos lauku darbiem un lai nebūtu strādnieki tālu jāmeklē. Rīkosies taisni tāpat, kā pavasarī būvdarbus uzsākot.

Automobilim piebraucot pirmais pretī izsteidzās Oskars Briedis, kuŗu Ceplis bij pieņēmis par virspār-raugu, lai visus darbus kārtīgi izdarītu. Briedim pašam ar rūpnieciska uzņēmuma nodibināšanu neveicās, jo finanču ministrs bez noteikta plāna tomēr naudas nedeva. Velti arī citādā veidā Briedis izmēģi-

nājās Rīgā tikt pie turības, tas viņam neizdevās. Viņš mēģināja Rīgas pilsētas valdei piegādāt malku, bet pēkšņi tā sacēlās cenā un Briedis cerētās peļņas vietā cieta zaudējumus, jo viņam pašam krājumu nebij un visa nododamā malka bij jāpērk no citiem. Tā viņš galu galā atteicās no līguma pildīšanas un pazaudēja iemaksāto drošības naudu. Toreiz Briedis būtu galīgi izputējis, ja nelaimētos drusku atkopties uz kāda jaunsaimnieka ozolu bluķiem. Tos Briedis uzpirka Puiķeles apkārtnē par cenu, kādu prasīja jaunsaimnieks, kas bij nodomājis būvēties. Briedim bija taisni vēl tikdaudz naudas, kā samaksāt valdībai par atļauju kokus nocirst un dzelzceļam par vagoniem. Tad Briedis izsūtīja savus brāķerus, kuŗu vadībā vietējie strādnieki nocirta skaistos ozolus, sagrieza bluķos, noveda stacijā un salādēja vagonos. No Rīgas lielais koku tirgotājs Briedis pa tāļruni ziņoja, ka naudu tūliņ sūtīs, ka tā ir jau izsūtīta un ka nupat jau vājāgot būt klāt. Kamēr koki vēl nebij uzlādēti, tikmēr kasieris ar naudu bij kautkur ceļā aizķēries. Strādnieki strādāja, brāķeŗi un jaunsaimnieks priecājās, bet visi kopā gaidīja kasieri. Tomēr tas nebrauca un nebrauca. Kad darbi bij padarīti un ozolu bluķi aizripojuŗi uz kasieŗa pusi, tad arī brāķeŗi posās kasierim pretī, lai paātrinātu tā atbraukšanu. Kaut gan visi bij aizbraukuŗi kasieri meklēt un to pavisam stipri gaidīja strādnieki un jaunsaimnieks, tad tomēr viņš neatbrauca. Ozolu bluķus Briedis Rīgā laimīgi pārdeva un tūliņ viņam laimējās arī darbs pie Ceŗļa. Te viņš mierīgi nogaidīja, kamēr pagurs pacietību zaudējuŗie strādnieki un jaunsaimnieks, lai atkal nākoŗā ziemā uzsāktu līdzīgu meŗa tirdzniecību kādā citā apvidū. Vai tie nebija plāni? Bet ka tos nevarēja

izpaust finanču ministrim, par to arī nevar šaubīties. Tā Briedim tagad bija pašam savs neliels rīcības kapitāls, kuŗu atkal pilnīgi uz savu roku varēs laist apgrozībā, kad pienāks izdevīgs laiks. Nauda vienmēr un visur mētājas pa zemi, vajadzēja prast tikai viņu pacelt. Vai jaunsaimnieks nevarēja būt laimīgs un lolot cerību uz labo samaksu? Kā viņš būtu ticis no saviem ozoliem vaļā, ja Briedis tam nenāktu talkā? Malkā viņš tos nesacirstu. Ozoli vēl joprojām apēnotu tīrumus un izsēdētu sējumus. Briedis viņu bija ne tikai apkrāpis, bet arī atsvabinājis no nederīgas, pat kaitīgas mantas. Tā Briedis sevi mierināja un kala plānus turpmākiem darbiem.

Šoreiz Cepli Briedis sevišķi padevīgi sveicināja, jo gribēja izkaulēt, lai algu izmaksu būvstrādniekiem arī uztic viņam. Ceplis no automobiļa tūliņ devās apskatīt būves, bet Cauni norīkoja pie izmaksām. Briedis pavadīja Cepli un visu laiku padevīgi saldā balsī stāstīja par darbu sekmīgo gaitu. Bet Ceplis vārdiem vien neticēja, viņš pats gribēja visu redzēt, pat apstaustīt. Bez tam Ceplim Briedis sevišķi nepatika un viņš tam arī ne visai uzticējās.

„Jūs, direktora kungs, varētu atstāt man kādu summu un atļaut kārtot steidzamākos maksājumus. Tad nevajadzētu tik bieži braukt šurp un karsēties pa sauli. Nav jau viegli. Bez tam laiki nedroši un var kāda nelaime gadīties ar naudu braukājot,” — Briedis izdevīgā brīdī galvoja Ceplim. — „Bez tam to jauno Cauni ar nav vērts līdz vadāt, lai viņš labāk kantorī raksta grāmatās. Es jau te visu nokārtošu uz labāko. Par mani jums, direktora kungs, nav ko šaubīties.”

„Es jau arī nešaubos. Tomēr ar savām acīm vien-

mēr redzu labāk. Kopā ar Cauni mēs redzam visu. Ko esam palaidis viens garām, to ievērojis otrs. Tā ir labāki. Jums jau tā darba daudz, kur nu vēl uzkrāut jaunus pienākumus. Par daudz strādāt arī nav labi," — Ceplis smējās, jo viņš šoreiz Briedi ļoti labi saprata — tas gribēja te tā ierīkoties, lai neviens ne-traucētu.

"Bezdarbība šīnī svešā malā jau nu arī nav sevišķi patīkama. Rīgā citādi, tur var aiziet uz restorānu, pasēdēt draugu vidū. Kur tu te iesi? Visapkārt tikai nosmulējušies strādnieki! Tad jau labāk ierociet darbā no rīta līdz vēlam vakaram," — Briedis taisnojās, jo viņš juta, ka Ceplis tam lāga neuzticas.

"Gan jau jums darba pietiks, mēģinat to pašu kārtīgi veikt. Es arī gribu laiku pa laikam atbraukt un redzēt, kas te notiek. Citādi jūs uzcelsat cepli, kur neviens ķieģeļa nevarēs izdedzināt," — Ceplis ar jokiem cerēja atkratīties no Brieža uzmācības.

"Vai nu tādēļ jūs nevarēsāt braukt! Vēl biežāk apmeklēsāt mūs, bet tie būs patikas braucieni. Tagad, jums bieži šurp jābrauc tīri negribot," — Briedis neatlaidās.

"Lai nu tas paliek, pastāstat labāk, ko saka apkārtējie laucinieki par mūsu pasākumu?"

"Runā daudz un dažādi. Lielā daļa šaubās, vai nu tik gludi iešot ar to ķieģeļu pārdošanu. Viņi jau savām vajadzībām gan neviens iķeģeli nepirksot."

"Pasakat, ka mēs arī nepārdomsim, jo ražosim tikai ārzemēm," — Ceplis lepni atcirta, jo viņu kaitināja tāda laucinieku spriedelēšana.

"Esmu jau teicis, bet viņi krata galvas — vai nu ārzemēm mūsu māli būšot vajadzīgi? Gan jau vēlāk arī tepat pie mums neviens tos ķieģeļus neņemšot

pretī. Viņi ir ļoti nenovīdīgi un nesaprot," — Briedis centās izteikto mīkstināt, jo redzēja, ka tas Ceplim pavisam nav patīcis. Ceplis tomēr Brieža pēdējos vārdos vairs neklausījās, bet kā apsvilis devās tālāk. Briedis tikai ar mokām varēja viņam līdzī izskraidīt. Ceplis steigā atrāva strādnieku barakas durvis, no kurienes skāba pelējuma smaka plūda pretī. Gar sienām uz saberztiem salmiem mētājās dažādas lupatas un arī pa retam pakulu maisīnam. Varēja redzēt, ka uz ātru roku no nomalēm saslietai būdai jumts tecēja, jo no pagājušās nakts lietus vēl kuls un salmi bij slapji.

"Tādā suņu būdā jau var nosmakt! Kāpēc jūs jumtu nesavedat kārtībā?" — Ceplis bargi griezās pie Brieža. — "Tādas lietas vajaga redzēt, bet netīkot pēc jauniem pienākumiem. Tad nebūs arī vaļas ar lauciniekiem aplamus niekus runāt."

"Vasaras lietus nevienam nekait. Strādnieki jau paši saka, ka viņi pa cauro jumtu varot zvaigznes vērot un neesot garlaicīgi gulēt."

"Nevajaga niekoties! Maniem strādniekiem jādzīvo sausus un ērtos dzīvokļos. No pirmiem ķieģeļiem es viņiem uzcelšu ērtas un gaišas mājas. Es negribu būt rāvējs, bet ļaut arī cilvēkiem dzīvot. Šodien pat liekat salāpīt jumtu. Ja to būdu redzētu darba inspektors, tad visas sociālistu avīzes mūs saukātu par strādnieku bendēm. Man kā vecam revolūcionāram tādas lietas pavisam nepatīk. Es gribu rādīt priekšzīmi, kā vajaga apieties ar strādniekiem!" — un Ceplis pats priecājās par laimīgo ideju, ka viņš strādnieku dzīvokļus iekārtos priekšzīmīgi un visiem Latvijas rūpniekiem parādīs, kā vajaga atrisināt sociālos jautājumus. Briedis tikai smīnēja un atminē-

jās, ka strādnieki barakas sauca par Rīgas kungu uzdāvināto vasarnīcu, kurā vējainā laikā pat zvirbuli neturoties iekšā. Bet Ceplis jūsmoja tālāk:

„Mums rūpniekiem jābūt humāniem, tad arī strādnieki apzinīgāki izturēsies pret darbu. Es gribu tā nostādīt savus uzņēmumus, lai viņos nekad nav streiku. Tad ar savu strādnieku balsīm vien es tikšu nākošā Saeimā. Rūpniekam jābūt arī politiķim un jāpiedalās valsts likumu došanā. Citādi jau viņi ar savām slimo kasēm un strādnieku apdrošināšanām mūs nožņaus. Viņi nesaprot, ka mūsu jaunā rūpniecība to nespēj nest. Tā, Brieža kungs, vajaga dzīvi saprast,“ — Ceplis ar lielu parākuma apziņu nobeidza. Briedis neteica nekā, bet sevī tikai nosmīnēja. Sak, tevi jau nu strādnieki vēlēs gan, lai tu viņiem atņem slimo kases un apdrošināšanu. Tādu mulķu vairs tagadējos laikos nav.

Caune visas izmaksas jau bij beidzis, kad atgriezās Ceplis ar Briedi. Viņam galva vēl aizvien sāpēja un uztraukums negribēja rīmties. Tādēļ viņš atlaidās uz automobiļa sēdekļa un acis pavēris, vēl reiz pārdzīvoja nesenos notikumus. Aulis arī bij aizgājis pastaigāties un Cauni neviens netraucēja. Tikai bezdelīgas vidžinādamas lidoja apkārt un lauku klušumu padarīja vēl jūtāmāku. Ceplim ar Briedi pienākot, Caune pavisam gurdi izkāpa no automobiļa.

„Nu, vai maksājumi visi kārtībā?“ — Ceplis ieprasījās, kaut gan zināja, ka tas patiešām tā ir. — „Kādēļ jūs nekā neejat apskatīt? Vai negribas vairs redzēt?“

„Galva ļoti sāp,“ — Caune paklusu atbildēja. — „Tādēļ negribas nekur iet.“

„Kad pastaigāsaties, pāries. Drīz jau arī brauk-

sim. Man tikai vēl pāris soļu jāpaietas un jāapskata jūsu tiesa arī. Jums šodien gribas paslinkot," — Ceplis kaunīgi runāja, neskatīdamies uz Cauni. Briedis vēroja direktoru un grāmatvedi un nesaprata, kādēļ Ceplis šoreiz bij tik tēvišķīgi laipns pret Cauni.

Šoferis Aulis ar abiem pasažieriem Rīgā atgriezās pēcpusdienā. Ceplis iegriezās vēl birojā, bet Cauni atlaida tūlīn mājās, jo viņam galvas sāpes negribēja un negribēja rimties. Mājās Caune vispirms kārtīgi nomazgāja putekļus, jo atpakaļ braucot ceļš stipri putēja. Tad viņš galvu labi ilgi slapināja ar aukstu ūdeni un no tā tiešām palika labāki. Sāpes norima un nebija vairs tik smeldzošas. Viņš domāja brīdi atlaisties un cerēja, ka tad kļūs pavisam labi. Gultā Cauni apņēma salds gurdenums un viņš aizmiga. Miegā pa sapņiem tas atkal kratījās automobilī un domāja par Mildu. Bet tad Ceplis sāka viņu plosīt un apšaudīt. Caune bēga un kļiedza pēc palīdzības, bet kājas bij kā sapītas un balss neskanēja nemaz. Viņš juta, ka Ceplis to tūlīn panāks un nonāvēs. Bet tad kaut kas smagi ass nodunēja viņam pa galvu un Caune atmodās. Viņš bija pilnīgi nosvīdis un baiļu skatiem raudzījās visapkārt. Kaut gan Caune tūlīn atskārta, ka tie bijuši tikai murgi, tomēr nervozais uztraukums viņu tik drīz neatstāja.

Vakars vēl bija tālu un Caune nolēma šoreiz agrāk aiziet pie Mildas, kamēr tā vēl nav nākusi pie viņa. Viņš ātri apgērbās un uztraukuma tirdīts devās pie Mildas. Pa ceļu viņam atkal bij jādomā par negaidīto Ceplja uzbrukumu. Kas gan tam varēja būt par

pamatu? Es gribēju stāstīt par Mildu, bet viņš mani sāka pļaukāt. Vai tiešām Aulim būs taisnība, ka Ceplis mani tura aizdomās par sakariem ar viņa kundzi? Nē, tas nevar būt, jo neesmu devis ne mazākā iemesla un vispār tādām aizdomām nav pamata. Katrā ziņā viņa uzbrukumam ir citi cēloņi. Bet kas tie varētu būt, to Caune nevarēja izprast.

Visus šīs dienas piedzīvojumus Caune centās ar vieglu humoru atstāstīt Mildai, lai tušētu lietas nopietnību un lai apslēptu savus nāves bailu pilnos pārdzīvojumus. Tomēr Milda no Caunes balss noskaņas vien noskārta, ka lieta bijusi daudz nopietnāka, nekā stāstītājs iztēloja. Viņa sākumā nekā nevarēja saprast, bet tad pēkšņi kāda doma tai ieskrēja prātā un viss uzreiz šķita skaidris kļuvis.

„Kāpēc tad īsti viņš tev uzbruka? Varbūt tu pats, Cēzar, viņu aizkaitināji, rupji atbildēji?”

„Nē. Viņš prasīja, vai man esot kāda simpatija un vai mēs bieži satiekoties. Teicu, ka diezgan reti. Kādēļ? Nu, mums nav vaļas, jo esmu visu dienu darbā. Un naktīs atkal viņai neesot vaļas? Gribēju stāstīt par tevi, bet tad Ceplis kļiedza, ka es pavedot precētas sievas un sāka kauties.”

„Varbūt viņam bija pamats tā darīt? Tu taču kādreiz biji ļoti aizrauts no Cepla kundzes. Atminies vien — mani aicināji ciemos, bet pats aizskrēji pie viņas. Pa galvu, pa kaklu! Kādēļ tad Ceplis nevar būt dabūjis zināt jūsu tuvās attiecības? Un ja viņš to zina, ko tad lai citu dara? Muļķis ir tas vīrietis, kas sievas mīlāko nepiekauj. Sievietēm tādi nepatīk,” — Mildas balss skanēja pavisam sveši. Caune tīri nobijās.

„Ko tu runā! Man ar Cepla kundzi it nekas nav

bijis, to tu ļoti labi zini. Vai tad tiešām sievietēm patīk vīrieši, kas kaujas kā gaiļi? Vispār tu šodien runā man nesaprotamas lietas!”

„Bet tu dari visiem vīriešiem ļoti saprotamus darbus. Kad esi pieķerts, tad bēdz pa tīrumu prom, lai otrs dzenas pakaļ. Tev pat nav gaiļa dūšas pašam sevi aizstāvēt! Es zināju, ka tu esi bailīgs, tomēr tādu glēvulību nevarēju iedomāties. Ikvienu sievieti būtu turējusies Ceplim pretī, nevis ļāvusi kātiem vaļ!”

„Viegli tev runāt — Ceplim revolvers, bet man tukšas rokas! Bez tam uzbrukums bij pilnīgi negaidīts.”

„Ko tad tu gribēji? Lai Ceplis pasaka: sagatavojies aizstāvēties, es tūliņ uzbrukšu! Kauns man būtu rādīt pušumu pakausī. Ja tev būtu piere pārsista, tad es saprastu, ka tu ja ar neesi aizstāvējies, bēdzis arī neesi. Tagad man ir kauns par tevi un es visiem stāstīšu, ka tu pakausi esi pārsitis no gultas izkrītot.”

„To, Mildiņ, es no tevis negaidīju un tādēļ nekā nesaprotu,” — Caune nopūtās un viņam tagad kļuva vēl smagāk kā no Ceļa ievainojuma. Kāpēc Milda tā runāja? Vai tiešām arī viņa sprieda līdzīgi Aulim, ka Caunem tomēr kaut kas būs bijis ar Ceļa kundzi? Viņš taču visu ceļu domāja tikai par Mildu un nožēloja, ka Ceļa vietā blakus nesēd tā. Tad viņa būtu redzējusi to pašu lauku zaļumu un klausījusies tanīs pašās cīruļu dziesmās, kuņas redzēja un dzirdēja Caune. Kā viņa tagad varēja pārmest to, kas nekad nebij bijis?

„Tu laikam no manis gaidīji, lai pniecājos, ka tev labi iet ar Ceļa kundzi un mani vari pavisam aiz-

mirst?" — Mildas balss asums kā ar nazi nocirta Caunes domas.

"Ja tu tā runāsi, es neatbildēšu ne vārda un iešu tūliņ projām. Es negribu nepelnītus apvainojumus."

"Protams, bēgsi atkal prom pa tīrumiem. Es nemaz nešaubos, jo tu tādas lietas ļoti labi pieproti!"

"Diezgan, es aizeju un gaidīšu, kad tu atkal atgūsi saprātu. Tā nevar."

"Tā var gan, bet es tevi nekur nelaidīšu. Saprāta jau tagad man ir diezgan," — un Milda dedzīgi sažņaudza Caunes kaklu. Viņš gan mēģināja pretoties un raisīties valā, bet Mildas dedzīgie skūpsti un karstā elpa pievarēja to. Viņu cīņā nebij naids, bet divu būtnu degošas alkas saplūst vienā liesmā, vienā būtnē.

"Vai tu nesaproti, ka es tevi milu un tagad gribu saplosīt? Nekur tu neaizbēgsi," — Milda čukstēja un viņas elpas dedzinošā svelme Cauni pavisam apdullināja.

"Bet kādēļ tad tu tā runā? Man sāpīgi dzirdēt to, ko neesmu pelnījis."

"Vai tu pats maz zini, ko esi pelnījis? Šoreiz es tev neļaušu aizbēgt pa tīrumu, bet savaldīšu uz vietas. Es esmu stiprāka par Cepli un no manām rokām tu neizbēgsi."

Caune tiešām vairs nevarēja un arī negribēja pretoties Mildas ugunij. Vasaras vakars kā apreibis ieplūda pa atvērto logu un kopā ar Mildas skūpstiem noreibināja arī Cauni. Viņš juta sevī mostamies savādu spēku, kas neatturami rāva reiboņa straumē. Mildas tuvums bij kā karsta vasara, kas neļāva pat elpu atņemt. Caune juta pār savu sakarsušo seju Mildas matus, kas pieskaroties šķīta dedzinām kā

karstas dzirksteles. Caune ļāvās noreibušām asinīm un Milda pirmo reiz viņam kļuva pavisam tuva.

Ceplis palika birojā, jo bija ieradušies gaidītāji prāvā skaitā, katrs savās darīšanās. Starp tiem arī rakstu darbu biroja īpašnieks Augusts Mucenieks, kas teicās, ka viņam ļoti svarīgas lietas ziņojamas Ceplim. Tādēļ ar viņu Ceplis gribēja uzklaut pašu pirmo, bet citi gaidītāji pretojās, jo Mucenieks esot nupat tikai atnācis. Ceplis piekāpās, jo ar Mucenieku vēlāk varēšot netraucēti izrunāties. Direktora-rīkotāja kabinetā jau labu laiku sēdēja Berta un arī gaidīja vīru pārbraucam. Bet Ceplis ieskrēja nevaļīgs un uztraukts. Berta gribēja parunāties, bet ieraugot vīru tādu, ieprasījās tikai kā ceļā gājis.

„Ļoti, ļoti raibi. Tik raibi kā vēl nekad. Bet man tagad nemaz nav vaļas. Vēlāk visu izstāstīšu. Man lejā palika automobilis gaidam. Saki lai viņš brauc uz garāžu. Arī pati ej mājās, jo man it nemaz nav vaļas — ārā daudzi gaida.“

Berta uzcirta lūpu un aizgāja apvainota, ka vīram ne mirkļa nebij priekš viņas. Lejā Berta nesūtīja vis šoferi uz garāžu, bet lika sevi aizvizināt mājās. Apputējušais automobilis cilpoja pa Rīgas ielām, raudams mājup direktora kundzi un taurēdams lauku vēju piepūstām taurēm. Pie Cepla mājas Aulis pēkšņi nobremzēja un automobilis apstājās tik pat strauji kā bija skrējis. Berta atkrita sēdeklī un iekliedzās.

„Man būtu bail ar jums braukt tādus gabalus. Kā nu var tik strauji apturēt! Droši vien ceļā gadījās kāda nelaime?“

„Kas nu par baili, es jau mašīnu pazīstu un zinu, ko viņa var. Bet ceļā gan mums gadījās tādas lietas, kādas es vēl savu mūžu nebiju piedzīvojis,“ — un Aulis gaŗi un plaši attēloja Bertai Ceŗļa uzbrukumu Caunem. Berta ar šausmām klausījās Auŗa stāstā, kaut gan brīžiem bij jāsmej, jo šoferis visu ļoti jocīgi atstāstīja. Beigās viņš nodeva Bertai Ceŗļa revolveru un tikai tad viņa īsti atskārta, cik lieta bijusi nopietna. Berta paķēra revolveru un kā dzelta uzskrēja dzīvoklī, nepateikusi pat šoferim, lai tas brauc uz garāžu. Tādēļ Aulis brauca atpakaļ uz biroju.

Tikai pēc laba brīŗa dzīvoklī Berta saprata, ka pie visa viņa pati vainīga. Visu laiku taŗu viņa Ceŗli intrīgēja un pret Cauni ūzturējās ļoti divdomīgi. Tā spēle nevarēja citādi beigties. Labi, ka vēl tā vien. Bet Ceŗlis jau varēja arī Cauni noŗaut, un kas tad būtu noticis? Bertai visi locekļi sastinga to iedomājot. Tā tak nedrīkst rotaļāties ar citiem cilvēkiem. Šodien pat vīram visa patiesība jāizstāsta. Tikko viņš pārnāks, tūliņ visu izstāstīŗu un lūgŗu Cauni likt mierā, jo viņš tieŗām nav vainīgs. Un Berta no sirds sev atzinās, ka bijusi vieglprātīga un vieglprātībā varējusi daudz ļauna nodarīt.

Kad visi apmeklētāji bija atlaisti, Ceŗļa kabineta durvis noslēpumaini klusēdams vēra Mucenieks un uz pirkstu galiem tuvojās galdam. Ceŗli kaitināja Mucenieka pārākā noslēpumainība un viņš skaļi uzsauca:

„Stāstat nu tos savus svarīgos noslēpumus, es nevaru vairs sagaidīt!“

„Ne tik skaļi, mums jārunā klusu,“ — Mucenieks nosēdās pretī pie galda un pārlicās Ceŗlim tuvāk. — „Es stāstīŗu paŗu galveno, bet tikai neprasat, kā

to zinu. Pret jums ir noorganizējusies vesela banda, kas jūs grib iznīcināt. Kāda jaunava jūs sūdz par pavešanu un uzdod daudzus lieciniekus, starp tiem arī šoferi Auli. Bez tam ir sastādīts garš raksts par jūsu darbību Krievijā, kurū arī parakstījuši daudzi liecinieki. Viens noraksts no šī raksta ir avīžniekam Krūmam. Lielu lomu šinī bandā spēlē Nagaiņa nākošais znots virsleitnants Edmunts Sausais. Tas nodibinājis gandrīz vai veselu biroju, kaut ko līdzīgu privātam detektivam un vāc visādas ziņas par jums. Katrā ziņā drīzumā kaut kas jādara, lai izjauktu viņu nodomus." — Mucenieks atļaidās krēslā.

„Kā jūs visu to zināt?”

„Uz to es neatbildēšu, jo jūs apsoliņaties tādas lietas neprasīt. Padomājat labāk, ko tagad darīt?”

„To nevaru izdomāt. Ko lai tagad daru? Kas tā esot par jaunavu, kurū es pavedis?”

„Viņas vārdu nezīnu, bet tā lieta esot pavisam nopietna. Arī jūsu kundzi drīzumā par to brīdināšot, vai arī esot brīdinājuši, lāgu neatceros.”

Mucenieka pēdējie vārdi Cepla uztraukumu vēl pavairoja. No nepatikšanām ar Bertu Ceplis tagad visvairāk baidījās. Kurā tad īsti no daudzajām būtu tā, kas gribētu Ceplim tādā neglītā veidā atriebties? Un kas gan bij sācis rakāties par Krievijas laikiem? Vai Sausais kopā ar Nagaini? Jā, tas varēja ļoti būt, jo Sauso Ceplis vienreiz Krievijā nebij glābis, bet ie-grūdis vēl lielākā nelaimē. Tagad nu nāca atmaksa. Ak, sasodītie skauģi, viņi nekad nedod cilvēkam miera, bet uzmācās aizvien tad, kad viņi ļoti daudz var kaitēt. Mucenieku ieraudzījis vēl sēdam Ceplis gandrīz uzkliedza:

„Ko jūs vēl gaidat? Sastāstījāt man visādas ten-

kas, kuŗas droŗi vien pats esat palīdzējis savākt. Es no jums nemaz nebaidos. Tādus vīrus nodod policijai!"

"Labi, labi! Es jums kā draugam to iztsāstīju, bet man jādzird pārmetumi. Labi!" — un Mucenieks neatsveicinājies izskrēja pa durvīm.

Cepli uzreiz sagrāba bailes. Viņš gribēja skriet Muceniekam pakaļ, saukt to atpakaļ un atvainoties, bet tomēr palika sēdot. Šķita, ka visi dzīves pamati ļodzītos un darītais sabruktu pelnos. Lai jau tad arī brūk tas, kam jāsabruķ. Ceplis piecēlās, aptaustīja savas kabatas un satrūkās: kur mans revolvers? Bet tad atminēja, ka palicis Aulim. Žēl, tikai rītu dabūs. Ko gan nakti es ar viņu darīšu? Nē, taisni nakti revolvers ir visvajadzīgāks. Ceplis ņēma cepuri un gāja projām. Apakšā viņš ieraudzīja Auli ar automobili un tūliņ uzsauca:

"Kur jūs likāt manu revolveru?"

"Atdevu kundzei."

"Ko tad sievietē ar ieroci darīs! Tas taču bija mans."

"Kundze jau arī ir jūsu."

"Kāpēc jūs nebraucat prom uz garāžu?"

"Man neviens neatļāva. Gaidīju jūs."

"Tā var runāt tikai komūnists!" — Ceplis atkal saskaitās pašam nezinot, kādēļ. Aulis taču tikai paklausīgi bij gaidījis rīkojumu, ko darīt un kā rīkoties. Vai tad paklausība bij komūnisms? Nē, tas nebija uz labu, Ceplis sevi vairs nepazīna. Tik ātri viņš uztraucās un uztraukumā nezināja vairs ko dara. Kur bij palicis miers un savaldīšanās? Bet šodien jau viņi visi kā sazvērējuŗies uzbruka Ceplim: vispirms Caune ar savām milas dēķām, tad Aulis ar revolveru,

Briedis ar caurspīdīgu blēdību, Berta — aizvainota un saskaitusies. Jā, par ko viņa varēja skaisties? Sasodītie sieviešu untumi, kas vaļā un bezdarbībā perinās viņu smadzenēs! Augu dienu nekā nedara, tikai perina visādus niķus. Pie darba — pļavā uz siena vāla vai namiņā pie veļas baļlas, tad gribēsies ēst un visi niķi būs vējā! Bet ko tas Mucenieks gribēja? Viltīgs kā slepenpolicijas spiegs. Savervējis savā bandā Nagaini ar visu znotu un nu grib mani iebiedēt. Nekā nebūs, Cepli vis nevar kā kaķi ar pūsli iebiedēt! Es viņus pašus kā kucenus sabāzīšu maisā un noslīcināšu.

„Kāpēc jūs nebraucat?“

„Es gaidu, kad kungs pavēlēs. Es nezinu, uz kurieni kungs vēlas braukt.“

„Brīnums gan, uzreiz jūs vairs ceļa nezinat! Vedat mani uz māju.“ — Nu, vai tas nav komūnists? Tā var rīkoties tikai komūnists, kam nekas vairs nav svēts. Viņš būs jānodod policijai, lai tad vēl pamēģina liecināt pret mani par jaunavu pavešanu. Ak, lubraks tāds, vai tad šis nezina, ka nevis es viņas, bet drīzāk viņas mani ir pavedušas. Kādēļ tādas lietas vispār vajaga atminēt? Es viņas visas jau esmu aizmirsis. Jā, bet Berta, ko tā par visu to teiks? Mēģini nu atkal sievietei visu ieskaidrot. Sievas jau tādos gadījumos ir kā odzes, kas nekā nesaprot, bet tikai dzeļ.

Tanī mirklī automobilis apstājās pie Cepla mājas. Ceplim it kā nemaz negribējās izkāpt. Bija drusku bail tūliņ satīkties ar sievu. Tādēļ viņš vilcinājās un diezgan laipnā balsī griezās pie Auļa.

„Jūs būšot pret mani liecināt visādus niekus. Vai tas ir labi?“

„Es varu liecināt tikai to, ko esmu redzējis un dzirdējis. Tie taču vienmēr nav bijuši tikai nieki.“

„Šoferam vajaga aizmirst un nezināt visu, ko viņš ir redzējis un dzirdējis. Tikai tā var cilvēki sadzīvot.“

„Arī zem zvēresta? To, direktora kungs, es nevaru. Man jāsaka viss, kā jūs dzināties Caunem pakal, šāvāt un beidzot sviedāt ar revolveru. Vairāk citu liecinieku jau viņam nav.“

„Ko jūs niekojaties, es par Cauni nemaz nerunāju! Tas puika nedrīkstēs ne pīkstēt. Bet jūs esot sapīnies ar kautkādam jaunkundzītēm un tad nu gribot mani apstrādāt.“

„Man pašam ir sieva un es ar kungu jaunkundzītēm nepinos. Vai es varu visas tās saskaitīt, kuŗas jūs esat automobilī mīlojuši? Ko viņas pašas kuŗas precētiem vīriem kaklā!“

„Pareizi, viņas pašas kuŗas kaklā un paved vīrus. Tā jūs arī pie tiesas pasakat, tad būs labi.“

„Bet vai es vairs tad nebūšu komūnists, kas nododams policijai?“ — Aulis irōniski noskatījās no automobiļa izkāpjošam Ceplim pakal, kā tas elsa no sava miesas smaguma. Uz trotuāra Ceplis apstājās, pagriezās pret šoferi un pavēlošā balsī noteica:

„Nepļāpājat niekus, braucat tūliņ automobili uz garāžu. Rītu mums atkal būs daudz braukšanas.“

Velkot savu stāvu pa trepēm Ceplis pūta un nevēlējās vairāk nekā, kā mieru un atpūtu. Diena bij bijusi par daudz nemierīga un trokšņaina. Bet vai mājā būs miers? Berta būs izgulējusies un tagad neliks miera ar visādiem jautājumiem un izprašāšanu. Tas jau sieviešu egoisms, nelikt vīrietiem nekad miera, ja viņas pašas ir nemierīgas. Durvis Cep-

lim atvēra Elza un teica, ka kundze atpūšoties. Interesanti būtu zināt, kas tad viņu tā nogurdinājis, ka jāatpūšas? Ceplis aizkusumā un dusmās neteica nekā, bet tikai nikni šņāca. Nu, lai jau viņa atpūšas, ies arī Ceplis drusku nosnausties, tad kļūs labāki un mierīgāki. Savā ziņā taisni labi, ka Berta gul, domāja Ceplis, ieejot kabinetā, lai turpat krēslā atpūstos. Bet tikko viņš bij apsēdies, kad arī nāca Berta. Viņa jau bij atpūtusies un tagad varēja uz sākt visstraujāko disputu.

„Kas tad tev bij noticis, ka ļāvies šoferim sevi atbrūnot?” — bij Bertas pirmie vārdi vīru ieraugot.

„No tādiem vīriem, kā Aulis jau var visu sagaidīt. Labi, ka paņēmu tikai revolveru, bet galvu atstāj pašam. Varēja jau arī otrādi notikt. Ko tad tu teiktu?”

„Nerunā nu aplam, bet saki, kas ar tevi šodien bij noticis, ka gribēji nogalināt Cauni?”

„Kā tad tu to jau zini? Neko teikt, varen smalks deguns.”

„Manu degunu neaiztiek, bet runā nopietni. Vai tiešām tu biji prātu zaudējis?”

„Kas tur par prātu zaudēšanu. Ko tad šis lakstojas ap manu sievu, un es lai mierīgi noskatos?”

„Ne jau nu viņš ir lakstojies nekā. Ap mani nemaz nevar tā lakstoties. Es visu to izdomāju, lai tevi atkal atgūtu. Tu biji pret mani kļuvis pavisam vienaldzīgs. Caurām dienām un naktīm dauzījies apkārt un izturējies, kā kad manis nemaz nebūtu pasaulē. Tas bija bezgala smagi un es sāku tevi intrigēt ar Cauni.”

„Nu saki, vai sievietēm ir kaut drusku saprašanas! Ja es tagad būtu Cauni nošāvis, ko tad tu

teiktu? Droši vien mierīgi noskatītos kā vienu aprok, bet otru iebāž cietumā. Es vairs nezinu, kad tu runā patiesību un kad niekojies. Varbūt tagad tu tikai izlieto jaunus paņēmienus, lai apslēptu man patiesību?"

"Nē, es runāju pavisam nopietni un patiesi. Man ar Čauni nekad nekas nav bijis. Tā bija tikai cīņa pēc tevis, pret tavu vienaldzību. Tu atkal kļuvi uzmanīgs un mīļš pret mani. Vai tas nav ieguvums, par kuŗu varu priecāties? Bet vai es varēju iedomāties, ka tu bez kāda iemesla uzbruksi tam nelaimīgam jauneklim. Tu vienmēr biji apvaldīts un nosvērts."

"Katrai lietai savas robežas un tādas ir arī manai pacietībai. Vai tu atminies, kā izturējies, kad pie mums ciemojās avīžu ziņotāji? Tu man par spīti ataicināji Čauni un izturējies pret viņu tā, ka man no kauna vajadzēja vai zemē ielīst. Tu domā, ka tas bija labi darīts? Vispār tu manu darbu esi centusies apgrūtināt un postīt. Bet tagad tu pasaki, ka tā bijusi tikai spēlīte un esi pajokojusies. Nē, draugs, tā nejokojas!"

"Es nejokoju, bet cīnījos dēļ savas mīlas. Mēs sievietes lietojam visādus veidus cīņai par savām tiesībām. Apsoli man, ka tu Čauni vairs neaiztiksi un par notikušo dosi viņam gandarījumu."

"Ar vienu vārdu, lai es viņu nolūdzos! Labi izdomāts. Bet kas tad man dos gandarījumu?"

"Es došu un tādā veidā, kā neviens cits. Esmu māte un tu varēji gan būt tagad pret mani saudzīgāks."

"Vai tad tev pašai no tā nemaz nebūs prieka, ka uzskati to kā manu gandarījumu?"

„Protams, protams. Bet es tak riskēju ar savu dzīvību.“

„Vai mēs vīrieši neriskējam ar dzīvību? Daudz biežāk un patiesāk. Bet mēs nekad ar to nelielamies, neuzstādam kā sevišķu nopelnu.“

Acis ieplētusi Berta skatījās uz vīru un neticēja savām ausīm. Vai tiešām viņš tā varēja runāt? Kas viņam šodien bij noticis? Visu pēdējo laiku tak viņš pret sievu izturējās cilvēcīgi un mīli. Berta nezināja, ka Ceplis šodien bij piedzīvojis tik daudz nepatīkšanu un pārsteigumu, ka viņš citāds nemaz nespēja būt. Tādēļ Berta arī nesaprata sava vīra asumu un neiecietību.

Ceplis bija noguris un izmocījies. Viņam šķita, ka šodien to visi tikai tirda un uzbrūk kā sazvērējušies. Nebija miera laukā, nebija arī mājā. Kas vēl nebūs, kad Bertai nāks zināms viss tas, par ko Mucenieks stāstīja? Ak, kaut bijušo varētu padarīt par nebijušu! Kaut varētu vismaz tiem skauģiem mutēs aizbāzt. Tad varētu sākt jaunu, tīrāku un skaidrāku dzīvi. Nedarītu vairs to, kas līdz šim bij darīts. Turētos vienmēr kopā ar Bertu, tad arī gaitas būtu mierīgākas. Kāds labums no pārmērīgas plītēšanas un daudzīšanās pa prieka namiem? Ceplim šķita, ka viņš paliek labāks. Viņš paņēma Bertas roku un klusi glāstīja to.

IX

Fabrikants Miķelis Nagainis savai meitai Valentīnai rīkoja lepnas kāzas. Tā vēlējās ligavainis Edmunts Sausais un arī Valentīnai tas ļoti patika. Protams, viss tas dārgi maksāja un brīvas naudas bija maz. Patiesībā naudas nebija nemaz, tā kā par brīvu naudu pavisam nedrīkstēja runāt. Bet viņas arī tūliņ nevajadzēja, jo priekš kam tad ir krediti? Un tie uz dzeņamiem ļoti viegli dabūjami. Brūži un dedzinātavas strādā pilnā sparā, bet cilvēki vairs tā nedzēr un nešķiež naudu, kā Republikas pirmos gadus. Tad ļaudis vēl dzīvoja kara nemierā un jutās kā noietnēs, kādēļ visu nopelnīto upurēja viegli pieejamiem un asi kairinošiem priekiem. Dzīves nopietnībai un pastāvībai neviens neticēja. Visas šaubas un neticību labāk bij apslīcināt alkoholā. Tā nebija dzīve, bet spēle va banque. Tādēļ caurām naktīm aizsmakušas vīriešu un sieviešu balsis Rīgas restorānos ķērca vai spiedza dažādas dziesmas, starp kurām sevišķi iemīļotas bij: „Sola mani mīlēt, sola mani precēt, sola pie altāra aizvadīt” vai arī: „Aiziet jūriņā, aiziet tā Kunga plostis.” Bet jaunatne un studenti visvairāk dziedāja: „Es zārkā gulēdams, splauj griestos svilpodams”. Nopietna darba dzīve ikvienam šķita garlaicīga un nevajadzīga. Tādēļ arī par pašu valsti un valdību nekad nerunāja tik daudz, kā par

valdības ballēm un rautiem. Rautos aicinātie jutās kā augstākai kārtai piederīgi, kaut gan tos aicināja ne viņu pašu, bet tikai tā amata dēļ, kuŗu tie ieņēma un izlikās pildam, apmānot citus, bet visvairāk gan paši sevi. Neaicinātie apskauda aicinātos un klusībā saukāja par valsts mantas aprījējiem, kas nezinot sāta ne ēšanā, nedz dzeršanā. Tā bija tā sauktā cīņa ap valsts sili.

Tagad laiki kļuvuši citādi. Lats turas stabils, bet palicis ļoti grūti nopelnams. Pat visneticīgākam jāsāk ticēt, ka dzīve palikusi droša, bet reizē arī ļoti grūta. Vecie parādi jāmaksā, nodokļus piedzen, bet vieglā peļņa izgaisusi kā dūmi. Nekur vairs vieglāki nevar pakert lielāku kušķi naudas, jo viņas nekur nav. Tādēļ ļaudis kļuvuši taupīgāki un nesvaida vairs naudu restorānos. Arī brūveļiem dzīve paliek smagāka un jārūpējas, kur un kam pārdot dārgo dziru. Tādēļ viņi spiesti dot uz kredīta un mēnešiem, pat gadiem gaidīt samaksu. Bet bieži arī pazaudēt un nedabūt nekā. Šo apstākli izmantoja Nagainis un neskopojās Valentīnai kāzas rīkojot.

„Nem tikai visu, kas vajadzīgs, lai kāzas iznāk cienīgas. Gan jau pie pūra naudas norēķināsimies. Man pašam nav vaļas rīkoties, jāredz, kas notiek uzņēmumos,“ — Nagainis mēdza teikt, kad nākošais znots ar viņu gribēja aprunāties. Un protams, Sausais jau nebija divreiz skubināms. Viņš precēja vairākkārtēja miljonāra meitu ar miljoniem pūrā, tad to arī vajadzēja just visai Rīgai. Bet vispirmā kārtā tas jājūt Sausā kollēģiem, kas vienmēr mēdza teikt: „Sausais, tu tikai ar savām kāzām mūs neatstāj sausā!“ Kā cīņu biedrus varēja atstāt sausā? Tad jau viņi nemaz neticēs, ka Valentīnai nāk līdz miljoni.

Kāzām sagādāto dzērienu šķirnes taču bij jānogaršo un tādēļ Sausais ar draugiem jau labi sen pirms kāzām sāka veldzēt nākamās laulības laukus. Draugi Sauso slavēja un skubināja: „Parādi vecim, ka tu arī naudu pazīsti un proti dzīvot, tad pie pūra nodošanas nemēģinās atraut, bet vēl piesviedīs klāt pie solītā. Tādiem knauzeriem patīk plašas dabas. Tu taisni esi radīts par miljonāra znotu!” Un Edmuntam tiešām bija plaša daba. Viņš mīlēja katru jaunavu, sievu vai atraitni, kas priekšā pagadījās. Neviens Rīgā nevarēja saskaitīt viņa simpatijas, un protams Edmunts arī nē. Valentīna viņam patika tikai smagā pūra dēļ un pēc kāzām tas domāja turpināt savu parasto dzīvi. Protams, tagad vajadzēja drusku pieņemt, jo arī bagātām sievietēm patīk, ka cilvēks pasaulē dzīvo tikai viņu dēļ. Edmunts Valentīnai zvērēja mīlestību, bet ar draugiem kopā tukšoja uz viņas veselību kāzām sagādātās pudeles.

Kāzām noīrēja plašās Ģildes telpas, jo nevienā dzīvoklī visi lūgtie viesi nebij ietilpināmi. Lauriem un ziediem puškotās telpās varēs ērti ne tikai ēst un dzert, bet arī izdejoties pēc patikas. Laulāšana notika vecā Ģertrudes baznīcā un tādēļ tai dienā Sausā kāzām bij mobilizēti gandrīz vai visi Rīgas automobiļi. Kad tie no baznīcas pa Brīvības ielu devās uz Ģildi, tad tas nebij kāzu, bet kāda lieliska karnevāla korso brauciens. Taures kļiedza un dzina no ielas prom uz trotuāra ikvienu, kas būtu mēģinājis pārklūt uz otru pusi. Šķita, ka taures kautku: „No ceļa nost tu, mirstīgais, glābj savu dzīvību, jo te brauc latvju aristokrata kāzu brauciens!” Tādēļ ne tikai trotuāri bij ļaudīm kā mušām aplipuši, bet arī tramvaji apstājās un laida gaŗām naudas varenos. Valen-

tīna sēdēja savā automobilī baltā zīda kleitā, miršu vaiņagu galvā, bet smagu rožu nastu uz ceļiem. Vaigi viņai bij pietvīkuši, kaut gan laulības dzīve tai nesolīja vairs nekādus noslēpumus, kuŗus tā jau nezinātu. Edmunts viņai sēdēja blakus frakā un drusku bāls. Viņš mācītāja svinīgos laulības vārdus jau bij piemirsis un tagad pukojās, ka kāzu pirmā dienā vajadzēs atturēties no dzeršanas, kamēr draugi iemetīs un līgsmosies. Bet pirmā dienā atturēties viņš tomēr bij noņēmis, lai redzētu, ka visa kāzu gaita kārtīgi norit. Īstai iedzeršanai viņš sev atstāja otro un trešo dienu. Protams, gan ne Ģildē, bet jauniekārtotā dzīvoklī. Tur būs arī mierīgāki un omulīgāki, jo līdz ņems tikai pašus tuvākos draugus.

„Par ko tu, mīlais, domā, ka esi tāds bāls?”

„Nekā nedomāju, bet izjūtu mirkļa svinīgumu.”

„Jā, mācītājs tik skaisti runāja par mīlestību un laulības laimi, kuŗas tagad daudzi niecinot un tādēļ esot nelaimīgi.”

„Pareizi viņš runāja,” — piebalsoja Edmunts un minēja, cik ārzemju konjaka pudeles viņš īsti atstāja jaunajā dzīvoklī. Viņš nevarēja un nevarēja īsto skaitu atminēties. Bet lai paliek, gan jau redzēs, cik tur būs. Tomēr šīs domas nelaida Edmuntu vaļā un viņam vēl un vēl vajadzēja minēt. Brīvības bulvārī viņiem pretī brauca pirmais un vienīgais automobilis. Tas Edmuntu aizkāra un sakaitināja, ka viens tomēr iedrošinājies braukt pretī un tādi mazināt kāzu svinīgumu. Pretī braucošais automobilis bij sarkans kā ķieģelis un Edmunts viņu pazina: tas bija Cepla auto. Nevaldāma dusmu šalts iesitās Edmuntam deniņos un viņš būtu nezin ko izdarījis, ja tam blakus nesēdētu tikko pielaulāta sieva un ja viņam nesekotu visi

kāznieki. Tomēr Edmunts apņēmās Ceplim to at-
rieht pie pirmās izdevības.

„Tāds bezkauna būtu labi krietni nomizojams un
tad iebāzams aiz restēm.“ — Edmunta seja bija ļauni
saviehta. Valentīnai to ieraugot rokas pagura un
rozes izslīdēja no klēpja. Tādu viņa Edmuntu nekad
vēl nebija redzējusi. Kas viņam notika un kam viņš
draudēja? Šodien taču bija kāzas un vajadzēja
priecāties. Bet viņš domāja par kaušanos un kaut
kam draudēja ar cietumu.

„Mīļais, kam tu draudi?“ — Valentīna asaras val-
dot centās nokritušās rozes pacelt.

„Ceplim! Ko viņš izaicinoši brauc mums pretī?
Ceļam jābūt tīram,“ — Edmunts beidzot attapās, ka
jāpalīdz Valentīnai rozes savākt. — „Kur tu tik
daudz liksi? Tāpat līdz rītam novītīs. Viņas jau
ilgi neturas.“

„Tās manas kāzu rozes un tādēļ nekad nevītīs.
Mūžīgi ziedēs un smaršos.“

„Ja nekas nav mūžīgs, kur tad nu rozēm tā mū-
žība radās! Tikai sentimentāla jūsmošana.“

„Mācītājs teica, ka mīlestība esot mūžīga.“

„Tā nu gan!“ — Edmunts asi iesmējās, bet tūliņ
aprāvās — vēl taču pūrs nebija rokā. Jāsavaldas un
jāpaciešas. Edmunts saspieda Valentīnas roku un uz-
meta jaunai sievai smaidošu skatu. Valentīna kā at-
plauka un arī Edmuntam pašam kļuva labāki. Rauj
vēlns Cepli un noglabātos konjakus, šodien taču viņa
kāzu diena! Visi ir priecīgi un līgsmi, vai tad arī
viņš pats nevar priecāties? Ģildē iedzers vīnu un kādu
konjaku, gan tad būs labi.

Jaunsaulātie jau sen bij kāzu namā, kad vēl
ārā stāvēja automobiļu rinda un svieda laukā

aizvien jaunus kāzu viesus. Frakoti kungi un dzīļi dekoltētas, izblindušas dāmas mocījās laukā no automobiļu sprosta un kāpa augšā kāzu namā. Jaunavas baltas un vieglas kā cielaviņas izspurdza uz trotuāra un nozuda melni smagās durvīs, īsiem svārciņiem noplīvojot. Jaunieši un vispār vīrieši jau bij iesiluši, jo uz kāzām taču nevar nākt gluži tukšā dūšā.

Edmunta māte, vecā Sausene, no baznīcas tūlīn aiztipināja mājās. Viņa bija veļas mazgātāja no Matīsa ielas un ko tai bij darīt kungu kāzās, kur visi tādi vareni vien? Ne tai tādu drēbju, nedz smalkas uzvešanās. Edmuntiņam būtu jāsarkst. Un kuŗa māte tad grib savam dēlam sarūgtināt kāzu priekus? Ne nu vēl vecā Sausene, kuŗai tik mīļš dēls un bagāta vedekla. Valentīna jau arī esot vēlējusies, lai māte labāk nenākot. Ko vecs cilvēks darīšot starp jauniešiem? Gan izciemošoties vēlāk. Edmuntiņš jau atnesa mātei pudeli un uzkožamos smalku smalkos. Kā viņai vairāk vajadzēja? Lai tikai Edmuntiņam ir labi.

Tā domāja un sevi mierināja vecā Sausene, slaucīdama prieka asaras un brīnīdamās par lepnēm kāzniekiem, kas plūda no baznīcas laukā un sēdās mašīnās. Viņa stāvēja maliņā un pati neticēja, ka tās viņas dēla kāzas. Vai tiešām Edmunts tik laimīgs? Bet apkārt ļaudis sprieda, ka brūtgāns esot īsts plencis. Cik šim ilgi brūtes miljonu pietikšot? Mākot jau vareni laist. Ar sieviešiem arī pinoties bez gala. To dzirdot, Sausene vairs neizturēja un metās starpā:

„Kā jums, vecās žagatas, nav kauna manu dēlu tā apmelot. Pašas jūs pinaties ar vīriešiem.“

„Ko tā vecene grib?“

„Tantiņ, apsien ciešāki lakatiņu.“

„Ka tas tavs dēls, kāpēc tad neej kāzās? Droši vien brūte tevi atzina par prastu!“

„Ko nu jūs, viņa jau nav gluži pie pilna.“

„Pašas jūs neesat pie pilna! Tas ir un paliks mans dēls,“ — Sausene kļiedza, kad nevarēja vairs izturēt apsmiekla krusu. To pateikusi, viņa devās prom, lai nebūtu jādzird atbildes, no kurām nevarēja nekā laba sagaidīt. Kas svešiem cilvēkiem daļas, ka es neēju dēla kāzās? Negribu un tādēļ neēju. Man pašai mājā ir pudele un uzkožamie, vai tad es nevaru kāzot? Kam man vajadzīga tā drūzmēšanās starp jaunajiem? Viņiem dejas, prieki un amizieri, man salds šņabītis un gardāks kumosīņš. Ko man vecam krāķim vairāk vajaga? Iedzeršu un uzdancošu viena pati par dēla audzēšanu. Būs viņam labi, būs arī man savs labumiņš.

Tā priecināja sevi Sausene, bet dzīvoklītī ielīda pazagši, lai neviens neredzētu. Ļaudis jau ir skaudīgi un mēles tiem ļaunas, smies atkal, ka viņa nav kāzās aicināta. Skaudība, visiem skauž Edmuntiņa laime. Bet ļaunas domas tomēr mācās virsū: vai bij labi, ka man neatļāva kāzās iet? Tak jau manis pašas auklējums. Lai ātrāki atkratītos no šīm domām, Sausene steidzīgi sameklēja kāzu šņabi un ievilka krietnu malku. Varen labs! Tas uz Edmuntiņa laimi. Būtu jāievelk vēl viens. Tā. Tas uz jauno sievu un viņas pūru. Naudas netrūks, gan dzīvos labi. Nebūs vis jāstaipās ap veļas balli un jādāmā, ko vakarā graužīsi. Pēc piektā malka Sausene atmiņējās, ka vajadzētu uzkost. Viņai taču pašai bija arī sava kāzu maltīte. Ēdot un aizvien piedzerot pa šņabim, Sausene domāja, ka labi gan darījusi, dēlu vienmēr apmazgājot un spodrinot. Ja visu to vajadzētu

viņam darīt no virsnieka aldziņas, tad vis nevarētu tā iznesties. Un Edmuntiņš jau bij lepnis — visam aizvien vajadzēja mirdzēt un laistīties.

Tanī pašā laikā Edmunta Sausā un Valentīnas kāzās viss tiešām mirdzēja un laistījās. Kāzu vīns jau bija saskandināts un jaunsalaulātiem laimes novēlētas. Varēja sēsties pie bagātīgi klātiem galdiem un ieturēt pirmo kāzu maltīti. Galdu un sēdekļu pietika visiem, jo vietas iepriekš ar kartēm bij sadalītas. Turīgākie un amatos augstākie sēdēja tuvāk līgavai un līgavainim vai ieņēma pakavveidīgi klātā galda centru. Mazāk ievērojamie viesi sēdēja ap pakava galiem. Šampanieša pudeles kā pakavnaglas stāvēja rindā pa galda vidu. Galds pakaviski bij rīkos tādēļ, lai tas kā milzu zirga pakavs sargātu līgavas miljonārās bagātības. Frakotie kungi kā melnie strazdi lika pavasarīgi svilpot šampanietim, bet baltās dāmas ar ķiršu vai zemeņogu lūpām domīgi iegrima kristala bokālos kūsājošā šampanietī. Sākumā visi cītīgi ēda un nerunāja nemaz. Šķindēja tikai šķīvji un skanēja karotes. Kā piesarkušas ēnas lidoja sulaiņi ar tukšiem traukiem viegli un strauji, bet ar pilniem apdomīgi un lēni. Bet kad pirmais izsalkums bij apmierināts, tad mācītājs teica kāzu galda runu. Viņš turpināja, ko laulājot nebij paguvis un slavēja mājas svētību un turību, kas pamatojoties uz laulības dzīvi. Tai tad arī jātopot gaišai kā svecei un jāapgaismojot mājas dzīvē visi stūrīši, lai neieviestos ēna un tumsība. Tumsā notiekot visi ļaunie darbi un tādēļ laulības dzīvei vienmēr jāesot gaišai. Uz to mācītājs cēla savu glāzi un visi viņam labprāt piekrita. Tad nāca runas pakaļ runai, kurās slavēja jauno pāri un iepina arī vienu, otru nerātību. Pie

šim pēdējām jaunavas bikli nodūra galviņas, bet jauneklī skaļi ierēcās. Vecākie un precēti ļaudis tikai viszinoši pavīpsnāja un neteica nekā. Viņi pazina ne tikai laulības saldumus, bet arī mieles. Tos runu saldie vārdi nevarēja aizkustināt. Pa starpām skandināja tautas dziesmas, bet visvairāk gan modernizētās ziņģes, gaudulīgi smagas vai drastiski tukšas. Bet kad vienā pakava stūrī iesiluši jaunieši dziedāja:

„Vediet mani, kurp vezdami,
Pār tiltiņu nevediet,
Grabēs mans tukšais pūrs
Pār tiltiņu pārbraucot,“

tad pakava centrā izcēlās apmulsums un skaidri izpaudās nemiers ar šādu dziesmu. Bet dziedātāji neļāvās iebiedēties un braši izskanēja: „Pašā pūra dibenā, Drātēm pīta pātadziņa!“ To tautas dziesmas līgava solīja savai vīra mātei. Un tikai tad daudzī kāzu viesi atminējās vīra māti un velti viņu skatiem meklēja pie galda. Sausenes kāzās nebija. Viens, otrs virsnieks, kas Edmunta māti pazina, savādi pasmaidīja un pietvīka, bet tas arī bija viss, jo kas gan gribēja sev apēnot apkārt skanošos priekus?

Jaunieši cēlās no nogurdinoši ilgās maltītes un locēklus spirdzinot, sapārojās dejā, jo mūzika jau skanēja. Dejas virpulī un mūzikas skaņās varbūt aizmetās tie kautrie asniņi, kas vēlāk sazels par milas krūmiem un laulības kokiem. Tie tad braši slies savus zarus pretī visām vētrām un negaisiem. Pavisam vecie palika pie galda, jo kāju reimatismis šķita labāki ārstējams ar glāzīti, ne mūziku. Starp veciem sēdēja arī sievas tēvs Nagainis un viņam blakus Seskis. Pie glāzītes varēja apspriest tagadējos laikus

un brīnīties par jaunlaiku dīvainām mīņāšanās dejām. Kā uz mucas dibena sakāpuši dimžājas. Vai kāds vairs prot veco krusta deju, kur bij straujums un plašums? Uguns svila dzīslās un grūti bij norimties vien. Bet tagad mīņājas un baidās, ka tik kauli nesalūzt.

„Nagaiņa kungs, tādas kāzas meitai, tad ir vērts audzēt. Nu, Valentīna jau to ir arī pelnījusi,“ — glai-modamas trieca paēdušās un omulīgās kundzes. — „Tādas jau pat lielkungi saviem bērniem vairs nerīko.“

„Ko nu lielkungi, tie jau tagad pliki kā ūdens žurkas, pēdējo pancku pārdevuši.“

„Citi Vācijā grauzot mizas un lādot latviešus.“

„Nemācēja ar mums sadzīvot, būtu vēl kviešu maizi paēduši. Bet lai nu sajož ciešāk jostu.“

„Viņi jau nedomāja, ka mēs valsti dibināsim. Ja to būtu zinājuši, gan tad piemērotos. Bet kas šiem to teica!“

„Tā vis nerunā: dzird, ka baroni atkal nākšot atpakaļ un tad muižu dalītājiem labi neiešot. Tādēļ gudrākie neņem vis zemi, bet lūkā pēc iespējas vairāk ieraust.“

„Jā, visi gudrākie latvieši naudu glabā ārzemju bankās. Tur viņa ir droša, bet par mūsu bankām neko nevar zināt. Baroni paņems valsti un paņems arī bankas. Kam tad tu vairs sūdzēsies par savu sakrāto naudiņu? Lielkungi vienmēr pratuši latviešus apspiest!“

„Nav taču arī nekāda liela labuma no tās valsts. Visur likumi un likumi, un visus tie likumi aizsargā! Vairs pat nedrīkst kalponi vakarā uz bodi aizsūtīt, lai likumu nepārkāptu. Pat savā dzīvoklī nedrīksti

zāļu šņabi turēt. Krievu, vācu laikā dzēri, cik gribēji cauru nakti. Pat lielniekiem nebija tik daudz likumu. Un tad vēl saka, ka esot brīva un neatkarīga valsts! Kam tad ir tā brīvība?" — pukojās lielas viesnīcas īpašnieka Atvagas kundze. Tuklais žods no uztraukuma un dusmām viņai drebēja, bet vaigi bij sarkani un spīdēja. Varēja redzēt, ka viņa no likumu bardzības ja nu nav cietusi, tad vismaz aizkaitināta un dārgi tas viņai izmaksājis. — „Vienreiz pat aizsauc mani uz apgabaltiesu par liecinieku un iegrūž liecinieku istabā, kopā ar visādiem salašņām. Vai tā ir brīvība un vai tie ir likumi?"

„Tas nu tā, Atvagas kundze, bet ir jau gaišākas lietas ar. Vai tagad pie mums Rīgā daudz kas nav tāpat kā Parīzē? Dejas grīdas, atsevišķi kabineti, odieri, lūpu karmīns, viss no Parīzes un kā Parīzē. Vai tagad tepat kāzās nav smalka publika? Pilnīgi kā Parīzē, es jums saku!"

„Tiesa, latviešiem ir vērīgas galvas un viņi prot uzvesties. Ārzemieki saka, ka mums jau esot tādas manieres, ka nevarot no viņiem atšķirt."

„Kur nu, mīlā, latvieti atšķirsi no ārzemnieka, ja tas ir labi apgērbies un prot iznesties! Paskaties, vai jaunie nedejo kā kungu bērni? Visi taču pie labākiem un dārgākiem meistariem mācījušies. Ar labu galvu var visas jaunās dejas iemācīties."

„Un kā viņi prot dāmām rokas noskūpstīt — labāki par angļu lordiem! Es pati esmu Londonā bijusi un zinu."

Mūzika apklusā un jaunais pāris atkal atgriezās nedejojušo viesu starpā, kas pulciņos sametušies dzīvi pārrunāja daudz un dažādas lietas.

Dejas starpbrīžos kāzniekus cienāja ar kafiju un tortēm vai vēsiem atspirdzinošiem dzērieniem, pēc patikas. Dāmas daudz labprātāk gan iebaudīja ķiršu vai zemeņu saldējumu, jo tas ātrāk reagēja uz karstumu. Valentīna bij pietvikusi un viņas mirdzošās acis izstaroja savādu prieku. Vai tā bija laime jeb tikai sajūsma par jautro kāzu drūzmu, to neviens nevarēja pateikt un, protams, vismazāk jau pati līgava. Viss skanēja, smējās un virpuļoja. Kam te bija vaļs ieskatīties savā sirdī vai nodoties pārdomām? Raibais kāzu karuselis griezās pats no sevis un apreibināja visus. Kam ar straujā skaļuma skurbu vien nepietika, tas dzēra vīnus vai konjakus. Bagātās kāzās vajadzēja bagātīgi izpriecāties.

Arī Edmunts Sausais smaidīja vien, kaut skatā tam bij tēraudaini ass mirdzums. Viņš nebija apreibis, jo kāzu prieki tam tikai ārēji tinās apkārt kā daudzkrāsainas serpentina lentas. Iekšēji Sausais bij palicis mierīgs un skaidrs. Kā slīpēta metala atmirdzā viņš sevī uztvēra visu notiekošo. Par laimes vēlējumiem pateicās, bet glaimi viņam nepielīpa, kā dzelzij nepielīp vate. Viņš zināja, ka te nekam nevar ticēt: viss ir uzposts, uzpolsterēts un uzkrāsots. Zem katras frakas slēpās nelietis: viens gudrāks un slīpētāks, otrs rupjāks un neldzīgāks. Bet zīdos ievīstītās fejas bij katram pieejamas, kas tikai gribēja un prata. Valentīna starp viņām tomēr nebija pati sliktākā.

Tanī mirklī Sausam pienāca sulainis un stāstīja, ka ārā pie durvīm laužoties kāda sieviņa un sakot, ka viņa esot līgavaiņa māte. Izliekoties stipri iemetusi. Sausais uzreiz sastinga un ārkārtīgs naids to pārņēma pret visām šīm viesībām, kur nevarēja viņa

māte piedalīties. Vajadzēja to ievest un visiem par spīti nosēdināt goda vietā.

„Jā, tā ir mana māte. Bet ko viņa grib?” — Sausais nikni noprasīja sulainim.

„Tikt kāzās un redzēt savu dēlu.”

„To nevar. Dod viņai dažas pudeles labāko dzērienu un uzkožamos. Tad iesēdini taksītī, lai aizved uz māju.” — Sausais piecēlās un piegājis Valentīnai teica:

„Mana māte sūta tev vislabākos novēlējumus kāzās.”

„Kur viņa ir?” — Valentīna izbijusies pietvīka kābiete.

„Ārā aiz durvīm.”

„Sauksim taču iekšā, lai viņa ar papriecājas.”

„To vairs nevar. Ir jau par vēlu.”

„Ko tu izdarīji?”

„Aizsūtīju uz māju un teicu, ka līgavai sāks galva sāpēt viņu ieraugot.”

„Viss ir kārtībā, kungs,” — pienākušais sulainis vēstīja.

„Gādājiet, lai vienmēr te viss ir kārtībā,” — Sausais cieti noteica un pagrieza sulainim muguru, Valentīnai laipni piebilzdams: „Man nepatīk, kad sulaiņi paliek familjāri. Kārtībai vienmēr jābūt un par to nemaz nav sevišķi jāziņo. Es uzklāsu tikai ziņojumus par nekārtībām.”

Šoferis Sauseni pievedis mājai skubināja:

„Māmiņ, kāp nu laukā un ej pie miera. Nevar jau dēlu lepnās kāzās traucēt.”

„Lepnas kāzas, visi brīnās! Es pat ar mašīnu pirmoreiz mūžā dabūja izvizināties. Lai dēlam veselība. Dzeršu, bet ja pietrūks, iešu pakaļ. Tad tikai vizini

mani atkal mājā," — runāja Sausene no automobiļa izkāpjot un stiepjot sulaiņa iedoto saini.

No baznīcas pārnākusi Sausene ātri iztukšoja pu-
deli un pavisam apreiba. Viena pati viņa dejoja
Edmunta kāzu deju, kamēr pagura un nokrita. Pie-
celties vairs nevarēja. Tā viņa ilgi gulēja uz grīdas,
dziedāja un runāja, kamēr aizmiga. Miegā viņa re-
dzēja sapni, ka Edmuntu pie Sarkanām noliktavām
bij ielencis liels blēžu bars. Tie viņam piedāvāja vi-
sādus zelta niekus, lai Edmunts pērkot. Viņš arī rū-
pīgi tos apskatīja, bet Sausene redzēja, ka visi nieki
ir neīsti. Beidzot Edmunts izvēlējās zelta pulksteni
un atdeva blēžam par to visu savu naudu. Bet pulk-
stens bija misiņa un Sausene kļiedza, lai tak neļau-
jas sevi aplaupīties! Tomēr Edmunts naudu jau bij
atdevis un blēži visi aizbēguši. No žēlabām un du-
smām Sausene atmodās un ilgi nevarēja saprast, kur
viņa atrodās un kas ar to noticis. Vai tiešām tā būtu
pakritusi kaut kur pie Sarkanām noliktavām un pati
savām acīm redzējusi, kā apkrāpj Edmuntu? Pa-
mazām viņai noskaidrojās, ka tā ir savā istabā un
šodien dēlam kāzu diena. Varbūt tiešām viņam
smalko kungu vidū kautkas slikts gadījies? Ka tik
vēl neizjūk visas kāzas! Pavisam nobažījusies Sau-
sene leca augšā un tūliņ devās uz Ģildi. Jāiet dēlam
palīgā, jo nevar taču viņu vienu pamest nelaimē.

Tagad Sausene atkal bija mājā, kāzu namā neie-
tikusi un Edmuntu neredzējusi. Svešie sargi nelaida
iekšā. Dēlene varbūt neļāva arī Edmuntiņam iznākt
mātei pretī un pateikt, ka viss ir labi. Bagātniekiem
jau nekad sirds nav. Kā lai es eju ar savu lakatiņu
tur, kur visas cepurotas vien. Skopa jau nu gan lai-
kam nebūs, jo lika man iznest veselu mārsku ar kāzu

labumiem. Varēja jau nu gan mani ielaist priekšnamā, es tāpat pa durvju šķirbu būtu paskatījusies kā tur izskatās un iet. Bet lepnība neatļāva un aizdzina māti prom. Lai sapūst viss viņas gardumu mārsnis, es tam pirksta nepielikšu! Šausene tāpat ar visām drēbēm iekrita gultā un sāka bezgala raudāt. Aizvainotības pilnā sirds ļāva asarām vaļu. Tā laimīgā vīra māte raudāja ilgi, kamēr raudot aizmīga.

Ārā jau bij diena ataususi un rīta saule viegli zelta augstos Rīgas torņus. Tukšās ielās kūpēja putekļi, jo sētnieki slotām rokās aizmēza projām svētdienu, lai pirmdiena varētu būt nopietna un darbā netraucēta. Bet Ģildē mūzika skanēja vēl jautrāk un cauri viņai lauzās arī pavisam apskurkušas balsis. Vakar iesāktais prieks bija gan paguris, bet negribēja apstāties. Vēl vajadzēja aizgūtnēm tvert to, kas palicis nesatverts visu nakti. Dāmu zīdam augšup raujošais cēlums bij saņucis un nespēja vairs spārniski lidot. Kungu vakar tik staltās apkaklītes tagad bij sabrukušas, izmirkušas un neglītas. Vēl vakar tik koši baltās kakla saites šorīt izskatījās kā ielas putekļos apvārtītas. No sejām sviedri bij nokalojuši pūderi un šmiņķi, kādēļ tās izskatījās zaļganpelēkas un stripainas kā lietus lāšu sašvikotas apputējušas logu rūtis. Vienīgā laime, ka visi izskatījās tādi un viens pie otra skaistuma savīšanas pamazām pieraduši. Balsis visiem bij vakarīgi gurdas un vārdi nevarīgi, kā sasutušas koku lapas. Ikviens smaidīja vairs tikai aiz pieklājības, jo patiesībā gribējās labi izlamāties un nekrietni izrunāties. Sasviedrētā veļa lipa pie miesas un lika justies kā karstā pirtī, kur ieskrējis ar visu apgērbu.

Valentīna nevarīgi atspieda galvu uz Edmunta pleca un pacietīgi gaidīja, kad varēs doties pie miera. Daži pāri vēl dejoja, kaut gan vairums jauniešu sēdēja pulciņos ap izjauktā pakavgalda daļām un stiprināja pagurušos spēkus ar konjaku un citronu. Daudzi no vecākiem kāzu viesiem stūros uz saviem krēsliem snauda. Starp tiem bija arī sievas tēvs Nagainis. Citi bij galīgi sadzērušies un mēģināja viens otram kautko stāstīt. No tā, protams, nekas neiznāca, jo vienu pašu vārdu vajadzēja bezgala atkārtot. Bet pa to laiku neizteiktais aizmirsās un tādēļ izteikto vajadzēja vēl un vēl reiz atkārtot. Valentīna visu to redzēja un domāja — vai tas ir pārpalikums no manām kāzām? Viss saguris, savītis un nobružāts. Vakar iesākās skaisti un cildeni, bet vienā naktī viss saņucis un apputējis. Tikai Edmunts turējās cēli. Kaut ātrāki tikt ar viņu kopā vienatnē, kur citi vairs netraucēs.

Bet Sausais stāvēja un skatījās, ka arī viņam pašam būtu laiks sākt savas kāzas dzert. Valentīna varētu braukt tēvam līdz, bet viņš ar draugiem dotos uz jauniekārtoto dzīvokli. Pēdējo reiz jānodzer puīša bēdas. Bet ja Valentīna grib, viņa var nākt līdz un likties gulēt. Viņi jau dziļos pa ēdamistabu un Valentīnas pirmās nakts miegu nemaz netraucēs. Visi draugi ir sametušies, tikai Edmuntam vienam pašam vajadzēja gavēt. Nē, nu bija arī viņa reize.

Tiešām drīz viesi sāka izklist. Uz ielas iedūcās automobiļi un viens pakaļ otram bēga laukā no Vecrīgas šauruma, aiznesdami savos klēpjos gurdos un saburzītos kāzu viesus. Mūzika spēlēja atvadišanās maršu, kas skanēja pavisam priecīgi. Pamodās arī Nagainis un atvadījās no jaunā pāra. Tā, viņš do-

māja, tas nu ir padarīts. Tagad tik jālūko labi krietni izgulēties. Automobili kāpjot viņš nodomāja — meitai vīru esmu sagādājis, lai tikai nu māc pati sadzīvot, tad viss būs labi.

Jaunais pāris kopā ar Edmunta tuvākiem draugiem sasēda piecos automobiļos un kad visi jautri dziedādami devās uz iekārtoto dzīvokli, kur vajadzēja sākties atkal jauniem priekiem un nebeigties nekad.

A pkrāptais Puiķeles jaunsaimnieks un strādnieki, pašu spēkiem nevarēdami sadzīt pēdas aizvestiem ozolu bluķiem un nozudušajam koku tirgotājam Briedim, griezās pie kriminālpolicijas pēc palīdzības. Uz šī iesnieguma pamata laikrakstos parādījās īsa ziņa, ka kāds Rīgas koku tirgotājs laucniekam nokrāpis veselu ozolu birzi. Neviens tādai ziņai neticēja, bet uzskatīja to kā avīžnieku pārspīlētu joku. Tomēr kriminālpolicija neatlaidīgi dzina pēdas veiklajam blēdim, līdz atrada, ka tas ir Oskars Briedis un strādā akcijsabiedrībā „Ceplis“. Savus atklājumus kriminālpolicija neizpauda, kamēr Briedis nebij arestēts un atgādāts Rīgā. Tas viss notika tik klusu, ka akcijsabiedrības „Ceplis“ direktoram-rīkotājam nebij ne jausmas.

Kad Oskars Briedis bij atvests Rīgā un nolikts drošā vietā, tad kriminālpolicija vairs neklusēja, bet centās palepoties ar savu veiklību blēžu ķeršanā. Jau otrā dienā visās avīzēs bij lasāms, kā kriminālpolicija sadzinusi pēdas veiklajam ozolu meža krāpniekam Oskaram Briedim. Tas pēdējā laikā esot darbojies kā akcijsabiedrības „Ceplis“ uzticības vīrs un direktora-rīkotāja Cepla labā roka jaunceļamā grandiozā ķieģeļu cepla būvdarbu pārraudzībā. Avīzes pieņemtināja arī, ka Briedis esot bijis tuvs draugs jau drošībā novietotam krājaizdevu sabiedrības „Krauja“

izsaimniekotājam Jānim Ūdrim. Tādi vīri vienmēr viens otru atrodot un tad kopēji dzenot savus tumšos veikalus. Briedis arī savā pēdējā darba laukā esot daudzus apkrāpis. Sagaidāmi vēl jauni un gandrīz pavisam neticami atklājumi.

Visu to lasot Ceplis neticēja pats savām acīm. Tagad jau skaidri viņa uzņēmumu un viņu pašu pina kopā ar apcietināto Briedi. Tā taču bija ārkārtīga bezkaunība! Kas Briedis par uzticības vīru un labo roku, vienkārši siks, nenozīmīgs darba pārraugš. Nē, tas jāatsauc un rītu pat visos laikrakstos jāpaskaidro. Tā nevar atstāt! Bet ko tagad teiks „Cepla” valdes vīri un akcionāri? Neveiksme neveiksmes galā. Kam tagad vairs drīkst uzticēties? Dziļupietis jau toreiz pēc Ūdra arestēšanas uztraucās, kaut gan „Ceplim” ar to nebij nekā kopēja. Ko tad tagad viņš teiks? Ceplim kļuva pavisam nelabi. Vai tā var strādāt, ja negaidīti brūk virsū viena nepatīkšana lielāka par otru. Patiesībā vajadzētu aizliegt avīzēm sniegt uztraucošas ziņas par saimniecisko dzīvi. Tā mēs sagraujam visu, kas mums ir, un sējam neuzticību tur, kur tā nav vajadzīga. Vēl vairāk, — ne tikai nav vajadzīga, bet ir pat kaitīga. Tagad pat drīzumā Latvijas bankas padomē būs jāizšķir garantiju jautājums „Cepla” tratām, ar kurām jāmāksā jaunās pienākušās mašīnas. Viss bij tik labi ievadīts un garantijas tikpat kā jau rokā. Trūka tikai padomes formēlā lēmuma. Bet kāds tagad būs šis lēmums? Vai Dziļupietis, Leimanis un Zariņš vairs uzņemsies aizstāvēt garantiju nepieciešamību un drošību? Stipri jāšaubās, jo visiem rēgosies Oskars Briedis un Puiķeles jaunsaimniekam noblēdītais ozolu mežs.

Ceplis ar nepacietību gaidīja, ka piezvanīs Dzilupietis vai kāds cits un izteiks viņam neapmierinātību. Bet tas nenotika, kaut gan Ceplis pie katra tālruna zvana nodrebēja. Līdz pašam darba beigām neviens šinī jautājumā nepiezvanīja un tā nebij laba zīme. Katrā ziņā viņi visi bij lasījuši un uztraukušies ne mazāk par Cepli pašu. Droši vien viņi sapulcēsies bez Cepla un spriedīs par šo nepatīkamo lietu.

Ka Ceplis savās aizdomās nebij maldījies, to pierādīja pēcpusdienas laikraksti, jo sniedza akcijsabiedrības valdes pārējo locekļu, deputāta Cīruļa un fabrikanta Zuša paskaidrojumus, ka arestētais krāpnieks Briedis neesot „Cepla“ valdes uzticības vīrs. Ja direktoram-rīkotājam Ceplim ar to bijuši kādi sakari, tad valdei tas neesot zināms un viņa arī par to neatbildot. Katrā ziņā Briedis esot bijis nenozīmīgs darbinieks bez sevišķām pilnvarām. Tā jau nu bija vairāk kā bezkaunība! Ievieto laikrakstos paskaidrojumus bez Cepla ziņas un ceļ vēl aizdomas pret viņu. Tos cienījamos valdes locekļus vajadzēs savaldīt. Cīrulis uzņēmumā nekādus kapitālus nav ieguldījis, bet valdē ievēlēts tikai sava deputātiskā iespaida dēļ, lai būtu vieglāki pieejami krediti un lai valsts iestādēs vienmēr varētu viņu priekšgalā izvirzīt. Tagad viņš iedrošināsies uzstāties pret galveno kapitālu ieguldītāju Cepli un celt aizdomas pret to! Nē, deputāta kungs, par šitādu mutes palaišanu mēs tev algu nemaksājam. Mūsu uzņēmums nav Saīmas kuluāri, kur tu vari izrunāties pēc patikas. Par naudu mācītājs vislielāko grēcinieku raīda uz debesīm un pliku svētuli nogruž elles mocībās. Vai tad mūsu nauda nespēs Cīruļa dziesmu aplklusināt!

Arī Mārtiņam Zutim nevajadzēja tik skaļi plā-

tities. Viņa finieņu fabrika ar visām koku kastēm būtu sagāzusies, ja sievas brālis to ar saviem naumiem nestutētu. Bet gan jau bruks un aizraus arī sievas brāļa namus līdz. Cik ilgi Zuti noturēsi virs ūdens, ja viņš ir meistars uz bankrotiem! Arī „Ceplī“ viņš skaidras naudas nemaz nav iemaksājis, bet tikai iekīlājis sievas brāļa žirētus vekseļus. Laidīsim tos apgrozībā, jo nu jau diezgan būs nogulējušies. Tad redzēsim kā būs ar samaksāšanu! Nevajaga muti palaist, ja pats neesi drošībā. Ceplim acīs iemirdzējās ļauns spožums. Viņš naudas skapī sameklēja Zuša vekseļus un ielika savā portfeli. Rītu laidīsim viņus darbā, tad varbūt Zutis paliks laipnāks un klusāks. Ja nespēs samaksāt, protestēsim bez žēlastības. Tad redzēs, kādas man ir bijušas darīšanas ar Briedi. Tā jau ir nekaunība, no pašu vidus celt uzņēmumam neslavu, nemaz neaprunājoties ar viņa vadītāju. Tik viegli tie kungi ar mani galā netiks.

No kabineta iznākot Ceplis redzēja, ka visi biroja darbinieki vēl cītīgi strādā. Viņam uzreiz kaut kas ienāca prātā un tas griezās pie Caunes:

„Laižat visus mājā, gan jau rītu atkal sarausim. Tagad nākat man līdz un pa ceļam kaut ko pārrunāsim.“

Kamēr darbinieki novāca visas lietas, Ceplis Cauni gaidot pirmo reiz tā ciešāki apskatīja mašīnrakstītāju Ziles Austru. Nekas, nīpra meitene. Tādas slaidas kājas un vijīgs augums. Interesanti būtu zināt vai viņai kāds pielūdzējs arī ir, ko tā glāsta? Tādas meitenes spēj būt reti mīlas. Būtu drusku jāpamēģina.

Uz ielas Ceplis paņēma Cauni zem rokas un neveda vis uz mājas pusi, bet prom pa Vecrīgas šau-

rajām ieliņām. Gabaliņu viņi gāja klusēdami, bet pie Klosterpagraba Ceplis apstājās un sacīja:

„Uz ielas mēs nekā neizrunāsim. Iekodīsim pagrabā pusdienas un tad būs laika arī pārrunām.“

Caune gan bij nodomājis pusdienas ēst kopā ar Mildu, bet direktoram jau nedrīkstēja atteikt. Ceplis samulsušo Cauni iebīdīja pagrabā, kur bija krēslaini un vēsi. Viņi apsēdās nomaļākā stūrī un pie pusdienām pasūtīja arī konjaku.

„Ko jūs domājat par Briedi un visām viņa blēdībām?“ — Ceplis kā valodas meklēdams iesāka.

„Ko nu es varu domāt. Bet tīrs cilvēks viņš nebija.“

„Par tīrību nerunāsim. Cik nu mēs kuņķis tīrs esam, tas cits jautājums. Bet man gan nebij ne jausmas, ka viņš varētu tāds blēdis būt.“

„Nu, no blēžiem jau reti kad to var manīt. Tie vienmēr izliekas godīgi.“

„Tad, pēc jūsu domām, lai nebūtu blēdis, vajaga izlikties negodīgam? Pareizi, es arī tā vienmēr daru. Tikai pie jums gan to nevar manīt.“

„Visi jau nav tādi meistari uz izlikšanas, kā...“ — Caune aprāvās un samulsa no savas pārdrošības.

„Kā es, jūs gribējāt teikt. Tas pareizi. Bez izlikšanās tirdzniecībā un rūpniecībā uz priekšu nevar tikt. Ko jūs sakat, ja mēs rītu nodotu Zuša vekselus iekasēt?“

„Viņš taču ir mūsu valdes loceklis!“

„Taisni tādēļ, jo arī valdes locekļi nevar muti palaist, kā to šodien dara Cīrulis ar Zuti, un celt uzņēmumam neslavu. Es viņus saliekšu gredzenā, lai jūt, ka nejokoju. Jūs varbūt brīnāties, kādēļ visu to stāstu? Lieta tāda, ka man gribas vienreiz ar jums

no sirds izrunāties. Pats nezinu kādēļ iesāku ar to, ko jums nemaz nevajadzēja zināt. Man gribas ar jums mierīgi izrunāties par manu sievu."

"Kas jums ko runāt par jūsu kundzi!" — Caune pavisam izbijies iesaucās.

"Nebīstaties, es nekaušos un nebūšu tik traks kā toreiz. Jā, par to arī mēs vēl neesam izrunājušies. Sakat, vai jūs man varat to piedot? Es zinu, ka tas bij nekrietni. Vīriešiem sievietes dēļ nav vērts kauties. Bet es tak savu sievu mīlu un tādēļ man bij ļoti sāpīgi par jūsu sakariem. Tiesa, es jau pats ar neesmu eņģelis un man patīk jaunas meitenes, bet vai tad sievai arī vajaga gūstīt zēnus? Ko jūs sakat, vai tā Zīles Austrā nav jauka meitene? Veln, kas par augumu! Nekad nebiju ieskatījies, bet šodien kā uzmetu acis. tā tūliņ redzēju. Būtu drusku jāpamēģina... Tikai vai atkal jūs nebūsat priekšā? Jūsu gados jau visi jaunieši uz tādām lietām ir meistari. Bez tam Zīle ir jūsu apakšniece un nedrīkst ne iepīkstēties pretī. Sakat skaidri, ja jums tur kas ir, tad es nemaz nemaisīšos pa kājām. Man gluži tāds bāds nav, ka jārauj draugam nost. Nīpru meiteņu jau nav trūkums. Dzīvosim katrs par sevi un viens otra guberņā nejauksimies. Tādēļ arī ar manu sievu jums visu niekošanos vajadzēs izbeigt."

"Cepla kungs, man ar jūsu kundzi nekad nekas nav bijis!" — Caune pavisam sasarcis iesaucās. Viņš bailēs drebēja, ka tik direktors nenokļūst konjaka varā un nesāk atkal lietot revolveru. Vai tiešām Cepelis viņam visu mūžu būs kā uzglūnošs lietuvēns?

"Nevajaga liegties! Pie glāzītes mēs varam no sirds izrunāties. Kas tur rokām taustāmu patiesību vairs ko slēpt? Es jau to zinu un esmu samierinā-

jies. Bet man patiktu, ka arī jūs ar savu muti to apstiprinātu. Man vispār patīk, ka cilvēki atzīstas viens otram. Tas nozīmē, ka viņi nožēlo savus nedarbus un ir apņēmušies laboties. Laboties taču mums visiem vajaga!”

„Protams, ka vajaga, jo mēs neviens neesam pilnīgs.”

„Pilnīgi mēs arī nekad nekļūsim. Lai paliek pilnība, tai pasaulē nav nekādas vērtības. Mums jācenšas pēc varas un turības, jo nabags valdnieks ir smieklīgs. Vispār godīgi cilvēki pasaulē ir nožēlojami. Bet sakat, no kā jūs gribat laboties, ja neesat ar manu sievu nekā sagrēkojuši? Laboties var tikai no grēkiem.”

„Vai tad vienīgi ar jūsu kundzi var sagrēkot?”

„Tad jūs tomēr laulības pārkāpējs esat? Nemsim vērā. Bet vai jūs arī zināt, ka tas nav ļābi? Pirms cilvēks nav precējies, viņš nedrīkst kļūt par laulības pārkāpēju. Vai jūs to saprotat? Precētiem turpretī viss ir atļauts. Jo precēts cilvēks ir nonācis tanī dzīves posmā, kur nav vairs nekādas steigas. Paliek tikai dziņa pēc klusiem neatļautiem grēciņiem. Ha, ha! Iedzēsim, citādi jau mēs pašu Sōkratu pārspēsīm.”

„Bet kāpēc tad vajaga precēties, ja laulības dzīve nav īsta?”

„Tā ir atkal pavisam cita lieta. Neviens vēl uz šo jautājumu nav pārlicinoši atbildējis un laikam arī neatbildēs. Bet apprecēties cenšas visi. Man pašam ir jau otrā sieva, bet viņa nav ne par matu labāka par pirmo. Sakat, kādēļ man vajadzēja šķirties no Zēlmas, ja jau otrā dienā visādus niekus zvērēju Bertai?”

„To nu es nezinu.“

„To jūs arī nekad nezināsat, tāpat kā es pats nezinu. Bet jūs tomēr savā laikā apprecēsaties, jo visi taču tā dara.“

„Es precēšos vienīgi aiz mīlestības un varbūt jau drīz.“

„Nu, redzat nu! Bet kas tad ir tā dievinātā un visu ideālizētā mīlestība? Es domāju, ka nopietnam un godīgam cilvēkam vajadzētu kaunēties par to runāt. Mīlestība ir tas pats, kas vekseļu viltošana.“

„Tad jau visus mīlētājus vajadzētu bāzt cietumā.“

„Viņi arī nokļūst laulības karcerī. Tur tad, draugs, vairs nav nekāda jūsmošana un sapņošana. Velc tad savas ragaviņas, kuņģā sieva katru gadu ieliek pa bērnam. Tu pats paliec vecāks, bet vezums smagāks. Sakat, vai tad nav prieks pašaut sāņus un drusku pagrēkot? Tas gandrīz tad ir palicis vienīgais prieks. Tikai Dieva dēļ par tādām lietām nerunājat godīgā ģimenes cilvēku sabiedrībā. Tur mums jābūt svinīgiem un jāaizstāv svētie laulības pamati. Mums smagi jānopūšas un sirdīgi jānosoda katrs pieķertais laulības pārkāpējs.“

„Kāpēc tāda liekulība?“

„Kas par liekulību! Ja neviena prātīga lieta pasaulē nav domāta muļķiem, tad laulības pārkāpšana jau nu pavisam nē. Muļķiem jāglabā šķīstās laulības svētā liesma.“

„Es jūs, direktora kungs, nemaz vairs nesaprotu. Man galva sāk griezties apkārt!“

„Lai viņa griežas, jo tur nekā nav ko saprast. Cilvēkam laulībā jādzīvo tā kā pagadās. Gadās būt uzticīgam, nu esi uzticīgs un mierini sevi, ka esi kā priesteris šinī tikumiski pakļīdušā laikā. Bet ja pa-

gadās krist grēkā, tad nebīsties, jo katru grēku var ar labiem darbiem izpirkt. Kā grēks, tā labi darbi cilvēkam nemaz nav jāmeklē, tie paši uzmeklē cilvēku. Spēj tik visu to kārtīgi veikt, kas katru dienu mācas virsū. Dzīve taču ir kā ceplis, kuŗā cilvēku iemet kā mālu piku, bet izņem laukā skaistu izdegušu ķieģeli. Vai tad nav vērts cepli sakurināt labi karstu? Uzcelsim cepli un dedzināsim ķieģeļus uz velna paraušanu!”

„Pareizi, bet kas tagad uzraudzīs būvdarbus, kamēr Briedis sēd cietumā?”

„Brauksim mēs abi, kaut vai rītu pat.”

„Es gan nebroukšu, jo man tur nav ko darīt. No būvēm es nekā nejēdzu,” — Caune aizbildinājās, kaut gan atteikšanās iemesli bija pavisam citi, kuŗu dēļ jau arī tepat viņš visu laiku drebēja. Ceplis ieskurbis varēja sākt atkal trakot.

„Es jau arī nejēdzu, ne no būvēm, nedz no ķieģeļu taisīšanas. Bet gan jau meistars ar strādniekiem visu to uzceļ un veiks pilnīgi bez mūsu jēgas. Pasaulē notiek daudz tādu lietu, no kuŗām mēs nekā nejēdzam. Vai tādēļ turēt muti vaļā un brīnīties? It nebūt nē. Mums vienmēr jākustas kā ūdens zālei, ja gribam kaut ko panākt. Dzīve taču ir kustēšanās un cīņa.”

Pēc šādiem Cepla prātojumiem un otras pudeles konjaka Caune jūta, ka Klosterpagrabs ne tikai kustas, bet arī griežas. Tomēr viņi abi vēl daudz dzēra un ilgi prātoja par visādām lietām. Tādu savu direktoru Caune vēl nekad nebija redzējis.

Kad viņi abi beidzot iznāca uz ielas, bij jau vēla nakts. Ceplis kaut ko murmināja pie sevis, no kuŗa Caune nekā nesadzirdēja un arī nesaprata. Skaidrs

bija tikai tas, ka abi viņi ir dūšīgi sametuši un ka pasaulē nav nemaz tik slikti dzīvot. Kopā turoties un ģeņģerējot pa ielām, viņi izskatījās kā divas nemierīgas ēnas, kuŗas veikli pirksti untumaini rotā uz sienas. Visādi izcilpojušies abi gājēji beidzot kādā ielu krustā atrada taksometri. Ceplis bij tā piekusis, ka neparko nebij dabūjams vēl tālāk iet kājām. Caune palīdzēja viņam ielīst automobilī, bet pats gribēja iet kājām uz māju. Ceplis tomēr neatlaidās un pieprasīja, lai arī Caune kāpj iekšā. Viņš draugu nekad nemēdzot atstāt kājām un ja jau abi kopā sākuši, tad arī kopā vajagot beigt. Tomēr Ceplis šoferim nelika vis braukt uz māju, bet uz „Atraitņu klubu“.

„Tur mēs pavisam jautri pavadīsim dažu labu stundiņu. Vēl jau miegs nenāk un mājā braukšanai par agru,“ — Ceplis piemetināja, klusinādams Caunes iebildumus.

„Atraitņu klubs“ atradās pašā Jaunrīgas centrā, vienā no dzīvākām ielām. Divstāvu namiņa priekšā gaiši dega lielas elektriskas spuldzes un stāvēja gara automobiļu un vaţoņu rinda. Iekšā skanēja mūzika un ieskurbušu viesu klaigas. Katram arodam un politiskai partijai tagad bija savs klubs. Kādēļ tāds nevarēja būt arī atraitnēm un atraitņiem, kur paglābties no drūmo nakšu vientulības? Bet patiesībā „Atraitņu klubā“ varēja sastapt visus, tikai pašus atraitņus gan nē, ja nerēķināja to, ka visi cilvēki ir zināmā mērā atraitņi. Tāpat tas bija arī citos klubos, kur nosaukumā apzīmētā aroda vai politikas pārstāvji visretāk iegriezās. Tie arī patiesībā nebija domāti klubi, bet aizmaskotas žūpnīcas, kur apdzirdītiem nakstsstaiguliem izpumpēt pēdējo naudu vai arī pa-

ņemt vekseli, ja naudas jau būtu aprūcis. Ierīkoti viņi visi bij tā, ka pārraudzība varēja iekļūt tikai caur trim, četriem sprostiem, un tad slēpjamais arī jau bija noslēpts. Ja viesi sēdēja ap galdiem un nelēja dzērienus vienā liešanā, tad pēkšņi atskanēja briesmu zvans. Lai nekristu sodā vai nezaudētu tikko nopirkto dzērienu, tad ikviens centās dažos mirkļos ieliet rīklē visu krājumu. Kam pudele bija par daudz pilna, tam piepalīdzēja sulainis, steigā aiznesot, lai vēlāk, kad briesmas būs gaŗām, atdotu stipri patukšotu. Šo briesmu zvanu pa nakti lietoja reizes piecas, sešas un tādā kārtā uzturēja dzērājus modrus, bet dzeršanu aizgūtnisku. Patiesām briesmām šis zvans bij jālieto ļoti reti. Tādēļ arī biežāki klubu apmeklētāji šim zvanam neticēja, bet jokoja, ka saimnieks mudinot uz dzeršanu un uzbrūkot viesu makiem. Jā, tā bija savāda, zvanus skandinoša klubu saimnieku kases cīņa ar dzeŗošu viesu makiem.

Ceplis Cauni ievēda nelielā zālē, kur uz skatuves spēlēja trīs vīru orķestris: kāda padrukna un nokrāsota sieviete bungoja klavieres, bāls, izstīdzējs jauneklis čīgāja vijoli, bet bungas daudzija plikgalvis, kam vaigi bij izlukuši un acis aizpampušas. Ap galdiņiem kūkoja dzērāji, bet viņiem pa vidu kā spilgtas papīrpuķes čaukstēja tā sauktās laika kavētājas. Viņu pienākums bij gādāt, lai visi vairāk tērē, skaļi smieties par piedzērušo jokiem un atļaut tiem visādas vaļības ne tikai vārdos, bet arī darbos. Par to viņām saimnieks atļāva no dzērājiem izkaulēt dažus latus vaŗonim vai kāda neliela steidzama parāda samaksai. Protams, ēdušas un dzērušas viņas bij uz viesu rēķina, izvēlēdamās aizvien nevis to gārdāko, bet gan dārgāko.

Ienācēji vēl nebij pie galda nosēdušies, kad tos jau ielēna vairākas laika kavētājas, lūgdamās, lai izmaksā vakariņas. Cepli viņas visas sveicināja un sauca vārdā, kas norādīja, ka viņš starp atraitnēm labi ieredzēts. Caune kaunīgi smaidīja un nezināja, ko atbildēt pienācējai, kas tam pārgalvīgi apķērās ap kaklu. Ceplis atsēdās mīkstajā krēslā un vienu bezbēdīgu atraitni iesēdināja sev klēpī, to dedzīgi skūpstīdams. Atraitne arī nepretojās šādai Cepla dedzībai, bet tikai teica, ka esot ļoti izsalkusi un lai pasūtīt tūliņ vakariņas. Ceplis vēl nebija ne attapies, kad galdā jau atradās pudele atšķaidīta kontrabandas konjaka, savītuši augļi un apputējuši saldumi. Sulainis tikai smaidīja un piezīmēja, ka viņš jau direktora kunga marku zinot. Tūliņ nāca arī vakariņas visi, kaut gan ne Caune, nedz Ceplis tās nepasūtīja, jo abi bij Klosterpagrabā krietni paēduši. Caune konjaku vairs nevarēja dzert un pasūtīja sev zelteri. Atraitnes viņu pazoboja un dzēra konjaku alus glāzēm. Kāda no dāmām atkal apskāva Cauni un skūpstīja. Viņš lēni raisījās vaļā, jo atminēja Mildu un domāja, ka jābūt pret to uzticīgam. Bet apskāvēja kā ērce iezīdās viņa lūpās un neatlaidās. Caune skaidri tagad jūta, ka cilvēkam ne tikai laulībā, bet arī mīlestībā jārikojas tā kā pagadās. Ja gadās būt uzticīgam, tad ir uzticīgs, bet ja pagadās krist grēkā, tad arī nav ko izsamist. Apslēpts grēks nemaz nav grēks.

Otru dienu darbā Caunem šausmīgi sāpēja galva. Šķita, ka Ceplis šoreiz tam uzbrucis ar daudz briesmī-

gākiem ieročiem kā revolverš. Kāds visu nakti bij cītīgi strādājis un piedzinis Caunem pilnu galvu ar naglām. Tās tagad plosīja smadzenes, jo Caune nemaz nebija gulējis. Kā negribot viņš pāris reizes uzlūkoja Zīles Austru un atzina, ka Čepļim ir taisnība. Tiešām viņai bija apbrīnojams augums. Kā Caune to agrāk nebij ievērojis? Vai vīrietis tikai tad atrod sievietes bravurības, kad kāds cits tās ir jau atklājis? Jā, ir vīrieši, kas paši nekā nespēj redzēt, bet tikai pareizi novērtē citu atrastās pērles. Tie laikam ir tādi maksšķernieki, kam pašiem zivis neķeras, bet kas, lai nepalīktu gluži bešā, mīl slepeni iztukšot citu piemaksšķerētās ķeseles. Tie nav īsti zivju zagļi, kas rīkojas mantkārīgos nolūkos, bet vienkārši cilvēki, kuŗiem bail no svaiguma. Viņiem patīk iestāvējušās lietas, kur citi jau pieskārušies un nodzenājuši dabas pirmību. Vai tiešām es arī tāds būtu, kā izbījies Caune nodomāja. Tomēr uz Austru viņam gribējās laiku pa laikam paskatīties.

Milda droši vien būs atkal dūsmīga, ka vakar izjukusi satikšanās. Ak, tas ir šausmīgi, kad sievietes satikšanos sāk uzskatīt kā pienākumu. Tas nokauj īstu mīlestību. Bet Čepļis vakar teica, ka mīlestība esot savā ziņā vekseļu viltošana. Tur laikam ir daļa taisnības, jo visus mīlas solījumus mēs nekad nevaram pildīt. Caunem tā prātojot birojā ienāca Čepļis un palūdza viņu pie sevis kabinetā.

„Sakat, kur mēs vakar pēc Klosterpagraha bijām? Es nekā vairs neatminu,“ — Čepļis Caunem kabinetā jautāja un ar balss noskaņu lika nojaust, ka tagad runā direktors ar grāmatvedi.

„Mēs bijām „Atraitņu klubā“.

„Vai mēs reizē aizgājām prom?“

„Nē, jūs ar vienu dāmu kaut kur nozudāt. Es nevarēju sagaidīt un aizgāju, jo domāju, ka jūs esat arī jau aizgājis.“

„Tas viss nieki,“ — Ceplim nepatika, ka Caune atminas dzērums nedarbus. — „Tas nekas. Bet es šorīt jau biju kriminālpolicijā. Velna būšana!“

„Kas par nelaimi?“

„Man pazudis portfelis ar visiem Zuša vekseliem un dažiem citiem svarīgiem dokumentiem. Kāds runcis būs pievācis. Tas pavisam nepatīkami.“

„Nē, portfelis ar visiem dokumentiem ir pie manis. Es promejot viņu paņēmu līdz.“

„Nu ko tad jūs visu laiku ne vārda nesakat? Klusē kā akmens! Nesat tūliņ šurp. Tā nevajaga otram sagādāt tik daudz nepatīkšanu un uztraukumu. Tūliņ nesat šurp!“ — Ceplis dusmojās un šķita nemaz nepriecājamies par atradumu.

Portfelī viss izrādījās pilnīgā kārtībā un nekas nebija nozudis. Ceplis tūliņ piezvanīja kriminālpolicijai un atsaucā savu ziņojumu, jo pazaudētie vekseļi atradušies.

„Tagad viss ir labi, Zutim nav izdevies izlocīties! Es viņu pamācīšu, lai meklē naudu.“

Tanī mirklī atskanēja tālrunis un Dziļupietis ziņoja, ka banka „Cepla“ tratām vajadzīgās garantijas piešķīrusi. Par Briedi viņš neieminējās ne vārda. Arī tā labi.

„Caunes kungs, vēl ir viena liela nelaime: es nakti nemaz nebiju mājās. Iekritu un paliku pa nakti. Tagad sieva spārdīs ugunis! Gatavais posts ar tiem sieviešiem. Es mukšu uz pilsētu, lai nevajadzētu šeit birojā ar viņu izskaidroties. Ja sieva atnāk, tad sakat, ka esmu aizgājis darīšanās un tik drīz atpakaļ!

nebūšu. Lai viņa labāk iet mājās, tur daudz vieglāk visas ģimenes lietas nokārtot. Bet jūs ņemat šos Zuša vekselus un aiznesat uz banku iekasēšanai."

"Varbūt ar tiem, direktora kungs, tomēr nevajadzētu steigties? Ka neiznāk nepatīkšanas, jo Zuša kungam tas būs pilnīgi negaidīti. Arī tādas summas viņam nebūs pie rokas."

"Kas man daļas, iesāksim to, kam sen jau vajadzēja sākties! Vekselus protestēsim un Zuti izūtrupēsim. Ja nepietiks, ķersimies pie slavenā sievas brāļa. Izrakstītie vekseli vienmēr jāmaksā. Nav mana darīšana, ka Zutim naudas trūkst. Man jāizstāv akcijsabiedrības intereses un jānodrošina viņas prasības. Varbūt Zutis bankrotē un no kā tad mēs prasīsim savu naudu? Akcijas viņš jau ir saņēmis. Lai nepalaiž muti, bet pa priekšu aprunājas ar mani, tad viss būs labi."

"Varbūt tomēr mēs viņu iepriekš uzaicinātu vekselus nokārtot?"

"Kas par niekiem! Banka jau viņu uzaicinās nokārtot. Mums pašiem būs liela un gaļa izskaidrošanās un piņķerēšanās ar pagarināšanu. Teiksim, ka vajadzēja naudas neatliekamiem maksājumiem un tādēļ bijām spiesti vekselus diskontēt. Un tagad vairāk ne vārda par to lietu! Izdarat visu tā, kā jums liku." — Ceplis aizgāja, atstādams Caunem vekseļu žūksni rokā. Neko darīt, direktora pavēles jāpilda. Bet labi nebūs ar tiem vekseliem. Zutis tik viegli nepadosies un sacels visus pārējos kājās. Var iznākt vēl, ka Ceplim jākrīt un jāatstāj direktora vieta. Arī man tad vairs nebūs te dzīvošana. Bet ko lai dara? Caune nopūtās un sāka vekselus sagatavot iesniegšanai bankā.

Nākot no bankas Caune domāja, ka birojā būs Cepla kundze un viņam tai vajadzēs stāstīt nepatiesību. Ak šie laulāto kari, viņi pat ielaužas veikalu dzīvē un traucē mierīgu darbu. Kas grāmatvedim daļas gar direktora nakts dēkām un viņa kundzes kontroli? Jā, bet tomēr tā nav, liek man uzstādīt ne tikai firmas, bet arī direktora laulības bilanci. Apslēp nu vienas nakts iztrūkumu, kuŗu kundze neparko negrib pieciest!

Caunem par lielu brīnumu birojā nesēdēja vis Berta, bet Oskars Briedis. Grāmatvedis negribēja lāgā savām acīm ticēt, jo Briedim taču vajadzēja būt cietumā. Vai tiešām tādi brīnumi varēja būt, ka cilvēks reizē bija cietumā un brīvībā? Briedis manīja Caunes apjukumu un tādēļ uzvaroši smaidīdams nāca viņam pretī.

„Nebrīnaties, es pats tas esmu. Likumīgu darbu neviens par nelikumīgu nevar pataisīt. Tagad es ietupināšu pašus ziņojuma iesniedzējus. Laikā nesamaksāts parāds vēl nav krāpšana. Likumīgā valstī visiem pilsoņiem jābūt rīcības brīvībai.“ — Briedis runāja dedzīgi un skaļi, nemaz nekautrēdamies, jo viņš sajūtās kā cietējs, kam nodarīta pārestība. Lai tagad visi dzird, kādas lietas pie mums notiek. — „Es saku skaidri: tā ilgi nevar iet, ja visur priekšgalā sēd skauģi un nemākuļi! Nacionāli domājošu cilvēku viņi bāž cietumā un izblamē pa laikrakstiem uz kautkādu lauku vecu ziņojuma pamata. Tādai nebūšanai vienreiz jādara gals!“

„Kā jūs tikāt vaļā?“

„Nu, paldies Dievam, ka visi vēl nav vienlīdz stulbi! Izmeklēšanas tiesnesis pēc nopratināšanas pateica: jūsu lietā nav nozieguma sastāva un at-

laida. Bet kas man tagad atlīdzinās nodarītos zaudējumus un pārestību? Savā laikā visiem izsniedza valsts aizdevumus, bet man ne. Nevarot visu no valsts vien prasīt, lai parādot pašdarbību. Tagad, kad es sāku pats darboties, atkal nav labi. Ķeŗ bez pamata cieti un grūŗ cietumā. Kas viss pa to laiku nebūs noticis pie būvdarbiem! Visas iestādes rīkojas kā bez galvas."

"Ceŗļa kungs jau arī bija ļoti uztraukts par jūsu apcietināšanu."

"Es domāju gan! Par tādu lietu katram prātīgam cilvēkam jāuztraucas."

Briedis vēl ilgi vaimanāja par savām likstām un izkratīja Caunem visu, kas bija uz sirds sakrāŗies. Dabūjīs zināt, ka Ceŗlis tik ātri nebūs atpakaļ, Briedis aizgāja uz pilsētu, jo gribējās būt starp ļaudīm un visiem izsūdzēt savu sirdi. Viņš taŗu tagad bija savā ziņā dienas varonis. Lepni paceltu galvu Briedis gāja gaŗām katram kārtībniekam, irōniski pasmīnedams. Tā viņš izteica savu nicināšanu valsts varai, kas to bij tīk ļoti apvainojusi.

Pēc dažām dienām notika akcijsabiedrības „Ceŗlis” valdes sēde. Ceŗlis ziņoja par paveiktiem darbiem un arī par to, ka pirmā partija ķieŗeļu jau ceŗli. Vispār uzņēmuma stāvoklis bij ļoti spoŗš un nākotnes izredzes vēl spoŗākas. Cīŗulis sēdē bij ļoti nevalīgs, jo tam jāsteidzoties uz kādu komisijas sēdi Saeimā. Tādēļ viņš arī sevišķi neklausījās Ceŗļa ziņojumā, bet visu laiku šķirstīja komisijā apsprieŗamo likumprojektu. Tā patiesībā Cīŗulis isturējās

visu to daudzo uzņēmumu valdes sēdēs, kuŗās tam bij jāpiedalās. Viņu nekad neinteresēja uzņēmumu darbība, bet tikai tā alga, kuŗu tam mēneša beigās vajadzēja saņemt. Sēžu protokolus viņš parakstīja nelasījis un nepainteresējies, kas tur sarakstīts. Cīruli vairāk interesēja politika, bet dažādo uzņēmumu valdēs tas ļāvās ievēlēties tikai peļņas nolūkos. Viņš laiku pa laikam aizgāja uz kādu valsts iestādi aizstāvēt uzņēmuma intereses. Tas tad bija viss, ko viņš uzņēmumu labā darīja un neviens arī no viņa vairāk neprasīja. Ikviens uzņēmums Cīruli uzskatīja kā reprezentācijas deputātu, no kuŗa vajadzīgs tikai iespaids valsts un naudas iestādēs. Cīrulis to arī ļoti labi saprata un zināja, ka viņa labklācība ir atkarīga vienīgi no deputāta mandāta. Tādēļ vajadzēja darīt visu, lai nākošās vēlēšanās neaizbērtu viņa labklājības avotu. Deputāta mandāts bija jāpaturā par visu varī.

Zutis turpretī šinī sēdē bij ļoti kašķīgi noskaņots. Viņš asi kritizēja Ceplā darbību, atrazdamš tanī bezgala daudz trūkumu. Pilnīgi nevajadzīga un pat uzņēmumam kaitīga esot bijusi Brieža pieņemšana darbā. Darbinieku izvēlē vajagot vairāk uzmanīties, bet nevis ņemt pirmo garāmgājēju. Visi Zuša kašķīgie iebildumi Cepli ārkārtīgi kaitināja. Tomēr viņš atbildēja mierīgi, jo zināja, ka galveno triecienu Zutim dos citā vietā. Tas tad arī būs tik pamatīgs, ka Zutis nevarēs ilgi atkopties. Lai jau tagad izpriečājas. Tā arī valdes sēdē nekas lietišķs netika izlemts un Ceplis tālāk varēja rīkoties pēc saviem ieskatiem.

Trešā dienā pēc akcijsabiedrības valdes sēdes Zutis saņēma bankas paziņojumu par vekselu termiņu

un nomaksu. Tas viņam bija vairāk kā zemes trīce, jo finieru fabrikas stāvoklis patreiz bija ļoti grūts. Bez apdomāšanās Zutis devās uz Latvijas banku pie Dziļupietis un izsūdzēja tam visas savas bēdas. Dziļupietis uzmanīgi noklausījās līdzakcionāra bēdu stāstā un diezgan vienaldzīgi solījās palīdzēt cīņā pret Cepli, kā arī novērst vekseļu protestu. Zutis apmierināts aizgāja un neturēja nemaz par vajadzīgu pie Cepla iegriezties. Gan jau Dziļupietis viņu izmācīs. Tad tas mālu minējs sapratīs, ka man tik viegli nevar ķerties klāt. Šoreiz viņa vara ir par niecīgu. Nākošā akcionāru sapulcē izsviedīsim viņu no valdes.

Bet tikko Zutis aizgāja, Dziļupietis pasauca kādu bankas ierēdni un uzdeva tam savākt visas ziņas par Zuša kreditiem.

„Šis kungs laikam būs stipri pārkreditēts. Taisīsim galu un likvidēsim atlikušo.“

Pēc tam Dziļupietis piezvanīja Ceplim un uzslavēja enerģisko rīcību Zuša vekseļu piedzīšanas lietā. Tam drīz būšot bankrots.

„Mēs arī viņam uzteiksim visus kreditus. Protais, tikai nogaidīsim, kamēr jūs piedzīsat. Jo kad mēs sāksim rīkoties, tad jūs vairs klāt netiksāt. Tādēļ nekavējat ne stundu. Cik viņam liela summa ir? Nu redzat nu, tas jaunam pasākumam būtu smags trieciens. Mūsu banka arī laikam visu nedabūs. Bet mēs jau varam pieciest. Nepiedzīto norakstīsim zaudējumos.“

Tā Dziļupietis jūta, ka viņš aizstāvējis ne tikai savas akcijsabiedrības intereses, bet arī par bankas varbūtējiem zaudējumiem bijis nomodā. Viņa amats prasīja modrību visās lietās.

Nepagāja ne nedēļa, kad Zuša vekseli tiešām tika protestēti Tūlīņ pēc protesta un tiesas sprieduma Ceplis Zuša fabrikā aprakstīja neizstrādāto koka materiālu un gatavos finierus un koka kastes. Zutis gan cerēja uz Dzilupieša iejaukšanos un tādēļ sevišķi neuztraucās. Vekselu protestu katrā laikā varēja anulēt, ja tikai Dzilupietis to lietu ņems savās rokās. Tā tas jau vairākkārt bij noticis. Bet šoreiz Zutis savās cerībās vilās: Dzilupietis mierīgi nogaidīja, kamēr Ceplis visu vekselu summu bij iekasējis, un tad uzreiz uzteica visus bankas kreditus. Tikai tagad Zutis saprata, ka viņa uzņēmums tiek neglābjami pazudināts. Dzilupietis bij ieinteresēts „Cepla” operācijās un peļņā. Vai tad viņš varēja pieļaut zaudējumu tur, kur tie vēl bij novēršami? Draudzībai nav vietas tur, kur jāglābj savu veikalu intereses. Tā drīz vien aplusa finieru un koka kastu fabrika un Mārtiņš Zutis bij bankrotējis fabrikants. Visu Zuša mantību izpārdeva, bet ka tad vēl nepietika — apķīlāja sievas brāļa mantu un namus. Tas bija bankrots, kas stipri sakustināja visu tirdzniecisko Rīgu. Daudzi koku tirgotāji vaimanāja un plēsa matus, jo viņi Zuti ar materiālu bij plaši kreditējuši. Arī privātās bankas cieta prāvus zaudējumus, jo Latvijas banka savas summas iekasēja vispirms. Fabrikas strādniekiem gāja grūti ar nostrādātās algas dabūšanu. Tā pavairojās Rīgas bezdarbnieku skaits, jo jaunu darbu atrast nebij viegli.

Zutis no visa bija tā satriekts, ka abi ar sievu no Rīgas nozuda. Ko viņam te vairs bij darīt? Sabiedrībā rādīties bij neveikli, jo visi un visur runāja par viņa bankrotu. Cepli minēja ar gandarījumu kā enerģisku un noteiktu rūpnieku, kas uzņēmuma intereses

stāda augstāk par visu. Bez tam Zutis aizbēga arī tādēļ, ka jutās Cepļa uzvarēts. Pavisam neveikli bij sastapties ar sievas brāli, jo tas viņu bij glābis agrākos bankrotos. Tagad viņš Zutim vairs nevarēja līdzēt, jo parādu bij tik daudz, ka tie apris visu sievas brāļa mantu un vēl nepietiks. Tādēļ Zutis kā vienīgo izeju atzina uz laiku pazust no Rīgas, kamēr visi negaisi pārskrien. Vēlāk varēs atgriezties un atkal mēģināt kautko iesākt. Tagad te nebija ko darīt.

Kādu vakaru Zutis kopā ar sievu ar Berlīnes vilcieni atstāja Rīgu. Viņi abi brauca uz dienvidiem, uz Itāliju, lai tur saulē un svešumā aizmirstu visus dzimtenes trokšņus. Zuša kundze vienmēr bij sapņojusi par Itāliju, par Venecijas kanāliem un gondolēm. Tagad šis sapnis solījās piepildīties un prieks par to viņai mazināja skumjas par brāļa mantas izputināšanu. Arī Zutis nejutās sevišķi satriekts, jo viņam ārzemēs bankās glabājās noguldījumi, kurus tas teicās taupām rupjai maizei. Tagad nu šis rupjās maizes laiks bij pienācis un Zutis noguldījumus pārbaudot atzina, ka naudas pietiks dažam labam gadam mierīgai dzīvei ārzemēs. Šo Zuša noslēpumu nezināja pat sieva un uz ārzemēm viņa posās tikai uz neilgu laiku, kamēr pietiks līdzekļu, kas vīram bij kibatā skaidrā naudā. Tādēļ sievu sevišķi pārsteidza Zuša vārds, kurus tas teica vilcienam gar Torņkalnu skrejot.

„Tagad saki Rīgai ardievas uz ilgāku laiku.“

„Nuja, uz mēnešiem diviem, trim.“

„Uz gadiem diviem, trim, tad būs pareizi. Ko mēs te darīsim tik ātri atpakaļ?“

„Bet no kā tad mēs ārzemēs dzīvosim?“

„Iztiksim no gaisa un mīlestības. Vai tad fabrikants arī vienreiz nevar bezrūpīgs būt?“

„Bet taču ne bankrotējis, kam pārvaldnieks nesūta naudu klāt.“

„Es domāju, ka taisni bankrotējis var būt vēl bezrūpīgāks, jo viņam ārzemēs nav jāmeklē saviem ražojumiem tirgus. Un vēl sevišķi, ja pārvaldnieks ir pārrūpējies par fabrikanta ceļojumu jau labi sen pirms bankrota,“ — Zutis smējās un viņa smieklī bezrūpīgi sitās pret starptautiskā guļāmvagona otrās klases sienām.

„Vai tev ir kādi ietaupījumi un noguldījumi ārzemēs?“

„Katram cilvēkam var pienākt nedienas. Tādēļ ikviens šampanieti dzerot lai atlicina ne tikai zeltērim, bet arī paģiru šņabim.“

„Tad tu manu brāli esi diezgan nekaunīgi apkrāpis,“ — Zuša kundze sacirtās un jūta, ka viņi braucot uz ārzemēm netaisnību nodara brālim, kuņģam visa manta izputināta.

„Arī mani ietaupījumi tava brāļa mantu neglābtu. Bez tam viņš jau pats nav to visu sakrājis, bet mantojis no tēva. Vai viņa tēvs nebija arī tavs tēvs?“

„Bet mana pūra nauda jau sen ir nodzīvota.“

„Kāpēc tēvs tev deva tik maz, bet brālim atstāja visu? Izlīdzinošai taisnībai vienreiz jānāk. Lai brālis arī mācās maizi pelnīt. Viegli ir turību mantot no tēva un tad ar to lepoties. Ikviens cilvēks par savu drīkst saukt tikai to, ko viņš patiešām pats ieguvis. Turīgu latviešu bērni dzīvei ir pilnīgi nederīgi, jo viņi lepojas un plēguro ar vecāku mantu, nepacietīgi gaidīdami tēva nāvi.“

„Par manu brāli to neviens nedrīkst teikt. Viņš nav ne dzērājs, nedz pļēgurs.“

„Bet lepnis viņš ir līdz neiespējamībai. Ar ko viņš lepojas? Pats visu mūžu nekā nav nopelnījis, bet tikai tērējis tēva sakrāto. Varbūt pēc visiem šiem notikumiem arī viņš iemācīsies strādāt.“

„Bet ko tad tu esi izdarījis? Brālim vienmēr vajadzējis tevi stutēt.“

„Mana nelaime ir tavs pūrs un arī tas, ka no tava brāļa vienmēr varēja cerēt atbalstu. Ja tas nebūtu, es strādātu pavisam citādi un iznākums arī būtu citāds. Smaga aizmugure cilvēku dara vieglprātīgu un gļēvu. Ja tavs brālis man pašā sākumā būtu atteicis palīdzību, tad es tagad nebrauktu vis uz ārzemēm kā bankrotējis, bet gan kā viens no turīgākiem Latvijas fabrikantiem.“

„Tad mans brālis palīdzēdams tevi samaitājis? Smieklīgi!“

„Nemaz nav smieklīgi. Tuvumā esoša un viegli pieejama bagātība vienmēr samaitā cilvēkus. Patiešām es agrāk nebiju tik vieglprātīgs kā tagad.“

Sieva vairs Zutim neatbildēja, bet posās gulēt, lai netraucēti varētu domāt par Venēciju, burvīgiem kanāliem un peldošām gondolēm. Nebija jau nemaz tik slikti, ka vīrs kādu mazumiņu ietaupījis dzīvei ārzemēs. Arī Zutis likās gulēt, jo pēdējās dienas Rīgā bij bijušas ne tikai smagas, bet pat nemierīgas. Tagad vilcienā varēs labi izgulēties. Tā vilciens viņus mierīgi gulošus pa nakti aizrāva prom pasaulē.

Ceplis visu laiku jutās kā spārnots. Viņš bija Zuti ne tikai uzvarējis, bet galīgi izputinājis. Akcij-

sabiedrība no Zuša bankrota nekā necieta, bet gan dabūja brīvu naudu, kas visu laiku bij gulējusi vekselos. Tagad Zutis arī akcionāru sapulcē būs pilnīgi nekaitīgs. Vēl tikai jāpirmā Cīrulis un tad viss būs labi. Tad opozīcija būs likvidēta uz ilgāku laiku. Bet no Cīruļa jau nebija ko lauzt: viņš pēc Zuša neveiksmēm bij kļuvis pavisam maziņš un Cepļa darbību nemaz netraucēja. Bez tam priekšā stāvošās Saiemas vēlēšanas Cīrulim nedeva miera un viņam nebija vaļas pat ne uz vienu „Cepļa“ valdes sēdi atnākt. Arī savai algai tas vairs nenāca pakal, bet pa tāļruni palūdza Cauni, lai pienes mājās.

Cīrulim draudēja izcelties pavisam lielas nepatīšanas ar kādu sāls maltuvi, kurai tas bij izgādājis lielākus valsts kreditus. Maltuve sākumā strādāja labi un visiem uzņēmuma dalībniekiem atmeta krietnu peļņu. Smuki nopelnīja arī Cīrulis. To redzot, radās uzņēmīgi cilvēki, kas dibināja sāls dzirnavas pa visu Latviju. Drīz Latvijā bija piemalts tik daudz smalkās sāls, ka visu Rīgas jūras līci no Kolkas raga līdz Aināžiem varēja aizbērt pārvēršot par Nāves jūru, kur reņģes jau būtu sāļas bez sāļšanas. Protams, visi Latvijas iedzīvotāji sālija ko kuņģis mēdams, tomēr samalto sāli nevarēja patērēt. Sākās krīze, kuņģis uz kādu laiku novērsa izšķērdīgie valsts aizdevumi. Ar Cīruļa gādību prāvu valsts aizdevumu dabūja arī pati pirmā sāls maltuve Latvijā, kuņģis priekšgalā stāvēja deputāts Cīrulis. Ar valsts kredītu palīdzību nu sākās sāls maltuvju cīņa uz dzīvību un nāvi. Atkal mala sāli dienu un nakti, rēķinot ka daudz ir nopelnīts, ja izdotos samalto sāli pārdot. Bet pircēji neradās, jo visas tirgotavas un noliktavas bij sāls maisiem pārpildītas. Vienīgi grēku plūdi va-

rēja ātri iznīcināt pārmērīgos sāls krājumus, jo iedzīvotājiem, ja tie arī ēstu vienīgi sāli un ja tā viņiem bezgala garšotu, tomēr paietu ne tikai gadi, bet gadu desmitas, kamēr krājumi būtu iztukšoti. Tādēļ notika, ka sāls dzirnavas krīzes neizturēja un visas gandrīz vienā laikā bankrotēja. Valsts zaudēja savus aizdevumus, jo iekārtām maltuvju iekārtām bij vērtība tikai tad, kad viņas varēja laist darbā. Tā kā tas nebija iespējams, tad meklēja vainīgos, kas valstij šos zaudējumus nodarījuši. Protams, tādus arī sameklēja un starp atrastiem bij deputāts Cīrulis. Viņus piekāra pie lielā zvana un saudzīgi apzīmēja par valsts kases tukšotājiem. Ka šī pati kase bij rīkojusies ačgarni, kreditējot pārmērīgi daudz sālsdzirnavu, tas nevienam, protams, neienāca prātā.

Visvairāk no šīs sasmalcinātās sāls plūdiem cieta Cīrulis, jo vēlēšanu priekšvakarā viņa nevainojamā deputāta slava bij ieskrāmbāta un mandāts nākotnē apdraudēts. Tomēr valsts aizdevumus neviens nedomāja atmaksāt un Cīruļa uzņēmuma līdzdalībnieki tikai pasmējās par naīvo deputātu, kas grib atmaksāt tādu naudu, kuŗu neviens nevar piedzīt. Uzņēmumam bankrotējot svarā krīt tikai tādas vērtības, kuŗas var apķīlāt un pārvērst naudā. Godam, kaut tas arī būtu Saeimas deputāta gods, bankrota gadījumos nebij nekādas vērtības. To varēja izlietot un diezgan vērtīgi nocenot tikai sākumā, kad uzņēmums nodibinājās un kad tam bij vajadzīga laba reputācija un uzticība kredīta lietās. Tā naudas izsaimniekotāji un bankrota īstie vaininieki visu novēla uz Cīruli, jo tas bij stāvējis uzņēmuma priekšgalā un saņēmis krietnu algu, kaut gan nekā nebij darījis un par maltuves darbību neinteresējās.

No visa tā iebiedēts Cīrulis apzinīgi atrāvās no darbības akcijsabiedrībā „Ceplis“, jo ko varēja zināt, kas tur beidzot iznāk. Viņš būtu izstājies arī no valdes, ja nebūtu žēl krietni prāvās mēnešalgas, kas taisni vēlēšanu cīņā bij nepieciešama. Tādēļ labāki lai darbojas Ceplis viens pats, bet Cīrulis saņems tikai savu algu. Pēc vēlēšanām, kad iekļūs Saeimā, varēs pavisam atmest ar roku veikaliem un nodoties vienīgi politikai. Mēģinās tikt par ministri un tad jau ar būs diezgan prāvi ienākumi. Ar tiem veikalniekiem jau nepatīkšanas vien iznāk, jo viņi uz deputātu skatās kā uz tādu, kuŗa reputācija nav jāsaudz, bet tikai pēc iespējas ienesīgāki, kaut arī nekrietni, jāizmanto. Nē, līdz vēlēšanām lai vēl iet, bet turpmāk to nevar pieļaut. Tam visam jādara gals. Tādus labus nodomus Cīrulis loloja sevī nākotnei, bet tagad zobus sakodis norija visas nepatīkšanas, ko tam sagādāja sāls maltuves sabrukums.

Berta Ceplis savās mātes cerībās bija pavisam saīgusi. Augas dienas un naktis viņai vajadzēja pavadīt vientulībā. Vīrs šķita bezgala darbiem apkrāviem un vienmēr ļoti nevaļīgs. Bez tam bieži viņš pārnāca piedzēries un mocīja to, nemaz nerēķinādami ar viņas stāvokli. Ja tā mēģināja pretoties, tad vīrs rupji izlamājās un draudēja iet pie citām sievietēm, kas būšot luncanākas un kairākas. Berta teicās darīt to pašu, bet Ceplis tikai paņirgājās, jo ik vienai sievietei vajagot taču drusku arī pievilcības. Nemaz jau neesot tādi bada gadi. Katrs vīrietis varot ņemt sev divas, trīs sievas un tad vēl sievietes palikšot pāri. Tāda vīra izturēšanās Bertu sāpināja, bet viņa sakoda zobus un cieta. Jo ko gan citu tai bij darīt?

Kaut gan sāpīgas, tomēr klusākas un mierīgākas bij tās naktis, kad Ceplis nemaz nepārnāca mājās. Sākumā Berta uztraucās un pārmeta vīram, bet tagad viņa vairs to nespēja. Bij pardaudz izmocijusies un piekususi. Lai notiek kas notikdams, Berta domās tikai par savu bērnu.

Bet Cepli šāda Bertas klusēšana kaitināja vēl vairāk nekā pārmetumi. Viņš tanī redzēja spītību un itkā nicināšanu pret sevi. Tādēļ tas bieži sievu tīši ķircināja, lai tā zaudētu pacietību un sāktu runāt. Tas viņam gandrīz aizvien arī izdevās, jo Bertas ap-

ņemšanās nebij tik stingra un nervi tik stipri, lai tā mierīgi paciestu vīra zaimus. Viņa pretojās vārdiem cik spēja, bet kad tas nelīdzēja, tad laida asarām vaļu. Ja Berta par daudz raudāja, tad Ceplis vai nu viņu mierināja, vai biežāki gan aizgāja no mājas un nepārnāca atkal visu nakti.

Šai savādai Cepla cietsirdībai bija savs pamats. Tīri nemanot un rotaļīgi viņam iesākās sakari ar mašīnrakstītāju Austru Zīli. Kā iekrita acīs, tā nedeva vairs miera, kamēr nebij iekārta. Bet tas nebija nemaz tik viegli, jo starpā atkal bij iejaukts Caune. Ceplis bieži vienatnē nodusmojās, ka viņam gadījies tāds grāmatvedis, kas visur maisās pa kājām. Vajadzētu viņu tā pamatīgi saņemt un pārmācīt vienreiz par visām reizēm. Tas droši vien līdzētu un tad būtu miers. Tādēļ Ceplis brīžos, kad domāja par Austru, bij ļauns un neiecietīgs pret Cauni. Bet Caune šoreiz atkal nebija vainīgs un cieta bez pamata. Tiesa, viņš reizu pa reizei bij uzmetis Austrai iekārojošu skatu, bet arī vairāk nekā. Savu Mildu Caune tomēr mīlēja un negribēja kļūt tai neuzticīgs. Austru iemīlēt viņš nevarētu, jo tā bija par daudz viltīga. Tādēļ nebija vērts arī ļauties mirkļa kairinājumam.

Cepla aizdomām un īgnumam bija cits pamats. Kādu dienu Ceplis Austru no biroja aicināja sev līdz itkā darišanās, bet ievēda restorānā paēst pusdienas un šo to pārrunāt. Viņi iegāja atsevišķā kabinetā, kur varētu netraucēti izrunāties. Pie otrās pudeles viņa viņi jau tik tālu bija izrunājušies, ka direktors-rikotājs savai mašīnrakstītājai skūpstīja roku. Austrā bija sprigana un jautra kā vāvere. Bet kad Ceplis iesīlis un sakairināts mēģināja Austru noskūp-

stīt uz lūpām, tad jaunava izlocījās kā līdaka un ne-
lāvās.

„Vai tad jums kāds jau ir, kam glabāt skūpstu
prieku?” — Ceplis aizvainots zobgalīgi iejautājās.

„Protams, ka ir! Vai tad es lai vecmeitās pa-
lieku?” — Austra šķelmīgi smējās Cepla pietviku-
šajā sejā.

„Un jūs viņu mīlat ar?”

„Protams, ka mīlu. Mēs sievietes visu darām aiz
mīlestības,” — Austras skatā bij tik daudz kairino-
šas viltības, ka Ceplim vai elpa aizrāvās.

„Tad droši vien precēsaties, ja jau tik ļoti mīlat?”

„Protams, ka precēsimies.”

„Tad jau tas laikam būs mūsu pašu Caune.”

„Kāpēc Caune?” — Austra izbrīnījusies iesaucās.

„Tas jau ir tāds sadedzis uz precēšanas. Daudz
taču tādu mulķu šinīs laikos nav.”

„Caune nemaz nav mulķis, bet ļoti patīkams un
mīļš cilvēks. Tas labi, ka viņš precas.”

„Sievietēm tādi patīk. Tad jau viņš pats būs,” —
Ceplis smīnēja kā aptaukojies satīrs.

„Un ja nu ar tas būtu Caune, tad kas par to?” —
Austra rotaļīgi iesmējās, jo viņu aizvien bij kaitinā-
jusi jaunā grāmatveža vienaldzība. Caune ar to vien-
mēr bij sarunājies kā ar kādu veceni, kuŗai pat pa-
smaidīt nedrīkst. Nu varēja atriebties.

„Es jau tūliņ domāju, ka tas ir Caune. Mūžīgi
viņš maisās pa kājām. Vienreiz vajadzēs ņemt un
labi krietni pārmācīt.”

„Tikai tāpēc, ka iedomājaties to par manu līga-
vaini? Tas nav smuki, Cepla kungs. Ja jūs pārmā-
cīsat viņu, tad sāpināsat arī mani. Mūsu draudzība
izjuks jau pašā sākumā.” — Austras skatā bij tik

kaira viltība, ka Ceplis no uztraukuma elsāja vien. Šo iekāroto augli negribējās palaist nenogaršotu. Austras spilgti karminētās lūpas šķita kā gatavas ķiršas, kas ar steigu plūcamas. Ceplis atkal centās pieglausties Austrai un čukstēja:

„Nebīstaties, es Caunem nekā nedarīšu. Došu pat pūru jums līdz, tikai neesat cietsirdīga.“

„To nu nē! Es gribu piederēt tikai vienam.“

„Pēc kāzām jūs domāsat citādi, jo sieva nekad vairs nedomā kā jaunava.“

„Es būšu izņēmums,“ — Austra smējās tā, ka Ceplis skaidri juta cerības augam.

Tānī dienā Austra darbā vairs neatgriezās, jo sarunas ar direktoru ieilga līdz vēlai naktij.

Turpmāk darbā Austra kļuva izlaidīga un pret Cauni izturējās zobgalīgi. Lūpas tagad viņa krāsoja vēl spilgtāki un ar saviem smaršūdeņiem izšķērdīgi piesātināja visu biroju. Gandrīz ikdienu ieradās jaunā kleitā un korpēm valkāja tik augstus papēžus, ka kājas pēda tikai ar pašiem pirkstu galiem pieskārās zemei. Darbā Austra nāca ar lielu novēlošanu un vienmēr šķita neizgulējusies esam. Viņas darbs tagad bija tik nolaidīgs, ka vienmēr pacietīgais Caune vairs neizturēja un solījās par visu ziņot direktoram Ceplim. Bet Austra viņam atcirta tik bramanīgi, ka Caune pats nobijās. Tas vairs nebija joks, jo viņa jutās daudz lielāka par grāmatvedi.

„Caunīt, nepalaižat muti! Tikai manis dēļ direktors jūs te cieš, citādi jau sen skraidītu pa Rīgu darbu meklējami. Ar mani nemulļojaties!“

Austras noteiktība atstāja uz Cauni tādu iespaidu, ka viņš nevarēja ilgi atjēgties. Ko tas viss varēja nozīmēt? Vai Ceplis tiešām būtu runājis ar mašīnrakstītāju un solījis viņu atlaist? Bet viņš taču ar manu darbu vienmēr bija apmierināts, kaut gan pēdējā laikā sajūtams savāds ļaunums un neiecietība. Vai es kādu viņa rīkojumu nebūtu pareizi izpildījis? Un Caune veltīgi izpūlējās kaut ko tādu atminēt.

Tomēr Austras nicināšanai vairs nebij robežu. Caune to nevarēja ilgāk izturēt un kādu dienu griezās pie Cepla ar sūdzību.

„Direktora kungs, Zīles jaunkundze ir kļuvusi par daudz nolaidīga darbā un nepaklausīga.“

„Tas jau sievietēm tā dažreiz uznāk,“ — Ceplis mierīgi norūca.

„Bet darbs kavējas un es netieku galā. Vajadzētu viņu atlaist.“

Ceplis ilgi un pētoši noraudzījās grāmatvedī un tad ironiski piebilda:

„Ak atlaist? Zīles jaunkundze pret jums bij augst-sirdīgāka. Viņa negrib, ka tās līgavaini atlaiž. No jums, Caunes kungs, es to nesagaidīju!“

Apkaunots un vēl lielākā neskaidrībā Caune iznāca no direktora kabineta. Tagad atlika tikai klusēt un padoties Austras untumiem. Par kārtīgu un neatlaidīgu darbu vairs nevarēja būt runas. Vēlu viņa nāca, agrī aizgāja un pa darba laiku vairāk nodarbojās ar manikīri un lūpu krāsošanu, kā ar biroja darbu. Nekad Caune nebij varējis ciest krāsotas sievietes, bet tagad, pateicoties Austrai, viņš tās līdz nāvei ienīda. Caunem tās šķita kā manekeni, kas derīgi veikalū logu pušķošanai. Vai tās varēja salīdzināt ar Mildu, kas vienmēr bij sirsnīga un patiesa?

Tad jau koši izkrāsotu papīrpuķi arī varētu pielīdzināt dzīvai, smaršojošai rozei. Nē, Milda tiešām bij roze, kas nekad nesavītīs un kuņas dvēselīgais smaršīgums dzīvos mūžīgi. Kā viņš bij varējis mest acis uz Austru un savā sirdī kaut uz mirkli aizmirst Mildu? Caune to tagad vairs nesaprata un kaunējās pats no sevis. Milda taču bija un palika pārāka par visām. Viņas vienkāršībā bija mežu klusums un lauku auglīgums. Skats tai bij kā skaidra debess, kur nešaudījās nekādi mākoņi. Atklāta un sirsnīga viņa Caunem visu piedeva un centās saprast. Viņa nekad neizlikās, neliekuļoja, bet patiesos vārdos atklāja savas jūtas, kas irdzēja kā dzidris avota ūdens. Nekad, nekad es nepieduļkošu šo skaidro straumi, bet vērošu viņā savu seju atmirdzam mierīgu un apskaidrotu.

Šos savus nodomus, kā arī novērojumus darbā Caune pie pirmās izdevības atklāja Mildai. Sirds bija rūgtuma pilna, jo Austru tagad bij kļuvusi pavisam neciešama. Viņa Cauni ne tikai ķircināja, bet arī zoboja.

„Kas jūs esat par grāmatvedi, ja savai mašīnrakstītājai nekad neizmaksājat vakariņas? Mēs abi kopā pavadītu ļoti jauku vakaru,“ — Austru kādreiz teica un pavisam samulsināja Cauni. Ko viņš te varēja atbildēt? Tas varēja būt tikai joks, bet varēja arī būt dziļa viltība — sapīt Cauni savos tīklos. Caune nevarēja to izprast un palika Austrai atbildi parādā. Tas Austru pavisam iedrošināja un kādu dienu viņa pasniedza Caunem pieci simti latu vekseli, lai žirējot.

„Man patlaban lielāki maksājumi un nauda vajadzīga. Jūs būsat pirmais žirants, es otrā. Rakstat vien, vekseli devējs ir drošs,“ — Austru piebilda, kad Caune kavējās.

„Tas jau var būt, ka viņš ir drošs, bet es tādu Vili Zvejnieku nemaz nepazīstu,“ — Caune pretojās un joprojām vilcinājās parakstīt.

„Cik jūs naīvs! Protams, tūliņ var redzēt, ka jums nav bijis darīšanu ar vekseliem. Vai tad visiem žirantiem jāpazīst vekseļa devējs?“

„Man tiešām nav bijis darīšanu ar personīgiem vekseliem.“

„Tas nav nekāds gods šinīs laikos. Jūsu vārds banku aprindās pilnīgi nepazīstams.“

„Līdz šim uz bankām esmu staigājis tikai ar firmas vekseliem.“

„Jābrīnās, ka neesat vēl apkrāpts, ja tik maz jēdzat no vekseliem. Jāpasaka direktoram, lai jums tik ļoti neuzticās. Aiz muļķības vien varat firmai nodarīt lielus zaudējumus. Es ar jums nemaz nediedēlētos, bet palūgtu Cepla kungu. Tomēr kauns ar tādām sīkumiem pie viņa griezties. Ceplis man žirē vekselus pavisam par citādām summām!“

„Kas tad jums par uzņēmumiem, ja tik plaši jārikojas ar vekseliem?“

„Vai es pati neesmu vislabākais uzņēmums?“

„Bet jūs taču pie mums pelnat tikai simtu latu mēnesī.“

„Tādēļ jau man jāpiepelna klāt, lai varētu godīgi dzīvot. No aldziņas korpēm un zeķēm vien nepietiek. Vīriešiem jau tagad sievietē bez krāsām nav nekas.“

„Es nu gan krāsotām neskatos pavisam virsū. Man viņas taisni riebj.“

„Vai tad jūs, Caunīt, sevi arī skaitat pie vīriešiem! Nē, draugs, īsti vīrieši nestaigā ar aizsietām acīm un nokārtiem deguniem. Tie aizvien jūt, ka ir manta tuvumā.“

„Ja man ir līgava, tad citas sievietes pilnīgi vienaldzīgas. Es skatos nopietni uz ģimeni.“

„Vai tad tūlīn jādibina ģimene? Var taču arī tikai papriecāties.“

„Es tādus priekus neatzīstu.“

„Nu, es jau tūlīn teicu, ka jūs neesat nekāds vīrietis! Atzīstat priekus vai neatzīstat, bet žirējat vekseli, man nav vaļas. Jāsteidz uz banku, lai šodien vēl pagūtu diskontēt.“

„Es tomēr nežirēšu.“

„Nu tad es teikšu Cepļa kungam, lai atlaiž jūs no vietas par manis apvainošanu.“

„Kā tad es jūs apvainoju?“

„Vai tā nav apvainošana, ja neuzticas un nežirē vekseli? Nevajaga jau izlikties par Antiņu. Tirgotāju aprindās tas liels apvainojums, jo apšaubā godīgumu, mantas stāvokļa stabilitāti un noraida draudzību. Šis taču būs pirmais mūsu draudzības vekselis.“

Caune baidījās zaudēt vietu, negribēja būt Antiņš, nedrīkstēja apšaubīt mašīnrakstītājas godīgumu un mantas stāvokli, kā arī noraidīt draudzību un tādēļ žirēja nezināmā Viļa Zvejnieka vekseli. Austrā tikai zobgalīgi pasmaidīja un piemetināja:

„Ja liktens kādu grib izjokot, tad glēvuli nosauc par Cēzaru, bet varoni par Antiņu!“

Kad Caune visu notikušo atstāstīja Mildai, tad tā ļoti uztraucās un pārmeta viņam mazdūšību, ka ļāvies iebaidīties.

„Tagad tu vari būt drošs, ka pats šo vekseli samaksāsi.“

„Banka vispirms dzīs no pēdējā žiranta, bet es esmu pirmais.“

„Bet ja no tiem nav ko ņemt, tad no pirmā.“

„Gan jau Austra samaksās.“

„Ar vecām zeķēm un šmiņķiem? No algas viņa to nespēs.“

„Nu, tad es dzīšu no Zvejnieka.“

„Kur tu viņu sameklēsi?“

„Uz vekseļa jau adrese ir.“

„Runā kā bērns! Vai tu maz zini, ka tāds Zvejnieks ir pasaulē? Un ja arī viņš būtu, tad droši vien pliks kā noplucināts cālis. Par ko tad šis Austrai deva vekseli?“ — Milda pukojās, jo viņai nepatika, ka Caune ar Austru sācis piņķerēties.

Mildas iebildumi bij tik pārliecinoši, ka Caune sāka šaubīties, vai Austra tiešām samaksās vekseli. Kā sevi mierinādams viņš mēģināja Mildai pretoties:

„Ceplis viņai žirējot daudz lielākas summas...“

„Vai tu esi redzējis? Bet ja Ceplis tiešām to dara, tad viņš arī zina par ko. Ne viens, nedz otrs viņi nav vakarējie, nebīsties! Tikai tu esi tas vientiesītis, kurū var muļķot.“

„Tā, Mildiņ, nerunā! Es ticu cilvēkiem un šo ticību man nekas neatņems.“

„Ticība cilvēkiem ir viens, bet vekseļu rakstīšana uzdzīvotājām atkal cits.“

Milda bija tik asi noskaņota pret Austru, ka Caune veltīgi centās viņu nomierināt. Bet ja Austra vekseli nokārtos, tad Caunes ticība būs uzvarējusi. Mildai tad nekas vairs nebūs sakāms. Tomēr šaubas Caunem nedeļa miera. Ja tie pieci simti latu jā-

maksā, tad nebūs labi. Būs ļoti, ļoti grūti no algas atlicināt. Jācieš būs arī Mildai un tīri par neko. Lai savas aizdomas mazinātu un novērstu uzmācīgo nemieru, Caune kādreiz ieminējās Austrai, kad tā citīgi nodarbojās ar nagu spodrināšanu:

„Zvejnieka paraksts taču uz tā vekseļa bija īsts?”

„Uz kāda vekseļa?” — Austra pacēla mākslotas izbrīnas pilnas acis. — „Ak jā. Kas to lai zina! Vai nu man tādi nieki stāv prātā.”

„Bet mēs varam iekrist nelaimē, ja paraksts ir neīsts.”

„Kas man daļas! Par vekseļa paraksta īstumu atbild pirmais žirants. Jūsu paraksts bija īsts un par to es atbildu. Tādēļ, Caunes kungs, jūs par mani neuztraucieties. Vai jums ar mani nekā interesantāka nav ko runāt, kā tikai par kaut kādu sen aizmirstu vekseli? Apbrīnojama garlaicība dveš no jums!”

Te nu Caunem vairs nebija ko iebilst. Tagad jāgatavojas tikai uz maksāšanu un pie laika jau jāsāk nauda krāt. To nu Mildai nemaz nedrīkstēja stāstīt. Atliek vienīgi klusēt un taupīt katru santimu, lai godam izklūtu no negaidītās nelaimes.

Bet drīz Cauni sagaidīja atkal jauns pārsteigums. Ceplis Austrai paaugstināja algu un uzdeva tai svarīgākos pienākumus. Tagad visas naudas summas gāja vienīgi caur Austras rokām. Viņa izdarīja maksājumus, iekasēja akcijsabiedrībai „Ceplis” pienācīgās naudas summas, noguldīja tās bankā vai paturēja kasē steidzīgākiem maksājumiem. Caunem atlika tikai iegrāmatot iesniegtās kvītes un turēt muti. Daži no rēķiniem šķita diezgan aizdomīgi, bet Caune nedrīkstēja pat iepīkstēties. Arī skaidras naudas kasē aizvien uzkrājās vairāk, bet kad vajadzēja izdarīt lie-

lākus maksājumus, Austra katrreiz saņēma čeku uz banku. Šāda saimniekošana Cauni ļoti uztrauca un viņš redzēja, ka labi nebūs. Vairākkārt tas mēģināja izrunāties ar direktoru, bet Ceplis aizvien aizbildinājās ar nevaļu un diezgan nepārprotami Cauni noraidīja. Tomēr grāmatvedis nevarēja norimties un kādreiz pie jauna čeka izrakstīšanas ieminējās Austrai:

„Jūs par daudz lielas summas glabājat kasē. Vēlāk būs grūti norēķināties.“

„Kas jums daļas? Protams, tā nav jūsu nauda un tādēļ turat muti!“

„Es nevaru klusēt, man jāziņo direktoram, jo prātīgi cilvēki tā nesaimnieko.“

„Es pati pateikšu Cepla kungam, ka jūs bāžat savu degunu tur, kur nenākas. Tādus iedomīgus puikas vajaga mācīt uzvesties!“ — un Austra kā saniknota furija ieskrēja Cepla kabinetā. Pēc brīža Ceplis pasauca arī Cauni un Austra tad izlikās raudam.

„Kāpēc jūs Zīles jaunkundzi apvainojat?“ — stingrā balsī Ceplis uzrunāja Cauni.

„Es neapvainoju, tikai aizrādīju, ka mums kasē glabājas lielas summas naudas, par kuŗām trūkst norēķinu, bet maksājumiem rakstam aizvien jaunus čekus.“

„Par kasi nerūpējaties, bet turat tikai grāmatas kārtībā. Es te atbildu par visu un jūs varat būt mierīgs. Tādēļ turpmāk nejaucieties Zīles jaunkundzes darīšanās.“

„Labi. Bet lai Zīles jaunkundze nedod pasakņus iegrāmatot par mazāku summu, nekā ir čeks izrakstīts,“ — Caune juta, ka vajaga aizstāvēties.

„Direktora kungs, jūs redzat, ka viņa nekaunībai

nav robežu! Lūdzu, aizstāvat dāmu pret tādu negēli. Vai viņam ir pierādījumi?" — Austra vaimanāja.

"Jā, Caunes kungs, vai jums ir pierādījumi?" — Ceplis kļuva uzmanīgs.

"Nē. Bet mēs varam pasakņus salīdzināt ar atzīmēm bankā mūsu tekošā rēķinā," — Caune domāja savām aizdomām atradis īstus pierādījumus.

"Darīsim Caunes kungam to patikšanu. Zīles jaunkundze, šodien ejot uz banku paņemat līdz pasakņus un pārbaudat. Grāmatveži jau ir lieli pedanti un vairākkārt pārbaudīto grib vēl reiz pārbaudīt. Tikai nepvainojaties, jo naudas lietās tiešām jābūt uzmanīgam."

"Ko tad es pati sevi pārbaudīšu, lai jau revidē Caune. Viņš taču tas uzticības vīrs!" — Austra iecirtās un uzmeta Caunem iznīcinošu skatu.

"Caunes kungam jāstrādā birojā. Bet jūs pati pa-interesējaties vai neesam visi kļūdījušies. Tas jau var viegli gadīties. Sakat man, kas jums būs turpmāk par dzīvi, ja jau tagad nevarat viens ar otru satikt?"

"Dzīvosim kā suns ar kaķi! Vīrieši jau ir egoisti un aizvien grib valdīt par sievietēm. Viņi vienmēr meklē sievietes darbā tādas kļūdas, kādu tur nemaz nav. Caunes kungs ir greizsirdīgs, ka jūs pret mani labi izturaties. Viņš gribētu viens pats valdīt un jūsu labvēlību baudīt." — Austra smējās, koķeti vērdamās direktora plati smaidošā sejā.

Protams, jau tanī pašā dienā Austra bankā bij noskaidrojusi, ka izmaksātās summas pilnīgi saskan ar pasakņiem. Caunem vajadzēja Cepla klātbūtnē atvainoties un Austra viņam augstsirdīgi piedeva. Tikai birojā, kad tie atkal bija divi vien, Austra valdonīgi

atgāzās krēslā un kājas pikanti sakrustojusi iesmējās:

„Nu, Caunīt, vai aplauzi degunu? Ja būsīm pa draugam, tad vēl dažu labu dienu dzīvosim. Es nesmu skaudīga. Ja man iet labi, lai iet citiem arī. Abi uz vienu roku mēs varētu lielas lietas griezt.“

„Tas nu gan nekad nebūs. Es gribu godīgi savu maizi pelnīt.“

„Ar mulķiem nav ko runāt! Vai tad es negodīgi savu maizi pelnu?“

Krāj-aizdevu sabiedrības „Krauja“ bijušo direktoru-rīkotāju Jāni Ūdri tiesāja jau vairākkārt. Aizvien viņam piesprieda divus, trīs vai pat četrus gadus pārmācības namā. Visus sodus Ūdris noklausījās ar vieglu smaidu. Viņš neaizstāvējās, nemēģināja sevi attaisnot, bet vaļširdīgi atzinās par visu, ko atminēja. Tur bija izšķērdēšana, augļošana, vekseļu viltošana, krāpšana, varas pārkāpšana un daudzi citi neziegumi. Soda likumu panti ar prokurora muti viens pēc otra uzbruka Ūdrim un asiem nagiem plosīja viņa miesu. Tie nebija vārdi, bet vanagi, kas metās Ūdrim virsū, tikko prokurors vēra muti vaļā. Cik labi būtu, ja visas šīs noziedzības viņi iztīrītu vieni paši un Ūdri nemaz nevadātu uz tiesu. Ūdris tikai pašās beigās gribētu dabūt zināt, cik gadu jāsēd par visiem noziegumiem kopā. Viņš gribēja visus gadus godīgi nosēdēt, lai kapā varētu aiziet mierīgu sirdi. Bet vēl jau nebija visām lietām gals un tādēļ neviens nevarēja pateikt, cik īsti Ūdrim vajadzēs sēdēt. Bet Ūdris par to neinteresējās. Kā katrai bankai, tā arī ikvie-

nam cietumam ir sava grāmatvedība, kur sakrājas visi pasīvi un aktīvi. Grāmatveži visus kontus vairākkārt pārbauda un tādēļ viņi reti kad kļūdās. Vai „Kraujas” grāmatvedis tiesā ar skaitļiem nesvaidījās kā ar gumijas bumbiņām? Ūdrim tīri bailes kļūva no tādas veiklības. Ko tur vēl ar savu atmiņu uzbāzties, ja ierakstītie skaitļi runāja tik skaidru valodu?

Ūdris bija pilnīgi pārvērties. Bārdi apaudzis un galīgi nosirmojis viņš izskatījās gadus divdesmit vecāks. Bet iekšēji Ūdris bij atradis mieru, jo pagiras jau šķita izgulētas. Cik labi būtu tagad ar skaidru galvu uzņemties „Kraujas” vadību un atpelnīt visus zaudējumus. Bet man jau to neļaus. Viņi grib, lai es cietumā gadiem ilgi pārdomāju to, kas man jau tagad ir skaidrs. Cietumos vajadzētu ievest tādu mašīnu, ar kuru priekšniecība var novērot cietumnieku smadzeņu tīrīšanās procesu. Kam smadzenes no ļauniem dīģļiem iztīrījušās, to vairs velti nebarot, bet laist brīvībā. Kā tiesa var zināt, cik ilga laika vajaga manis izlabošanai? Ja es noziegumā atzīstos, viņi man uzliek mazāku sodu. Bet ja vainu noliedzu, tad sods aizvien ir bargāks. Bieži es visu noliedzu tikai tādēļ, ka neatminu, un atzīties par to, ko neatminu, būtu atkal jauns noziegums. Es ar melu palīdzību mēģinātu izpelnīt sev mazāku sodu. Lielais vairums manu noziegumu taču noticis dzērumā. Spirtā izmiekskētām smadzenēm trūkst stingrības un tādēļ tās tik viegli padodas visādiem kārdinājumiem. Vai es tagad varu atminēt visu, ko esmu dzērumā izdarījis? Skaidrā prātā man pašam ir interesanti ieskatīties apvainošanas aktīs. Tur man atklājas tādas lietas, ko nekad no sevis nebūtu gaidījis. Bet restorānu mūzika,

apskurbušās balsis un smaidošu sieviešu tuvums, tas viss apdullina. Galva griežas kā ritenī un acis skaidrības vairs neredz nekad. Cik labi tad ir nokļūt cietumā un visu aizmirstam meklēt skaidrību. Ja sākmā liekas, ka nu ir visam beigas un spēka pietrūkst pat nomirt, tad pēc ilgākām pašmocībām viss sāk noskaidroties. Nekas nav pazudis, vēl viss ir atgūstams. Vai tikai restorānos ir dzīve? Nē, arī cietumos un pārmācības namos. Ne jau tikai banku direktori var dzīvot, dzīvo arī visi pārējie, kas nekad nav bijuši un arī nebūs direktori. Un Ūdrim šķita, ka tiesā nevis viņu pašu, bet kādu neizdevušos un noziedzīgu bankas direktoru, kam ar īsto Ūdri nav nekā kopēja. Es taču varu arī citus darbus darīt un tur nenoziegties. Pat zirgs tak der ne tikai aršanai, bet arī braukšanai. Ja bankas direktora pajūgam es biju nederīgs, tad man tomēr atliek bezgala daudz dažādu darbu, pret kuriem vēl neesmu noziedzies. Droši vien līdz šim vēl nebiju atradis savas dzīves īsto uzdevumu un tādēļ nokļīdu. Kādēļ pirms direktora amata visus darbus varēju kārtīgi veikt un visi mani cienīja? Bet ieliek cilvēku neīstā amatā un grib lai es viņu īsti pildu. Nē, no visa tā nekas nevarēja iznākt. Pasaulē vispār vajadzētu pārkārtot amatus, tad noziegumi izzustu. Vai es visu laiku nebiju labs apdrošināšanas biedrību aģents? Bet iekļuvu man nepiemērotā darbā un sagandēju pats savu dzīvi. Tomēr, visu ar laiku var labot un es izlabošu arī savu dzīvi.

Tā domāja Ūdris cietuma vientulībā un ne-nožēloja, ka nošķirts visai pasaulei. Viņi sauc manu tagadējo dzīvi par pārmācību. Es sēdu pārmācības namā un pārdomāju, kā esmu visu to spējis izdarīt? Restotā logā mirdz plankums debess, kurā skatoties

izjust pasaules bezgalību. Vai nav jauks nosaukums manam tagadējam dzīves veidam? Es biju izšķērdētājs, augļotājs, vekseļu viltotājs, krāpnieks un varas pārkāpējs. Visi trumi bij manī ņēmuši mājvietu. Tagad esmu pārmācāmais, kuŗu pēc daudziem gadiem atkal izlaidīs pie citiem cilvēkiem, lai krāpju viņus godīgāki un uzmanīgāki. Jā, taisni godīgāki un uzmanīgāki, jo līdz šim esmu bijis negodīgs un neuzmanīgs krāpnieks. Ne jau par būtību, bet tikai par veidu, par ārišķību mani tagad pārmāca. Bet es savu dzīvi labošu pašos pamatos, būtībā. No pārmācības nama dzīve tomēr izskatās citāda kā no restorāna. Cik labi, ka man ļauts viņu apskatīt no abām šīm vietām. Tomēr kļūšu bagātāks un dzīves gatavāks.

XII

Plašu vērienu iesāktie Edmunta Sausā un Valentīnas kāzu prieki nevarēja un nevarēja norimties. Kamēr nebija iztukšoti visi atlikušie dzērieni, tikmēr jaunais pāris miera neredzēja. Atkāznieki nāca no dienas dienā un kopā ar Edmuntu dzīvoja vienos priekos. Tur bija Edmunta draugi un paziņas, kas sacījās nevarot un nevarot pierast pie domas, ka Edmunts pārgājis citā kārtā un atmetis jautro puīša dzīvi. Viņi skūpstījās, atvadījās, dzēra un raudāja. Bet pēc laika bij aizmirsuši visu notikušo un sāka atvadīšanos no gala. Šķita, ka Edmunts būtu dzīvs aprokams un tādēļ viņa nenovēršamo postu varēja atvieglot vienīgi ar asarām, dzeršanu un ciešu kopā turēšanos. Bieži šinī skaļā, bet žēlabainā rituālā piedalījās arī Nagainis. Kaut gan viņš bija Valentīnas tēvs, tomēr kopā ar jauniešiem slaucīja asaras, kā nožēlodams, ka Edmunts liktenīgā kārtā kļuvis par Valentīnas gūstekni. Jo arī Nagainī pāri par tevu stāvēja vīrietis, kas nožēloja, ka savu dzīvi vismaz ārēji ir atdevis vienai sievietei.

Valentīnai jau sāka apnikt šī dzērāju asarainā gaudošana, kas nerimās no dienas dienā. Viņa bij cerējusi uz klusu tuvumu ar Edmuntu jaunajā dzīvoklī, kur tos neviens netraucētu. Bet tagad bieži vajadzēja bēgt no mājas laukā, lai atpūstos no trokšņa un izdzertu balsu čērksstoņas. Dzīvoklī visas malas šķita

lipīgas un dzērieniem aplaistītas. Kas bija ar Edmuntu noticis? Kādēļ tas vairījās no viņas un daudz labprātāk kavējās savu draugu vidū? Tur viņš bija jautrs un bezbēdīgs. Bet Valentīnas klātbūtnē sapīcis un drūms. Tas Valentīnu uztrauca un viņa kādreiz savas jūtas atklāja Edmuntam.

„Vai tiešām tu tik ļoti nožēlo, ka esi mani apprecējis?”

„Vēl jau nenožēloju. Bet mani uztrauc tava tēva savādā izturēšanās.”

„Ko tad viņš dara?”

„Izvairās no sarunām ar mani. Gan jau, laika esot diezgan. Bet es gribu vienreiz skaidrību. Cik ilgi viņš vilcināsies?”

„Es domāju, ka viņš nemaz negrib vilcināties, bet gaida, kad tu reiz būsi pagīras izgulējis. Ar apdzērušos cilvēku nekā prātīga nevar izrunāt.”

„Es pat dzērumā esmu skaidrāks par dažu labu nedzērušu. Vai tad tev tik ļoti skauž, ka es ar draugiem drusku papriecājos?”

„It nemaz neskauž. Bet jūsu priekiem jau nav gala. Kopš pašām mūsu kāzām tu tak dzīvo vienā dullumā. Kad tu reiz atjēgsies?”

„Es baidos par daudz ātri atjēgties. Nedrīkst jau nemaz visām baumām ticēt, ko man stāsta.”

„Kas tās ir par baumām, kuŗas tevi tā uztrauc?”

„Tavam tēvam draudot bankrots un es solītās pūra naudas vietā saņemšot žūksni izpildrakstu. Tā pa Rīgu jau zoboja.”

„Vai tiešām tev jādoma tikai par pūru? Man kauns to pat dzirdēt!”

„Ne tik strauji, mana daiļā! Ja tu būtu saprātīga, tad domātu tāpat kā es. Mums tak abiem būs jā-

dzīvo. Vai ar savu virsnieka algu tevi tā varēšu lutināt, kā tēvs lutināja? Tu taču strādāt nekā nemāki, bet tikai staigāt apkārt."

"Vai tad es precējos tādēļ, lai strādātu? Tad jau labāk varēju palikt pie tēva un dzīvot mūžīgā bezrūpībā. Dzīvē ir daudz skaistuma arī bez darba."

"Protams, ēšana un gulēšana! Cik kalpones man vajadzēs, kas tevi paēdina un apguldina? Man jau pašam nebūs vaļas visu to izdarīt, jāiet darbā."

"Sievietei vienreiz jātiek brīvai no mājas saimniecības pienākumiem. Viņa nav verdzene un tāda arī nebūs."

"Labi, labi. Bet ko tad viņa darīs? Valstīsies pa dīvāniem un slinkos?"

"Nē, brīvi izdaiļos dvēseli. Glabās sevī mūžīgās mīlestības uguni un apgaismos visu māju ar savu dvēselīgo gaismu."

"Vai arī vergu vīru, kas dienu un nakti strādās priekš šīs dvēseles izdaiļotājas?"

"Vīram nav tiesība iejaukties sievas dzīvē. Viņš nav spējīgs sievietes dvēseli saprast. Vīrietis par daudz pieķēries dzīvei un zemei. Viņš nekad nesapratīs mūsu klusos sapņus."

"Par ko tad īsti jūs sapņojat? Es domāju, ka ikviens savu slinkumu un nevīžību cenšas aizbildināt ar diezin' kādiem dvēseles sapņiem. Visdaiļākais sapnis ir pati dzīve. Mēs kaŗa vīri neesam raduši gaust un nopūsties. Mums ir pienākums, kas pildāms pāri visiem sapņiem un nevīžībai. Mēs nedrīkstam valstīties un slinkot."

"Edmunt, es domāju, ka tu tomēr labāk par citiem sapratīsi sievietes dvēseli."

„Ja sievietes dvēsele pastāv slinkumā un izlaidībā, tad es viņas nekad nesapratīšu.“

„Tagad es redzu, ka visi vīrieši ir vienādi. Mans tēvs vienmēr skandināja to pašu, ko tu runā. Vai jūs tiešām nejūtat, ka sievietei vajaga tuvoties ar sevišķu uzmanību?“

„Protams, uz pirkstu galiem, lai neiztraucētu sapņaino dvēseles izdalīšanu! Pacietīgi jāgaida, kamēr tev labpatiks atgriezties no aizmākoņiem. Man tikai jāgādā, lai tavai sapņošanai būtu mīksta un ērta vieta. Lai tavas debesis neviens neaptumšotu. Vai tad nu kāds brīnums, ka visu to redzot un jūtot mēģinu aizmirsties un dzeņu kopā ar draugiem?“

„Tad tomēr tu tā nemīli, kā mani vajaga mīlēt! Neesmu tāda, kā citas sievietes, kas domā par dzīvi un rūpējas par māju. Nevaru savai dvēselei nodarīt pāri. Es gribu tevi pārveidot un tādēļ nekad nepadošos. Tev jāpiemērojas man.“

„To nu vēl redzēsim. Kaŗa vīri piemērojas tikai kaujas apstākļiem,“ — Edmunts diezgan asi iesmējās.

Tā svešums starp viņiem ar katru dienu auga lielāks. Valentīna bij kļuvusi pavisam apatiska. Caurām dienām viņa staigāja neapgērbusies, izpūrušiem matiem un vienmēr saīgusi. Visur dvesa preti nevīžība un nolaidība. Matos viņai visu dienu stāvēja dūnas, kas nakti no spilvena tur ievēlušās. Apgērbus savus Valentīna neizsukāja, bet tādus pašus savēlušos un pieputējušos vilka mugurā, jo slinkumā valstoties tie taču tādi paši atkal tiktu. Visu to redzot un vērojot Edmuntam šķita, ka Valentīna pieder pie tiem cilvēkiem, kuriem tīra veļa izskatās nepieklājīga. Bet vakaros Valentīna gāja uz kinematogra-

fiem, jo tai aizvien vajadzēja redzēt visas filmas. Tādēļ Edmunts bieži draugiem jokoja, ka sieva aizgājusi uz kinematografu dvēseli izdailot. Nepaliksim viņai pakaļ un daiļosim arī sevi, iemetot pa glāzītei. Tā divas dzīves plūda katra savā gultnē, nevarēdamas salieties kopā.

Tomēr Edmuntam drīz vien nāca jauni pārbaudījumi. Kreditori sāka uzmākties un draudēja kāzu šņabju rēķinus iekasēt ar tiesas palīdzību. Bet Nagainis par visu to nelikās ne zinis. Uzmācīgākiem kreditoriem Sausais deva vekselus, jo naudas viņam nebija. Pārējos viņš raidīja pie Nagaiņa, bet turp neviens negribēja iet.

„Ja jau no jums mēs nedabūsim, tad no Nagaiņa pavisam nav ko cerēt,“ — tie aizbildinājās un nelaidās no Sausā vaļā. Tā Edmunts kārtoja lielisko kāzu rēķinus, bet no solītā pūra vēl nebija manijis ne santīma. Tomēr Edmunts vēl aizvien cerēja un sevišķi neuzbāzās sievas tēvam. Bet kreditoru neatlaidīgās uzmācības nomocīts Edmunts vairs neizturēja, meta visu kaunu pie malas un gāja pie Nagaiņa.

„Mums vienreiz jānokārto visi rēķini un jātiek skaidrībā. Tā ilgāk vairs nevar iet,“ — Edmunts iesāka tik ļoti nepatīkamo sarunu.

„Vai tad mums vēl kāda neskaidrība?“ — Nagainis vientiesīgi smaidīja savam znotam pretī.

„Neskaidrības nav, tikai jānokārtojas. Man sāk mesties karsti.“

„Kas tad par nelaimi? Ar Valentīnu nevarot sa-
tikt? Tā jau sākumā iet, kamēr saskaņojas.“

„Tas viss ir nieki, bet mani māj nost ar nenokārtotiem kāzu rēķiniem.“

„Vai tad vēl visi nav nokārtoti? Nevajadzēja tik ilgi vilcināties.“

„Tāpēc jau arī atnācu, lai vienreiz par visām reizēm izbeigtu to vilcināšanos. Visus izdevumus esmu savilcis vienā kopsummā. Te viņa būs,“ — Edmunts pasniedza Nagainim koprēķinu.

„Prāva summa! Nu, bija jau arī kāzas. Es neticu, vai kāds no mūsu ģenerāļiem varētu sev tik lēpnas kāzas rīkot. Tad ir vērts, ka precējas.“

„Tas jau nu viss tā. Bet tagad gribētu to naudu izdevumu nolīdzināšanai. Man taču vairs neliek miera un draud laist tiesu izpildītāju virsū.“

„Es tur nekā nevaru līdzēt, man pašam tagad iet slikti. Nav vairs agrākie laiki.“

„Nevajadzēja solīt, tad arī tādas kāzas es nebūtu rīkojis.“

„Solīts makā nekrīt, bet kāzas katrs sev rīko pēc iespējas un patikas.“

„Sievass tēv, lai nu paliek joki, es tagad runāju nopietni.“

„Arī es nejokoju. Katrs pats maksā savus kāzu rēķinus.“

„Valentīna taču ir tava meita. Un kāzas rīkot ir līgavas tēva pienākums.“

„Bija, bet tagad tava sieva. Es domāju, ka viņam ir lielāki pienākumi pret savu sievu, nekā tēvam pret savu meitu. Es taču dzīvs būdams nedalīšu mantu. Nekur jau viņa nepaliks, kapā līdz to nepaņēms. Tepat vien būs. Bet tagad nevaru putināt uzņēmumus, izņemot tādas naudas summas. Arī au-

tomobilis man pašam vairāk vajadzīgs un tādēļ nevarēšu jūs abus ar Valentīnu tik bieži vizināt."

"Ja viss sacītais nopietni ņemams, tad man cits nekas neatliek, kā šķirties no tavas meitas," — Sausais izteica pašu svarīgāko biedinājumu, ar ko cerēja Nagaini pilnīgi satriekt. Viņš taču nepieļaus šķiršanos tik drīz pēc kāzām, kas dzertas ar tādu troksni un par kurām vēl tik daudz Rīgā runā. Bet tā domādams Edmunts nepazīna Nagaiņa raksturu un patiesos viņa uzņēmumu apstākļus.

"Tas viss ir jāņem pavisam nopietni. Bez tam tu nešķirsies no manas meitas, bet gan no savas sievas. Mani ar tādām lietām nevar iebiedēt. Ikviens no savas sievas var šķirties pēc patikas. Es nemīlu tādās lietās iejaukties. Man pašam tik daudz rūpju, ka galva griežas apkārt! Valentīna ir no mana kakla nost, godam esmu izvadījis. Lai nu māk pati ar vīru sadzīvot. Kad miršu, tad arī dalat manu mantu. Bet es palieku pie sava," — Nagainis cieti noteica, jo viņš pie labākās gribas tagad nevarēja ne lata atlicināt.

"Nu, tad es arī palikšu pie sava!" — pavisam sarniknots Sausais uzlēca no sēdekļa. — "Tā taču ir visnekaunīgākā krāpšana. Pirms kāzām sola zelta kalnus, bet pēc kāzām pat rēķinus nemaksā."

"Precēšanās ir tāds pats veikals, kā kurš katrs. Tur nav nekādas krāpšanas. Tu gribēji precēdamies bagāts palikt, es atkal gribēju lētāki cauri tikt. Man šoreiz laimējās. Bet arī tu neesi gluži tukšā — tev taču ir sieva. Kas Valentīnai vainas, noaugusi kā liepa. Diezin vai tu maz esi viņas cienīgs? Bet lai nu tas paliek — divi pliki ļoti labi sader kopā. Mācieties tagad paši tikt pie mantas. Kad es precējos,

mums arī nekā nebij. Katram tikai divas darbīgas rokas."

"Bet to jau taisni Valentīnai trūkst!"

"Vajadzēja agrāk redzēt, tagad gauzties par vēlu. Ikvienam savs slogs jānes pacietīgi."

"Es nu gan neļaušos pacietīgi kā jērs apcirpties! Atvedīšu Valentīnu atpakaļ un auklējat tālāk!"

"Tagad, dēls, tev viņa jāauklē," — Nagainis nosauca pakaļ aizskrejošam znotam. Bet Sausais jau bija aiz durvīm un sievas tēva vārdus nedzirdēja. Nagainis vēl brīdi noskatījās uz aizkritušām durvīm un labsirdīgi nopurināja galvu. Ir gan tie tagadējie jaunie vīrieši izlepuši. Viņš dabū sievu, bet grib vēl naudu arī. Mūsu laikos bijī laimīgs, ja dabūsi iecerēto. Par pūru i prātā nenāca runāt. Viņš man draud ar šķiršanos. Lai šķiras, pats savu dzīvi tomēr būs sagandējis. Kas tad Valentīnai, viņa jau nebūs pirmā šķirtene. Cik labi, ka dzīvokļa iekārtu paņēmu uz izmaksu un dzīvokli pierakstījām uz Valentīnas vārdu. Citādi jau tas aizkaitinātais sturbuls diezīn ko izdarītu. Tagad viņam ir iemaukti galvā un pavada Valentīnai rokā. Lai izdancojas, nekur neaizbēgs. Gan Valentīna pratīs tādus kumeļus valdīt.

Aizkaitinātais Edmunts ātrās dūsmās nekā labāka nevarēja izdomāt, kā no sievas tēva doties tieši uz māju pie Valentīnas. Aizejot viņš to atstāja uz divāna valstāmies, bet pārnākot atrada gultā aizmigušu. Tā tad viņa no divāna līdz gultai tomēr bij tikusi! Edmuntu sagrāba vēl trakākas dūsmas un viņš gandrīz uzkļiedza Valentīnai:

"Tā mūžiņi gulēdama tu arī mani nogulēsi!"

Valentīna iztrūkusies uzlēca gultā pussēdu. Bet

visu sapratusi nomierinājās un atkal apguldamās miegaini piebilda:

„Nelien pa tuvu klāt, tad nenogulēšu.“

„Tā taču vairs nav nekāda dzīve — vienā miegā. Kad tu reiz atmodīsies?“

„Tad, kad tu būsi dzēruma dullumu izgulējis. Vai tu gribēji kur iet?“

„Jā, iesim uz kinematografu dvēseli izdaiļot,“ — Edmunts dusmīgi šņāca.

„Labi, iesim uz kinematografu. Citādi tiešām nevar no miega atkauties,“ — Valentīna kā atdzīvojušies piecēlās un berzēja no acīm miegu.

„Neiesim nekur, bet tagad paši sāksim spēlēt kinoromānu. Mēs nevaram kopā dzīvot, mums jāšķīrās.“

„Vai tu tēvam to jau teici? Bet kur tad paliek mīlestība, par kuru tu visu laiku runāji?“

„Es domāju, ka tu jau būsi viņu nogulējusi! Tavam tēvam es pateicu, ka nevienu dienu vairs nedzīvošu ar tevi kopā. Viņš ir nekaunīgs krāpnieks. Tagad tikai sagaidi, ka drīzumā izūtrupēs visu dzīvokļa iekārtu.“

„To nemaz nevar izdarīt, jo viņa ņemta uz izmaksu. Ja kārtīgi nemaksās, veikals paņems atpakaļ.“ — Šie Valentīnas vārdi Edmuntam bija kā pārkoņa spēriens. Viņš ātrās dusmās nekā vairāk nezināja, kā iesaukties:

„Vai tad tu pati arī neesi kaut kur uz izmaksu paņemta?“

„Tā, Edmunt, iet, kad netic mīlestībai. Es tev vienmēr to teicu.“

„Ko nu te pātaru? Nem savas kredita mēbeles un atbrīvo manu dzīvokli.“

„Nē, draugs, dzīvoklis ir uz manu vārdu un es nekur nedomāju iet.“

„Ak tad tāda ir tā slavinātā mīlestība, nodrošināta no visām pusēm?“

„Vai tad es nezināju, ka tu mani precī tikai pūra dēļ? Tad jau es būtu beidzamā mulķe, ja nenodrošinātos. Tagad tu tik ātri no manis neaizskriesi. Žēl būs visu tā pamest. Apdomājies labi un dzīvosim tālāk.“

„Man nav ko apdomāties, es nevienu dienu vairs negribu ar tevi dzīvot!“ — Edmunts izskrēja no dzīvokļa kā korķis no satrakotas šampanieša pudeles. Vai tiešām viņš tā bija izmulķots? Ko tagad iesākt, ko darīt? Viss, tik skaisti iesāktais un cerībās lolotais, tagad izbeidzās kā neglīts joks. Nagainis tikai nīrgājās un neviena nopietna vārda neteica. Par nopietnību taču nevar uzskatīt visu to, ko viņš sapļāpāja. Droši vien tikai ķircinās ar mani. Tā sevi mierināja Edmunts, jo grūti bij pierast pie rūgtās patiesības. Gribējās vēl sevi mierināt un paturēt cerības dzīvas.

Pašam nemanot Edmunts bij nonācis pie pelēkā namiņa, kurā dzīvoja viņa māte. Šo ceļu Edmunts kopš kāzām nebij mērojis un arī ar māti nebij ticies. Tagad varētu ieiet un apskatīties, kā viņai klājas un vai ir vesela. Arī naudu priekš papirosiem varētu aizņemties, kādus desmit latus. Teiks, ka maks aizmirsies mājās. Visu patiesību tomēr vēl mātei nevar teikt.

Dēlam ienākot vecā Sausene patreiz ieturēja savu parasto maltīti: krūzīti kafejas ar sacharinu un gabaliņu uz oglēm ceptas siļķes. Sausene bij tikko no darba pārnākusi un atkal domās kavējās pie sava dēla

laimes. Edmuntu ieraugot viņai sirds kā pamira. Reizē no prieka un arī no baigām sajūtām — kas gan Edmuntu šurp atdzinis. Edmunts steidzīgi pa paradumam noskūpstīja māti uz pieres un tūliņ apsēdās uz kušetes, kur bij tik biež gulējis, kad pašam sava dzīvokļa nebij. Ne reti to vajadzēja darīt no vienas algas dienas līdz otrai, kad naudas nebij, ko istabu nopemt. Māte tādās reizēs ne tikai mitināja, bet arī ēdināja viņu. Apmazgāt savu dēlu Sausene vienmēr uzskatīja par godu, kuŗu tā sev gribēja paturēt līdz kapam.

„Kādi vēji tad tevi, dēliņ, atpūta pie manis? Es jau domāju, ka nu pavisam būsi aizmirsis savu veceni. Gribēju šad un tad aiziet, bet nedrīkstēju.“

„Mani, māt, atpūta lieli vēji. Tas nebija labi, ka tu nekad neatnāci. No kā tev jābaidās? Vai tad es neesu kungs pats savā mājā?“

„Esi jau nu gan kungs, bet pašai tomēr ir un paliek tā galvenā teikšana.“

„Kāpēc tad šai tā galvenā teikšana?“

„Nu, viņai jau tā lielā manta. Manta, dēls, nosaka visu pasauli. Kam viņas daudz, tie visi vareni. Taisies tik no ceļa nost, ka nesamin!“

„Ko nu runā niekus, nav ne smakas no visas izdaudzinātās bagātības!“ — Pēc šiem dēla vārdiem Sausene palika ieplestu muti stāvam, kā valodu zaudējusi. Arī Edmunts apķērās, ka ir par daudz izrunājis. Bet viņam bija dusmas par mātes brīnumiem un tādēļ ar nesaudzīgu niknumu turpināja: — „Es esmu kritis īstu krāpnieku nagos. Nav ne vēsts no visa solītā pūra. Bez tam man pašam jāmaksā visi kāzu izdevumi. Redzi nu, kā iet ar bagātām sievām!“

„Ak tu Kungs, ak tu Kungs! Nu ko tad pati uz to saka?“

„Guļ un ņurd. Kas tad šai jāsaka, vīrs ir rokā un nu var rādīt isto dabu!“

„Pie tādas krāpšanas jau policijai darbs! Nu tad ir skaidri noticis tā, kā es tavā kāzu dienā nosapņoju. Aiz sarkaniem spīķeriem tevi bij ielenkuši blēži un gribēja pārdot misiņa pulksteni par istu zeltu. Es kliezdu, lai tu nepērc. Bet tu neklausīji, atdevi visu savu naudu un paņēmi pulksteni. Nu ir skaidris, ka sapnim bijusi taisnība. Ak tu blēži, ak tu krāpnieki! Saki nu vēl, ka sapņiem nevajaga ticēt.“

„Ko nu vaimanā! Kāpēc tad agrāk neteici ne vārda?“

„Vai tad tu manu padomu prasīji? Pats skrēji un gāji kā apsvilis! Bagāta, bagāta un bagāta, tik vien es vairs dzirdēju. Te nu bija visa daudzinātā bagātība. Kā nu mācēsi tādu lielmāti appuišot un uzturēt?“ — Kā saniknota pūce Sausene nostājās pret dēlu. Bet Edmuntam ļoti patika, ka māte Valentīnu nosauca par lielmāti. Tas tiešām bija viņai vispareizākais apzīmējums. Vienmēr varēs teikt, ka lielmāte guļ un ņurd. Edmuntam kļuva pavisam jautri un viņš uz brīdi aizmirs, ka ir apkrāpts un piemulķots. Edmuntam pat šķita, ka tas nav noticis ar viņu, bet ar kādu no tā draugiem, par kuŗu var tagad pasmieties.

„Mēs neņemsim to lietu tik traģiski. Es vairs pie lielmātes atpakaļ neiešu, bet tev jau šodien jādod man naktsmāja.“

„Vai nu pavisam prātu esi izdzīvojis! Kuŗa māte tad palīdzēs dēlam no sievas šķirties? Ej atpakaļ un

dzīvojiert mierīgi. Gan jau viņa nāks pie saprašanas un sāks strādāt, ja vēl redzēs, ka citādi neiet."

"Tā nu gan nekad nestrādās un atpakaļ pie viņas ar es neiešu. Gādā tik man vakariņas un klāj gultu tepat uz kušetes."

"Tad jau jāiet uz bodi kaut kas jāpalūko. Mājā nekā nav. Nu, dod, naudu, es aizskriešu."

"Man naudas nav."

"Ak, tu mī un žē, pat naudas viņam nav! Kur tad lai es nabaga sieva ņemu!" — Sausene apņēmās lielo lakatu un virzījās uz durvīm. Edmunts nosauca viņai pakaļ:

"Arī papirosus atnes man."

Sausais dažas naktis pārgulēja pie savas mātes. Vakaros vēlu pārnāca, bet rītos agri aizgāja. Sausene dēlu pacienāja kā spēdama, bet sevī pūta vien par lielo nelaimi. Cerētās vieglās dzīves vietā tagad bij atkal jāgulda un jāmielo dēls. Bet Edmunts visu laiku bij sapīcis un labprāt nerunāja ne vārda. Vai nu viņam mazums bija nepatikšanu? Cerējis daudz, bet tagad palicis tukšā. Tur jau arī bija ko erroties. Tomēr Edmunts tikpat pēkšņi, kā bija ieradies pie mātes, atkal nozuda. Vienu vakaru neatnāca pārgulēt un tā nenāca vairs. Sausene veltīgi ik vakarus izgaidījās, bet dēls bija kā ūdenī iekritis. Kur viņa to varēja meklēt? Uz darba vietu iet dēls viņai jau sen bija noliedzis. Kaŗa kungi negribot, ka vecas sieviņas maisoties pa kājām. Kaŗš esot vīriem, ne vecenēm. Iet pie jaunās un jau atstātās sievas meklēt arī nebij nekādas jēgas. Ja jau māte nekā ne-

zin, vai tad tā ko zinās? Tā lēnām drupa vecā Sausene, mazāk no darba, vairāk no rūpēm par dēlu.

Bet Edmunts bij atgriezies atpakaļ pie Valentīnas. Viņa kādu dienu aizgāja pie tā uz darbu un lūdz, lai taču atnākot izrunāties. Nevajadzēšot nemaz palikt, bet izrunāties taču varot. Taisni tanī dienā Edmunts saspītējās un neaizgāja. Bet jau otrā dienā vairs neizturēja un bija klāt. Viņš taču gribēja zināt, ko īsti Valentīna tam varētu teikt? Izrunāsies un mierīgu sirdi aizies. Nav jau bērns, ko var ar varu aizturēt.

Tomēr Edmunts bija jauns dedzīgs vīrietis un Valentīna valdzinoša diezgan, lai to ievilkto savos skāvienos. Tā arī notika, jo Edmunts par ilgu bij gavējis, kas nemaz nebij viņa dabā. Viņi kopā paēda pusdienu un Valentīna stāstīja, kā viņa ar tēvu izrunājusies un ka tā lieta vēl nemaz neesot tik traka. Tēva uzņēmumu maksājumos patreiz esot sastrēgums. Bet tas viss drīz nokārtošoties un tad būšot labi. Uz tēva izrunāšanos nevajagot griezt vērību, jo viņam esot tāda daba. Viņam patīkot ķircināt cilvēkus, kas ātri skaišoties. Tas viss Edmuntam bija kā mierinošs balzāms un drūmi iztēlotā bezizeja noskaidrojās. Kādēļ Nagainim tiešām nevarēja būt maksāšanas grūtības? Tagad jau visiem ar naudu gāja smagi. Tā bija patīkami sevi mierināt un cerēt, jo mierinājums un cerības stiprina cilvēku, kamēr šaubas un bezcerība grauj. Tādēļ Edmunts ļāvās cerībām, jo viņas saldināja Valentīnas skūpstu un skāvienu dedzība.

Pie Valentīnas paliekot Edmunts pilnīgi aizmirsu māti, jo viņam bij tā jaukā īpašība visu un visus aizmirst, bet dzīvot un piederēt tikai tam, kas tu-

vumā. Viņš pat mātei nekā neziņoja par sevi un nejuta, ka tā vakaros veltīgi gaida.

Tagad Edmunts centās Valentīnas nevīžību neredzēt un ja ko ieraudzīja, mēģināja izskaidrot un attaisnot. Nav maizes bez garozas un nav rožu bez ērkšķiem. Tāpat arī Valentīna nevar būt bez saviem trūkumiem. Bet šie trūkumi man nav jāmeklē. Gluži otrādi — uzkrītošais un asais jāmēģina novērst un mīkstināt.

Tomēr Edmunta pūles neko nelīdzēja. Tikko pārgāja aizkavēto kaislību uguns, kad iesākās atkal rīvēšanās un neiecietība. Viņi viens otru tā nervozēja, ka grūti bij sarunāties. Ja viens teica jā, tad otrs katrā ziņā atbildēja ar nē. Un tā tas bija ne tikai svarīgos jautājumos, bet vēl jo vairāk sīkumos. Valentīna tik ļoti bija savu untumu varā, ka nemaz nerēķinājās ar Edmuntu. Viņa taču bija bagātā Nagaiņa meita, kas mājās vienmēr visu spējusi. Kādēļ tad tagad tai atteikties no sevis un rēķināties ar otru cilvēku? Tad jau laulības dzīve izvērtīsies par verdzību, kur sievai jārēķinās arī ar vīru. Nē, Valentīna gribēja būt brīva un neatkarīga. Ja Edmunts negrib padoties, tad viņam nemaz nav īstas mīlestības. Īsts mīlētājs drīkst tikai apbrīnot un pielūgt savu izredzēto, bet nepavisam jau kritizēt. No šāda netikuma Edmunts jāatradina jau sākumā, lai vēlāk viņam pašam nav grūti.

Tie cilvēki nebij viens otram radīti. Valentīna nekad nevarēja lepoties ar čaklumu, bet pēdējo gadu tēva turība viņu bij pavisam samaitājusi. Viņa mīlēja spriedelēt un visus noniecināt, bet darīt pati nedarīja nekā. Darbu viņa ne tikai uzskatīja, bet arī izjuta kā slogu un verdzību, kuŗu var strādāt citi,

bet ne viņa — bagātā Nagaiņa meita. Viņa jutās radīta kaut kam augstākam — sapņiem un baudai, bet ne sīkai ikdienībai. Lai strādā citi. Tik labi ir izlaidties uz dīvāna vai gultā, sapņot un ļauties domu kūtrumam, kamēr uznāk miegs. Viņai nodzēra lep-nākās kāzas visā Rīgā, vīrs arī bija iznesīgs. Ko viņai vēl vajadzēja? Tagad tikai mieru un baudu. Pat Valentīnas godkārību apēda viņas slinkums un tā nespēja vēlēties, lai viņas vīrs būtu vairāk, nekā tas bija. Vīra censība tikai ienestu nemieru mājā. Lai viņš dara ko grib, bet lai liek Valentīnai mieru. Lai netraucē saldi slinko dzīves klusumu un ērtības. Jā, ērtības arī Valentīna negribēja zaudēt. Tas viss viņai bija pie tēva. Kādēļ pie vīra lai būtu citādi? Ja Ēdmunts man to nedod, tad viņš mani nemil un vispār nav tāds, kādiem vīriešiem jābūt. Vīra pienākums taču ir gādāt, lai sievai nekā netrūktu. Bez tam viņš sievai drīkst runāt tikai mīļus vārdus un tuvoties tai tikai dziļā padevībā.

Kamēr Ēdmunts un Valentīna meklēja neatrodamo un mēģināja savienot nesavienojamo, tikmēr vecā Sausene ar bažām sāka sajust, ka spēki gurst. Savā mūžā viņa nebij vieglas dienas redzējusi. Skrējusi un plēsusies, lai tikai būtu gabaliņš maizes pašai un dēlam. Vīrs viņai bija dzērājs un nomira piektā laulības gadā. Dzērumā krita no stalažām, jo viņš bij būvstrādnieks, un tā no slimnīcas vairs dzīvs neiznāca. Sausene palika ar trim maziem bērniem un viņai vajadzēja vēl gādāt, lai vīrs nepaliek zemes vīrsū. Drīz pēc vīra nomira arī divi bērni, viens pēc

otra, un dzīvs palikā tikai Edmuntiņš. Kaut grūti Sausenei bij aizmirst mirušos, tomēr viņa ar visu sirdi pieķērās Edmuntam, kas vienīgais tai bij palicis no sadragātās dzīves. Nu sākās skriešana darbā no agrā rīta līdz vēlai naktij, bet Edmunts bij jāatstāj viens bez uzraudzības. Tā puika auga savvaļā un darīja visādas zēna nerātnības, par kurām mātei nebij ne jausmas. Tomēr lielākā nelaimē vai nerātnībā Edmunts nekad neiekrita un māte bija sevišķi priecīga par to. Skolā Edmunts mācījās labi, jo viņam bija vērīga galva. Tas Sauseni pamudināja vēl vairāk strādāt un gādāt, lai dēls dabūtu arī tālākās skolās pamācīties. Viņa negribēja, ka arī Edmuntam vajadzētu kādreiz kāpt stalažās un rīkoties ar ķelli tāpat kā tēvam. Tik augstu gaisā vienmēr kaut kas slihts varēja gadīties. Sevišķi ja vēl mīl iedzert. Un vai nu Edmunts šinī ziņā būs labāks par citiem vīriešiem, gan jau iemetīs tāpat kā tēvs. Arī citus amatus Sausene Edmuntam negribēja mācīt. Viņa domāja, ka ar amatu vēl neviens nav pie turības ticis. Tikai skolotam cilvēkam dzīvē atveras visi ceļi. Tomēr skolas arī Edmuntu viņai atsvešināja. Viņš bija gudrāks un reizē arī kļuva lepnāks. Bet vai tas būs skolots, kam trūks lepnības? Tādēļ Sausene neļauņojās, bet pat priecājās, kad Edmunts pret viņu izturējās augstprātīgi. Smalkiem cilvēkiem vienmēr jābūt lepniem, to prasa viņu stāvoklis. Viņi taču nevar katru sušķi laist sev tuvumā. Tad jau pasaulē visi būs vienādi.

Ja Edmunts tomēr parādīja mātei arī drusku uzmanības un nekad neatteicās no viņas pieņemt naudu, pat tad, kad bija jau labā vietā, tad Sausene to izjuta kā sevišķu mīlestību no dēla puses. Viņai pašai

jau savas dzīves nebija, tā bija paradusi dzīvot tikai Edmuntam. Kad Edmunts precēja bagātā Nagaiņa meitu, tad Sausenei šķita, ka tas nu uzkāpj visaugstākā kalnā, kur tam neviens vairs klāt netiks un no kurienes būs grūti pat savu māti ieraudzīt. Bet kad nu dēlam dzīve juka laukā, tad tas Sauseni pavisam nospieda, līdz beidzot arī aizlauza. Cik labi būtu, ja Edmunts vakaros atnāktu un pastāstītu kaut ko mierinošu. Bet Edmunts nenāca un Sausene gandrīz pirmo reiz mūžā sāka sajust, ka dēls ir cietsirdīgs. Vai tā nu var savu māti atstāt neziņā? Taču atnācis un vismaz pastāstījis, kur tagad mīt. Vai tiešām māte vajadzīga tikai tad, kad nav vairs ko ēst un kur gulēt? Nē, ar to Sausenes padevīgā sirds vairs nespēja samierināties.

Neapmierinātība ar Edmuntu Sauseni grauza no dienas dienā kā nelabs grauzējs, kuŗam pretoties vairs nebij spēka. Mīlestība uz dēlu, kas Sauseni bij nesusi pāri visiem muklājiem un palīdzējusi pārvarēt visas grūtības, tagad šķita sirdi pamirstam un nāvējam arī pašu sirdi līdz. Viņa cīnījās un pretojās uzņēmīgajam nespēkam kā ļaunai nāvei, bet pagura. Kādu rītu, pēc murgos un bezmiegā pavadītas nakts, Sausene vairs nevarēja piecelties, jo kājas neklausīja un galva šķita nepaceļami smaga. Pienāca pusdiena un vakars, bet Sausene vēl aizvien gulēja, jo viņai nebij spēka. Kad istabiņā sāka krēslot, Sauseni sagraba bailes. Viņa taču varēja te nomirt un neviens nemaz to nezinās. Nomirt un Edmuntu nemaz pirms nāves vairs neredzēt, nē, tas Sauseni biedēja vairāk par visu. Vai tad bija vērts dzīvot un skriet, ja nomirstot nav neviena, kas tavas acis aizspiež? Kaut atnācis kāds cilvēks, kuŗu palūgt, lai pavēsta

Edmuntu. Bet kas pie viņas nāks? Sausene dzīvoja noslēgusies kā āpsis savā alā. Rītos agri aiztecēja darbā, vakaros tumsinā pārnāca. Vai kaimiņi kāds varēja iedomāt, ka vecā veļas mazgātāja vairs neiet dienas gaitās, bet nolikusies uz ilgu gulēšanu? Bet miegs Sausenei vairs nenāca un viņa caurām naktīm klausījās kā žurkas grauzās pašobelēs. Tā vien likās, ka tās drīzi sagrauzīs pēdējos dēļus un būs istabā iekšā. Tad viņas izbadējušās uzbruks Sausenei un sāks dzīvu to grauzt, jo viņai vairs nebūs spēka pretoties. Bet Edmunts nenāks viņu glābt, jo tas māti pavisam aizmirsis.

Kādu vakaru viens grabinājās pie Sausenes durvīm, bet viņa nespēja piecelties un atvērt. Viņa mēģināja kliegt, bet rīkle bij tik izžuvusi, ka neviena skaņa nenāca laukā. Grabināšanās aplusa un kādi soļi aizdunēja projām. Pagāja atkal labs brīdis, kad grabināšanās pie durvīm atkārtojās. Tad kāds piedauzīja pie loga un Sausene juta, ka nu jāceļas atvērt. Tas ir Edmunts. Ja tagad neatvērs, viņš aizies un vairs neatnāks. Sausene saņēma pēdējos spēkus kopā un izkrita no gultas. Viņa vairs nevarēja piecelties pat rāpu, jo galva pret galda kāju bij stipri satriekta. Atkal ārpusē soļi steidzīgi aizgāja, bet Sausene tos nespēja atsaukt. Viņa zināja, ka tas ir Edmunts un tādēļ iekliedzās, bet tā, ka pati sava kļiedziņa nedzirdēja, jo viņa nekā vairs nedzirdēja.

Tas aizgājējs, kas nedzirdēja vecās Sausenes pēdējo saucienu, nebija vis mirstošās veļas mazgātājas murgas, bet viņas dēls Edmunts, kas tanī vakarā

savāda nemiera tirdīts klaināja pa pilsētu un pāris reizes iegriezās pie mātes, jo ļoti gribējās pipot un naudas nebija ne santima kabatā. Kad mātes pirmā nācienā nebija mājā, tas Edmuntam izlikās savādi. Kur gan varētu būt aizgājusi tik vēlu? Parasti tak vakaros aizvien bija mājā, jo dienas darbā tā piekusa, ka vairs nekur negribējās iet. Tādēļ Edmunts pēc brīža atgriezās pārbaudīt vai māte nebūs pārnākusi. Pie durvīm veltīgi izgrabinājies, Edmunts piedauzīja arī pie loga. Neviens neatsaucās un Edmunts gāja projām. Bet tad šķita, ka kāds savādi iekliegots un kaut kas smagi nokristu. Edmuntam kļuva pavisam baigi un tas steidzīgi aizgāja. Ilgi viņš to nakti klainoja pa ielām, bet no nepatīkamās sajūtas netika vaļā. Atkal un atkal domās vajadzēja atgriezties pie mātes. Kas gan ar viņu varēja būt noticis, ka aizgājusi prom no mājas? Vai saslīmusi varbūt? Bet tad jau būtu atsaukusies un ielaidusi viņu iekšā. Tas nevarēja būt. Tomēr uzmācīgās domas neatkāpās un Edmuntam pret paša gribu vajadzēja nodoties dažādiem minējumiem. Kas gan bija tāda veca cilvēka dzīve? Darbs un vientulība, bez atpūtas, bez gaišāka prieka. Vai kādam viņa bija vajadzīga? Taču nevienam. Bet Edmunts pats tak viņu uzmeklēja. Nujā, tikai lai dabūtu uzpīpot. Un Edmuntam kļuva kauns, ka tas māti pavisam aizmirsis. Viņa taču tam bij visu savu dzīvi atdevusi un lielu izaudzējusi. Tas jau nu bija tiesa. Bet ko Edmunts varēja darīt, ja tam ar māti vairāk nekā kopīga nebija? Viņam nekā nebija ar māti ko runāt un nebija arī nekādas vajadzības satīties. Bija taču tik daudz citu gaitu, ka aizvien vaļas pietrūka. Kādēļ tad šķiest laiku pavisam nevajadzīgām lietām?

Tā klaiņājot un domājot Edmuntam ienāca prātā, ka māte taču varēja būt arī nomirsi. Pirmo reiz viņš par to vispār domāja un nu vairs netika no šīs iedomas vaļā. Muļķīga tā šķita, bet uzmācīga bez gala.

Edmunds pēcpusdienā izgāja no mājas ar Valentīnu sastrīdējies. Viņš pat labprāt negribēja šo nakti atgriezties mājā. Būtu varējis varbūt pie mātes pārgulēt, jo arī Valentīna pēdējā laikā dusmās bieži aizskrēja pie Nagaiņiem pārnakšnot. Kādēļ gan Edmuntam nevarēja darīt tāpat? Bet tagad iedoma par mātes nāvi Edmuntu māca nost un dzina atpakaļ mājā pie Valentīnas. Tomēr taču būs cilvēks tuvumā un varēs pat kādu vārdu apmainīt. Nakts pilnās ielās kļuva pavisam neizturami. Tādēļ Edmuntam devās mājup.

Valentīna vēl negulēja, kad Edmuntam pārnāca, jo viņai vispār vakaros nenāca miegs. Edmuntam ienākot viņa nelikās to ne zinīs. Ko tad skrēja prom, ja jau tik ātri nāk atpakaļ? Viņi jau bij pieraduši viens otru pēc strīda sagaidīt mājā tikai otrā, trešā dienā vai pat vēl vēlāk. Edmunta pēkšņā pārnākšana bija pilnīgi pret iesakņojušos paradumu un savā ziņā traucējoša. Bet Edmuntam ienākot izskatījās bāls un drebošā balsī iesaucās:

„Mana māte ir nomirusi, es to zinu!”

„Kā tu zini?” — kā negribot Valentīna iejautājās, jo viņai nepatika, ka nakts laikā nāvi pieminēja.

„Kā es zinu? Tā nav tava darīšana. Pietiek ar to, ka es zinu.”

„Ja nav mana darīšana, ko tad tu man stāsti? Paturi savu gudrību pie sevis.”

„Cik tu cietsirdīga! Es to nojaušu.”

„Nu, tavās nojautās man nav nekāda prieka klausīties. Tu jau vienmēr visu nojaud.“

„Lai nu paliek strīdi, bet mana māte tomēr ir mirusi,“ — Edmunts klusi teica, jo viņam gribējās ar Valentīnu samierināties. Varbūt tad tiktu no uzmācīgām domām vaļā.

„Ja nu tā arī būtu, tad kas tur par nelaimi? Tava māte bij vecs, vienkāršs cilvēks. Tu būsi no liekiem pienākumiem vaļā. Tikai izdošanas ar apglabāšanu. Bet viņa jau tev atstās arī kādu mantojumu?“

Kā izbijies Edmunts klausījās Valentīnas spriedelējumos. Vai tā varēja runāt par savu vīra māti? Bet Valentīna jau gan nekad nebij Sauseni redzējusi un arī nevēlējās redzēt. Tomēr Edmunts jūta, ka vajaga pretoties Valentīnai, un sacīja:

„Kādu mantojumu tad viņa varēja man atstāt? Vienkārša veļas mazgātāja.“

„Nu tad jau nav pavisam ko nožēlot. Tādas vecenes gan parasti ir skopas un glabā naudu zeķē. Varbūt arī mātei glabājas paslēpts kāds zutenis ar naudu?“

„Katrā ziņā glabājas un tur būs iekšā daudz vairāk naudas, nekā visā tava tēva izpūstā bagātībā kopā!“ — Edmunts irōnizēja.

„Mans tēvs jau nu nomirdams mani tukšā neatstās, par to tu nebīsties.“

„Bet kādēļ tad viņš nemirst?“

„Bagāti cilvēki dzīvo ilgi. Lai jau pa priekšu apmirst vecas vecenes.“

„Nebīsties, arī tu kādreiz būsi veca vecene.“

„Veļu nu gan nekad nemazgāšu.“

„To vēl nevar zināt, kāds kuņģam mums pienāks

vakars. Veca veļas mazgātāja ir vērtīgāka par jaunu slinķi.“

„Par manu slinkumu tu neuztraucies. Ja mantas apstākļi to atļauj, kādēļ tad nepaslinkot? Vai tad visiem pa pasauli jāskrien ar sažņauptām dūrēm? Es ienīstu tādus cilvēkus, kas plēšas tikai pēc maizes un augstākiem ideāliem dzīvē nepiegrīž vērības. Visi cilvēki nav radīti tikai mantas raušanai, kādiem taču jātērē arī. Citādi jau ideālisms pavisam izzudīs no pasaules. Manas domas lido tālāk par veļas baļļu.“

„Ja es nezinātu, ka tavas domas tālāk par dīvānu vai kinematografu netiek, tad varētu iedomāties, ka tu tiešām pasaulē kaut ko lielisku izspūsi!“ — Edmunds dzēlīgā balsī atcirta Valentīnai. — „Bet tagad ir smieklīgi klausīties tavā slinkuma un nevīžības filozofijā.“

„Nu tad neklausies. Ko nāci tik ātri mājā, ja bijī aizskrējis projām? Es nopriecājos, ka vismaz vienu nakti būs miers no taviem pātariem un dabūšu kārtīgi izgulēties.“

„Vai nu vēl neesi diezgan izgulējusies! Tik jau tev ir tā darba, kā gulēt un pūcēties.“ — Edmunds vairāk nerunāja. Klusēja arī Valentīna. Tā viņi klusēdami aizgāja gulēt. Gultā Valentīna drīz vien šņāca, bet Edmunds ilgi mocījās ar pašpārmetumiem, ka tik ilgi nebij apmeklējis māti.

Otrā dienā izrādījās, ka Sausene tiešām mirusi. Edmunds viņu atrada uz mutes guļam uz grīdas. Skaidri varēja redzēt, ka tā kritusi no gultas, tā beigta bijusi. Savādi bija Edmuntam visu to redzēt. Te katrā stūrī rēgojās galīga nabadzība un posts. Savādi, ka viņš mātes dzīvokli agrāk nebij ievērojis

tik nabadzīgu un tukšu. Tagad tas bija tāds, ka pat kliegt gribējās pret to postu, kas te mājojis.

Vēlāk Edmunts pārlicinājās, ka Valentīnai bija taisnība. Ar mātes apglabāšanu bij tikai izdošanas un rūpes. Prieka no visa tā nebija it nekāda. Vai veci cilvēki nevarēja izkust tāpat, kā pavasaros izkūst izčākstējušais un nevienam nevajadzīgais sniegs? Tad pakaļpalicējiem nebūtu tik daudz rūpju un izdošanu. Ak, pasaulē daudz kam vajadzētu būt pavisam citādi, tad būtu labāka dzīvošana.

XIII

Cēzars Caune bija ietaupījis dažus simtus latu un tie bij kā spārni laimīgai nākotnei. Viņam palaimējās arī atrast saulainu divistabu dzīvoklīti Tērbatas ielā. No logiem varēja redzēt iebraucamās vietas, kur stāvēja zirgi no dažādiem Vidzemes apvidiem un laucinieki skaļi savā starpā sarunājās. Varēja domāt, ka tie par kaut ko rājās. Bet tā nebija. Viņiem tikai patika pašiem savas balss skaļums un tie gribēja, lai Rīgas kurlie mūri viņus sadzird tāpat, kā klusie lauki.

Kopā ar Mildu Caune iekārtoja dzīvoklīti vienkārši un glīti. Mēbelēm viņi nevarēja daudz izdot, tādēļ iegādājās tikai pašu nepieciešamāko. Vai viņiem vajadzēja liekas grabažas, ja paši viens otru mīlēja? Nē, laimīgas sirdis būs laimīgas uz cietiem dēļiem, bet nelaimīgās arī vismīkstākās mēbeles nepadarīs laimīgas. Tā sprieda Milda un Caune no sirds piekrita. Viņi jūta, ka saprotās visos sīkumos un starp tiem nekad nestaigās ēnaini mākoņi.

Kad dzīvoklis bij iekārtots un Caune jau pārgājis turp dzīvot, tad kādā svētdienas pēcpusdienā tuvāko draugu vidū nosvētīja Mildas un Caunes kāzas. Starp viesiem bij Zaķene, bet nebij ne Cepļa, nedz Austras. Tiem nemaz nevajadzēja zināt to, kas notika klusajā Tērbatas ielas dzīvoklītī. Milda balstajā tērpā izskatījās pietvīkusi un skaista. Viņa pati

rūpējās, lai viesiem būtu labi, sevišķu uzmanību parādīdama Cēzara tēvam ar māti un savai bijušai saimniecei Zaķenei. Caune bij uztraukts un priecīgs. Viņam patika redzēt Mildu pietvīkušu un darbīgu. Viņas rokās darbs šķīrās un ritēja priecīgi. Varēja redzēt, ka pašam darītājam darbs sagādā prieku un iepriecē arī visus, kas to redz. Ar tādu draugu kopā visgrūtāko nastu varēs nest smejojot.

Pēc vienkāršas maltītes un sirsnīgām sarunām viesi sāka izklīst. Jāatstājot jau jaunais pāris divatā. Vai nu šiem tagad vajagot citus cilvēkus, kad paši viens otram esot visa pasaule. Tā atjokojās aizgājēji, kad Caune un Milda mēģināja tos pierunāt palikt. Visiem rītu taču esot darba diena un tādēļ nevarot neko lepoties ar dzīrošanu. Arī Caunem pašam jāejot darbā. Grāmatas un rēķini vis negribēšot zināt, ka šis vakar kāzas dzēris. Varbūt direktors pagīrās būšot niknis un tad apakšniekiem jāesot modriem. Tā sprieda vienkāršie ļautiņi izklīzdami katrs uz savu māju.

Kad viesi bij aizgājuši un Milda mājās lielāko nekārtību pievākusi, Caune saņēma viņai abas rokas un acis vērdamies runāja:

„Rītu arī būs diena, bet tu jau šodien gribi visu padarīt. Es tak gribu apskatīties, kāda tad īsti man būs tā sieviņa.“

„Nu, ja līdz šim vēl neesi apskatījies, tad droši varu teikt, ka esi ieprecējies! Apskatīties vajaga priekšlaicīgi. Kādēļ tev vienmēr gadās apskatīties par vēlu?“ — Milda smējās un itkā raisīja rokas vaļā.

„Ko tad es varu darīt, ja tevi nekad nevar diezgan apskatīt!“

„Rītu jau arī būs diena, bet tu šodien gribi visu apskatīt!”

„Ja tu sāksi mani zobot, tad arī es zināšu ko darīt,” — Caune apskāva Mildu un dedzīgi noskūpstīja. Milda izrāvās no viņa rokām un smiedamās aizskrēja, uzsaukdama Caunem:

„Ar tādiem niekiem jau precēti ļaudis nenodarbojas. Tā niekojas samīlējušies pāriši, bet ne vīrs un sieva.”

„Savas zobgalības tu varēji atstāt pie Zaķenes, bet šurp nākt tikai mīla.”

„Palūk, jau kāzu vakarā vairs neesu mīla! Nu, šitādu valodu es tev ilgi neaizmirsīšu,” — Milda sauca, gaisā vīcinādama savas mazās dūrītes. Acis viņai dega priekā un laimē, kā divas kvēlošas ogles. Viņa mīlēja savu Cēzaru un tādēļ tik ļoti gribējās ar to paausoties. Viņi taču aizvien bij satikušies par daudz nopietni un Milda nekad nebij varējusi savai draiskulībai ļaut vaļu. Šķita, ka tie visu laiku nebūtu drīkstējuši priecāties un būt jauni. Visādas rūpes un klizmas viņus nospieda. Tiem aizvien vajadzēja būt nopietniem. Milda juta, ka šovakar tā var nosviest visu uzspiesto un ļaut vaļu savam priekam, kas gavilējoši lauzās ārpus.

„Aizmirsti vai neaizmirsti, bet tik draisku tevi vēl nekad nebiju redzējis. Vai tad laulība tiešām uz visām sievietēm atstāj tādu vieglprātīgu iespaidu? Tagad es ticu, ka no visbaltākā eņģeliša iznāk draiska raganiņa.”

„Vai tu to vēl līdz šim nezināji? Tad nu gan man ir tāds vīrs gadījies, kuŗu varēs tīt ap visiem pirkstiem! To es arī tad izmantošu.”

„Nenobaidi mani pavisam! Varu vēl aizbēgt pirmā vakarā.“

„Tas jau būtu pilnīgi tavā garā un es nemaz nebrīnētos, tikai paņemtu un atvestu atpakaļ. Tevi tagad labi pazīstu un zinu kā vajaga rīkoties.“

„Tad man nav ko bīties, tikai jāpaļaujas uz tevi. Visās nelaimēs un likstās būšu glābts. Bet ja man kādreiz kas slikts gadīsies, tad tikai tu būsi vainīga.“

„Par vainīgumu tagad nestrīdēsimies, bet vienosimies tā, ka vienmēr un visur tu būsi vainīgs. Sievai nenākas būt vainīgai.“

„Labi, es būšu vienmēr vainīgs, tikai tagad nebēguļo no manis.“

„Lika drusciņ pagaidīt! Es ar precētiem vīriem negribu draudzēties.“

„Bet es taču esmu tavs vīrs.“

„Man līdz šim vēl nekad vīra nav bijis. Kur nu uzreiz būtu radies pašai savs?“ — Milda draiskojās, bet Caune neatlaidās un iededzies pierādīja Mildai, ka tiešām viņai pašai tagad ir savs vīrs.

Dzīve ritēja savu gaitu un Caune varētu teikt, ka viņš ir laimīgs, ja Austra nerīkotos tik vieglprātīgi ar firmas naudu. Cik mājās Mildas tuvumā bij labi un mierīgi, to Caune vienmēr izjuta, pārnācis no darba izmocīts un noguris. Bet birojā tagad viss gāja kā pa elli. Austra jutās pilnīga saimniece un viņas bezkaunībām nebij robežu. Pret Cauni viņa izturējās ar tādu nicināšanu, ka tas viņai ilgi slēpa par savu apprecēšanos, lai tikai nekrīstu par upuri

jaunām Austras zobgalībām. Caune pat ejot uz darbu novilka laulības gredzenu un noglabāja kabatā, lai no biroja iznākot un uz māju ejot to atkal uzvilktu pirkstā. Tā viņam tiešām ilgi izdevās noslēpt savu precēšanos. Šī pati slēpšana un bailes no Austras bija arī par iemeslu tam, ka Caune jau pašā laulības sākumā samelojās Mildai. Sieva apprasījās, ko darbā sakot, ka viņš precējies. Caune pietvika un teica, ka novēlējuši laimes un vairāk nekā. Milda vēl paineresējās, ko tad Austra teikusi? Arī te Caune meloja un teica, ka Austra esot apprasījies tikai, kādu pūru tad šis nocēlis. Tālāk Milda nekā vairs neprašņāja un Caune domāja, ka šis ļautājums ir uz visiem laikiem aprakts. Tomēr tā tas nebija. Caunem visas nelaiimes dzīvē cēlās paša nenoiektības un mazdūšības dēļ. Tā arī šoreiz.

Kādu dienu Milda bij atnākusi uz Iekšrīgu un iegriezās arī pie Caunes birojā. Viņai gribējās parunāties ar vīru, bet vairāk gan redzēt Austru. Kas tad viņa īsti bija par putnu, ja tā varēja kungot pār vīriešiem un direktoru Cepli pilnīgi turēt grožos. Milda ienāca droši un nerātņi skaļi sarunājās ar vīru. Viņa cerēja, ka Caune to iepazīstinās ar Austru un tad varētu pazoboties. Bet Caune jau vairs tad nebūtu Caune, ja viņš to izdarītu. Pietvīcis līdz ausu galiem, viņš centās sievietei pēc iespējas klusāk atbildēt. Caune nezināja, kādēļ viņš bij samulsis, bet bija tā, ka nevarēja parunāt gandrīz ne vārda. No vienas puses bij prieks Mildu redzēt, bet no otras puses viņš jau drebēja iedomādams Austras zobgalības. Tiešām Austra Mildu noskatīja no galvas līdz kājām un tad uzmeta arī Caunem iznīcinošu skatu, itkā teiktu: ak tad šitāds tu man esi! Arī Mildai

kaut kas pēkšņi notika. Viņa piesarka, atvadījās un aizgāja kā saskaitusies vai apkaunota.

Tikko Milda izgāja no biroja, Austrā atļaidās pret krēsla atzveltni un ar irōnisku skatu nomēroja piesarkušo un samulsušo Cauni.

„Caunīt, fui, kāda jums garša! Kas tad tā tāda par tantiņu bij?”

„Tā man pazīstama, ienākusi parunāites,” — Caune kaunīgi atrunājās.

„To jau es redzēju, ka pazīstama un ienākusi parunāties. Bet mīlēt nu gan tik vecmodīgu nevar. Kurpes un zeķes kā lauku mammai!”

„Jums visur tikai mīlestība spokojas. Vai tad draudzības nemaz nevar būt starp cilvēkiem?”

„Varena draudzība! Tāda pati kā man ar Cepli. Tomēr dārgi jums tā draudzība nevar maksāt, jo šī zostiņa nemāk ņemt. Nu, nav jau arī tur par ko ņemt. Redzat, Caunīt, kā dzīvo meitenes, kas māc večus dancināt! Vienā zīdā gērbjas,” — un Austrā uzsita abas plaukstas sev uz ceļiem tā, ka viss birojs zīdoti nosmaršoja.

„Nelielaties nu ar savām zīda lupatām, jums jau vairs nemaz sirds nav.”

„Ak sirds man nav? Vai tad vīriešiem mana sirds ir vajadzīga! Tā runā liekulis, kas grib lētāki tikt cauri. Pie manis jūs ar tādām valodām nenākat! Es ļoti labi zinu, ko Ceplim no manis vajaga un tādēļ arī lieku viņam kārtīgi samaksāt. Viņš man vēl daudz un smagi maksās.”

„Visas sievietes jau nav tādas kā jūs, Zīles jaunkundze.”

„Protams, vientiesītes ļaujās sevi pierunāties un tās tad vīrieši slavē. Un kāpēc gan lai viņi ne-

slavētu, ja tik izdevīgi ar tām visu nokārtojuši? Sieviete pret vīrieti vajaga būt tikpat aukstai, kā ir vīrieši savstarpējās veikala darīšanās. Bet arī tad viņa vēl nebūs aizsniegusi to cietsirdību, ar kādu vīrieši izturas pret sievietēm. Viņiem nemaz nav žēlastības un līdzjūtības. Visas mīlestības un draudzības ir tikai tukši vārdi, ar kuriem apmulkot otru. Es neticu nekam vairāk, kā tam, kas man rokā. Skaištos vārdus lai vīrieši patur paši sev un savām likumīgām. Tā var saldināt laulības cepli."

"Jūs runājat tik briesmīgi, ka bailes klausīties. Visas sievietes tomēr nav tādas."

"Patiesību dzirdēt vienmēr ir briesmīgi. Tās sievietes, kas tā nerunā kā es, ir tādas, kas nedrīkst nevienu domu līdz galam izdomāt. Piemēram, Ceplis man katru dienu vismaz desmit reizes zvēr, ka mīlot mani. Savai sievai viņš varbūt mēnesī nepasaka to, ko man vienā stundā. Viņš pat saka, ka tam ar sievu esot garlaicīgi. Bet gaidi, ka viņš manis dēļ no tās garlaicīgās sievas šķirsies! Es būtu beidzamā mulķe, ja klausītos viņa saldus vārdos un biezo maku atstātu mierā. Nē, Ceplim savi vārdi jāapzelti, jāizrotā ar briljantiem un jāietin zīdā. Tikai tad es varu izlikties, ka ticu tiem. Ja grib par mīlestību muldēt, tad vajaga arī viņu samaksāt. Es tak neesmu viņam pielaulāta, ka man par brīvu jāklaudas. Ļoti žēl, ka jūsu zostiņa to nesaprot."

"Viņa to nekad tā nesapratīs. Mēs esam laimīgi arī bez zelta, briljantiem un zīdā. Es varu apgalvot, ka pat laimīgāki, nekā jūs ar visām tām dārgām lupatām un krizulīem."

"Tam es ticu, ka tagad tas tā ir. Bet cik ilgi?"

"Visu mūžu!"

„Mušas, bet ne cilvēka mūžu. Paliks viņa vecāka un jūs jau metīsat acis apkārt uz citām, tāpat kā Ceplis tagad.“

„Es to nekad nedarišu.“

„Bet kāpēc tad jūs ar viņu neprecaties, ja domājat to visu mūžu mīlēt?“

„Kā? Viņa jau ir mana sieva!“ — Caune kā izbijies iesaucās.

„Vai tad jūs esat precējies? Pirmā dzirdēšana! Bet kāpēc tad mani neiepazīstinājāt ar savu kundzi? Vai kauns bija? Nē, jūs esat tāds pats nelietis, kā visi vīrieši. Ja jūs tiešām esat precējies, tad tā lieta paliek interesanta. Vīri nekad neplāpā un nelieļas, ka viņiem ar kādu jaunkundzi bijis romāns, jo tiem jābaidās no savām sievām. Turpretī neprecēti vīrieši mīl lielīties ar mīlas dēkām un bieži savos nostāstos deviņas desmitās daļas piemelo klāt. Tādās lietās neprecējies vīrietis ir kā plāpīga vecene — melo un pats saviem meliem tic. Sak, ja tā nebija, tad taču varēja būt. Nu, protams, ka varēja būt. Bet jūs, Caunīt, ar savu precēšanos manās acīs esat ieguvuši vērtību. Žēl, ka es agrāk to nezināju, būtu mēģinājusī jūs pavest. Ceplis jau ir kārtīgs laulības pārkāpējs un tur nav vairs nekādas intereses. Man patīk pavest uzticīgos vīrus. Viņi pēc grēkā krišanas vienmēr ir uztraukti un domīgi. Bet vēlāk jau pierod. Ar jums tomēr man būs jāpamēģina.“

„Nemaz nepūlaties, tikpat nekas neiznāks. Pēc manām domām laulībai jābūt šķīstai un pilnīgi uzticīgai.“

„Tas tā pēc jūsu domām, bet jūtas runās citu valodu. Ja jūs būsat vientiesīgi uzticīgs, tad sieva to neizturēs un pirmā apkrāps jūs. Sieviete patīk, ka

vīrietis viņas priekšā iekšēji jūtas vainīgs. Bet kāpēc jūs nevalkājat laulības gredzenu? Tas nav pareizi, jo laulības gredzens vīrietim piešķir zināmu pikantumu. Es Cepli pierunāju valkāt un ceru, ka arī ar jums man tas izdosies. Laulības gredzens vīrietim pasargā no precēties kārām un paver viņam daudz interesantākas iespējamības."

Kad Austra pieminēja gredzenu, Caune piesarka kā sapliķēts. Tiešām, viņš taču ar to Mildai nodarīja lielu pārestību. Var domāt, ka viņš kaunās no savas laulības. Labi, ka Milda to nezina, citādi viņai būtu ļoti sāpīgi.

"Vīrietim nekad nevajaga kaunēties un slēpt, ka viņš ir precējies," — Austra piemetināja, kā Caunes domas atminējusi.

"Vai tad es kaunos? Gluži otrādi, es esmu lepnis uz savu sievu."

"Tur nu daudz nav ko lepoties, tomēr tādām vīriem kā jūs varbūt arī pietiek. Bet ja nu jūs tā lepojaties, kāpēc tad visu laiku tik rūpīgi slēpāt?"

"Es nekā neslēpu, tikai neplāpāju katram, kā jūs ar saviem romāniem to darat."

"Vai daudz es jums viņus esmu izstāstījusi?"

"Nu, vismaz vienu — ar Cepli."

"To es daru, lai iedvestu jums bailes no sevis. Lai jūs saprotat, ka ar direktora mīļāko nevar jokus dzīt. Vajaga klausīt un drebēt viņas priekšā. Jums no manis jābaidās vairāk, kā no paša Cepla. Mīļākās nejoko ar saviem pretiniekiem."

"Ne man no jums jābaidojas, nedz ar jums jāķildojas. Es daru savu darbu un esmu mierīgs. Mans pienākums kārtīgi un uzticīgi strādāt."

"To uzticību jūs paturat sev, Ceplim viņa nav va-

jadzīga. Vispār kapitālistam cilvēks ir vajadzīgs tikai izsūkšanai. Viņi mūs izmanto kā darbā, tā mīlestībā. Es jums vienreiz gribu izdzīt laukā to aprobežoto mieru. Cilvēks taču nav malkas blūķis, kuŗu Ceplis var nostādīt pie grāmatvedības vai rakstāmmašīnas, pēc patikas. Lai viņš taisa savus ķieģeļus un priecājas par tiem, bet man lai dod latus, pēc iespējas vairāk latu! Man ir tik lielas izdošanas, ka nekad nebūs diezgan.“

„Bet tā jau mēs izputināsim uzņēmumu, kur paši pelnam un paliksim badā.“

„Nebīstaties, tādi kā mēs, nekad neizmirs. Viņi jau pusbadā piedzimst, pusbadā dzīvo un badā nomirst. Bet Ceplis mūs aizdzīs pie deviņiem velniem, tikko izrādīsies, ka mēs viņam neesam vajadzīgi. Jūs, Caunīt, ar visu uzticību aizdzīs vēl ātrāk, nekā mani. Mēs Cepla acīs neesam cilvēki, bet mašīnas. Grāmatas pašas nerakstās, rakstāmmašīna pati arī nestrādā un tikai tādēļ mēs abi te sēdam.“

„Es par tādām lietām negribu domāt un runāt,“ — Caune mēģināja atkreatīties no Austras. Vēl taču bija daudz kas padarāms, bet darba diena jau gāja uz beigām.

„Jūs vispār nemaz nespējat domāt!“ — Austra aizvainoti atcirta un posās aiziet. Viņa nekad nepalika birojā līdz beigām un tādēļ Caune par to vairs nebrīnējās. Kad Austra bij aizgājusi, Caune izņēma no kabatas laulājamo gredzenu un uzmauca pirkstā. Nu viņš atkal jutās pilnīgi kā precējies. Labi, ka tā iznāca ar Austru. Turpmāk varēs gredzenu valkāt bez bēdu un nebūs jābaidās no Austras zobgalībām. Ja katram cilvēkam ir savs pārbaudītājs, kas viņu moca un tirda, tad Caunem tāds, bez šaubām, bija

Austra. Ko viņa visu tam atkal nesastāstīja! Galva griezās apkārt iedomājot vien. Labāk ierakties darbā un aizmirst visu to. Tā arī Caune darīja un nostrādāja ilgi pāri par nolikto laiku.

Kad viņš laimīgs un visu aizmirsis steidzās mājā, durvis tam atvēra Milda izraudātām acīm un dusmīgu seju. Viņa neteica ne vārda, bet uzgrieza vīram muguru, kad tas mēģināja ar viņu mīļi apsveicināties.

„Mildiņ, kas tev noticis?“ — Caune kā izbijies iesaucās, redzot sievu noraudājušos un dusmīgu.

„Kādus kalnus nu atkal gāzi, ka nevarēji vien pārņākt? Es zinu, tu teiksi, ka birojā strādāji, kā tu vienmēr man stāsti.“

„Nu, protams, ka strādāju birojā,“ — Caune izbrīnējies runāja. Bet Milda vairs neizturēja un sāka neapvaldītā balsī kliegt.

„Kā tev nav kauna melot! Droši vien atkal daudzījies ar savu dievināto Austru pa restorānu kabīnetiem un rakstīji viņai vekselus. Nevis Ceplim, bet tev viņa ir mīļākā! Tagad es to skaidri zinu.“

„Tu nekā nezini, ja tā runā un vari teikt, ka es meloju,“ — arī Caunem panācās dusmas.

„Jā, tu melo, jo visu laiku esi pinies ar Austru. Abus ar Cepli viņa jūs dancina. Tu jau pat slēp no viņas, ka esi precējies un droši vien stāstīji, ka esmu tava māsīca.“

„Es nekā viņai neslēpu un neesmu teicis, ka tu mana māsīca.“

„Kāpēc tad nestādīji mani priekšā?“

„Glūži vienkārši, tā neiznāca.“

„Neiznāca! Tu biji tā nobijies, ka pat parunāt nevarēji, tikai čukstēji vien.“

„Kā nu var tādus niekus runāt!“ — Caune jutās bezgala apvainots.

„Es niekus runāju! Bet kāpēc tu noslēpi laulības gredznu? Tagad tev viņš droši vien atkal ir pirkstā, jo nu esi no Austras acīm prom un nāc pie manis. Man jau tu neslēpsi, ka esi precējies!“ — Pēc šiem Mildas vārdiem Caune pret paša gribu kļuva pavisam sarkans. Milda bij redzējusi, ka viņam nav gredzena pirkstā. Ko tagad bij darīt? Kā izstāstīt, lai viņa visu saprastu un nedusmotos vairs? To taču nemaz nevarēja izstāstīt.

„Ko nu klusē? Laikam nekādus melus vairs nevari izdomāt. Saki vien drošu pieri, ka gredzens tev bija pirkstā un es esmu tikai pārskatījusies.“ — Milda dusmojās, nevarēdama no vīra ne vārda sagaidīt.

„Nē, to es neteikšu. Ja tu saprastu, es tev izstāstītu visu.“

„Kur nu es tevi sapratīšu, to jau spēj tikai visgudrā Austra. Es viņas krāsu un zīdu priekšā esmu niecīga un nevajadzīga. Pagaidi, arī es turpmāk vairs nekvernēšu viena mājās, bet meklēšu izklaidēšanos draugu vidū. Tu laikam domā, ka es nevaru nokrāsoties un sacelt brunčus virspus ceļiem? Tādas jau jums vīriešiem patīk un tām jūs skrejat pa kaļ aizelsušies.“

„Mildiņ, tā nerunā un neapvaino mani. Es ne vienai neesmu pakaļ skrējis.“

„Es jau nezinu: varbūt ka Austra skrien tev pakaļ. Bet ka jūs viens ar otru tinaties, tas tagad man ir skaidrs.“

„Nekas tev nav skaidrs! Austra man ir pretīgāka, nekā tu to vari iedomāties.“

„Protams, ka es to nevaru iedomāties un tādēļ arī nevienu dienu vairs negribu ar tevi kopā dzīvot. Es necietīšu, ka tā izvirtusē sievietē par mani ņirgājas.“

„Par mani viņa ņirgājas daudz vairāk.“

„Tu jau arī to pelni! Līdz šim tevi mīlēju un turēju par nopietnāku. Bet tagad tu manās acīs esi lupata un es gribu ātrāk tikt no tevis vaļā.“

„Tā nerunā un dusmās nesvaidies ar neapdomīgiem vārdiem. Es tev vēl reiz saku, ka Austrā man ir ne tikai vienaldzīga, bet pat pretīga.“

„Kur tad tev radās tas pretīgums, ja jūsu starpā nekas nav bijis?“

„Manai mātei ir taisnība: ar sievietēm neesot vērts strīdēties. Viņas nekad lietas būtību nesaprotot. Tā arī tu tagad mīli tikai pārmet, bet nemēģini nemaz mani saprast!“

„Žēl gan, ka nepriecājos par taviem romāniem ar Austru! To arī nekad nedarīšu, bet ātrāk raisīšos no tevis vaļā. Tāds vīrs nav plika santīma vērts.“ — Mildai ne tikai dusmas, bet arī asaras šķīda uz visām pusēm.

„Ko tad tu nāci pie tik nevērtīga vīrā?“ — arī Caune jutās aizkārts.

„Vai nu nevērtība tev bij uz pieres rakstīta. Nelaimīga jau būšu ar tevi savu mūžu sasaistījusi. Tagad skraidī nu un meklē šķiršanos.“

„Nu ir diezgan, paliec klusu un dod man ēst. Es negribu vairs dzirdēt mulķīgos pārmetumus.“

„Pusdienas nav, jo es domāju, ka jūs ar Austru iesat uz restorānu.“

Uz šiem Mildas vārdiem Caune vairs nekā neatbildēja. Viņš taču bija vainīgs un Mildai varēja sā-

pēt sirds. Bet kāpēc viņa tik cietsirdīgi pārmeta? Varēja tak mierīgi izrunāties un visu noskaidrot. Tad redzētu, cik viņš ir nevainīgs un kā ienīst Austru. Ar strīdiem un pārmetumiem nevienu patiesību nevar noskaidrot. Tagad viņa spītējās un draud ar aiziešanu. Bet tas nedrīkst notikt. Austru jau zina, ka esmu precējies un uzreiz man vairs nebūs sievas! Tā nevar rīkoties un tādēļ jāpanāk izlīgšana. Caune juta un saprata, ka izlīgšana viņam jāmeklē un jātuvojas Mildai padevīgi. Brīdi pastaigājies pa istabu, Caune nolēma par pusdienu vairs nerunāt, kaut gan ēst ļoti gribējās. Milda sēdēja noraudājušies un skumīga. Viņa skatījās pa logu laukā un kaut ko domāja. Caunem šķita pats īstais laiks izlīgšanai un tādēļ viņš dziļā padevībā tuvojās Mildai.

„Mildiņ, ko tu tik skumji domā?“ — Caune runāja vēlīgā balsī, ar roku pieskārdamies Mildas plecam. Milda lēni atstūma viņa roku un acu nepacēlusi runāja:

„Man sāp, ka vīrieši ir tik briesmīgi. Kamēr sieviete nav iegūta, tikmēr kūst vai laukā. Bet tiklīdz tas ir noticis, tā vīrietis parāda savu īsto un briesmīgo dabu. Es tev vienmēr ticēju vairāk kā pati sev. Bet tagad redzu, ka tas viss ir bijis veltīgi.“

„Tā nerunā, taisni tagad tu man esi kļuvusi tuvāka un dārgāka. Es nemaz nevaru savu dzīvi iedomāties bez tevis.“

„Kādēļ tu melo? Ja jau kaunējies no savas laulības un gredzenu slēpi, tad drīz kaunēsies no manis pašas arī.“

„Ak šī nelaime ar gredzenu. Kaut tu mēģinājusi mani saprast. Nu, es nemāku izstāstīt. Man bij bail,

ka Austra atkal nīrgāsies un tādēļ nevienam nekā ne-teicu.“

„Bet tu tak man stāstīji, ka visi tev novēlējuši laimes un Austra vēl apprasījusies par manu pūru. Kā tā var melot?“

„Es nemeloju, bet tu man prasīji un tad tak kaut kas bij jāsaka.“

„Vai es prasīju tādēļ, lai tu niekus stāstītu? Gri-bēju zināt, ko viņi saka.“

„Bet vai tad viņi tā nevarētu teikt, ja mums būtu saruna iekritusi? Neprašņā man nekad tādus sīku-mus, es viņus neatminu. Ja man jāstāsta, tad nekad neatminu, kā bija, bet mēģinu iedomāties, kā varēja būt.“

„Es vienmēr atminu visu beidzamo, kā bijis. Tā-dēļ arī man nekad nieki nav jārunā.“

„Sievietes laikam to lietu labāki prot. Miļā pie-dod man un nestrīdēsīmies vairs,“ — Caune lūdžās un cerēja, ka nu viss būs labi. Tomēr šie Caunes vārdi bij kā jauna pakulu kodeļa ugunī, kas lika Mīl-das dusmām spoži uzliesmot, lai tās atkal ātri apdzi-stu. Ar savu spožumu viņas Cauni tomēr pavisam pār-biedēja.

„Vai es strīdos? Ar tādu vīrieti, kā tu, nav vērts pat runāt, kur nu vēl strīdēties! Viņš nekā neatmi-not, kas noticis. Tā var runāt tikai liekulis, bet ne vīrs! Kā var aizmirst to, kas bijis? Es nekad nekā neaizmirstu.“

„Labi, labi. Bet piedod man.“

„Nekā es tev nepiedošu. Tu gribi tikai mani iz-mantot un kad būšu veca, tad aizsviedīsi. Tā jūs vī-rieši darat!“ — Caune klausījās šinīs dusmu un uz-traukuma pilnos vārdos un viņam iekrita prātā: runā

gandrīz tāpat, kā Austrā. Kādēļ tad es nevaimanāju par apnikšanu? Viņa laikam grib, lai vienmēr tai mīlestību zvēru?

Diezgan jau izzvērējos tad, kad vajadzēja panākt, lai viņa manai mīlestībai notic. Tagad tas ir noticis un tādēļ visi zvērasti no manas puses lieki. Ko tur cilāt un pārcilāt tādu lietu, kas ir jau skaidra?

Tanī vakarā Caune ar Mildu mieru saderēja un beidzot dabūja arī pusdienu. Ēdot viņi pavisam salaba un vēlāk izkusa mīlībās, kas tagad bez prasīšanas raisījās pašas no sevis. Ap viņiem lidoja saldais miera un satīcības eņģelis un saldināja ne tikai vakara krēslas divatību, bet pat visu nakti. Tā vasarā pēc negaisa vienmēr iestājas neizteicami mīlīgs un maīgs laiks, kamēr ziemā vētrains negaisa saceltie auri nenorimst ilgi. Un Caune ar Mildu tak dzīvoja vēl tikai savas vasaras sākumu.

Bet vasarā pēc pārgājušā negaisa gaiss atkal pietvīkst un gatavojas jauns negaiss. Vai tad nu kāds brīnums, ka Caune ar Mildu vēl nebija rudenīgi nobrieduši, bet laiku pa laikam ļāvās vasarīgo negaisu spraigumam? Ja nu pat zemes trīce nav mūžīga, kur tad laulības strīdi lai savu nemitību ņemtu. Arī viņiem tikpat pēkšņi jāizgaist, kā tie uzliesmojuši, un jāizplūst mīļu glāstu saldumā. Tā tas bija arī Caunem ar Mildu. Caune vienmēr bija kluss un kārtīgs. Bet Mildai šad un tad ienāca prātā visi vīra grēki uzreiz un tad Caunem vajadzēja lūgt piedošanu par to, kas jau sen bija piedots. Tā pārcilājot uz Caunes nedarbiem nesakrājās putekļi un arī neiemetās kodes. Visi grēki viņa priekšā stāvēja kā spoži notrīti asmeņi, kas pie mazākās neuzmanības atkal varēja sākt graizīt. Bet sievietes daba jau ir burbuļojoša kā

strauts un mierīgs plūdums viņas krastos nav domājams. Caune pamazām pieradā pie Mildas pēkšņiem dusmu zibeņiem un pat iemilēja tos. Tiesa, pašas dusmu liesmas redzot bija bazgala grūti. Bet Caune ar laiku jau zināja, ka šīs liesmas nav nāvīgas un viņām uz pēdām seko kluss maigums, kas mīlas laimes pilns.

Tanī pašā laikā Austra Caunem pina tiklus, kuŗos viņu sagūstīt. Ceplis viņai bija pavisam apnicis, tomēr to pamest nevarēja. Viņam bija daudz naudas un arī Austras darbā tas nemaisījās. Varēja no kases vienu, otru simtu latu paņemt visnepieciešamākām vajadzībām. Gan jau kādreiz visu nokārtos un kases iztrūkumu Ceplis varēs viņai uzdāvināt, vienkārši strīpojot. Nebūs jau tur miljoni, bet tikai daži simtiņi. Un kas ir daži simti latu bagātam cilvēkam?

Kaut gan Austra no firmas kases savām vajadzībām nekad vairāk par simtu latu neņēma un dažreiz pat vēl mazāk, tomēr iztrūkums kasē pasakaini ātri auga. Jā, bet ko tur varēja darīt? Ceplim patika, ka Austra labi ģērbās un viņš bieži jūsmoja par viņas smalko zīda veļu. Viss tak ļoti dārgi maksāja. Kur lai to ņem? Nē, Ceplim tas jāsaprot un viņš nedrīkst dusmoties.

Kādreiz Austra pārskaitīja kasi un pati nobijās: iztrūkums jau sniedzās vairākos tūkstošos latu. Nē, tas tak nevarēja būt! Austra vēl reiz kasi rūpīgi pārbaudīja. Bet skaitļi bij cietsirdīgi un it nemaz nejokojās ar viņas pārsteigumu. Kur tad tik daudz naudas varēja būt palicis? Vai tik Caunem

nebija otras naudas skapja atslēgas? Kādēļ viņš vienmēr palika ilgāk strādāt un nekad neželējās par naudas trūkumu? No savas algas vien tas nebūtu varējis iekārtot dzīvokli un apprecēties. Tāpēc viņš vienmēr izlikās tik godīgs, lai apslēptu savu īsto dabu. Aiz ārēja godīguma parasti slēpjas nelietība. Tagad tikai vēl jānogaida un jānovēro.

Vainīgumu novēlusi uz apgērbu dārdzību un Caunes ārējo godīgumu Austrā apmierinājās un drīz vien iztrūkumu kasē pavisam aizmirsā. No darba aizējot viņa atkal no naudas skapja paņēma simtu latu varbūtējām vajadzībām. Gan jau viss nokārtosies, bet bez naudas nevar iet uz māju.

Pēc precēšanās Caune Austrāi šķita daudz kārdinošāks un neizgājams vairs no prāta. Kas to būtu domājis, ka tas lempis kādreiz varēs apprecēties? Tomēr pasaulē notiek arī brīnumi un šis nu katrā ziņā ir viens no tiem. Interesanti būtu zināt vai viņš māk arī ar sievu apieties? Stāsta gan, ka tādi, kas dzīvē esot lempīgi, kad tiekot divatā ar sievieti, tad pilnīgi pārvērsties. Tas tomēr nebūs tiesa. Kā Caune varētu pārvērsties? Miegains viņš bijis un miegains arī paliks. Tomēr tāds uzbāzīgs kaķis, kā Ceplis, arī apnīk. Es nekad nevarētu būt viņa sieva. Mīlākai ir labāki un vieglāki kā sievai. Tad jau es drīzāk varētu būt Caunem sieva. Viņu varētu krāpt pēc patikas un no mīlākiem sastādīt īstu zvēru dārzu. Tādu zvēru dārzu, ka pat Caune justos priecīgi viņu vidū. Tikai Caunem nav mantas un ar savu godīgumu tas nekad pie naudas netiks. Tāds vīrs man neder. Es viņu ņemtu vienīgi par mīlāko. Ceplis jau sāk palikt pretīgs un tādēļ vajaga dažādības. Īstai sievietei vienmēr vajaga vismaz divus mīlākos: vienu

jaunu un interesantu, bet otru bagātu. Katrā ziņā bagātu un šis bagātais nedrīkst būt pārāk skops. Nu, par Cepli šini ziņā nevarētu sūdzēties, viņš nav pārāk skops. Sevišķi ja tas nejaucas kases darīšanās. Bet vai Caune varētu būt tas īstais? Tos nu gan var mainīt pēc patikas. Ja apnīk viens, paņem viņa vietā citu vai pat vairākus. Jaunu interesantu cilvēku jau nav trūkums. Pavisam citādi tas ir ar bagātiem. Tos ir grūtāk atrast un tādēļ arī viņi uzmanīgāki jāpietura. Viņus jau var krāpt, bet tikai tā, lai nepieķer. Arī pārmērīgi kaitināt nedrīkst. Tie naudīgie spoki jau ir diezgan iedomīgi. Ak, kaut viņu biezie maki nāktu uz satikšanos bez viņiem pašiem! Tad būtu dzīve daudz interesantāka. Patiesību sakot dzīvē daudz ko vajadzētu pārkārtot citādi. Kādēļ nauda un bagātība nevarētu būt jauniem, mīlas spējīgiem cilvēkiem, kas vēl var dzīvi baudīt? Vecus varētu nolikt pie naudas pelnīšanas, jo viņi savus priekus jau būtu iztrakojuši. Tad dzīvē būtu daudz vairāk skaļuma un plašuma. Bet ar tagadējo iekārtu sievietei nodara lielu netaisnību. Otra liela netaisnība sievietei ir tā, ka viņai jādzemdē bērni. Tas sarūgtina dzīvi pašā sākumā. Vai nevarēja būt tā, ka sieviete pirms piecdesmit gadiem nemaz nav spējīga dzemdēt? Tad viņa jaunībā varētu bezrūpīgi izpriecāties un kad viss būtu izbaudīts un apnīcis, jā, tad varētu rūpēties par pēcnācējiem un nodoties bērnu audzēšanai. Bet tagad šī netaisnība sievietes skaistumu jau nokauj pašā sākumā. Tā domāja Austrā un savāds ļaurums pret visu dzīvi brieda viņas sirdī.

XIV

Darbi jaunajā ceplī gāja pilnā sparā. Vairākas partijas ķieģeļu jau bija nosūtītas uz ārzemēm un par viņām nauda saņemta. „Cepla“ akcionāri bij kā spārnoti, jo izredzes šķita tiešām lieliskas. Visas avīzes atkal rakstīja par jaunā pasākuma panākumiem un garos rakstos jūsmoja par Latvijas rūpniecības nākotni. Visi un arī paši skeptiskākie slavēja latvju apķērību no māla taisīt naudu. Ja tas tā ies uz priekšu, tad lats drīz vien pacelsies pāri savai vērtībai un tuvosies dollaram. Ne tikai tuvosies dollaram, bet pat pārspēs to un sāks sacensties ar sterliņu. Tas būs vēl nepiedzīvots notikums pasaules saimniecībā, kad nauda pati savu vērtību pāraugs piec- un pat desmitkārtīgi.

Ceplis tagad atkal bija dienas varonis un ikviens turēja par vislielāko godu būt ar viņu kopā. Viņa uzņēmumu reklāmēja bez naudas un Čeplis priecājās, ka nebija velti strādājis. Visas sīkās nepatikšanas tagad aizmirsās, jo darbs rāva uz lieliem mērķiem. Kas vairs viņam bija Latvijas šaurie apstākļi, ja vērās visādas iespējamības pasaules mērogā? Nebija taču vērts te tirgoties ar pipariem vai rozīnēm, ja bija viss iespējams. Par ķieģeļiem ieņemto ārzemju valūtu tomēr nevarēja turēt sabāztu maisos, viņa jāpārvērš labi noejošās precēs un tās kuģos jāved šurp uz Latviju. Tā peļņa iznāks divkārsa un tirdznie-

cībā varēs izkonkurēt ne tikai vāciešus, bet arī žīdus. Viņiem nebūs tādas aizmugures, kas ražo sarkano zeltu, un tādēļ tiem drīz pietrūks kapitāla. Jā, arī šīnī cīņā Ceplis būs nesaudzīgs un noslaucīs sev tīru ceļu. Tikai tagad jāizpēta, pie kādas tirdzniecības nozares vispirms ķerties. Jau pašā sākumā lieta jānostāda tā, ka iesāktā nozarē visi konkurenti bankrotē.

Kur nelīdzēs preču labums un lētums vien, tur varēs ņemt talkā arī bankas un iznīcināšanai nolemtiem atraut kreditus. Tā viņiem nomiršana būs atvieglota un paātrināta. Protams, kad visi konkurenti būs iznīcināt un tirgus sagrābts pilnīgi, tad varēs arī cenas paaugstināt. Kad viena tirdzniecības nozare jau būs rokā, tad visu cīņu varēs pārsviest citā. Tur cīņa būs vieglāka, jo uzvarētās nozares virspelņa nāks palīgā jauno pretinieku sakaušanai. Kā bruņojušies kareivji lati metīsies cīņā, bet viņus vadīs un uzbrukšanas vietas noteiks Ceplis. Tā jau būs īsti amerikāniska cīņa, kurā pastāvēs tikai tas, kam būs neizsīkstošas rezerves. Un akcijsabiedrībai „Ceplis” tādas būs, jo Latvijā mālu nav trūkums.

Ceplis sen nebija juties tik pacilāti, kā tagad. Varbūt tikai pašā akcijsabiedrības dibināšanas laikā. Bet toreiz tas viss vēl bija tikai sapņi, kas varēja arī nepiepildīties. Tagad jau zem kājām bija ciets pamats un varēja staigāt tik droši, ka visa Latvijas zeme dun. Kas nu vairs bija Igaunijas degakmens vai Polijas nafta, salīdzinot ar mūsu ķieģeļiem? Viņiem iegūšana bij daudz grūtāka un tirgus šaudīgāks, kamēr ķieģeļi pilnīgi ārpus jeb kuņas konkurences. Vai tad nevarēja lepoties un priecāties par tādu atradumu?

Laime Ceplim uzsmaidīja arī ģimenes dzīvē. Bertai piedzima veselīgs un skaists dēls. Jā, taisni skaists, jo kurai mātei gan savs bērns neliekas tas skaistākais? Berta bij tā aizņemta no mātes prieka, ka sirdi Ceplim piedeva visu, ko tas viņai bija pāri nodarījis. Pār šūpuli viņi sadevās rokas un jutās garīgi atkal tikpat tuvi, kā laulības sākumā. Bertai tagad vairs ne prātā nenāca interesēties par to, kurp vīrs iet un kur pavada vakarus. Viņai pašai bij rūpes, kurās šķita tik neizteicami saldās, ka par citu vairs nemaz negribējās domāt. Pilnīgi aizmirstas bija arī grūtniecības laika grūtības, jo Berta juta, ka pie šūpuļa vajaga stāvēt ar tīru sirdi un labām domām. Bez tam mazo vienmēr vajadzēja tīstīt un vīstīt, kur te lai būtu vaļas vairs par citu ko domāt! Tagad Berta zināja, ka mātes jūtas ir tās, kas sievietei piepilda dzīvi un pasauli padara skaistu. Ja viņa agrāki bij šaudījusies un svaidījusies, tad tikai tā dēļ, ka tā nebija māte.

Ceplis steidzināja darbus, jo uz ārzemēm sūtamo ķieģeļu nedrīkst trūkt. Lielu mērķu sasniegšanai jāizdarā vēl lielāki darbi, jo ar vārdiem vien nekas nav panākams. Vari runāt cik gribi, bet darbs nekustēs ne no vietas. Bieži Ceplis pa tālruni zvanīja darbu pārzinim Briedim un mudināja vairāk un vairāk strādāt. Strādniekus vajagot izdzīt uz beidzamo, jo viņiem sava alga desmitkārt jānopelnot. Kas negribot strādāt, lai bez žēlastības atlaižot, jo ceplis nevarot būt sliņķu patversme. Ķieģeļus Briedim ar tiem pašiem strādniekiem vajagot izgatavot divreiz vairāk. Citādi neesot vērts strādāt, jo neienākšot pat ieguldītā kapitāla procenti, par ierīces dilšanu nemaz nerunājot. Kur tad vēl lielie nodokļi, slimo kases un

strādnieku apdrošināšana. Viss tas žņaudzot nost un pašu bagātāko uzņēmēju varot novest pie ubaga spieķa. Nē, strādniekiem vajagot divreiz ātrāk kustēties un divreiz vairāk padarīt. Viss līdzšinējais darbs esot bijusi viena bezgalīga slinkošana. Tā tas turpmāk nevarot iet. Šādas un viņām līdzīgas pavēles Briedis gandrīz ik dienas saņēma no Cepla. Iztaisīto un izdedzināto ķieģeļu skaits Ceplim aizvien bija par mazu, kaut gan kopš sākuma tas bija divkārtšojies. Ceplis draudēja Briedi padzīt un visus strādniekus atlaist, jo viņiem taču algu nemaksājot par gulēšanu. Briedis dzina un lamāja strādniekus, jo gribēja Ceplim izpatikt. Strādnieki kurnēja, ka viņi tak neesot spaidu darbos, bet tomēr gāja un strādāja cik spēdami. Visiem viņiem bija ģimenes, sievas ar bērniem vai nespēcīgi vecāki, kas apgādājami. Kurp iesi, ja atlaidīs, jo visapkārt bezdarbs un trūkums. Tomēr pie Cepla strādāt ar katru dienu palika nepanesamāki. Viņi lādēja Briedi kā šausmīgāko izdzinēju, jo tas bez algas saņēma arī prēmijas par izgatavoto ķieģeļu daudzumu. Tomēr visneapmierināmākais ierāvējs bij Ceplis, kas dzina Briedi gan ar labu, gan ar draudiem. Bet strādnieki Cepli neredzēja un darišanas tiem bija tikai ar Briedi. Tādēļ arī viss rūgtums viņu sirdīs krājās pret Briedi un tie savā starpā sprieda, ka arī no šī ozolu birztaļu zagļa vajadzēšot ķieģeļus iztaisīt. Viņiem jādzīvojoja dēļu būdās, kur vējš gaudojot un lietūs nākot uz kakla, jo Ceplis savus humānos solījumus bij aizmirsis un domātās ērtās strādnieku mājas neuzcēla. Vai tagad Ceplim bij vaļas atminēties kādreizējus solījumus, kas nevienā ligumā nebija paredzēti un maksātu daudz naudas? Vajadzēja tikai strādāt un varbūt vienā gadā

saražot to, kas bija nokavēts pa visiem gadiem, kamēr šis ķieģeļu izgatavošanas nodoms vēl nebij dzimis. Ja Fords Amerikā varēja izgatavot miljoniem automobiļu, kādēļ tad Ceplis nevarētu Latvijā izgatavot miljardiem ķieģeļu, jo automobilis taču tomēr nav ķieģelis, kaut tas arī būtu vai Forda automobilis! Mums jāņem piemērs no izcilākiem amerikāņiem, jo tikai ar viņiem līdzīgu neatlaidību var tikt pie bagātības un varas.

Oskars Briedis dusmojās par Cepli un sevī domāja, ka ja ķieģeļu taisīšana ies tāpat uz priekšu, tad divos, trīs gados ne tikai Latvijas mālus, bet visu Latviju iztaisīs ķieģeļos. Tomēr Brieža blēdīgais un bailīgais raksturs bija par glēvu, lai nostātos pretī Cepla cietai un valdonīgai gribai. Ja Briedis mēģināja strādnieku priekšā taisnoties, ka viņu spiežot Rīgas kungi un ka viņš esot pavisam nevainīgs, tad tas iznāca tik blēdīgi, ka strādnieki viņam nevis noticēja, bet ieguva vēl lielāku naidu pret to. Tiešām, Brieža acis seja bija tādas, ka viņš mazus nevarīgus bērnus varētu spīdzināt līdz nežēlībai, bet spēcīga vīra priekšā uz vēdera ložņāt. Ikviens ar Briedi sastopoties to tīri neapzinīgi nojauca, kur nu vēl strādnieki, kuriem ar viņu bija darīšanas no dienas dienā. Tādēļ Briedis savā uzrauga darbā nejutās visai labi un prātoja, ka uz rudens pusi vajadzēs laisties prom un meklēt laimi atkal mežu tirdzniecībā. Kriminālā lieta par Puiķeles ozoliem pret viņu bij izbeigta, jo tur nebij nekā noziedzīga, bet civilprasības iesniegšanai jaunsaimniekam un strādniekiem nebij naudas. Tagad viņi varēja gaidīt, kamēr Briedim iepatiks ar tiem labprātīgi izlīgt. Bet Briedis jau nebija tik bagāts, lai mētātos ar naudu nevietā, kad to neviens

no viņa nevarēja piedzīt. Cilvēks, kas dienās grib sasniegt turību, ar naudu tā nevar svaidīties. Kā labai izkaptij pļaujot pārsmenis noiet pats no sevis, tā arī nākošam bagātņiekam no visiem liekiem izdevumiem jāatkratās. Ar nevajadzīgu naudas putināšanu vēl neviens tālu nav ticis. Vai Ūdris jau nesēd pārmācības namā? Ja viņš nebūtu tā pļēgurojis pa krogiem, bet pietaupījis atlekušos latos nebaltām dienām, varbūt vēl tagad sēdētu savā „Kraujā“ un grieztu vēl spīdošākus veikalus. Būtu pašam savs nams un paprāvs tekošs rēķins kādā ārzemju bankā. Bet saukt Centrālcietumu par savu namu un pili tomēr nav nekāda goda lieta. Bez tam arī viss laiks jāpavada bezdarbībā, kamēr citi ierauj un briest turībā. Nē, tomēr visur vajaga sātības, ar negausību tālu nevar tikt. Citiem rodas skaudība un tie rok tev bedri. Ja Ūdris nebūtu tik uzkrītoši trakojis, revīzijas komisija to liktu mierā, jo kam tad patīk pa veciem papīriem rakņāti, ja atlīdzība ir tā pati, kaut arī bez revidēšanas pilnā sapulcē pateiktu — viss ir kārtībā. Bet par Ūdra žūpošanu un svaidīšanos ar naudu runāja visa Rīga. Tad taču beidzot jāprotas arī revidentiem un jāķeras pie darba. Nu, protams, tad nu vairs nekas nav glābjams.

Briedis jau ievilka arī tagad dažu labu latu, kas tam nemaz nepienācās, bet bija domāts Cepla turības vairošanai vai strādnieku trūkuma mazināšanai. Bet ja visu darīja ar mēru, tad nevienam nekas neuzkrita. Kādēļ ceplī simtu piecdesmit strādnieku vietā nevarēja būt nodarbināti, teiksim, simtu sešdesmit vai simtu septiņdesmit strādnieku? Ja jau Ceplis Rīgā dzīvodams gribēja, lai tam sarauš bagātību, tad viņam jāatļauj citiem drusku nopelnīt. Tā taču ir

veca patiesība, ka tur, kur malku cērt, arī skaidas šķīst. Bet ja šīs skaidiņas salasa, tad savu krāsni vienmēr var turēt siltu. Visi jau nav tik laimīgi, kā Ceplis, kas var lielus mežus malkā skaldīt. Dažiem sākumā jāiztiek ar mazumiņu. Un Briedis bij meistars skaidiņu uzlasīšanā. Tomēr viņš prata tās ne tikai uzlasīt, bet arī noplēst tur, kur nemaz skaidu nebij, kur viss jau bija gluži nodilis. Briedis izraudzīja neapķērīgākos strādniekus, kas paši neskaitīja savu padarīto darbu, un tiem vienmēr aprēķināja mazāku iznākumu. Arī no tā Briedim nedēļā atleca daži desmiti latu. Nauda jau ir tāda lieta, kas mīl lai to ne tikai pelna, bet arī rēķina, un kas viņu vairāk rēķina, tam tā vairāk pielīp. Dažam nevajaga nemaz pelnīt, bet tikai rēķināt un šo rēķināšanu nosaukt par pelnīšanu, tad nauda pie tā nāk vēl vairāk. Cilvēki dzīvē ir kā lapas kases grāmatā: vieni der tikai debitam, otri — kreditam, bet trešie — kā dzēšlapas nosusina kā pirmos, tā otros. Briedis gan nebija tikai tīrs rēķinātājs vien, bet tam vajadzēja arī strādāt, tādēļ viņš bija drīzāk dzēšlapa, kas brieda kā no kredita, tā no debeta. Bieži Briedim vajadzēja drebēt, ka Ceplis viņu nepieķer un nepadzen vai ka strādniekiem neatklājas blēdības un tie vienkārši viņu nepieķauj. Tomēr uzmanīgi rīkojoties viņš cerēja līdz rudenim strādāt brīvi un vienmēr lepoties ar savu uzticību, jo rēķini tam aizvien bij kārtībā.

Ceplim tiešām Rīgā bija tik daudz darba, ka tam neiznāca vaļas Briedi pamatīgi kontrolēt, kaut gan viņš nekad tam lāga neticēja un turēja par blēdīgu.

Sākumā viņš vairījās Brieža ziņā nodot naudas izmaksas, bet vēlāk aiz taupības tomēr nodeva. Sevišķi pēc tam, kad Briedis iznāca no cietuma un tam neviens nekā nebija varējis padarīt. Ceplis pat sāka gandrīz ticēt, ka Briedis ir goda vīrs, jo īstus blēžus nekad cietumā nebāž. Tie savu amatu jau tāpat tik labi pieprot, ka nemaz nav jāiet cietumā uzmācīties. Turēt Briedim blakus vēl otru cilvēku un algot, tā būtu nevajadzīga izšķērdība. Paša Cepla braucieni uz cepli arī nebij sevišķi nopietni ņemami. Tie drīzāk izskatījās pēc izpriecas braucieniem, kuŗos nebij veikalnieceiskas nopietnības. Cepli Caunes vietā tagad tādos braucienos aizvien pavadīja Austra. Briedis tūliņ noprata, ka ja veikalnieks savās darīšanās sāk vadāt līdz sievietei, tad viņš vairs neko nekontrolē un vispār paliek gaisīgi paviršs. Tu viņam stāsti par uzņēmuma gaitu, bet viņš nedzird, kaut gan šķiet uzmanīgi klausāmies. Patiesībā viņš domā tikai par līdzatvesto dāmu, kā tai vējš svārkus plivinājis vai matu cirtas raustījis. Tad tu viņam vari ziņot, ko gribi, sevišķi ja ziņojumu proti izraibot ar labi daudziem skaitļiem. Tā Briedis darīja arī ar Cepli un iznākums aizvien bij tas labākais.

Ceplis vadāja gan Austru pa cepli un ap ķieģeļiem, visu stāstīdams un izlikdamies gudris. Viņš vairs nepārbaudīja cepla darbus, bet iepazīstināja Austru kā no māliem taisa ķieģeļus. Kad viņai apnika bradāt pa māliem, tad tie aizvien aizgāja pastaigāties turp, kur daba bij piemīlīgāka un kur citu ziņkārīgās acis tos neredzēja. Protams, tādā paslēptuvē bija daudz jaukāki, nekā rakņāties pa sasmulētiem rēķiniem un kontrolēt grāmatās Brieža sakrecelētos ierakstus.

Gan jau visu to savā laikā izdarīs Caune, kas par tādām lietām saņem algu.

Tomēr arī šādi nenozīmīgi izpriecas braucieni aizvien palika retāki, jo līdzbraucējai laikam vairs negribējās gaŗo ceļu bruģēt un plašos laukus apsēt ar savu pūderi. Bez tam skaudrie vēji taču bojāja sejas ādu un norāva tai kairinošo maigumu. Ik pēc tāda brauciena Austrai vairākas dienas vajadzēja zalbēt seju ar visādiem krēmiem, kamēr tā atguva pikanto mīkstumu. Daudz tīkamāki bij sēdēt kāda Rīgas restorāna kabinetā, labi paēduši atlaisties mīkstā dīvānā un mīlas priekus aplacīt ar garšīgu siltzemju vīnu. Pa laukiem un mežiem var skraidīt ar jaunu lunkanu miļāko, bet ne ar bagātu tūļu. Bagātais jau arī mīlestību lāga neizjūt, ja viņam par to nav jāizdod nauda. Viņam tā izliekas pelēka un nevērtīga, kā alkšņu krūmi noras malā pret labi koptu rožu dārzu. Bet ja tam mīlu ir vajadzējis garnēt ar dārgām maltītēm un vēl dārgākiem vīniem, tad viņš ir pilnīgi baudījis un jūtas apmierināti priecīgs. Šie paši apstākļi ir pamatā arī tam, ka bagātiem vīriem pašiem savas sievas drīz apnīk, ja tās nav dārgas un neprasa arvien jaunas un lielākas izdošanas. Bet tās, kuŗas prot mantu putināt, dzird gan daudz zobgalību un pārmetumu, tomēr vīru sirdis piesaista līdz sirmam vecumam. Bagātam cilvēkam patīk no sievietes ne tikai ņemt, bet arī dot. Ar to viņš laikam tīri neapzinīgi norobežojas no tādiem, kas naudu dzenā pat papirosiem un neatsakās aizsmēķēt arī no dāmas roksomiņas. Tomēr bezgala nelaimīgi ir tādi vīrieši, kuŗiem bagātnieku izjūtas un manieres, bet pašas bagātības nav. Viņi jūtas kā gaiļi, kuŗiem spārni ir, laisties gribas un tomēr vanagam līdzī tikt nevar. At-

liek tikai uzlēkt uz sētas un dziedāt tā, lai dziesma kaimiņpagalmā skanētu kā no mākoņiem krītoša. Bet kam ir bagātība un nav bagātnieka izjūtu, tas vēl nožēlojamāks un drīz vien visiem kļūst par izsmieklu. Viņš ir kā četrkājis, kas dubļos gājis mazgāties un ar savu pielipušo netīrību apsmērē visus, kas viņam pie duras.

Austras atrunāts Ceplis tagad vairs reti brauca uz cepli. Daudz vieglāk bij ar Briedi izrunāties pa telefonu un tad varēja arī būt bargāks. Citādi tam blēdim tik pazemīgas acis, ka gŗūti bija viņu rāt. Bez tam Austru arī nevarēja uz veselu dienu izlaist no acīm. Viņa pēdējā laikā bija kļuvusi stipri aušīga un tādēļ to vajadzēja uzraudzīt. Tādam jau saprāta maz un ja tikai neuzmana, tad drīz vien nokļūst. Ceplim nepatīktu, ja Austrā sāktu satīkties ar jauniem cilvēkiem un pavadītu laiku viņu sabiedrībā. Tādiem jau nevar uzticēties, viņi novedīs Austru drīz vien no ceļa. Sieviete ir aušīga un bieži nemaz neapdomā, ko izdara. Tādēļ jābūt modram par viņu.

Vispār Ceplim tagad vajadzēja būt modram par Austru, cepli un Bertu. Jā, visbeidzot arī par sievu, jo viņa taču tagad bija māte. Ceplim šķita, ka viņš pat sāk mīlēt to brēkuli, kas esot viņa dēls. Kaut gan mājās iznāca reti būt, tomēr viņš savu Jurīti bij pilnam iepazīnis. Naktīs tas bieži brēca un nemaz nerēķinājās ar to, ka Ceplim nāca miegs. Jurītis rīkojās tik patvarīgi, ka Ceplim no gulāmistabas vajadzēja pārvākties uz kabinetu gulēt. Citādi jau dienā nebija strādātājs, ja naktī neiznāca kārtīgi izgulēties. Tā jau mierīgu nakšu bija ļoti maz, jo vienmēr Austrā jāvadā pa dažādiem lokāliem. Ja nu tās pašas nedaudzās naktīs vēl atļaus Jurītim sagandēt, tad

pilnīgi jādzīvo miega badā. Kabinetā guļot bija arī vieglāki atturēties no sievas, jo viņa vēl nejutās pilnīgi vesela.

Kieģeļu izgatavošanas darbus arī Ceplis uzraudzīja tikai tā pa roku galam, bet galveno uzmanību pievērsa Austrai. Tomēr tas neko nelīdzēja un Austrā satikās ar saviem draugiem bieži. Cepla klātbūtnē tā pat neslēpa, ka garlaikojas, brīžiem atļaudamās pret Cepli uzkrītošu skarbumu. Kādreiz, kad tie atkal abi sēdēja restorāna atsevišķā kabinetā un Ceplis mēģināja viņu noskūpstīt, Austrā nesavaldījās un teica:

„Tu topi par daudz lipīgs. Vai tad es esmu tava verdzene!”

„Kur tu tādu valodu ņēmi? Droši vien būsi iemīļusies kādā jaunā plikadīdā.”

„Un ja tā arī būtu, tad kas par to? Man taču jādomā par precēšanos. Tu man zvēri tikai mīlestību, bet precēt netaisies.”

„Vispār precēšanās ir par daudz novecojusi lieta. Es tev neieteiktu. Patīkamāk ir būt brīvam.”

„Man tu neieteic, bet pats esi pat divreiz precējies! Gudri tu māki runāt. Ja jau reiz biji no šīs novecojušās lietas vaļā, kādēļ tad ar skubu devies otrā laulībā?”

„Tā ir mana nelaime.”

„No šīs otrās nelaimes tu vari tikt vaļā tāpat, kā no pirmās.”

„Tu domā, ka šķiršanās ir viegla? Un ko ļaudis teiktu? Bez tam sieva mani nemaz netraucē.”

„Bet mani viņa ļoti traucē!”

„To nu es nesaprotu.”

„Ja tev nebūtu sievas, tad visi mani uzskatītu par tavu līgavu. Bet tagad esmu tikai mīlākā.”

„Īsta mīlestība nerēķinās ar to, ko ļaudis domā.”

„Ak tu liekulis! Pats tu nevari šķirties no sievas tikai tādēļ, ka baidies ko ļaudis teiks.”

„Tas ir pavisam kas cits. Man ir sabiedrībā stāvoklis, kas jāsaudzē. Kā tas izskatītos, kad visi čukstētu: Cepelis atkal šķiras no otrās sievas. Mani sāktu turēt par vieglprātīgu un no tā varbūt ciestu pat firmas kredīts. Es tā nevaru spēlēties.”

„Bet kad tu aptumšo manu jaunavas godu, tad tas nav nekas? Nu, es ļoti pateicos! Mans neaptraipītais jaunavas gods ir simtkārt vērtīgāks par tavas firmas kreditiem. Es neļaušu sevi izmantot, piesmiet un pēc tam pamest.”

„Nu ko tad tu darīsi?”

„Nebīsties, gan zināšu, ko darīt. Iešu pie tavas sievas un viņai visu izstāstīšu, kāds tu esi un cik liekulīgi viņu krāp.”

„Bet mēs tak abi divi viņu krāpjam. Vai tad es viens esmu vainīgs?”

„Tu esi pavadējs un tādēļ arī vainīgais.”

„Nu, man šķiet, ka drīzāk tu mani pavedi, nekā es tevi. Tu jau pašā sākumā biji lielāka meistariene par mani. No tevis vairs nebij ko pavest. Bet kāpēc mēs savos strīdos pīsim citus cilvēkus iekšā? Liksim labāk Bertu mierā.”

„Ak tad palika gan bailes, ka nepastāstu tavai Bertai? Nebīsties, es to lietu tā neatstāšu un tevi tik viegli nelaidīšu vaļā.”

„Labi. Bet es tev revidēšu kasi un par izšķērdību iesēdināšu cietumā. Tu domā, es nezinu, ka tev kase nav kārtībā? Caune jau toreiz teica un tas puika ne-

kad niekus nerunā. Tu, putniņ, esi pilnīgi manā varā un es daru, ko gribu."

"Jums ar Cauni abiem ir viena sieva un tādēļ laikam tik ļoti viens otram ticat."

"Ko tu ar to gribi teikt?"

"Tikai to, ko jau izteicu. Vai tu domā, ka tas puika ir tavs?"

Austras vārdi uz Cepli atstāja tādu iespaidu, ka viņš ilgi nevarēja attapties. Kā, Jurītis nebija viņa? Nē, tas nevarēja būt! Austra ar saviem vārdiem bij uzplēsusi sāpīgu brūci, kas šķita jau aizdzijusi esam. Vai tiešām Berta viņam būtu samelojusi un tai ar Cauni tomēr būs bijuši sakari? Kā to lai tagad atklāj? Ar savām domām mocīdamies Ceplis nemaz nemanīja to uztraukumu, kas pārņēma Austru, tikko viņš pieminēja kases iztrūkumu. Bet Austra bija apķērīga un tūlīn pārgāja pretuzbrukumā. Viņa ar virsniekiem amizējoties bieži bij dzirdējusi, ka no grūtiem apstākļiem varot izkļūt tikai ar strauju, negaidītu pretuzbrukumu. Šo kara mākslu jau viņa šad un tad bij izlietojusi un vienmēr ar labiem panākumiem. Bez tam Austra arī zināja, ka precētu vīrieti ne ar ko tā nevar apdullināt, kā kad pasaka par viņa sievas neuzticību. Par pārsteidzošām veikala vai amata ziņām viņš vēl ir spējīgs spriest un šaubīties. Bet ja vīrietim pasaka, ka sieva tam neuzticīga, ka mīlotie bērni nemaz nav viņa un visi jau par to zoboņas, tad viņš uz kādu laiku ir pilnīgi paralizēts. Tam smadzenes zaudē kritikas un šaubu spējas, un viņš aizmirst arī to, ko pats tikko runājis. Viņam gribas urbties tikai šinī vienā jautājumā un atklāt neatklājamo. Tādā stāvoklī tagad bija arī Ceplis un Austra ar iekšēju gandarījumu noskatījās

viņa uztraukumā. Sak, tu gribēji mani iebiedēt ar kases iztrūkumiem, bet pats ieskrēji kā circenis pelnos. Nekad nemēģini svilināt citus tur, kur pats vari apsvilt.

„Ka tad Jurītis varētu būt, ja ne mans?“ — pēc ilgas iekšējas mocības Ceplis smagi izdvesa.

„Es jau nezinu, bet ļaudis stāsta dažādas lietas. Var jau būt, ka tās ir tikai tenkas un tur nav nekāda pamata. Tu pats taču labāki zini.“

„Ko es varu zināt, un ko vispār no sievietēm var zināt! Vai tiešām ļaudis tā runā?“

„Ja jau nerunātu, kur tad es visu to zinātu? Pats tu man nekā neesi stāstījis,“ — Austra aizvainoti uzcirta lūpu un paraustīja plecus, jo redzēja, ka ir pilnīgi uzvarējusi.

„Ko tad es tev varēju stāstīt, ja pats nekā nezināju,“ — Ceplis jutās vainīgs un tādēļ taisnojās Austras priekšā.

„Tā jau jums visiem iet, ka sievietēm par daudz uzticaties. Viņas tās labās, jo ļoti veikli prot krāpt. Bet mums jūs neticat nekad un vienmēr vajājat ar savu neuzticību, kaut gan mēs to nemaz neesam pelnījušas, jo esam jums suniski padevīgas.“

„Kas tad tās jūs tādas esat?“

„Ne jau sievas, bet mīļākās. Mēs jums esam vajadzīgas tikai kaislību apmierināšanai. Bet visu gādību, uzmanību un cienību jūs atdodat savām sievietēm, kurās smejas par jums, kad tiek kopā ar saviem mīļākiem vai pielūdzejājiem, kā viņas tos dēvē.“

„Tu nu gan par neuzmanību no manas puses nevari sūdzēties.“

„Kā tad, tu jau esi tas labais un apveltī mani ar vislielāko laimi! Ja man no tevis piedzimtu dēls, tu

bēgtu un vairītos, lai tikai kāds nenodomā, ka tas ir tavš. Tas arī tiešām tad būtu tavš dēls. Bet tavai sievai piedzimst puika un tu visiem liemies, ka tev ir mantinieks. Bet tas nemaz nav navš. Tiešām jāsaka, ka ikviena sieva savu vīru var cirpt kā aunu. To viņas arī dara, nesajuzdamas ne godu, nedz kaunu."

"Tik traki jau nu atkal nemaz nav, tev patīk pārspīlēt."

"Protams, tagad es pārspīlēju, jo tās lietas tik trakas nemaz nav. Bet ja kāds tev sastāstīs baltus melus, ka man bez tevis ir arī citi mīļākie, tad tu tam uzreiz noticēsi."

"Noticēšu tikai patiesībai, jo tevi milu. Mūs vieno tikai mīlestība, bet sievai jāšargā arī ģimenes gods. Tu to nesaproti, bet tā ir svarīga lieta."

"Liec man mierā ar savu mīlestību un šargā vesels svarīgo ģimenes godu! Ja es tev saku patiesību, tad tu viņai netici," — Austra neatlaidās.

"Nu saki, kas tad ir mana dēla tēvs?"

"Protams, tava dēla tēvs vari būt tikai tu pats. Pavisam cits jautājums, kas ir tavas sievas dēlam tēvs."

"Es tev nopietni prasu un lūdzu arī man nopietni atbildēt," — Cepli sāka aizkārt Austras nirdzība un tādēļ viņa balss kļuva skarba.

"Min jau daudzus, bet visbiežāk..." — Austra viltīgi aplūsa.

"Ko min visbiežāk?" — Ceplis dzelžainiem nagiem saķēra Austru aiz pleciem un purināja.

"To tu prasi savai sievai, bet mani laid vaļā! Vai tu esi piedzēries, ka neproti vairs uzvesties? Es nesmu paradusi, ka ar mani tik rupji apietas. Tā tu vari rīkoties ar savu Bertu," — Austra gandrīz klie-

dza un izrāvās no Cepļa nagiem. Bet tas mēģināja viņu vēl reiz satvert un tad asa plauka noskanēja Ceplim pār tuklo vaigu. Viņš samulsa un atlēca nost.

„Piedod, es tā vairs nedarīšu. Biju aizmirsies. Bet ko man darīt? Ja tu man visu patiesību nepateiksi, tad no Bertas nekā nedabūšu zināt. Viņa man neteiks,“ — Ceplis kā lūdzās un šinī mirkli izskatījās bezgala nožēlojams. Austra viņu uzlūkoja ar dziļu nicināšanu un tai bij jāpārspēj viss iekšējais riebjums, lai atļautu Ceplim sev pieglausties. Ja Ceplis šinī mirkli būtu spējīgs vērot Austras seju, tad viņš redzētu, ka tur nav ne jausmas no mīlestības, bet gan tikai naidis un riebjums.

Bet Ceplis pazemīgi pieglaudās šai savai nicinātājam, kas to nupat bij izplaukājusi. Viņš cerēja, ka Austra to mīl un tādēļ bij tik labi tās tuvumā. Kurp gan viņš tagad varēja iet? Mājās pie Bertas tam miera nebūs. Arī īstu, sirsnīgu draugu Ceplim nebij. Atlika vienīgi Austra, kuŗu viņš tomēr mīlēja. Sejā iecirstais plīķis arī vairs nesāpēja, jo to Austra bij darījusi tikai aiz mīlestības. Tas jau bija viņas dabā savu mīlestību pierādīt asā un diezgan paskarbā veidā. Nu, protams, audzināšanas trūkums un vairāk nekas. Totiesu mīlēt viņa prata labāk un dedzīgāk par visām sievietēm pasaulē. Tā domādams Ceplis atkal pieglaudās Austrai, kuŗa bij nosēdusies uz dīvāna blakus. Arī Austra tagad to noglaudīja, bet viņas glāsti bij tik atstumjoši un vēsi, ka ikvienam drebuļi pārskrietu pār kauliem. Tomēr Ceplis šinī vēsumā un skarbumā sajuta sevišķu prieku, kas kairināja visus jūteklus, jo Bertas maigums un dvēselīgais siltums to vairs nespēja. Par daudz viņš

bija aptaukojies un savās izjūtās notrulis. Saviļņot un kairināt to varēja tikai asas rupjības.

Austra glāstīja Cepli un domāja: ja man nevajadzētu tavas naudas, tad vis tu te neberzētos ap mani. Es tevi aiztriektu pa durvju durvīm. Tagad tas viss jāpacieš, lai drīzāk tiktu vaļā un varētu satikties ar tādu, kuŗam prieks acīs skatīties un no kuŗa pieskārsnās karstas tirpas skrien caur dzīslām. Tāds ilgotais Austrai tagad bija virsleitnants Edmunts Sausais, ar kuŗu tā nesen kādā naktslokālā iepazinās. Kas tam bija par stāvu un kāds vingrums gaitā. Saldī būtu viņa dedzīgos skāvienos aizmirsties. Viņš esot nesen kādu bagātu čāčiņu apprecējis. Gan jau tā būs apnikusi. Bet es viņam parādītu, kā var un kā vajaga mīlēt. Austra aizvēra acis, lai labāki uzburtu savā priekšā Sausā tēlu. Viņai kļuva pavisam karsti.

Acis atverot tomēr atklājās nejēdzīgā patiesība, ka nevis ilgotais Sausais, bet nicinātais Ceplis ir viņai pieglaudies. Ak, bagātais izvirtulis ar zivs asinīm. Austrai gribējās kliegt un trakot no tā naida asuma, kas plosīja sirdi, bet viņa sacīja:

„Ko mēs te berzējamies kā ar kašķi aplipuši! Dzersim šampanieti. Es gribu aizmirsties un trakot. Pazvanīsim Aulim, lai atbrauc auto. Te šinī netirā būdā jau var prātu zaudēt.“

„Ko tāds var pazaudēt, kam nekā nav,“ — Ceplis dusmīgi atcirta, jo viņš bij nodomājis ar Austru vienatnē papriecāties, bet tagad tā gribēja šampanieti un skriet trakot pa dejas grīdām. Ceplis pats nedejoja un tādēļ viņam tādās reizēs bij mierīgi jānoskatās, kā Austra šiberēja ar visādiem slaistiem, kuŗi viens laida, otrs ņēma to un mīlēja bezkaunīgi tuvu

viņai piespiesties. Acīs Austrai tie skatījās kā izba-
dojušies vanagi un Ceplim tādi vakari bij gatavās mo-
cības.

„Tu domā, ja tev naudas ir daudz, tad arī sapra-
šanas? Nekā nebij!”

„Bez saprašanas neviens pie naudas nevar tikt.”

„Taisni otrādi — nauda mīl muļķus. Tā viņas
noslēpumainā burvība. Gudrie cilvēki naudai aizvien
atrod vietu, no kurienes tā vairs neatgriežas. Bet ko
mēs te plāpāsim! Man slāpst, dzersim šampa-
nieti,” — Austra uzstājās, jo zināja, ka pēc šampa-
nieša Ceplis būs mīksts kā vaskis, ar kuŗu viņa rīko-
sies pēc patikas.

„Naudīgie muļķi šampanieša nedzer,” — Ceplis
bij aizvainots un saspītējās.

„Tu skaties, es dzeršu, lētāk iznāks!”

„Es šovakar šampanieti nemaksāšu. Ja tu gribi
daudzīties apkārt, tad man nav nekāda prieka.”

„Nu tad mašīnrakstītāja šovakar bagātājam Ce-
plim izmaksās šampanieti.”

„Par manas kases naudu!” — Uz šiem vārdiem
atbildes vietā Ceplis atkal saņēma pamatīgu plauku.
Pēc tam Austra uzlēca un pazvanīja sulaini. Ceplis
gribēja viņu satvert un pamatīgi izkauties, bet kabi-
neta durvīs parādījās sulainis. Austra skaļi sauca
sulainim pretī:

„Atnesiet pudeli šampanieša uz mana rēķina.
Gribu Cepla kungam izmaksāt.” — Sulainis neveikli
smaidīdams stāvēja un nezināja, vai pasūtījums iz-
pildāms jeb tikai uzskatāms kā joks. Tādas dāmiņas
jau bieži mēdz āktstīties. Vēlāk, kad jāmaksā, tad
visi kratās nost. Tādēļ labāk pagaidīt kunga apstipri-
nājumu pasūtījumam, jo šampanietis tak nav zeltera

pudele, ko tāda jaunkundzīte var samaksāt. Ceplim atkal gribējās, lai sulainis ātrāk aizvāktos un lai viņš varētu ar Austru izrēķināties. Citādi dusmas pāries un Austrā par savām bezkaunībām būs sveika cauri. Tādēļ Ceplis uzsauca:

„Ko nu brīnāties? Nesat labi drīz šurp, mums nav ilgi vaļas!” — Sulainis arī tūliņ nozuda aiz durvīm, jo tikai šos vārdus viņš bij gaidījis.

„Kur tad tev jāsteidzas, ka vairs nav vaļas?” — Austrā brīnījās.

„Gribu tevi padzirdīt ar šampanieti un tad tūliņ aizvest uz cietumu.”

„Steidzies labāk mājā un aizdzen mīļākos. Citādi viņi Bertu pavisam nomocīs,” — Austrā ķērās pie sava pārbaudītā un par labu atzītā līdzekļa.

„Tādēļ jau jāsteidzās un nav vaļas. Bet darīsim visu pēc kārtas. Kamēr tevi novietošu drošā vietā, tikmēr jau Berta savam sodam neizbēgs. Vienmēr saprātīgāk ir dabūt pie malas bandas vadoni. Tā, redzi, rīkojas naudīgie muļķi.”

„Par kādu bandu tu muldi?” — Austrā no tiesas uztraucās.

„Tas viss vēlāk noskaidrosies. Tagad nav vaļas izrunāties. Dzersim šampanieti ar skubu. Sulain, nesat tūliņ jau otru pudeli arī. Bet tā ies uz mana rēķina!” — Ceplis viss drebēja un Austrā viņu tādu vēl nekad nebija redzējusi. Viņai pirmo reiz nopietni bij bailes no Cepļa. Bet kad tas pasauca otru pudeli, tad Austrai bailes sāka norimt. Tagad tikai saprātīgi jārīkojas un viss atkal būs labi. Jāgādā, lai Ceplis labi sadzeras, tad viņš vairs nekā neatminēs. Bet dzers viņš tikai tad, ja būšu mīļa un pavedinoša. Tā

prātoja Austra un uzreiz arī kļuva laipnāka, jo viņa savu izturēšanos varēja pēc patikas noteikt.

Ceplis šampanieša pirmās glāzes izdzēra kā zelteri, jo gribējās apslāpēt iekšējās dusmas. Par ko gan viņš bija pārvērties? Šī paklidusē mašīnrakstītāja iedrošinājās rokas palaist, bet viņš to dzirdēja ar šampanieti. Vai zemāk vēl varēja noslidēt? Tagad vajadzētu aiziet un Austru patiešām nodot policijai. Viņa to apzaga, tas bija skaidri redzams. Kā gan citādi tā varētu tik ļoti ar naudu šķiesties! Tagad viņa vēl to pazemoja un kļuva rupja. Bet kurp skriesi no viņas? Nodosi policijai un tad kļūs vēl vientuļāki. Taču dzīvs cilvēks, ar ko parunāties un pastrīdēties.

Šampanietis dusmu cietumu atmieķēja un Ceplis kļuva aizvien mīkstāks. Acis kļuva miklas un Austra neizskatījās vairs tāda, uz kuŗu varētu dusmoties. Vēl vairāk, pēc katra izdzertā malka Ceplis jutās priecīgāks, ka nav viens šinī pagrabā un ka taisni Austra ir tā, kas saskandina ar viņu glāzes. Cik viņai jautājoši izbiedēts skats. Droši vien tā domā, ka atkal uzbrukšu un pārmetīšu tādas lietas, kādas Austra nekad nav spējīga izdarīt. Vai viņai mana nauda vajadzīga? Nē, kad mīl, tad par mantu nedomā, un Austra mani mīl. Tikai man pašam jā nolūdzas tagad. Viņas labā un mīlestības pilnā sirds neliegs piedošanu.

„Mīlā, piedod visas sarunātās muļķības. Es tevi nepatiesi apvainoju. Bet tas bija ātrās dusmās,” — Ceplis runāja atveldzētā balsī. Austru tas pavisam pārsteidza. Viņa zināja, ka šampanietis atmieķēs Cepli, tomēr negaidīja, ka tas tik ātri notiks. Vai tiešām viņš bija tāda lupata, kas pat dus-

moties nespēja ilgāk par dažiem mirkļiem? Tagad tak nevar tik ātri padoties un neatriebt nodarīto pārēstību.

„Kas tad tev varēja būt par dusmām, ka atlāvēies tādas rupjības un apvainoju manu mīlestību? Vai es to biju pelnījusi?”

„Kā tu vēl vari tā jautāt! Tu esi pelnījusi, lai tevi greznoju ar skaistu briljantu kakla rotu.”

„Es nepieņemu tādas rotas, kas nenāk no mīlestības. Pasaki, ar ko tevi tik ļoti sadusmoju?” — Austra priecājās par apsolīto rotu, bet savu prieku aplēpa aizvainotībā. Ceplim pamatīgi jānožēlo viss, tad viņš otrreiz vairs tā nepārsteigsies un būs vēl paklausīgāks. Kakla rotu Austra sen jau bij apskatījusi kādā Vecrīgas zeltkaļa logā. Tagad viņa to arī dabūs.

„Tu teici, ka dēls nav mans un Bertai ir mīlākie,” — Ceplis skumīgi nopūtās.

„Kā nu tādi nieki tevi tik ļoti varēja sadusmot! Tev pašam taču arī ir mīlākā.”

„Par mani nerunāsim. Bet ja tavi vārdi attiecībā uz Bertu izrādītos patiesi, tad esmu pazudis cilvēks. Man vairs nav nekā un atliek tikai pie tevis turēties.”

„Kādēļ tu mani pazemo? Vai tad es esmu tik nevērtīga, ka tikai pašās beigās ir vērts pie manis turēties? Kāda biju muļķe, ka tevi tik ļoti mīlēju un atdevu visu savu sirdi!” — Austra rokām aizsedza seju, kā taisīdamās raudāt.

„Nu piedod, piedod man! Es jau zinu, ka tu mani mīli. Tā mani vēl neviena sieviete nav mīlējusi. Es tā vairs nekad nedarīšu un centīšos savus pārkāpumus izpirkt.”

„Tas tev dārgi maksās! Es neļaušu sevi nepelnīti apvainot un tad ar dažiem vārdiem vainu izpirkt. Jau tā tu mani esi daudzkārt pazemojis. Vai man vajadzīga tava nauda? Glabā vesels un liec mani mierā! Kā līdz šim esmu varējusi maizi nopelnīt, tā nopelnīšu arī turpmāk. Bet neļaušu sevi pazemot un sirdi kājām mīt. Katram cilvēkam tak ir savs lepnums un sievietes sirds šinī ziņā ir sevišķi jūtīga. Cita sieviete manā vietā, kas nebūtu tik jūtīga un naīva, tā tevi pamatīgi apstrādātu un tu pat nedrīkstētu pīkstēt. Bet es aiz muļķīgas mīlestības atdevu tev savu sirdi.“

„Es pazīstu tavu labo sirdi. Bet nesaki vairs, ka mīlestība ir muļķīga. Man tas sāp. Saki, ko tu no manis prasi un es mēģināšu visu pildīt. Tikai piedod man.“

„Nekā es no tevis vairs negribu! Tu mani nemīli un tādēļ mums jāšķīrās.“

„Tā nerunā! Ko bez tevis iesākšu, kurp iešu? Es būšu pilnīgi pazudis!“

„Kāpēc tad pazudis? Tev jau vēl paliek Berta, kurai tu upurē visu, un dēls, kurū sauc par savu un vienmēr lepojies,“ — Austras balsī bij tāds dzēlīgums, ka tas Cepli pilnīgi satrieca. Vai tiešām viņam būs Austra jāzaudē?

„Kas man Berta un kas viņas dēls! Tikai tu esi vienīgā, kurās dēļ vērts dzīvot un strādāt. Esi atkal mīla un neatstum mani,“ — Ceplis nevarīgi lūdzās. Austru tas kaitināja un viņa savā uzvaras priekā kļuva vēl dzēlīgāka. Lai pamocās šis rupjais un nepavaldītais bagātnieks. Otrreiz vairs nepalaidīs muti.

Tā viņa Cepli tirdīja un spīdzināja, likdama vēl un vēl apzvērēt, ka tam Berta ar Jurīti nekas nav un ka

tas gatavs viņus pamest vienīgi Austras dēļ. Izdzer-
tais šampanietis Cepli tā bij izmieķšējis, ka Austra
tagad ar viņu varēja rīkoties pēc patikas. Protams,
Austrai arī tagad uzreiz bij saradies tik daudz neat-
liekamu vajadzību, ka Cepla biežais maks kļuva par
pieci simti latiem plānāks. Solīto un atraidīto, bet
vēlāk tomēr pieņemto briljantu kakla rotu Austra bija
ar mieru pagaidīt līdz rītam, jo tā nebija tik stei-
dzīga un īstās cenas arī viņa tai nezināja. Ceplis bija
kā padevīgs jērs, kuŗu varēja cirpt pēc patikas un pie
tam dzirklēm nemaz nevajadzēja būt sevišķi asām.
Bet Austras nodoms jau nebija Cepla maku šoreiz pa-
visam iztukšot. Šis nakts tēriņiem tur jāatstāj nauda
un kāda zieda tiesa rītam arī. Par to Austra ļāva Cep-
lim sev pieglausties, bet pati pārdomāja, ko par ie-
gūto naudu pirks un kādiem izdevumiem vēl varētu
prasīt. Šoreiz Ceplis nebija skops. Kā būtu, ja ta-
gad viņam atzītos par kases iztrūkumu un mīļi lūgtu
to visu nokārtot? Droši vien viņš neatteiktu. To-
mēr kases iztrūkums vēl varēja gaidīt. Tagad labāk
iegūt vairāk naudas izdevumiem, jo skaidra nauda
aizvien ir vērtīgāka par vislabāko kases iztrūkumu
strīpošanu. Vēl jau par agru atklāt Ceplim naudas
iztrūkumu kasē. To varēs darīt vēlāk, kad viņš būs
lielāks. Citādi viņš paliks taupīgs, nepirks solīto kakla
rotu un pat varbūt kasi atkal nodos Caunes pār-
ziņā. Kur tad vajadzības brīdī varēs ķert naudu! Lai
labāki viss vēl paliek pa vecam. Gan jau nokārto-
sies, kad pienāks īstais laiks, jo katrai lietai, tāpat kā
katram auglim ir savs īstais laiks.

Kad Ceplis bij galīgi paguris, Austra to noguldīja
uz dīvāna, lai nokrācas. Pati viņa brīdi staigāja pa
kabinetu un sirdijās, ka netiek ne uz vienu dejas

grīdu. Tur būtu jautri un varētu izdejojies. Varbūt pat Sausais tur būtu. Austrai visi locekļi notirpa iedomu priekā. Bet kur lai tiek? Ceplis guļ kā beigts un tik drīz nebūs izkustināms. Vai viņš tagad nevarēja vākties uz māju pie savas Bertas? Tik piedzēries viņš citur nav derīgs kā nodošanai sievas ziņā. Tā varētu viņu ārstēt un savest kārtībā jaunām dzīves cīņām. Nauda ir dabūta un Austra mierīgu sirdi varētu aiziet, ja ne tā solītā kakla rota. Tās dēļ būs jāpaciešas un jāgaida, kamēr viņš atmostas. Bet ko lai te sadara? Būs arī man jāšāk dzert. Austra pazvanīja sulaini un lika atnest vēl vienu pudeli labākā šampanieša. Tās divas jau Ceplis gandrīz viens pats izlaka. Piedzeršos es arī, tad redzēs, kas no tā visa iznāk. Vai tad man mūžīgi tikai jānoskatas kā citi piedzēras un pati nemaz nedrīkstu?

Kad pudele jau bija pāri pusē, Austra jutās pavisam jautri. Gribējās dziedāt un kliegt līdzī tām apskurbušām balsīm, kas aiz sienas blakus kabinetā ķērca: „Es zārkā gulēdams, Spļauju griestos svilpodams“. Tomēr Austra valdījās, lai Cepli neatmodinātu. Bet kad aiz sienas dziesma nemitīgi atkārtojās un atkal atskanēja šņabiskā asumā: „Man skauģi kapu rok, Es kapa nebīstos“, tad šampanietis vairs nenoturējās savā lepnībā un ar Austras muti sāka spiegt līdz aiz sienas klaigājošam šņabim. Viņa klausījās tikai sevī un asaroja par skauģiem, kas tai kapu rok. Nē, viņa jau jutās izraktajā kapā, kur pasniegta pudele šampanieša un līdz iemests arī divāns ar krācošu Cepli. Ko līdzēja dzīvot un cīnīties, ja tagad jau drīz būs šinī bedrē jānosmok! Ceplis krāks un biedēs Austru ar elles mocībām, kurās abiem viņiem jānokļūst. Viņam nekas, tāpat aizmidzis

aizies ellē un atmodīsies tikai, kad būs jau sadedzis un velnam savu dvēseli atdevis. Bet kā lai Austra ar vaļā acīm šīs briesmīgās mocības pārcieš? Būtu Sausais tuvumā, tad abi čarlstonu dejojami varētu doties pie elles vareniem. Lai pārkliegtu savas baigās sajūtas un nejostos viena, Austra dziedāja un dzēra, dzēra un dziedāja. Ceplis bij tā aizmidzis, ka Austras klaigāšanu nemaz nedzirdēja, jo viņam no šampanieša aizvien bij ciets miegs.

Kad Austra kādu laiku bij izklaigājusies un piekususi, tad viņa ieklausījās, ka aiz sienas vairs nedzied, bet kāda sievietes balss uztraukti rājās:

„Edmunt, tu esi galgi piedzēries! Kur tu iesi? Kas tev daļas par citiem kabinetiem? Iznāks vēl lielas nepatīkšanas.“

„Es tomēr gribu redzēt to velna sievišķi, kas viens pats pārkliedz mūs visus. Laid, man jāieņem tas cietoksnis, es iešu izlūkos,“ — kāda spēcīga vīrieša balss atcirta sievietei un varēja dzirdēt izraujamies. Sieviete vēl kļiedza un rājās, bet vīrietis vairs viņai neatbildēja. Tā apskurbuši nevingrie soļi bija dzirdami koridorī, kuŗos Austra klausījās ar interesi. Tad nācējs gramstījās gar sienām un beidzot kā smags maiss atkrita pret Cepla un Austras kabineta durvīm. Vēl viens Ceplis, kaut gan ne tik gluži pilns, Austra nodomāja, kad durvīs iekritušais piekļauvēja. Austra jautri iesaucās:

„Iekšā!“

Durvis plaši atsprāga vaļā un Austra tanīs ieraudzīja līgojamies Edmuntu Sauso. Kā turēdamies viņš ienāca kabinētā un visu laiku kaut ko pie sevis murmināja. Tā laikam bija domātā atvainošanās, bet

Austra no viņas nekā nedzirdēja. Viņas uztraukums un jautrība izskanēja smieklos, kad Šausais stādījās priekšā, kareiviski piešus skandinādams.

„Vai jūs mani vairs nepazīstat? Nav labi tik ātri aizmirst.“

„Ak tu velns ar ārā, tu taču esi ugunīgā Austra! Tāpēc man visu vakaru kaut kas vilka šurp, tikai sieva valdīja. Bet kas tas par liķi uz dīvāna?“

„Klusāk, tas mans bagātais onkulis. Nekliedzat, ka neatmostas, dzersim labāk viņa šampanieti,“ — un Austra steigā pielēja divas glāzes.

„Kas tu par velna meiteni, ka no tā liķa vari šampanieti izspiest! Man visu vakaru bij jādzer tikai šņabis. Nu, lai uz tavu veselību un manu mīlestību.“

„Tev jāmīl sieva un tādēļ uz jaunkundzēm nedrīkstī skatīties.“

„Sievai visu vakaru nāk miegs, bet man gribas priecāties. Es viņai tagad atstāju divus auklētājus. Varbūt ka iemidzinās, tad saliksīm abus ar tavu liķi blakus.“

„Mans onkulis guļ bez aijāšanas, bet pašai gribas skriet un virpuļot!“ — Austra saķēra Sauso aiz piedurknes un apgrieza apkārt. Edmunts apkrita Austrai ap kaklu un noskūpstīja to uz pašām lūpām ilgi un dedzīgi. No skūpstā Austra apreiba vēl vairāk kā no visa izdertā šampanieša. Viņa atkrita mīkstajā krēslā un Edmunts tai līdz. Tur tie atkal savijās dedzīgos skāvienos un Edmunts ieguva to, pēc kā Ceplis visu vakaru bij veltīgi tikojis, jo Šausais bija vīrs, kas ņēma ne tikai to, kas viņam piederēja, bet arī to, kas viņam nemaz nepienācās. Viņš tak bija nācis izlūkos un tūlī arī cietoksni ieņēmis. Kaut gan Austra nebij tāds cietoksnis, kuŗu ieņemot vajadzētu sevi-

šķas varonības, tomēr Sausais jutās pacilāti, jo liķa klātbūtnē viņš nekad vēl nebija tik pārgalvīgs bijis.

Austra no mīkstā krēsla uzlēca mazliet uztraukta, sakārtojās un uzmeta Ceplim jautājošu skatu. Bet tas augšpēdu izgāzies mierīgi krāca un it nemaz ne-nojauca, kas notika tuvumā. To redzot arī Austrai kļuva jautri un viņa Sausam pieglauzdamās čukstēja:

„Tu gan esi palaidnis: sieva aiz sienas, onkulis te-pat tuvumā, bet ko tu dari?”

„Kas tur ko uztraukties? Manai sievai nāk miegs, bet tavš onkulis jau mierīgi atpūšas. Vai tad mēs nevaram drusku papriecāties? Mums miegs nenāk un atpūtas vēl nevajaga.”

„Nerunā nu tik bezdievīgi, mēle sakaltīs.”

„Tas nekas, tu ar šampanieti atveldzēsi. Dod šurp man vienu glāzi, nupat jau kalst.”

Viņi abi dzēra un nīrgājās. Viens par sievu, otrs par guļošo onkuli, bet abi par abiem kopā. Tomēr blakus kabinetā nebija miera, jo Valentīna nevarēja samierināties ar Edmunta aiziešanu. Viņa tikmēr uzstājās un nervozēja, kamēr visi trīs nāca pazudušo meklēt. Ieraudzījusi Edmuntu omulīgi triecam ar kādu svešu dāmu Valentīna aprāvās un palika durvīs stāvam. Bet abi viņas pavadoņi vairs nebij at-turami, jo pazudušā drauga atrašanās prieks tos spār-voja un veikli ierāva pie Edmunta un Austras. Arī Valentīnai nekas cits neatlika, kā sekot viņiem un at-vainojoties iepazīties ar Austru. Edmunts tūlīņ me-tās starpā un jautri stāstīja:

„Redzat nu, jūs neticējāt, ka man ir sieva. Tagad skaidrs pierādījums!”

„Tu jau teici, ka veca un miegaina. Tam es ne-ticēju,” — Austra tīšām centās Sauso iegāzt. —

„Sausā kundze, vai nav tiesa, vīrieši vienmēr, kad grib gūt panākumus pie kādas sievietes, tad noniecina tai savu sievu. Man labāk patīk tādi, kas vienmēr un visur jūsmo par savām kundzēm. Tādus pavest ir vērts. Ja es būtu jūsu vīrs, ne soli neietu prom, jo tādu skaistuli ir bīstami vienu atstāt. Bet jūsu vīrs klejo apkārt un mīlinās ar citām. Kundze, savaldat viņu.“ — No tādas Austras valodas samulsa ne tikai Valentīna, bet arī Edmuntam kļuva neveikli. Ka tik tas velna sievišķis neizplāpā visu notikušo, tad būs uguns pakulās! Bet tāds nebija Austras nolūks, viņa tikai gribēja Edmuntu iebiedēt un Valentīnai aizbāzt muti. Austra aicināja ienācējus sēsties ap galdu un tikai tad viņi ieraudzīja gulošo Cepli. Nu Valentīna vairs nebija pierunājama palikt un neapvaldāmās dusmās sāka tik skaļi kliegt uz Edmuntu, ka Ceplis atmodās. Acis pavēris viņš izbrīnā raudzījās uz ienācējiem, kas visi tam bij sveši, un nesaprata nekā. Austras aiz Sausā viņš neredzēja, bet toties skaidri novēroja uztraukumā kliežošo Valentīnu. Kas te notiek un kur es atrodos, Ceplis domāja. Cepli pamodušos pirmais pamanīja Sausais un jautri iesaucās:

„Labrīt, onkul! Vai sievieši uzkliedza gan no miega? Bet nu jau diezgan ir gulēts. Mēs pa to laiku ar jūsu krustmeitu esam elles lietas izstrādājuši. Cēlaties un nomierinat manu sievu.“

Ceplis netika gudrs, ko tas virsineks muld. Tomēr viņš cēlās un Austra tam drīz vien visu noskaidroja. Tad sākās plītēšana, kas izbeidzās tikai vēlā rīta stundā.

Fabrikanta Nagaiņa apstākļi stipri uzlabojās. Viņš savai pakavu un nagļu fabrikai dabūja prāvus pasūtījumus jaunbūvējamam dzelzceļam. Cenas bij tik izdevīgas un darbu nodošanas noteikumi viegli, ka Nagainis ar šo pasūtījumu cerēja uz visiem laikiem nokļūt uz zaļā zara. Bankas tagad Nagainim atvēlēja lielus, gandrīz neaprobežotus kreditus. Arī jaunbūvējamā dzelzceļa valde bij labvēlīga un izsniedza prāvus avansus. Nodrošinājumus no viņa nekur neprasiņa, jo vislabākais nodrošinājums taču bija izdevīgais pasūtījums. Kas tagad vairs drīkstēja neticēt tādām fabrikantam, kuŗam tik izdevīgi pasūtījumi un tik solids noņēmējs? Jāpalīdz tautietim strādāt un jāstiprina nacionālā rūpniecība, lai jaunbūvējamā dzelzceļa pasūtījumi nenonāktu sveštautiešu vai pat ārzemnieku rokās. Nagainis arī izmantoja vispārējo uzticību pilnā mērā un ņēma naudu, kur vien tik varēja dabūt. Kas to varēja zināt, kādi laiki atkal pienāk? Varbūt lata kurss krīt un saimnieciskā dzīvē iestājas apjukums. Tādēļ izmantot gadījumu un pievākt naudu, kur vien var dabūt un apmainīt to dollaros vai sterliņos. Tomēr taču drošāki. Bez tam znotam arī tagad varētu atmest kādu daļu no solītās pūra naudas, jo citādi tas puika aizies postā un sagandēs pavisam arī Valentīnas dzīvi. Aiz niknuma dzīvojot dzerdams un pinoties ar

citām sievietēm. Palaidnis jau ir, kaut gan viņam sava daļa taisnības. Cerēja uz miljoniem, bet neda-būja nekā. Tur panākas arī dusmas. Bez tam Va-lentīna jau nu tomēr nav tāda, kas būtu pati miliona vērts. Viņa nemāk sev lāgā galvu sasukāt. Ko lai viens virsnieks ar tādu sievu iesāk? Nav jau tā alga tik liela, lai turētu divas, trīs kalpones, kas cie-nīgo aptekā. Kā mēs ar sievu abi jaunībā strādājām un nekas mums nebija par grūtu! Tīri jābrīnas, ka strādīgiem vecākiem var rasties tik slinki bērni. Va-lentīna tikai vārtās pa gultu un skraida uz kinemato-grafilem. Ko ar tādu sievu lai iesāk? Edmunts ir lāga puika un tādēļ kaut kas no solītā būs arī viņam jānod. Jāsaka, lai viņš stājas no kara dienesta laukā un uzsāk kaut ko uz savu roku. Ar kroņa algu vien tādu sievu neuzturēsi. Arī pūra nauda izkusīs kā svece, jo Valentīna gribēs lepni dzīvot. Paša uzņē-mumā tomēr vairāk atlec un tad var atļaut arī sievai vieglākas dienas.

Tanī pašā laikā, kad Nagainim vērās bagātības pa-grabi, Ceplim vairs negāja tik labi. Ārzemnieki, kas uz saviem pasūtījumiem bij saņēmuši pirmās ķieģeļu partijas, labāk samaksāja līguma laušanas sodus, bet no turpmākiem ķieģeļu sūtījumiem atteicās. Ceplis uz visiem ķieģeļiem bij licis iespiest „Made in Latvia“, lai popularizētu valsti, bet tagad ārzemnieki nīrgājās par tiem un dēvēja par būvei nederīgiem. Esot ča-gani un drūpot kā izžuvis biskvīts, jo no smiltīm un ūdens taču nevarot ķieģeļus taisīt, vajagot drusku māla arī. Šādas ziņas Ceplim bij kā Ijāba vēstis. Ko tagad iesākt, ko darīt, kurp likties? Visu savu naudu viņš bij iegrūdis „Ceplī“ un cepli tā uzbūvējis, ka tas varēja atmaksāties vienīgi tad, ja strādāja ārzemēm.

Kūts pakšķiem un pirts krāsniņm vajadzīgos ķieģeļus jau pičkāja gandrīz ik pagastā. Ej nu sacenties ar viņiem lētuma ziņā, jo laucinieki labumam un glītumam sevišķu vērību nepiegrieza. Vēl gan varēja piedāvāt ķieģeļus jaunbūvējamam dzelzceļam, jo tur būs ceļami daudzi tilti pār upēm. Arī jauno staciju ēkas varētu celt no ķieģeļiem, lai tās ir glītas un izturīgas. Bet tas viss galu galā tomēr bija tikai sīkums. Ceplis taču ķieģeļu cepli bij cēlis plašu, lai pietiktu ķieģeļu visas pasaules apmūrēšanai.

No ārzemēm pienākušās ziņas Ceplis slēpa un nevienam neizpauđa. Varbūt visas tās bija tikai nesoļidu konkurentu cīņas paņēmiens, kas „Ceplim“ sagandētu visus kreditus un novestu nevēlamā stāvoklī. Tirgotājiem un rūpniekiem šinī ziņā jābūt sevišķi uzmanīgiem. Tomēr darbus ķieģeļu cepli viņš pakāpēniski un neuzkrītoši sašaurināja. Kad viss noskaidrosies un nokārtosies, gan tad atkal varēs paplašināties un saraut.

Lai nebūtu uzkrītoši, ka darbus sašaurina un lai neceltos ļaunas valodas, tad Ceplis atlaistos strādniekus lika nodarbināt pie būvdarbiem. Lai uz ārieni viss būtu labi un droši, tad nu bija laiks sākt celt sen solītās strādnieku mājas. Par to nekas, ka bija iestājies jau rudens šķīdonis un uzceltie mūri vairs neizzūs. Vasarā taču strādniekiem silti patvērumi nebij vajadzīgi un viņi varēja padzīvoties zaļumos. Ja ziemu neželos vien malku, gan mūri izžūs kā skali. Velc tikai stīgas virsū un spēlē kā vijoli. Tikmēr būs laiks apdomāties un meklēt izeju. Nevar taču tik lielu pasākumu laist dibenā, kur ieguldīta visa paša nauda. Arī par izputinātiem valsts kreditiem visi brēks nelabā balsī un saukās Cepli par valsts apza-

dzēju. Viņi jau ne slavinašanā, nedz lamāšanā nezina mēra. Tad varbūt pāris gadus vajadzēs likties mierā, kamēr atkal visu aizmirst. Tiesa, slavēt viņi māk, lādēt māk, bet visu aizmirst arī māk. Sevišķi tādos gadījumos, ja pats no tā sauktās panamas neesi izgājis plīks un nabags. Mūsu sabiedrība turībai visu drīz vien piedod.

Var jau būt, ka vēl nemaz tik slikti nebūs. Ārzemnieki mīl pārspīlēt un bieži izkļiedz nepatiesību, sevišķi ja viņiem darīšana ar jauno valstu tirgotājiem. Viņi zina, ka mēs dzīvojam valstikas romantikas laikā un jūsmojam ne tikai par saviem ministriem un departamentu direktoriem, bet arī par ikvienu atzinīgu vārdu, ko izteicis ārzemju skroders vai kurpnieks. Mēs paši lāga neticam savam darbam, jo neesam viņu līdz galam izdomājuši, un tādēļ alkstam ārzemnieku uzslavas, par kurām tad priecājamies kā bērni. To ļoti labi saprot ārzemju tirgotāji un līgumus slēdzot mūs slavē, bet preces pieņemot biedē ar savu valdību iejaukšanos un lielu neslavu visai mūsu valstij. No tā mēs baidāmies un ārzemnieki brangi pelna. Vai arī šoreiz nav tikai parastais ārzemnieku triks? Viņi grib no manis ķieģeļus saņemt daudz lētāk, nekā pirkuši. zēl, ka arī mūsu konsuļi ārzemēs sirgst ar valsts romantiku un baidas mūsu intereses aizstāvēt, lai tikai neceltu valstij neslavu. Viņi nedrīkst pret kungiem uzstāties, jo katram latvietim, kaut arī ministrim, ikviens ārzemnieks ir kungs, ar kuru labi jāsadzīvo. Ka tik viņš ārzemēs mūsu rūpniecībai un valstij neceļ neslavu! Bet kā pie mums rīkojas ārzemju konsuļi savu tirgotāju interešu aizstāvēšanā? Viņi pārzin mūsu likumus labāk par mums pašiem un vajadzības gadījumā velk

ādu pār acīm. Brēc taču cik tu gribi un cel neslavu viņa valstij! Pret tādām lietām viņi ir kurli un dara tikai savu. Nē, Ceplis šoreiz nepadosies, jo tas nozīmētu atteikties no visiem plašiem nodomiem. Tā nevar ļaut izputināt ilgu darbu un lielus kapitālus. Jānosūta māli Universitātes laborātorijas analīzei. Tad tā lieta būs skaidra. Bet vai to nevajadzēja agrāk izdarīt? Teiksim, pirms būvdarbu uzsākšanas un cepla ierīkošanas. Var jau būt, bet kam nu darba steigā tādi nieki varēja prātā ienākt! Tas taču sākums, par kuršu nav vērts uztraukties. Izdarīsim tagad, jo labus darbus darīt nekad nav par vēlu.

Ceplis pats aizbrauca un atveda divas kastes mālu, kurus tas izraka dažādos mālāja apvidos. Lai profesoru kungi analizē un pierāda savu gudrību. Tad jau redzēsīm, ko īsti viņi saka. Citādi valsts tādu laborātoriju uztura pilnīgi veltīgi, jo mūsu rūpnieki turp negriežoties. Tagad es būšu pirmais un pierādīšu, ka cienu valsts labierīcības. Lai viņi man pasaka, vai no šiem māliem var taisīt ķieģeļus? Redzēsīm, redzēsīm, ko tad īsti zina tie mūsu profesori!

Tomēr Ceplim prāts bij ļoti nemierīgs un viņš ar nepacietību gaidīja analīzes rezultātus. Ka tikai viss būtu labi. Bet kad pēc dažām dienām slēgtā aploksnē pienāca Universitātes laborātorijas ziņojums, Ceplis nedrīkstēja to atplēst un lasīt. Varbūt tur būs nāves spriedums viņa darbam un strīpa pāri visiem uzņēmumā ieguldītiem kapitāliem? Kādēļ toreiz akcijasabiedrību vajadzēja nosaukt manā vārdā? Vai nevarēja saukt, teiksim, par „Ķieģeli”? Tagad rakstīs avīzēs, ka „Ceplis” bankrotējis un man būs tāda sajūta, ka arī pats esmu bankrotējis. Kādēļ man toreiz vajadzēja ļaut godkārībai vaļū? Vai es neva-

rēju paredzēt ne tikai to labo, bet arī slikto? Bet tagad visu mutē Edgars Ceplis un akcijsabiedrība „Ceplis“ ir viens un tas pats. Vēlāk, uzbrukumus raidot, tie vēl vairāk sasaistīsies kopā. Bet nu jau ir drusku par vēlu visu to nožēlot, jo tur nekas vairs nav labojams. Ar tādu apziņu Ceplis atplēsa liktenīgo aplokšni un lasīja. Lasīja un pārlasīja, pats neticēdams savām acīm. Vienā daļā mālu esot par daudz smilšu un tur ķieģeļi neiznākot. Ja tos labi izdedzinot, tad ķieģeļi iznākot drupani un mūrēšanai pilnīgi nederīgi. Sadrupšana esot atkarīga no triciena. Otrā mālu daļā esot daudz kaļķu piemaisījuma sīku graudiņu veidā. Arī no šāda māla pagatavoti ķieģeļi nekur nederot, jo viņi no mitruma sprēgāšot un sadrupšot gandrīz vēl ātrāk par smilšainiem. Apvidos, kur šāds māls, nekādā ziņā nevajagot cepli celt, jo Latvijā vēl diezgan esot laba pirmās šķiras ķieģeļu un dakstiņu māla. Tā viņi spriež, īsi un skaidri. Bet ko lai dara, ja ceplis jau uzcelts? Protams, par to ne vārda! Valsts dibina iestādi un mēs ar saviem nodokļiem uzturam, lai tā grautu mūsu pašu rūpniecību. Es šaubos, ka ārzemju laborātorijas tā spriestu par savu valstu rūpnieciskiem uzņēmumiem. Bet mēs viens otru nekad nežēlojam, cenšamies tikai nogremdēt. Vai valsts savai visgudrai Universitātes laborātorijai nevarēja jau agrāk uzdot izpētīt visus Latvijas mālus? Tad nebūtu tik daudz naudas un veltīga darba zemē nosviests. Visur varēja būt brīdinoši stabi ar uzrakstiem, ka no šiem māliem ķieģeļi neiznāk. Vai es agrāk nevarēju griezties pie šīs visgudrās iestādes? Tagad bankrots un posts ir neizbēgams.

Kādu laiku visa šī nelaime jāslēpj, varbūt vēl iz-

dosies saglābt pašam savu naudu. Nagainis kādreiz ļoti tikoja pēc „Cepla” akcijām. Tagad viņam atkal ejot labi un nauda nākot no visām pusēm. Būtu jāpamēģina, lai viņš manas akcijas atpērk. Tikai tas jādara uzmanīgi un pilnīgi slepeni, ja viņš ko nojautīs, tad visam beigas. Tā viltīgā lapsa lamatās nelīdīs, viņa tur jāiebāž. Bet kā lai viņam piekļūstu? Pats tuvoties nedrīkstu, jo tas būtu uzkrītoši. Jāatrod citi ceļi. Varbūt te varēs izpalīdzēt Austras pazīšanās ar Nagaiņa znotu Sauso. Tas mīl krietni iemest. Nu, upurēs viņam pāris duču šampanieša. Tas veikals taču ir to vērts. Gan būs labi, tagad tikai mierīgu prātu un skaidru galvu.

Kaut gan Ceplis neatlaidīgi centās būt mierīgs un paturēt skaidru galvu, tomēr tas ne vienmēr izdevās. Birojā Austra nemaz vairs neklausīja un ļoti bieži sarunājās pa tālruni. Tas Cepli nervozēja, jo Austra droši vien runāja ar saviem pielūdzējiem. Tie uzplijās un viņa pati arī nemaz neizvairījās. Ja viņa mani patiesi mīlētu, vai tad tā varētu darīt? Un Ceplis laikiem sāka šaubīties par Austras mīlestības patiesīgumu. Bet vajadzēja tikai Austrai parādīties un uzsmaidīt, kad Ceplis atkal bij pilnīgi viņas varā.

Mājās Cepli uztrauca un nomocīja neziņa, vai Jurītis ir viņa dēls, jeb tikai padēklis? Kā šo mocošo noslēpumu varētu atklāt? Berta jau neko nestāstīs, ja viņa ir nocietinājusies un grib visu noslēpt. Arī šai mīklai jātuvojas ar lielu uzmanību un viltību. Tādēļ Ceplis pēdējā laikā diezgan bieži sēdēja pie Jurīša un mēģināja atminēt to, ko Berta slēpa. Kam viņš varētu līdzināties? Caunem vai pavisam kādam citam? Tomēr bērna izskats bij tik nevainīgs un nenoteikts, ka Ceplis viņa priekšā jutās bezspēcīgs. Skaidrās

acis un neapzinīgais smaids neizteica nekā vairāk, kā prieku par dzīvību. Kā Ceplis liksmotu par visu to, ja Austra ar savu čūskas mēli nebūtu saindējusi viņa prieku. Varbūt ka Berta bija pilnīgi nevainīga, jo citādi tā nevarētu ar tādu mieru tuvoties Jurītim un redzēt Cepli to auklējām. Bet sievietes savos noziegumos esot cietsirdīgas un apbrīnojami mierīgas. Viņas uztraucoties tikai tik ilgi, kamēr nav sagrēkots. Bet kad tas noticis, tad sievietes vairs nemocoties. Viņas nocietinot savu sirdi kā akmeni un uzsmaidot vīram tikpat laipni, kā mīļakam. Var jau būt, ka arī Berta bij sasniegusi šo akmenisko sirds mieru. Tomēr Ceplim gribējās urbties šinī mierā un atrast viņa īsto cēloni. Tādēļ kādreiz, kad Berta tam prasīja, ko šis tik ļoti Jurīti apskatot, itkā nepazītu vairs, Ceplis iesāka lēnā, kaut drusku drebošā balsī:

„Skatos un pētu, kam gan viņš visvairāk līdzinās? Neizskatās ne pēc manis, nedz tevis.“

„Nu tad jau droši vien izskatīsies pats pēc sevis,“ — Berta līksmi iesmējās, jo viņai bija prieks, ka vīrs arī sācis par Jurīti interesēties. Citādi bij jāsāk domāt, ka Ceplim dēls ir pilnīgi vienaldzīgs. Bet sievas liksmība Ceplim izlikās neīsta un aizdomīga.

„Es runāju nopietni, bet tu zobojies. Tādas lietas nemaz nav tik smieklīgas.“

„Kas par zobošanos? Ja Jurītis nelīdzinās ne man, nedz tev, tad kādam taču viņš līdzinās!“ — Berta vēl aizvien smējās un tas Cepli galīgi sanikvoja.

„Nu taisni to kādu, kuram Jurītis līdzinās, es gribētu zināt.“

„Kas tev viņu teiks! Vai tas kāds nevarētu būt Jurītis pats?“

„Nepļāpā un neizvairies, bet atbilde nopietni un noteikti. Es gribu zināt.“

„Kurš vīrietis nu gan to negribētu zināt? Bet vai tad sievai katra vīra ziņkārība jāapmierina. Tu arī man nesaki, kur un ar ko pavadi visus vakarus un ļoti biežas naktis. Pasaki, vai tu vari atcerēties, kad pēdējo reiz esi ēdis vakariņas ar mani kopā?“ — Berta kļuva nopietnāka un vairs tik draiski nesmējās.

„Par to mēs varam runāt citreiz. Bet tagad neizvairies un atbilde man tieši,“ — Ceplis uzstāja, jo viņš skaidri redzēja, ka Berta sarunu gribēja novirzīt uz citu pusi.

„Protams, par tevi mēs varam runāt citreiz! Kad tad tā citreiza būs? Tu jau nekad neesi mājā un vienmēr ļoti nevaļīgs, itkā brīnumnopietnas lietas būtu atrisināmas.“

„Ir arī ne tikai brīnum, bet ārkārtīgi nopietnas lietas kārtojamas. Ja tu visu to zinātu, ne mirkli mani nemocītu, bet par Jurīti izstāstītu visu patiesību.“

„Kur nu man tavus nopietnos noslēpumus zināt, tie jau jāglabā Austrai!“

„Kāda Austrai?“ — Ceplis kā izbijies iesaucās. Vai tad tiešām Berta visu zina un kas viņai varētu būt izstāstījies? Nē, viņa to saka tikai uz labu laimi.

„Ko nu izliecies? Tai pašai Austrai, kuŗu tu dzirdi ar šampanieti, dod naudu un pērc briljantu kakla rotas. Var jau būt, ka tev ir vairākas Austras, to es nezinu.“

„Kur tad tu tādus niekus saklausīji? Es nevienai Austrai briljantu kakla sprādzes neesmu pircis!“ — Ceplis pavisam samulsis taisnojās un šoreiz nemeloja, jo solītos briljantus Austrai viņš tiešām vēl nebija no-

pircis. Tagad bija grūti laiki un ar naudu tā nevarēja šķiesties. Jābūt apdomīgam un taupīgam.

„Ak tad piekrāpi gan un nenopirki? Kaunies taču tik bezkaunīgi izmantot sievieti! Viņa tev uzticas, bet tu izturies kā nelietis,” — Bertas balsī skanēja sašutums un skaidri bij jūtams, ka viņa nostājas Austras pusē.

„Vai tad viņa mani nekrāp, pīdamās ar citiem vīriešiem?” — Ceplis no uzbrucēja pārgāja uz aizstāvēšanos.

„Kas tā viņa tāda ir? Tu nupat tak teici, ka tev nevienas Austras neesot. Pateicos par atklātību, nu man tā lieta ir pavisam skaidra!”

„Es jau domāju, ka tu visu zini un tādēļ nav vajadzības slēpties,” — Ceplis galīgi apjuka un pats vairs nezināja, ko runāt.

„Bet ja es nezinātu, tad laikam tu vis neatzītos? Šoreiz pavisam iekriti, jo es nekā nezināju. Kāds tu gan esi muļķis, tīri kauns!” — Berta no uztraukuma tikko asaras valdīja. Un viņam vēl nebija kauna mani pratināt par Jurīti?

„Saki nu, kas tev visu to stāstīja?” — Ceplis gandrīz lūdzās, jo bezgala gribējās zināt, vai tiešām Austrā būtu bijusi tik bezkaunīga. Berta brīdi cīnījās ar savām dusmām, kamēr tās pārvarēja un savaldījās. Tad pasmaidīja un laipnā balsī teica:

„Labi, es tev pateikšu, bet tikai ar vienu noteikumu: atzīsties un izstāsti man visu, it visu. Protams, es visu jau zinu, bet gribu dzirdēt arī no tevis. Tad redzēsim, vai tu vēl māki arī patiesību runāt. Tev jāstāsta ne tikai par Austru, bet arī par visām citām sievietēm, ar kurām mūsu laulības laikā esi pi-

nies. Ja to vari izpildīt, tad es tev pateikšu to, kas man visu izstāstīja."

Ceplis apsoliya vieglu sirdi, jo cerēja vārdu neturēt, kad būs dabūjis vajadzīgo zināt no Bertas. Pastāstīs viņai kaut ko par to vakaru ar Austru pagrabā, kad dzēra šampanieti un apsoliya kakla rotu. To jau Berta tā kā tā zināja un tādēļ nebija ko slēpt. Valširdīgi izstāstot daudz ātrāk panāks piedošanu. Bet citu pārējo gan ne vārda. Arī par citām sievietēm viņš noklusēs. Ja Berta sāks izprašņāt, tad vienkārši noliegs. Par tām taču viņai neviens nekā nevarēja būt stāstījis.

Tomēr Berta savu noslēpumu neatklāja vis, kā Ceplis bij cerējis, bet lika viņam pirmam atzīties. To nu viņš nemaz nebija gaidījis! Cik Berta tomēr spēja būt viltīga un iemānīt viņu lamatās. Tagad liegties un visu noslēpt bija par vēlu. Tādēļ Ceplis stāstīja un sarka. Gribēja slēpt, bet slēpdams sapinās, un Bertas pārprašņātam, vajadzēja izstāstīt tādas lietas, kuŗas sieva ne savu mūžu nedabūtu zināt. Sākumā Ceplis vēl centās sevi attaisnot un izskaidrot savu rīcību. Bet pamazām atmiņā visu pārkrāvānot viņš tā aizrāvās no stāstīšanas, ka daudz ko pārspilēja un sevi tīši nomelnoja. Ceplim šķita, ka viņš pats ir sev pretnieks un tādēļ Bertas priekšā pazemojams un nonicināms. Tā viņš Austrai bieži apmeloja un nonievāja iedomātos sāncensus un viņas pielūdzējus. Turpretī Bertai viņš tagad visbriesmīgākās lietas stāstīja par sevi pašu. Ceplis sirdsdziļumos ienīda netiklo laulības pārkāpēju, izšķērdētāju un liekuli, par kuŗu tas Bertai pauda. Ar savu stāstu viņš gribēja panākt, lai Berta arī ienīstu to negēli un lai viņas sirdī pamostos riebujums. Ne brīdi Ceplis neiedo-

māja un arī vairs nejuta, ka tiesājamais ir viņš pats — Edgars Ceplis, akcijsabiedrības „Ceplis“ direktors-rīkotājs. Bertu viņš neuzskatīja kā savu sievu, bet gan kā tiesājamā negēļa apsmietu, piekrāptu un nelaimīgu sievieti, kurai jāizrāda līdzjūtība un jāsniedz palīdzīga roka. Viņa jāaizstāv pret tā briesmoņa negēlībām, un Ceplis bija gatavs to darīt.

Bertai vīra stāsts bij mocības, kādas tā vēl savā mūžā nebij piedzīvojusi. Viņa jutās pazemota un šķita, ka arī tai būtu pielipušas tās netīrības, par kurām Ceplis stāstīja. Viņa visu laiku bij uzticīgi mīļējusi savu vīru un tai nekad prātā neienāca, ka dzīvē var būt tādas nešķīstības. Tā jau varēja rīkoties tikai zvēri un lopi, bet nekad cilvēki, kas taču uzmetās visai dzīvai radībai par kungiem. Vai tur vairs bija saprāts un cilvēcība? Nē, tie nebija cilvēki, bet drausmīgākie izdzimteņi, kas ar dzelzu slotu no pasaules izslaukāmi. Kā lai elpo to pašu gaisu, kurū šie necilvēki sagandējuši? Vai tiešām arī Jurītim būs tādām pašām jātop? Nē, Berta pieliks visas pūles, lai Jurītis izaugtu gaišs un tīrs.

Bij jau arī Berta agrāk dzirdējusi par dzīves padībēm, kas visbriesmīgākas esot tā sauktajā labākā sabiedrībā. Lielākie netīrumi krājojies tur, no kurienes citi gaidot gaišumu un skaidrību. Bet tas tā šķita tikai nostāstos un briesmu romānos. Ka tas varētu būt arī dzīvē un notikt ar dzīviem cilvēkiem, to Berta nekad nebij iedomājusies. Vispār viņas izjūtās dzīve bija tīra un cilvēki labi. Tādēļ Berta ne par ko nevarēja atzīt šos netīrumus notikušus viņas tuvumā, un Ceplim beidzot, kā izbiedēta iesaucās:

„Kādēļ tu izdomāji tik briesmīgas lietas un man

stāstīji? Es prasīju, lai stāsti man savus pārkāpumus, bet tu izstāstīji kāda briesmīga negēļa dzīves gājumu.“

„Tas bija stāsts par mani, jo es pats esmu tas briesmīgais negēlis,“ — Ceplim gribējās vēl joprojām sevi pazemot un šaust. Viņa gribēja mani redzēt, lai nu skatās un šausminās.

„Nē, Edgar, tam es neticu un arī nekad neticēšu! Neviena vārda tur nebij patiesības. Tu atriebies par manu ziņkārību un sastāstīji briesmīgus melus, kas tagad mani mocīs un nospiedīs. Es zinu, ka vīram nekad nevajaga prasīt vairāk par to, ko viņš pats stāsta. Bet es nedomāju, Edgar, ka tu būsi tik atriebīgs.“

„Bez kādas atriebības tev izstāstīju visu patiesību, ko vien atminēju. Var jau būt, ka daudz ko vēl aizmirsu un tādēļ noklusēju. Bet patiesībā centos tev izstāstīt visu, kas bijis. Vai tagad esmu izpelnījies, lai arī tu pret mani būtu atklāta?“ — Cepla balsī skanēja cietsirdība, jo viņš jutās kā kails izģērbts, kam visas ilgi un rūpīgi slēptas kaites tagad atsegtas. Bet Berta vaimanāja kā murgu varā.

„Jā, jā, es visu izstāstīšu! Kā man tikt vaļā no drausmīgiem spokiem, kuņus tu cietsirdīgi izsauci? Edgar, līdz šim vakaros un naktīs, kad tevis nebij mājās, jutos mierīga un nekad neuztraucos. Bet ko tagad darīšu? Kā lai tuvojos Jurītim, ja pati būšu saplosīta un izmocījusies.“

„Tu gribēji visu patiesību zināt un es tev viņu atklāju. Ja būtu melojis un slēpis, tad tu atkal man pārņemtu.“

„Nekā nepārņemtu, jo nezināju, ka tu stāstīsi tik

drausmīgas lietas! Saki, Edgar, ka tie ir meli un tu gribēji tikai atriebties par manu uzbāzību."

"Nē, patiesību par meliem nevaru pataisīt. Stāstīju tikai to, kas tiešām bijis. Tagad gaidu, lai arī tu pildi solījumu," — Ceplis neatlaidās, jo bij sevi kapājis ar rīkstēm un nu vajadzēja nākt gandarījumam. Berta kā sarāvās no vīra vārdiem, bet tad arī viņas sāpju izmocīto seju pārklāja ledaina cietsirdība. Mani var šaust, bet es padevīgi klusēšu. Nē, pret katru ļaunku došu divas.

"Man visu par tevi izstāstīja Austrā," — Berta meloja zobus sakodusi. Ja Ceplis tanī mirklī būtu redzējis Bertas acis, tad viņam kļūtu skaidrs, ka stāstītāja nav bijusi Austrā. Bet Cepli tas tā pārsteidza, ka viņš nekā neredzēja.

"Austrā!" — viņš izmisis iesaucās. — "Nē, tas nevar būt! Kur tu viņu satiki?" — Ceplis tādiem skatiem urbās Bertā, ka viņai kļuva skaidrs, — ļaunka ir trāpījusi vārīgākā vietā. Tagad Berta šķīta sevi atguvusi un viņai bij prieks vīram atdarīt.

"Jā, Austrā. Viņa atnāca pie manis un izsūdzēja savas bēdas, ka tu nepērkot solīto briljantu kakla rotu. Tad arī viņa man visu izstāstīja."

"Bet nupat tu tak nezināji, ka es vēl Austrai nesmu iedevis solīto. Tu mani kaunināji un teici, ka esot viņu piekrāpis."

"Austrā pie manis bij aizvakar, bet vakar vai šodien tu taču varēji viņai nopirkt."

"Vai tad es lai pārku gan tai čūscai?"

"Čūscai nevajadzēja solīt, jo solījums jāpilda. Bet sievai ir priekšrocības un tādēļ nopērc man vispirms. Pēc tam tu vari visas Rīgas prieka meitas apkārt ar saviem briljantiem!"

„Kādēļ tad prieka meitas?“

„Kas tad Austra cits ir, kā prieka meita? Viņa tev izmanto un naudas ziņā aptīra. Tas labi, jo visas taču nevar būt tādas muļķes, kā es. Vai tu man kādus briljantus esi pircis?“

„Tu jau man nekad neprasīji un vienmēr teici, ka tev tādi vizuļi nepatīkot,“ — Ceplis taisnojās, jo viņš tiešām Bertai nevienas rotas nebij pircis, kamēr Austru īsā laikā apkrāvis no galvas līdz kājām. — „Tiesa, neprasīju, jo domāju, ka nauda vajadzīga uzņēmumam. Vai es varēju iedomāties, ka tu viņu kārsi netiklēm kaklā! Vīriešiem jau tādas sievietes drīz apnīk, kas esot pieticīgas un neprasot dārgas dāvanas. Tagad būšu gudrāka un arī prasīšu visādas rotas.“

„Es jau tev neliegtu, bet patreizējos apstākļos tas nav iespējams, jo man jātaupa nauda.“

„Kaunies ar, Edgar! Ja es prasu, tad ir grūti laiki un nauda jātaupa. Bet Austrai tu vari visu.“

„Kā visu? Arī viņai vēl neesmu nopircis, tikai apsolijs.“

„Bet man tu pat apsoliēt nevari! Nē, tā es tagad vairs neatlaidīšos. Kas man daļas, ka tev grūti laiki un nauda jātaupa? Es ilgāki vairs nevaru ciest bez briljantiem.“

„Tev es nesolīju tikai tādēļ, ka tad arī jāpērk. Austra krāpj mani, tad varu arī viņu krāpt.“

„Kas man daļas par tavām Austrām, viņas var paciesties, pagaidīt. Bet man tu nopirksi kakla rotu jau rītu pat un taisni to, kuŗu tu apsolijsi Austrai. Es no tā vairs neatteikšos.“

„Austrai es to apsolijsu dzērumā, jo biju viņu ļoti apvainojis un vajadzēja mieru salīgt.“

„Vai tad viņu vēl kāds var arī apvainot? Bet mani gan tu esi aizskāris ar savu izprašāšanu par Jurīti. To es piedošu tikai tad, kad būsi briljantus jau nopircis.“

„Labi, bet es pirkšu tikai tad, kad tu man būsi atzinusies, kam līdzinās Jurītis.“

„Vai uz tavu vārdu var paļauties, ka tu mani nepiekrāpsi tāpat kā Austru?“

„Tu vari pilnīgi paļauties, jo šinī ziņā tevi vēl nekad neesmu krāpis.“

„Tiesa gan. Es patiesībā nezinu, kam viņš līdzinās, bet Sausā kundze saka, ka Jurītis ļoti izskatoties pēc viņas vīra. Izaugšot brašs un kļūšot par ģenerāli.“

„Sausais tak vēl nav ģenerālis!“ — Ceplis asi iesmējās. — „Bet no kuŗa laika tad tu Sausā kundzi pazīsti?“

„Mēs nesen kafejnīcā iepazināmies. Viņa ļoti jauks cilvēks.“

„Bet kafejnīcā tak nebija Jurīša?“

„Viņa vairākkārt ir bijusi pie manis ciemos un izsūdzējusies, kāds tās vīrs esot trakulis.“

„Tad jau arī Sausā kundze un nevis Austra tev būs stāstījusi par tā vakara dzeršanu!“ — Ceplis atviegloti uzelpoja, jo izrādījās, ka Austra nemaz nav tik bezkaunīga.

„Tiesa, stāstīja jau arī viņa. Bet Sausā kundze tak nezināja par naudu un briljantiem. To visu man tomēr izpauda Austra. Esi uzmanīgāks ar to plāpu.“ — Berta priecājās, ka tai laimējies izlocīties un pašai sevi nenodot. Tagad lai viņi ar Austru izskaidrojas. Bet Ceplis nemaz vairs nešaubījās, ka tiešām Austra pati Bertai visu izstāstījusi. Jo viņš

neatminēja, ka tanī naktī šampanieti dzerot Austra lielījās ar saņemto naudu un apsolītiem briljantiem, ko Ceplim pašam vairākkārt vajadzēja apstiprināt. Kad Ceplis negribēja vairs saukt šampanieti, lai izbeigtu trakulīgo žūpošanu, tad Austra solījās saukt par savu naudu, jo onkulis tai pieci simti latu esot iedevs. Viņa likšot visu to naudu galdā. Tad Ceplim cits nekas neatlika, kā atkal un atkal maksāt, jo viņš nevarēja pieļaut, ka krustmeita tam izmaksātu.

Bet vai Berta par Sauso un Jurīti tagad jokoja tāpat, kā savā laikā par Cauni? Kā varētu no viņas vienreiz istu patiesību zināt? Ja tas būtu tiesa, ko Berta stāstīja, tad Austru vajadzētu tūlī atlaist un ar Sauso vairs nekad nesatikties. Bet viņi abi tagad visnoderīgākie Nagaiņa naudas ielenkšanai. Kā lai citādi Nagainim pārdod „Cepļa“ akcijas? Nē, ar tik derīgiem cilvēkiem nevar naidoties. Bez tam labi arī, ka Sausam ar Austru nekas vēl nav bijis. Citādi Ceplis gan vairs ar to nevarētu runāties. Berta par Jurīti droši vien jokoja. Ar Cauni viņa mani tak toreiz piemulķoja. Es to puiku pilnīgi par velti piepēru un arī pats gandrīz galu dabūju. Labi, ka vēl toreiz nenošāvu, kas viss tad nebūtu noticis! Bet Berta varbūt Cauni tikai slēpa un tādēļ iepina Sauso? Rauj jods visus sieviešu niķus, bet man tagad jāglābj sava nauda. Tikmēr nedrīkstu pārsteigties. Gan jau vēlāk viss noskaidrosies un tad būs labi. Sieviešu dēļ nevar mantu zaudēt.

Otrā dienā Ceplis nopirka to kakla rotu, kuŗu Austra bij izraudzījusi sev un lūgusi zeltkali paglabāt, kamēr Cepļa kungs nāk. Arī Berta ar Valentīnu

šo rotu abas kopā bij apskatījušas, jo Austra toreiz dzērumā izplāpāja, pie kura zeltkaļa viņai rota esot izraudzīta un aizrunāta. Šo aizrunāto rotu zeltkalis parādīja Bertai un Valentīnai teikdams, ka jāglabā-jot, kamēr direktors Cepla kungs nākšot. Berta uz rotu iemaksāja simts latus un lūdza pateikt Ceplim, ka viņa sieva uz šo rotu jau simts latus iemaksājusi. Tā viņas abas domāja Cepli pārsteigt, kad tas gri-bēs rotu nopirkt Austrai, jo tad Valentīna Bertai jau bij visu izstāstījusi. Bet tagad iznāca citādi un di-rektoram Ceplim pārsteigums izpalika, jo Berta zelt-kalim iečukstēja par iemaksu noklusēt. Pēc tās viņa aizgāja vēlāk un satikās tur ar Austru, kura uz darbu ejot ienāca apprasīties par savu rotu, jo Ceplis bij solījis šodien viņai katrā ziņā nopirkt. Zeltkalis Au-strai smiedams paziņoja, ka direktora kungs nupat bijis un skaisto rotu aiznesis. Austra laimē staro-joša līgsmi aizsteidzās uz biroju, bet zeltkalis ar Bertu saprotoši saskatījās. Pēc tam Berta pazvanīja Va-lentīnai un abas smiedamās visu notikušo kafejnīcā pārrunāja. Tomēr Valentīna visvairāk priecājās par krāšņo rotu un savā sirdī apskauda Bertu.

Ceplis birojā ieradās pavisam saīdzis. Viņam bij žēl par sievas rotu izdotās naudas un sirdi grauza arī Austras plāpība. Ja viņa nebūtu Bertai visu iz-stāstījusi, tad nebūtu arī savu izraudzīto rotu pazau-dējusi. Tagad par to līgsmo Berta un Austra viņas nekad vairs neredzēs. Sieviešu mēles ļauj asāk par izkaptīm, bet dažreiz tās sapļauj arī pašas savu ne-laimi.

Austra no zeltkaļa uz darbu lidoja kā spārnos. Tagad viss atkal bija labi un ilgi tīkotā rota tikpat kā rokā. Nu, Rīgā nebūs daudz tādu bagātnieču, kas

varēs lepoties ar tik krāšņiem briljantiem. Ja tikai labi prot, tad arī mašīnrakstītāja var panākt to pašu, ko kāda cienījama miljonāra kundze. Cepļa likumīgai Bertai droši vien tādu briljantu nav un arī nekad nebūs. Bet es, nelikumīgā un viņas nicinātā Austra, ar tiem lepošos vienmēr un visur. Es tomēr esmu pārāka par Bertu, un ja tikai gribu, varu tai arī Cepli atņemt. Bet kur es viņu likšu? Tad nokļūšu likumīgās Bertas stāvoklī un Ceplis uzmeklēs sev citu mīlāko, jo viņš ir no tiem vīriešiem, kam iedzintas laulības pārkāpšanas tieksmes. Nē, daudz labāk man palikt tikai par mīlāko, jo tad esmu brīva un Ceplis mani apber ar dāvanām. Vai es kā sieva guloša vīra klātbūtnē varētu atļauties, ko tagad atļāvos ar Sauso? Protams, ka nē, jo laulība tādiem cilvēkiem kā es ir tik pat kā uzpurnis sunim, kas traucē ne tikai košanu, bet pa daļai arī riešanu. Un suns, kas nespēj kost, nav bīstams pat ne zaķiem.

Visu dienu birojā Ceplis bija ļoti aizņemts un nevaļīgs. Nāca daudz apmeklētāju, kuriem visiem bij darīšana ar direktoru. Austra nevarēja nociesties un pāris reizes iespraucās kabinetā, bet Ceplis bij uzkrītoši vēss un mazvārdīgs. Nekā nepanākušai Austrai vajadzēja atgriezties pie darba. Tagad Austra saprata: Ceplis te negrib par rotu runāt. Viņš mani vedīs uz restorānu, lai arī pats nepaliktu bez dāvanas. Nolādētais viltnieks, nekad viņam nav diezgan. Bet šoreiz jau nu varēs arī piekāpties.

Tiešām, darba cēliena otrā pusē, kad apmeklētāji vairs nenāca, Ceplis aicināja Austru savā kabinetā. Austra ielidoja viegli, jo nu bija skaidrs, kas tur būs. Austrai ienākot Ceplis nemaz nesmaidīja, kā parasts, bet bija ļoti nopietns un sevī nogrimis. Viņš lūdza

Austru apsēsties un pavisam nopietnā balsī runāja:
 „Man šoreiz pie tevis liels lūgums. Vai tu nevari ierīkot tā, ka man šovakar būtu iespēja satikties ar Sauso? Tu jau zini, ar to Nagaiņa znotu?”

„Ko tad tev no viņa vajaga?” — Austra pārsteigta un izbijusies iesaucās.

„Nebīsties, nekā sevišķa un tas uz tevi nemaz neattieksies,” — Ceplis joprojām bija nopietnis. Tādās reizēs Austrai no viņa kļuva bailes.

„Tu domā to Sauso, kas tevi sauca par onkuli?” — Austra mēģināja ķircināties.

„Vai tu vēl kādu citu Sauso arī pazīsti?” — Ceplis lietīšķi iejautājās.

„Protams, ka vairākus!”

„Man vajaga Nagaiņa znotu, kaut viņš mani sauktu par onkuli vai tantu.”

„Bet vai es arī varēšu būt klāt pie jūsu satikšanās?”

„No sākuma gan, bet vēlāk būs labāk, ja tu mūs atstāsi divus vien.”

„Kas tad jums tik noslēpumains pārrunājams, ka pat es nedrīkstu dzirdēt?” — Austru atkal pārņēma bažas par Cepla dīvainiem nodomiem.

„Tev nemaz neder visu dzirdēt. Es vēl reiz lūdzu, vai tas būtu iespējams?”

„Protams, protams! Ko nu es tev uzbāzīšos ar savu klātbūtni. Tikai brītiņu pasēdēšu un tad pazudīšu klusu, kā pelīte. Pārrunājat pēc patikas savus noslēpumus.”

„Labi, tad piezvani man uz māju, kur un kad. Es visu pēcpusdienu un vakaru būšu mājās,” — Ceplis nobeidza un viņa balsis bij tāda, kuŗai vajadzēja paklausīt. Austra piecēlās un izgāja no kabineta, jo

viņa jutās kā mašīnrakstītāja, ar kuŗu direktors tikko runājis ļoti noteiktu un nepārprotamu valodu.

Iznākušai birojā Austrai izlikās, ka Caune visu zina un tādēļ smīn. Kas gan Cepla balsī bij tas, kuŗam nevarēja nepaklausīt? Es biju tā samulsusi, ka par rotu ne vārda nevarēju ieminēties. Vai tiešām viņš man briljantus gribēs pasniegt Sausā klātbūtnē? Viņš paliek noslēpumains un bargs. Tas nav uz labu. Lai būtu, kas būdams, bet Sausam tomēr jāpiezvana!

Kad Ceplis bij aizgājis, Austrā piezvanīja Sausam un teica, ka viņas onkulis ar to gribot divatā satikties. Sausais atbildēja, ja šampanietis būšot, tad viņam nekas neesot pretī, kaut gan daudz labāk satiktos ar Austru, nekā ar viņas onkuli. Viņi vienojās abi satikties agrāk un onkulim pazvanīt tikai pēc stundām divām, trim, kad paši būs diezgan izprieģājušies. Austrai tas sevišķi patika, jo viņa zināja, ka Ceplis visu pēcpusdienu sēdēs mājās, Bertas uzraudzībā un gādībā. Tādās reizēs no pārsteigumiem un nejaušībām nav ko baidīties.

Ceplis no biroja gāja kājām uz māju, ko viņš sen nebij darījis. Tagad viņā bij atmodies saprātīgs veikālnieks, kam gar lepnību un ārišķībām nav nekādas daļas. Vajadzēja visu labi pārdomāt, kā ar Sausā palīdzību Nagaini ievilkt lamatās. Nav labi, ka tam peļu slazdu fabrikantam daudz brīvas naudas, kuŗa var aizklīst neceļus. Daudz drošāk viņa jutīsies Cepla makā, kur to neapdraudēs dzērāji znoti. Bet varbūt mīļākās, kas ir kāras uz naudu kā Austrā? Nē, ar tām tagad beigas. Kad jākārto nopietni veikāli, tad sievietes jāmet no galvas laukā. Viņas nesaprot, ka naudu, lai to tērētu un putinātu, pa priekšu vajāga nopelnīt. Es taču nevaru šķiesties ar to naudu, kas

Nagainim vēl kabatā. Šādas sajūtas, kuŗas Austra uz laiku Ceplī bij iemidzinājusi, tagad modās ar divkāršu asumu. Tādēļ Austrai no Ceļa bij bail, jo viņa bija pieradusi to redzēt kā gļēvu bezrakstura lupatu, ar kuŗu var rīkoties pēc patikas. Tur viņa maldījās. Ja Ceļim bij kāds mērķis vai nodoms, tad viņš to sasniedza ar tādu cietsirdīgu neatlaidību, ka drausmi bij skatīties. Asaras apkārt varēja šķīst straumēm un cilvēku dzīvības birt kā lapas no koka, Ceļis palika pie sava un nodomāto izveda.

Mājās Berta viņu saņēma ļoti mīli, jo vajadzēja izrādīt pateicību par dārgo rotu. Patiesībā Berta par briljantu vizuļiem nemaz nepriecājās, jo viņai nepatika arīšķa lepnība. Viņas dabai tuvāka bij nopietna vienkāršība, kur varēja ļaut izpausties savam garam un īstam dvēseles smalkumam. Lieki vizuļi un kliezdošas arīšķības Bertai aizvien šķita bezgaršīgas. Bet arī Berta bija tikai sieviete, kas mīl sacensties un labprāt otrai ceļu negriezīs. Tādēļ viņa viegli padevās Valentīnas iespaidam un metās sacensībā ar Austru dēļ briljantu kakla rotas. Ja jau Ceļis tādu dārgu lietu gribēja dāvāt mīļākai, tad Bertai kā sievai bij pirmtiesības uz to. Protams, viss iznāca drusku citādi, nekā viņas ar Valentīnu bij iedomājušās, un Berta bez kādas ilgas cīņas ieguva rotu, kas bij apsolīta Austrai. Pilnīgi negaidīta un visdrausmīgākā Bertai bija Ceļa atzišanās. Tā apēnoja visu uzvaras prieku, kaut gan Berta to Valentīnai noklusēja. Viņas lepnums to neatļāva. Valentīnas ziņkārību Berta apmierināja ar to, ka Ceļim ar Austru nekas nopietns neesot bijis, Austra esot tikai tīkojusi pēc šīs rotas, bet Ceļis nemaz neesot domājis viņai to solīt. Tā bija labāk, jo Berta nepiederēja pie tām sievietēm,

kas draudzenēm izstāsta visus laulības dzīves noslēpumus. Viņa gribēja, lai vīrs tai būtu vistuvākais draugs, kam nekā nevajadzētu slēpt. Vai tad laulībā var būt tādi noslēpumi, kurus sieviete tikai sievietei var uzticēt? Vislabākā draudzene aizvien un visur ir tikai sāncense, kamēr vissliktākais vīrs tomēr draugs, ar kuŗu ejams kopējs dzīves ceļš. Ak, ja nebūtu šausmīgā Ceplā stāsta par sevi, tad Berta tagad nezinātu, kur no prieka valdīties!

Kaut gan Ceplis pie pusdienas galda bija ļoti nopietns un sevi nogrimis, Berta tomēr nenocietās viņu nepajokojusi. Nevarēja taču savu uzvaru aizmest kā kaut ko nebijušu. Jāpaķircina vīrs, jo viņš to ir pelnījis.

„Tev šodien laikam slikta diena, ka esi tik drūms? Varbūt nožēlo lielās izdošanas manis dēļ?“

„Es nekā nenozēloju un man nav slikta, bet svarīga diena. Ja viss nodomātais izdosies, tad es tevi, sieviņ, apbēršu ar briljantiem. Esi tikai pacietīga un laba,“ — Ceplis pret Bertu juta silti un draudzīgi. Viņa tam bija ciņas biedrs, kas negribēja to izputināt.

„Edgar, nedomā, ka tie spožie vizuļi man briesmīgi patīk. Es tikai nevarēju pieļaut, ka tu tās pasaules brūtes dēļ tā putinies. Viņai no tevis vairāk nevajaga, kā tikai naudu un briljantus. Ja tu tiešām būtu iemilējies un arī tevi īsti mīlētu, varbūt es priecātos jums līdz. Man būtu sāpīgi, bet es sevi pārvarētu un priecātos par tavu laimi. Īsta mīlestība taču spēj visu un es tevi mīlu. Es nekad nerīkošos ar ģifti un ieročiem. Ar varu nevienu nepieturēsi. Katra neuzticība un varmācība cilvēku pazemo, kā to, kam neuzticas, tā arī to, kas neuzticas. Bet pasaki, kā Austra šodien spārdījās?“ — Bertas ziņkārība ņēma virsroku

pār atmodušos sirsnību. Ceplis klausījās sievas vārdos un neticēja savām ausīm. Vai tik cēlai dvēselei varētu būt kas kopējs ar vieglprātīgo dzērāju Sauso? Bet kādēļ tad viņa mani ķircina ar to un pin kopā ar Jurīti? Droši vien tā ir atriebība par manu neuzticību un apvainojošām aizdomām. Uz nekautrīgu bezkaunību viņa atbild tādā pašā garā. Cepli no pārdomām atmodināja Bertas pēdējie vārdi un Austras pieminēšana.

„Viņa droši vien nekā nezina un tādēļ mierīgi gaida. Kas šai ko spārdīties?“

„Viņa zina, ka tu esi rotu paņēmis, jo bijusi pie zeltkaļa apjautāties. Tu taču viņai uz šodienu biji solījis. Kā tad lai negaida!“

„Brīnums tīri, kā tad tu visu to zini?“

„Kas tā par sievu, kuŗa nezina sava vīra gaitas! Es tāda negribu būt un tādēļ interesējos par visu, ko tu dari. Ja tu man nestāsti, izstāsta Austrā.“

„Kas tā jums abām par savādu draudzību? Es nekā nesaprotu.“

„Tur arī nav ko saprast. Starp mums nav nekādas draudzības. Es tikai gribēju iepazīties, kāda tā ir, kuŗas dēļ tu aizmirsti sievu, dēlu un putini mantu.“

„Un atzini, ka viņa nav tev bīstama?“

„Par to nemaz nav ko runāt! Bet tici man, viņa arī nav vērts, ka tu tik daudz naudas putini.“

„Šoreiz es tev pilnīgi piekrītu,“ — Ceplis smējās, jo viņam patika sievas pietvikušie vaigi. Bez tam veikālnieciskais saprāts viņā visas kaislības pret Austru bij aplāpējis. Ceplis jutās kā izkļuvis no ļaunas apmātības un tagad pats varēja smieties par savu aizraušanos. Bet Berta nezināja šo vīra pārvērtību un tādēļ viņai Cepla pēdējie vārdi izklausījās kā

smalka irōnija. Viņa juta, ka ar savu pārmērīgo vaļsirdību tā arī tiešām tādu ir pelnījusi. Tādēļ viņa sakaunējās un pietvika vēl vairāk. Bet Ceplim kļuva tik gaiši un viegli, ka viņš tagad rotaļādamies varētu vislielākos grūtumus pārvarēt. Labi bija Bertas tuvumā ticēt pašam sev un saviem spēkiem. No „Cepla“ jāiziet laukā ar veselu ādu. Lai tad Dzīļupieši, Cīruļi un Nagaiņi taisa savus ķieģeļus no smilšainiem vai kaļķainiem māliem. Viņi toreiz uztraucās, ka pazīstu Ūdri un Briedi, bet man būs jākaunas, ka esmu saistījies kopējā uzņēmumā ar šiem nejēgām.

Tanī pašā laikā kādā Vecrīgas restorāna pagraba atsevišķā kabinetā Austra ar Sauso ieturēja omulīgu maltīti. Galds viņiem bagātīgi bij klāts ne tikai ēdieniem, bet arī dzērieniem. Austra jutās nama mātes lomā un tādēļ skubināja savu ciemiņu ēst un dzert. Uz tādām lietām Sausais nebija divreiz aicināms, jo viņš aizvien mīlēja iedzert un labi paēst. Kur nu vēl tagad, kad tas viss par brīvu bija iegūstams! Tādās reizēs Sausam aizvien nācās nožēlot, ka cilvēkam ir tikai viens tilpums un tas pats aprobežots. Cik labi būtu, ja varētu tāpat kā kamielis nodrošināties ilgākam laikam. Sausam vienreiz gribējās atēsties tos gardumus, kurus tas bērnībā nedabūja, bet kas tagad šād un tad bija pieejami. Tomēr atēsties nevarēja, bet gan tikai saēsties, lai vēlāk atkal gribētos. Pat pārēsties bija grūti, jo veselīgais organisms daudz panesa un nepadevās pārmērību ļaunam iespaidam. Sausam radniecīga daba bija arī Austrai. Tikai viņai bija jāglabā sava stāva lunkanums un tādēļ tā saēsties pēc

sirds patikas nedrīkstēja. Tāpēc arī šoreiz viņa pati ēda mazāk, bet vairāk skubināja Sauso.

„Ēdīsim un priecāsimies, gan jau onkulis visu samaksās! Vai viņam naudas trūkst?”

„Tu esi velna meitene, ka tev tādi onkuļi. Iedzeršim uz viņa veselību, citādi nomirs un ap mantu plūksies nelaimīgās atraitnes ar mantiniekiem. Mums tad vairs nekāda labuma nebūs!”

„Nepārspilē, man ir tikai viens pats bagāts onkulis. Tu jau savu labumu vienmēr izsitīsi, ja pratīsi apbēdināto atraitņu sāpes mazināt. Es gan palikšu tukšā!”

„Uz atraitnēm man nav laimes, es aizvien nonāku par vēlu. Cits sāpju mierinātājs jau ir priekšā. Un tādām ezim vis tu nedomā tuvoties. Viņš tevi izlamās par negēli, ka traucējot apbēdinātus cilvēkus sēru laikā.”

„Nekavējies, bet ej tūliņ, ka parādās sēru sludinājums avīzēs.”

„Arī tas nelīdz. Tad ir jau par vēlu. Uz atraitnēm tomēr vajaga sevišķas laimes, bet man tās nav. Es neesmu gaišreģis un nevaru noteikt, kuŗu no laimīgām sievietēm drīzumā piemeklēs lielās bēdas.”

„Bet totiesu tev ir laime uz citu mīlākām,” — Austra dedzīgi noskūpstīja Sauso.

„Un bagātu onkuļu krustmeitām!” — Sausais skaļi smējās. — „Bet saki, ko tas tavš onkulis no manis grib?”

„Es nezīnu, to jau tu drīz redzēsi. Droši vien tu esi viņam ļoti iepatīcis. Bez tam viņš mīl visus cilvēkus, ar kuŗiem es satiekos.”

„Un mīlinies! Bet tad jau viņam jāmiļ vai pus Rīgas. To viņš nevar izturēt!”

„Nepārspilē nu, man nemaz tik daudz paziņu nav!”

„Diezin vai mazāk par trejdeviņiem dučiem būs?”

„Kaunies arī mani, nevainīgu meiteni, tā piesmiet,” — Austra liekulīgi uzcirta lūpu un iesīta Sausam pa muti.

„Tavu nevainību es nekad neesmu apšaubījis,” — Sausais cieši apskāva Austru.

Pēc brīža Austra sasarkusi noraudzījās uz Sauso un zobgalīgi piebilda:

„Ko nu teiks tava sieviņa, ka viņas Edmuntiņš tāds negēlis?”

„Nopūtīsies un aizmigs. Bet ko teiktu tavš onkulis, ja zinātu kā tu viņu gaidi?”

„Priecātos par mani priekiem. Veciem vīriem jau palīgu vajaga.”

„Neplāpā nu, tad vis vairs briljantus nedāvinātu! Tie veči ar drebošām lūpām greizsirdības dūsmās pārvēršas par īstiem tīģeriem. Viņi ienīst katru jaunu vīrieti.”

„Vai tev palika bailes? Ir jau arī ko būties, jo Ceplim vēl lūpas nedreb. Viņš tevi var saliekt gredzenā. Bet saki, kāpēc tu precējies?”

„Vīrieši precas tikai aiz mīlestības. Man briesmīgi patīka Valentīnas smagais pūrs.”

„Bet Valentīna pati?”

„Nu, viņa nāca pūram līdz kā nenovēršama piedeva.”

„Kaunies tā runāt! Vai bija arī smags tas pūrs?”

„Tādas lietas sievietēm nestāsta. Dzersim labāk un priecāsimies, nekā pārrunāsim bēdīgus dzīves gadījumus. Vīns dara dzērāju jautru,” — Sausais sāka vilkt dziesmu, jau krietni ieskurbušā balsī.

„Klusāk, klusāk, savaldies! Tu nedrīksti vairāk dzert, citādi Ceplis no tevis iztaisīs ķieģeļus. Viņš šodien bij pavisam savāds.“

„Nebīsties, es viņam sakuršu tādu cepli, kādā tas vēl nekad nebūs cepinājies!“ — Sausais bramanīgi uzsita dūri uz galda.

„Lai nu kurš jūs kuram sakursat, bet cepināties vajadzēs tev, jo naudas maiši vienmēr ir viltīgi.“

„Ko tad tu ar tādu blēdi pinies un arī mani velc iekšā?“ — Sausais dusmojās, jo atminēja, ka Nagainis to bija apkrāpis.

„Ceplis jau savam makam vienmēr ir klāt kā novēršama piedeva,“ — Austra ķircinājās. — „Mēs abi esam vienādi un tādēļ kopā nederam. Ja es būtu bagāta, tad gan turētu tevi par savu mīlāko. Bet tagad mums atliek vienam ar otru tikai izlāpīties.“

„Es pie tevis par mīlāko neietu, jo tad man nekad miera nebūtu.“

„Kādēļ? Tu jau man nebūtu vienīgais.“

„Cik tomēr labi, ka tu neesi bagāta! Bet ja es būtu bagāts, es tev mestu likumu apkārt, jo tu nederi ne par sievu, nedz par mīlāko. Nenoliedzamas dāvanas tev ir vienīgi no večiem naudu izpumpēt.“

„Tad tu mani vēl maz pazīsti!“ — Austra jutās aizvainota, jo viņai Sausais patika un tādēļ bij sāpīgi, ka tas atļāvās tā izteikties. Ja Ceplis tā runātu, tas Austru nemaz neaizvainotu.

Sausais atminējās, ka Ceplis bij iedrošinājies viņa kāzu dienā brukt ar savu automobili pretī un tādā kārtā mazinādams lieliskā kāzu brauciena iespaidu. Vai tagad netuvojās laiks visu to atriebt, kā Sausais toreiz dusmās bij solījis? Nē, vēl jānogaida, kamēr nav zināms, ko viņš īsti no manis gribēs. Austra saka,

ka naudas maisi esot vienmēr viltīgi. Tā jau laikam arī būs, jo Nagainis pat nekaunējās mani izsmiet, ka es nešķiršoties vis no viņa meitas, bet no savas sievas. Tā var runāt tikai cilvēks, kam nauda augstāka par visu. Tādēļ ar Cepli man jābūt sevišķi uzmanīgam, jo otrreiz piekrāpties vairs neļaušos. Diezgan labu mācību jau esmu dabūjis. Tā Sausais sevi drošināja un apņēmas viltībā pārspēt Cepli.

„Tu sāc palikt garlaicīgs. Būs jāzvana Ceplim, lai nāk šurp,“ — Austra dusmojās, jo viņai nepatika, ka tās klātbūtnē kāds vīrietis varēja sevi nogrimt. Tas nebija īsts vīrietis, kas ļāvās domām, bet vienmēr nealka sievietības.

„Man ir auksti un es baidos, ka tavā tuvumā iesnas nedabonu. No ledus gabala visu var sagaidīt. Vienīgi vēl šnabis uztura pie siltuma un dzīvības,“ — Sausais zobojās un iztukšoja krietnu glāzi konjaka. Viņam atkal palika labi un no Ceļa nevajadzēja baidīties.

„Ne es, bet tu pats esi paguris un atdzisis. Pat skūpstīties vairs neproti!“ — Austra atcirta.

„Tikai paguruma dēļ tu sāc runāt par Ceļa aicināšanu šurp.“

„Ko nu, puisīt, runā! Pieci tādi kā tu arī mani nenokausētu. Bet es Cepli nevaru sagaidīt tādēļ, ka viņš atnesīs man sen solīto briljantu kakla rotu.“

„Kā tu zini, ka taisni šodien? Eūs varbūt atdevis savai sievai.“

„Runā kā bērns! Vai tu savai Valentīnai daudz dāvanu jau esi iedevis? Zeltkalis teica, ka Ceplis šorīt rotu paņēmis.“

„Par manu Valentīnu nerunā, tā pati ir visburvīgākā rota. Viņai vērzeļu nevajaga. Briljantus kar tikai tādām kaklā, kas citādi izskatās pēc putnu bie-

dekļiem. Bet man lētāk iznāk ar tādām nemaz nepīties. Es uzmeklēju tikai tādas, kas pašas ir īsti briljanti."

"Bet kāpēc tad Ceplis man, tādām briljantam, kārs vēl briljantus kaklā?"

"Kas tad saka, ka tu esi briljants?"

"Tu jau nupat teici, ka uzmeklējot tikai īstus briljantus!"

"Es tevi nekad neesmu uzmeklējis, bet tagad tikai apstākļu un četru kabineta sienu spiests kopā ar tevi gaidu Cepli. Aiz gara laika jau var arī ar tevi pamīlināties. Tik traki jau nav."

"Ak tu, nekauna! Bet Ceplis man tomēr šodien rotu uzdāvinās," — Austra jūsmoja, lai nebūtu jādama par Sausā bezkaunībām.

"Kāpēc tad viņš grib, lai es visu to redzu?"

"Viņam patīk svinīgi ceremoniāli. Tev būs jānosarkst, ka māki tikai sievietes izmantot, bet pateicību neizrādi nekad. No Cepla tu vari daudz ko mācīties."

"Kad būšu tik pat vecs un resnis, tad arī centīšos jaunavas iepriecēt ar briljantiem. Tagad es to varu citādi. Par naudu jau var iegūt daudz reālākas vērtības, nekā mirdzošie akmentiņi."

"Tev nav naudas un tādēļ tā runā!"

"Tiesa, tāpat kā tev."

"Bet man briljanti būs!"

"Nu, es ar tāpat no vecenēm varētu briljantus nopelnīt. Bet es bēgu no tādām, kur smiltis jau birst laukā. Labāk taču jaunībā papriecāties pēc sirds patikas. Tevi ar visiem briljantiem apraks tāpat, kā mani bez tiem. Bet ar večiem pinoties tev jau tagad ir liķu kambara smaka."

„Tikai muļķis smalkākās Parīzes smaršas var sa-
jaukt ar liķu kampaņa smaku!”

„Bet cauri tām smaršām dveš trūdi. Ja tu vēl būtu
jauna un nesamaitāta, tad Parīzes smaršu nevaja-
dzētu. Jaukāk par visu tomēr smaršo jauna tvīkstoša
miesa.”

„Tev vajaga vēl iet ganos un priecāties kā teles
smaršo! No moderna smalkuma tu nekā nejēdz!
Droši vien arī pakulas tev šķiet labākas par zīdu?”

„Īstakas un stiprākas gan.”

„Es neiešu ar katru linu kulstītāju strīdēties!” —
Austra galīgi saniknota uzlēca un izskrēja pie tāl-
ruņa, lai aicinātu Cepli šurp. Sausais palika kabinetā
viens. Viņam nebija dusmas uz Austru, bet patika
to ķircināt. Vai šī Cepla mīļākā drīkstēja no viņa pra-
sīt cienību? Viņa pati nevienu necienīja un tādēļ arī
no citiem to nevarēja prasīt. Lai viņa skrien un la-
bāki sauc Cepli šurp. Būs interesantāki. Sausais iz-
dzēra vēl krietnu malku konjaka, lai būtu drosme ar
Cepli cīnīties. Nevar jau zināt, ar kādiem ieročiem
viņš man uzbruks. Bet kad Austra kavējās un neat-
griezās, Sausam kļuva pavisam neomulīgi. Ka tik
viņa neaizbēg un neatstāj man visa tēriņa nokārto-
šanu? Tad nepatīkšanas neizbēgamas, jo naudas vi-
ņam nebija. Tomēr Austra pēc laba brīža atnāca sa-
kārtojusies un nobružāto smiņķi uzposusi.

„Tagad tu mani vairs neaiztiec, drīz būs Ceplis
klāt,” — Austra sacīja, kad viņai ienākot Sausais
priecīgi sasita plaukstas. Viņa domāja, ka Sausais
priecājas par tās atgriešanos, bet viņš priecājās, ka
tēriņš tagad nokārtosies bez nepatīkšanām.

„Prātā nenāk tik izkrāsotai piedurties. Lai skūp-
sta Ceplis krāsu slāņus, viņš ir ķieģeļu fabrikants. Es

kulstišu linus, kur mazāk spaļu un tā neputēs, kā tavš pūders.“

Tanī mirkli pie durvīm piekļauvēja un Austra atbildes vietā aicināja ienākt. Durvis plaši atsprāga un tās uz mirkli aizdambēja Cepļa masīvais stāvs. Asā veikalnieka skatā viņš ietvēra visu kabinetu un uzreiz saprata, kas te notiek. Lai draudzējas, es viņam nodošu akcijsabiedrību „Ceplis“ ar visu Austru. Ceplis pasmaidīja un apsveicinoties sevišķi sirsnīgi kratīja Sausā roku. Tas Austru galīgi satrieca. Cepļim taču vajadzēja būt greizsirdīgam un tad viņš vēl būtu manā varā. Bet tagadējā Cepļa izturēšanās uz Austru atstāja tādu iespaidu, itkā bargs direktors to būtu izrājis.

„Sausā kungs, es ļoti atvainojos, ka iedrošinājos traucēt, bet man daži nopietni vārdi ar jums runājami. Zīles jaunkundze, jūs izskatāties stipri nogurusi. Dodaties labāk uz māju atpūsties, tad mēs ar Sausā kungu varēsim brīvāk izrunāties. Sešas ausis nedrīkst dzirdēt to, kas domāts tikai četrām. Bez tam, mūsu saruna būs stipri neinteresanta.“ — Ceplis runāja laipni smaidīdams, bet viņa vārdos Austra dzirdēja tikdaudz izsmieklā, ka viņai asaras saskrēja acīs. Vai tad arī šoreiz briljantu rota izpaliks? Austra nedrīkstēja pat acis pamest uz Sausā pusi. Viņa juta, ka to izraida, vajadzēja pretoties un nepadoties, bet nebija spēka. Viņa tiešām jutās stipri nogurusi un gribēja atpūsties.

„Labi, es iešu un netraucēšu kungu slepenās sarunas,“ — Austras balss skanēja nevarīgi un padevīgi. Ceplis viņai palīdzēja uzvilkt virsdrēbes un smaidīdams piebilda:

„Katrā ziņā braucat ar automobili. Nauda jau jums būs?“

„Pateicos, būs. Tikai rēķinu gan jūs nokārtojat, Sausā kungam nav naudas,“ — Austra jau pašās durvīs iespītējās un iedzēla Sausam, lai tas nedomātu par briljantu izpalikšanu.

„Lūdzu, bez norādījumiem. Braucat mājā un mierīgi izgulaties,“ — Cepla balsī skanēja pavēlošs tērauds. Viņš pazina Austras bezkaunības un tādēļ negribēja tām ļaut vaļu. Austru spītība uzreiz atstāja un viņa aizgāja vēl vairāk satriekta.

Kad Austra jau bija aiz durvīm, tad Ceplis nervozi saberzēja rokas, kā viņš to aizvien darīja uztraukuma brīžos. Iesākās viss labi un gludi, bet kā būs tālāk?

Sausais visu laiku sēdēja savā vietā nepakustējies. Viņam bija prieks, ka Ceplis ātri un gludi tika ar Austru galā. Šoreiz nevajadzēja ne šampanieša, nedz briljantu. No tā vīra varēja daudz ko mācīties! Ja Austra pašā pēdējā mirklī nebūtu sākusi muldēt par rēķinu un naudu, tad būtu pavisam labi. Bet arī to Ceplis īsi un noteikti likvidēja. Nē, tas bija vīrs, kas zināja ko grib. Sausam modās cienība pret viņu.

„Tagad mēs esam paši divi vien. Sievieši nedrīkst dzirdēt vīru valodas. Bet ko mēs ēdisim un dzersim? Atļaujiet man šinī ziņā rīkoties. Jūs taču mīlat franču konjaku? Nu, protams. Tas patīk visiem. Šampānieti dzersim pēc tam,“ — Ceplis norīkoja sulaini, kas nesams un kad pasniedzams. Viss gāja tik veikli, ka Sausais nepaguva ne attapties. Kad sulainis aizgāja, Ceplis atkal turpināja:

„Kreisie gribot Saeimā apsardzības budžetu pavisam apcīrpt. Virsnieku skaitu samazināšot gandrīz

uz pusi. Viņi tura slepenībā, bet vai neesat nekā dzirdējuši?"

"Nē, neesmu dzirdējis. Bet to jau no viņiem var sagaidīt. Iznīcinās pavisam armiju."

"Varbūt tāds arī ir viņu nolūks. Slēpjot tādēļ, lai pilsoņi nedabūtu noorganizēties."

"Bet kā jūs to zināt?" — Sausais neticīgi iejautājās, jo nevarēja saprast, kādēļ Ceplis to stāsta. Sausais par politiku nekad neinteresējās un viņam bija pilnīgi viena alga, kāds kuņģa reizi kara ministrs.

"To es zinu no ļoti ticamiem avotiem. Kāda augstu stāvoša persona man uzticēja šo noslēpumu," — Ceplis gandrīz čukstēja, lai sacītais iznāktu noslēpumaināki.

"Nu tad jau puse virsnieku paliks bez darba un maizes," — Sausais vaļširdīgi uztraucās.

"Kādēļ nu bez darba. Apķērīgākos un veiklākos jau mēs rūpnieki pievāksim. Mums jau arī pienākums iet virsniekiem palīgā. Rūpniecībā vēl daudziem darba diezgan. Tikai prātīgākiem jāpasteidzas, kamēr vēl vietas brīvas."

"Es domāju, ka vēl jānoskatās, kas iznāks. Tā var pārsteigties."

"Bet noskatoties var nokavēt, jo kas pirmais brauks, tas pirmais mals."

"Es domāju, ka tās būs tikai baumas un bez pamata," — Sausais uztraukumu mēģināja šaubās nomierināt.

"Kāpēc tikai baumas? Kreisie priekšā stāvošo vēlēšanu cīņā taisni uzstāšoties par armijas samazināšanu. Viņu nodoms esot sagādāt virsniekiem nepatīkšanas," — Ceplis sevī priecājās par Sausā uztrau-

kumu. To zēnu jau pavisam viegli varēs paņemt. Viņš tic katram vārdam, tikai vēl baidās pats no savas uzticības, jo daudz patīkamāk būtu, ja viss Ceplā stāstītais izrādītos baumas. Ceplis ļoti pareizi novērtēja Sausā sajūtas un juta, ka te nevajadzēs ilgi cīnīties.

„Ja tas viss nopietni, tad arī man pie laika jāpdomā par vietu,“ — Sausais uztraukts izrunāja tos vārdus, kurus Ceplis gaidīja, bet necerēja tik vaļsirdīgu un drīzu atzišanos. Ceplis neaizrāvās no uzvaras prieka un nemetās Sausā atplēstajos apkampienos, bet viltīgi turpināja:

„Kas nu jums ko uztraukties! Sievas lielais pūrs nodrošina bezrūpīgu nākotni. Bez tam sievas tēvam arī tagad iet spoži, nezina kur naudu likt. Viņš iecels jūs par savu fabriku direktoru. Tādas laimes visiem nav.“

„Savādi! Visi domā, ka esmu saņēmis miljonus, bet patiesībā paliku tukšā. Nagainis kā pūķis sēd uz savas naudas un nedod nevienam. Manai sievai pūrā bija tikai Nagaiņa vilinošie solījumi. Man patiesībā uz to veci ir šausmīgas dusmas!“ — Sausais kļuva bērnišķīgi atklāts.

„Kas tur nu ko dusmoties. Nagainis jums nodos savas fabrikas ar visiem ienākumiem.“

„Tām viņš mani nelaiž nemaz tuvumā! Bez tam ar tādu krāpnieku arī negribētu kopā strādāt, jo tad es naudas nekad neredzētu. Viņš būtu kungs un noteicējs, bet man jāpārtiek no viņa labvēlības. Es tā negribu, labāk pašam sisties uz savu roku.“

„Bez šaubām, uz savu roku ir daudz labāk. Ar otru vienmēr grūtāk sastrādāt. Vai jūs pats nevarat kaut ko uzsākt?“

„Kur lai ņemu naudu?”

„Nu, tādiem mērķiem jau sievas tēvs palīdzību neliegtu. Viņš pats ir rūpnieks un saprot, ka mūsu rūpniecībai liela nākotne.”

„Arī tādiem nolūkiem Nagainis man naudu nedotu.”

„Kādēļ jums viņa nauda vajadzīga? Man nupat ienāca lieliska doma galvā. Kā būtu, ja jūs nāktu man par palīgu?” — Ceplis izlikās sajūsmināts par savu lielisko iedomu. Arī Sausā acīs iezibsnījās prieks. Tomēr viņš Cepla priekšlikumam nedrīkstēja noticēt un tādēļ šaubīdamies piebilda:

„Vai tas varētu būt iespējams?”

„Kalab gan nē? Protams, tas nav gluži tik vienkārši. Jums jāatrod tāds akcionārs, kam „Ceplī” iespaids un tad tā lieta var iet.”

„Bet kur lai es tādu ņemu? Man viņi visi sveši.”

„Kādēļ tas akcionārs nevarētu būt jūsu sievas tēvs Nagainis?”

„Viņam taču nav „Cepla” akciju.”

„Ka vēl nav, to nākotnē var iegūt. Tā jūs drīzāk dabūtu arī apsolīto pūra naudu.”

„Nu es atminu, viņš kādreiz stāstīja, ka gribējis pirkt „Cepla” akcijas, bet jūs neesot pārdevuši. Tā šis nodoms izputējies.”

„Jā, nepārdevu, jo mums vecs naidis. Bet jūsu dēļ es to labprāt darītu. Bez tam bankrotējušā Zuša akcijas tagad var dabūt. Vēlāk būs grūti, jo „Cep-lim” lieliska nākotne un neviens savas akcijas labprāt nepārdoš. Viņas jau visur ņem pretī tāpat kā naudu.”

„Ja to varētu izvest, tad būtu pavisam lieliski!” — Sausais jūsmoja.

„Ja labi grib, tad visu var izvest. Paļaujaties tikai uz maniem piedzīvojumiem. Protams, Nagainis nedrīkst manīt, ka jūs akcijas pārkat saziņā ar mani. Viņš var iespītēties un izjaukt visus jūsu nodomus.“

„Tiesa, viņš ir ļoti spītīgs. Mums jārikojas uzmanīgi. Bet cik es tādā vietā varētu pelnīt?“

„Jau pašā sākumā vismaz tūkstoš latu mēnesī.“ — Šie Cepla vārdi Sauso pavisam samulsināja. Ar tādām ienākumiem varētu kārtīgi dzīvot un Valentīnu tīri bieži vest uz kinematografu. Nē, tam Ceplim ir lieliska galva un uz tādu vīru var paļauties. Ja viņš ko saka, tad arī izvedīs līdz galam. Kā gan varēju iegūt no viņa tik lielu labvēlību? Sausais juta, ka viņam pavežas spoža nākotne. Nevajadzēs kauties ar mūžīgu naudas trūkumu, kas dažreiz tik nospiedošs, ka pat papirosiem trūkst. Nu sāksies cita dzīve, ja tikai izdosies Nagaini piedabūt pie akciju pirkšanas. Bet Ceplis saka: ja labi grib, tad visu var izvest. Un uz Cepli var paļauties.

Ceplis ilgi un plaši mājīja Sauso, kā lietu ievadīt un kā Nagaini pierunāt. Sausais viņa vārdos klausījās tik uzmanīgi, ka pat Ceplim brīžiem kļuva neveikli. Kā lai tik naīvu zēnu ņem un izmanto? Bet šoreiz veikala intereses to prasa un tas izšķir visu. Tēriņu kārtojot, Ceplis pat acis nepamirkšķināja par prāvo rēķinu, jo katrā veikalā jāiegulda lielāks kapitāls, kamēr tas sāk augļus nest.

XVI

Pēc sarunas ar Cepli Sausam vairs nebija miera. Vilinošie solījumi un Cepla draudzīgie padomi viņu ar katru dienu vairāk skurbināja. Brīžiem Sausam uzmācās šaubas, vai tikai Ceplim nav kādi svarīgi nolūki, jo kā gan viņš uzreiz tā par mani interesētos? Bet Sausais pats centās šīs šaubas apklusināt. Vai tad arī tirgotājs nevarēja draudzīgi just? Zutis taču bija bankrotējis, to Sausais zināja. Tādēļ Zuša akcijas varēja būt pārdodamas. Vai tur nu kas ārkārtīgs, ja Ceplis viņas piedāvāja man? Mēs sadzīvosim ļoti labi, tikai acis jātura vaļā, lai viņš mani neapkrāpj. Bet Sausais tagad ticēja sev un pilnīgi paļāvās, ka viņu apkrāpt nemaz nav tik viegli.

Ar Nagaini Sausais jau sarunas bij ievadījis, bet sievas tēvs lāgā negribēja ticēt, ka „Cepla” akcijas tagad būtu dabūjamas. Viņš znotam izstāstīja savus bēdīgos piedzīvojumus ar Ūdri, kad nauda aizgāja, bet akcijas nedabūja. Arī tagad varot tas pats atkārtoties. Bet Ceplis, kuŗu Sausais sīki informēja par sarunu gaitu, deva padomu akcijas pirkt ar bankas starpniecību. Tad Nagainim vairs nebūšot nekādu šaubu. Ceplis bija dzirdējis par Ūdņa solījumu nopirkt Nagainim un Seskam „Cepla” akcijas. Toreiz, protams, nekas neiznāca un arī nevarēja iznākt, jo Ceplis ticēja mālu varenībai un tik naidīgi pret sevi noskaņotiem vīriem, kā Nagainim un Seskam, viņš

akcijas ne par kādu naudu nepārdotu. Tagad viss bija citādi. Lai nu pērk akcijas un ja grib, lai saņem arī „Cepla“ vadību. Par starpnieku Ceplis ieteica kādu Rīgas vācu banku, lai latvju rūpnieku aprindas tik drīz nedabū zināt šo darījumu. Arī Nagainim patika vācu bankas starpniecība, jo latvju bankas visas viņam bij izsniegušas aizdevumus plašo pasūtījumu veikšanai. Tādēļ šāda akciju pirkšana par tik lielu summu viņām izliktos aizdomīga, vai vismaz neapsvērta. Uz vācu banku varēja paļauties, viņa savus starpnieka pienākumus izpildīs godīgi un arī prātis glabāt šī veikala noslēpumu tik ilgi, kamēr tas būs vajadzīgs. Latvju banku direktori visi savā starpā satiekas un kādā jautrā brīdī var noslēpumu viens otram izpaust. Viss jādara tā, lai Ceplis nedabūtu zināt, ka Nagainis ir akciju pircējs. Nagainim sāka patikt Sausā apķērība, ka tas no „Cepla“ kasieres bij dabūjis zināt par pārdodamām akcijām. Tā znots uz Cepla ieteikumu viņam stāstīja. Nē, no Sausā vēl varēja iznākt lietu koks. Tad arī Valentīnai būs gaišāka dzīve. Ar virsnieka godu vien šinīs laikos tālu netiksi.

Tā spriežot un prātojot Nagainis sevi stipri iekaršēja par „Cepla“ akcijam un mudināja Sauso šo darījumu paātrināt. Ja veikals labi izdošoties, tad arī znotam atlēkšot savs labums. Nākošās vēlēšanās varēsot Cepli izbalsot un ievēlēt Sauso viņa vietā. Vai tad ķieģeļu taisīšana esot kāda māksla, ķepē tik mālus kopā un viss būs labi! Tik pārdrošas domas Sausam vēl nebija galvā nākušas. Bet viņas bija patikamas un uz sievas tēvu šinī ziņā varēja paļauties. Šos Nagaiņa nodomus Sausais Ceplim vairs neatklāja. Tad varētu visa pirkšana izjukt, jo Ceplis taču negri-

bētu, ka viņam atņem direktora amatu paša dibinātā akcijsabiedrībā. Nu Sausam bij noslēpumi pret abiem, kā pret pircēju, tā pret pārdevēju, jo Nagainim viņš nebij ne vārda minējis par savu satikšanos ar Cepli. Tā ar abiem draudzējoties Sausais cerēja galveno labumu iegūt sev.

Pilnīgi ticēdams Ceplim un klausīdams viņa norādījumiem Sausais divu nedēļu laikā panāca to, ka visas Cepla akcijas piederēja Nagainim. Ceplis naudu jau bij saņēmis un rokas vien berzēja. Sauso viņš dēvēja par savu konkurentu un nākošo vietnieku. Nagainis tagad pielikšot visas pūles, lai Cepli nosviestu no direktora amata. Pašam viņam nebūšot vaļas šos pienākumus uzņemt, tādēļ uzticēšot Sausam. Ja nu Ceplis visu tik labi izprata, kādēļ tad viņš akcijas pārdeva savam pretiniekam? To Sausais nevarēja aptvert un jutās drusku neveikli, kad Ceplis viņu aizvien dēvēja par direktoru.

„Kādēļ tad jūs pārdevāt akcijas savam pretiniekam?” — Sausais kādreiz Ceplim vientiesīgi iejautājās, kad tas viņu atkal sauca par direktoru. Ceplis nopūtās un šķietami skumji smaidīdams sacīja:

„Dzīvē bieži jādara tādas lietas, kuŗas mēs negribam. Kad nāksat manā vietā, tad varbūt ar laiku sapratīsiet, ka man citas izejas nebija. Uzņēmuma saprātīga vadīšana ir liela māksla. Ja esi kādu kļūdu pielaidis, tad viņa jālabo, kamēr vēl nav par vēlu. No kļūdām nevar kaunēties un slēpt viņas. Sakod zobus un sniedz ienaidniekam roku.”

„Kas nu jūs varēja spiest Nagainim sniegt roku?”

„Nauda un veikala intereses. Veikalniekam ir pilnīgi viena alga, kas nēsā naudu apkārt. Drauga lati nav vērtīgāki par ienaidnieka latiem. Kamēr viņi nav

mani, tie visi ir vienādi un protams arī mani ienaidnieki. Viņi visi cīnās vai var cīnīties pret mani. Par draugiem un saviem sabiedrotiem varu saukt tikai tos latos, kas ir mani. Nauda, kamēr tā Nagainim, bija man bīstama un naidīga. Tagad tā pati nauda ir mana un nu viņa mans draugs un izticamais sabiedrotais. Nu viņa klausu un pilda visas manas pavēles, tāpat kā nesen klausīja Nagainim. Tad Nagainis viņu varēja sūtīt cīņā pret mani. Tagad tā uz manu pavēli var Nagaini iznīcināt."

"Es visu to nesaprotu."

"Tur nav ko saprast. Gan jau ar laiku jūs pats tā domāsat un spriedīsāt. Nauda cilvēkus nemīl, viņa ir naidīga un bīstama pat tiem, kuriem tās nav. Sevišķi tirdzniecībā viņa mīl skraidīt no viena pie otra un sagādāt visādus pārsteigumus. Bieži saka, ka bagātnieki esot ļauni. Tas nav pareizi. Viņi tikai izpilda savas naudas ļaunās pavēles. Atņemot viņiem naudu un tie būs tādi paši kā visi cilvēki, pat vēl jūtīgāki. Nauda ir viscietsirdīgākā un briesmīgākā vara pasaulē. Neviena inkvizīcija vai diktatūra nav nobēdējusi tik daudz cilvēku, kā nauda. Zelts mīl, lai to aplaista ar cilvēku asarām un asinīm. Tad viņš spožāki mirdz un paliek kairāks. Visas pasaules varas kalpo šai visu varenai vispasaules varai. Ne atsevišķs cilvēks, nedz veselās tautas nevar tikt valā no zelta varas. Tādēļ, lūk, tautas ķaņo un uztura lielas armijas," — Ceplim patika prātot un ar domu bezkaunību pārsteigt Sauso, kurš tam vairs nebija vajadzīgs un tādēļ bez vērtības. Sausais Cepla nodomus līdz šim bij teicami izvedis. Tagad atlika tikai kūdīt, lai tas nākošā „Cepla“ akcionāru sapulcē mēģinātu nosēsties Cepla vietā. Tad Ceplis pateiktu, ka akcijsabiedrība

bankrotējusi vienīgi Sausā nemākulīgās vadības dēļ. Protams, universitātes atsauksme par māliem un ārzemju firmu atteikšanās vēstules jāiznīcina. Vispār Sausais „Cepla“ vadībā jāatstāj pilnīgi bez ārējiem sakariem. Lai viņš pats mēģina tos atrast. Ceplim akcijsabiedrības bankrota laikā jābūt labi tālu no tās. Tad visu ieinteresēto un arī valsts niknums izgāzīsies pret jaunās vadības nemākulību.

„Jums, Cepla kungs, nevar piekrist. Kur tad paliek atsevišķu cilvēku un veselu tautu ideālisms? Tie pārveido pasaules karti un iekārtu,“ — Sausais mēģināja pretoties, jo viņa jauneklīgais gars nevarēja samierināties ar Cepla vārdu cinisko atklātību.

„Ideālisms ir tikpat mazvērtīgs kā zelta šķindoņa. Protams, viņš dažu labu apreibina, bet čeku uz to nevar izrakstīt. Čeka un visas dzīves pamatā jābūt ne tikai šķindoņai, bet pašam zeltam. Citādi iznāk nesegts čeks un ar to tālāk par cietumu netiksi. Bet zelts atveļ ne tikai karāļu pilīm vai cietumiem durvis. Viņa priekšā veļas pat debesu vārti. Pasaules karti zelts pārveido tā, kā viņam kuņģis reiz tas izdevīgāki. Pasaules iekārtu negroza vis tautas, bet šķiras. Tomēr arī tā ir tikai pašapmānīšanās, jo zelts dancina pat visideālākos vadoņus. Pasaulē nevar būt varas, kas nebūtu atkarīga no zelta, kamēr tagadējā cilvēce nebūs izmirusi vai cilvēki pārtaisīti. Zelta mirdzums pievelk cilvēkus vairāk nekā sveces gaisma nakts tumsā lidojošus tauriņus.“

„Tas viss tā, varbūt, ir veikalnieku pasaulē. Bet dzīve taču ir daudz plašāka un šinī plašumā vietas diezgan arī ideāliem. Mēs jaunie tā vēl neesam iegrimuši dzīves ikdienā.“

„Jums tikai tā šķiet! Patiesībā viss dzīvē ir vei-

kals no viena gala līdz otram. Sakat, kādi ideāli jūs vadīja, kad palīdzējāt man Nagainim pārdot akcijas? Taisni tie paši ideāli, no kuriem jūs vadījāties Nagainim palīdzot iegūt sen tīkotās akcijas. Un tie ideāli bij dziņa pēc labas peļņas, kā arī cerība mani izsēdināt no vietas. Tas man patīk, ka jūs esat tik atklāts."

"Es jums tādas lietas neesmu nekad teicis," — Sausais sabozās kā ezis pret Cepli.

"To jau arī nemaz nevajaga teikt, jo tas ir skaidrs pats no sevis. Šinī veikalā pelnījis esiet vienīgi jūs, bet mēs abi ar Nagaini tikai zaudējuši. Es pazaudēju akcijas un vietu, bet Nagainis naudu. Tā tad aizvien pelnīt var tikai vidutājs."

"Jūs taču pārdevāt Zuša, bet ne savas akcijas."

"Tas viss galu galā ir viena alga, jo baidos, ka Zuša akcijas vēlāk neizrādās par manām. Bet labāk nestrīdēsimies, kad dzīvosim, tad redzēsim, kuram no mums taisnība. Jūs neļaujāties samulsināties, bet strādājat nodomātā virzienā, jo es arī no savas puses darīšu visu iespējamo. Protams, savā, ne jūsu labā," — Ceplis smējās tik savādi, ka Sausam nelabi kļuva. Ko gan varēja nozīmēt šie Cepla vārdi? Ka tik viņš man nav izdarījis tāpat kā Austrai ar briljantiem. Sola, atļauj jūsmot, bet dot nedod. Austru taču vēl neesot briljantus dabūjusi un tagad vairs nedrīkstot par tiem ne ieminēties. Ceplis esot kļuvis tik savāds, ka bailes ar to pat runāt. Tīri zēl bezbēdīgās Austras, kā viņa tagad pārvērtusies. Un Sausais sāka sajust, ka arī viņš Cepla tuvumā nejutās vairs visai labi.

Visu laiku rīkojot akciju pārdošanu Nagainim Ceplis tiešām pret Austru bij kļuvis vēss un atturīgs.

Austru viņš tagad sāka izjust kā savas nelaimes nesēju un tādēļ nopietnas lietas nokārtojot no viņas vajadzēja turēties pa gabalu. Bertas tuvums Cepli aizvien iejūsmināja lieliem darbiem un deva arī spēku tos izvest. Drusku neērti bija, ka Austra vēl aizvien gaidīja apsolīto kakla rotu, kas sen jau atdota Bertai. Viņai tomēr vajadzētu saprast, ka tā nav tādas rotas cienīga. Pa daļai šī neērtā sajūta, bet galvenā kārtā gan nevaļa bija tie iemesli, kas kavēja Cepli pa-interesēties par kases stāvokli Austras vadībā. Viņš jūta, ka tur viss nav kārtībā, bet nepatīkami bij uzreiz ķerties pie tiem Austras nedarbiem, kuŗus tā pastādājusi viņa labvēlības laikā. Gan jau tur nekas sevišķs nebūs un varbūt Austra pati nokārtos. Bet ja es tagad sāksu Austrai kasi pārbaudīt, tad varbūt man viņa tūliņ jāatlaiž. Kā viņa jutīsies, ja briljantu rotas vietā saņems vietas uzteikumu? Nē, tik ciet-sirdīgi tomēr nevar rīkoties.

Austra pavisam bija samulsusi no Ceļa savādās izturēšanās. Viņa jutās kā noziedzniece, kuŗai cietums neizbēgams. Nevienš to neželos, neglābs. Viņa vairākkārt mēģināja satikties ar Sauso un izpētīt, ko Ceplis toreiz restorāna pagrabā gribējis. Bet nekas no tā neiznāca, jo arī Sausais bij kļuvis noslēpumaini atturīgs un nevaļīgs. Vai tiešām visi vīrieši, kad tiem nopietni veikali kārtojami, var aizmirst sievietes? Lai viņi to būtu darījuši ar savām sievām, kas jau apnikušas. Bet ka tie tāpat izturējās arī pret Austru, to viņa nevarēja saprast un piedot. Tā jau bija nekaunība augstākā mērā, ko varēja izdarīt tikai rupji un mantkārīgi tirgotāji. Bez tam ar citiem pielūdzējiem arī Austrai negāja vairs labi. Viņa bija nervoza, neiecietīga un tai vienmēr šķita, ka visi to grib tikai

izmantot. Acu priekšā aizvien rēgojās „Cepla“ kases iztrūkums. Kā tas viss beigsies, to nemaz nedrīkstēja iedomāties. Ja Ceplis vēl būtu agrākais, tad viņš visu piedotu. Toreiz viņš bija lupata, ar kuŗu varēja rīkoties pēc patikas. Ja es toreiz būtu nokārtojusi kases iztrūkumu, tad viss būtu labi. Bet tagad? Austrā bailēs pavisam sastinga un kakla rota tai gandrīz vairs nemaz prātā neienāca.

Vislaimīgākais šinī laikā bija Nagainis. Viņš vairs tik daudz nedomāja par jaunbūvējamā dzelzceļa izdevīgajiem pasūtījumiem, kā par „Cepla“ akciju pirkumu. Nagainis bija no tiem cilvēkiem, kam brīva nauda kabatā nedod miera. Tā jālaiž apgrozībā, lai būtu miers un lai varētu jūsmot pats par saviem pasākumiem un nodomiem. Tā arī tagad — cik mierīgs Nagainis bij naudu ievācot, tik mierīgs viņš tagad pāršķirstīja iegūtās „Cepla“ akcijas. Kā viņš tagad nākošā akcionāru sapulcē atriebsies Ceplim par kādreizējo naudas neizdošanu un akciju nepārdošanu! Šoreiz tas vīrs dabūs just arī Nagaiņa varu. Nevar taču atļaut vienam iedomīgam cilvēkam plāties pa visu Rīgu un Latviju. Visās malās un vietās vairs Cepli vien dzirdēja, it kā cits neviens nemācētu ķieģeļus taisīt. Sausais taisīs vēl labākus ķieģeļus. Ar tādu ārkārtīgu Cepla slavināšanu taču nodara lielu pārestību citiem rūpniekiem. Vai tad ķieģeļi ir labāki un vērtīgāki par pakaviem un peļu slazdiem? Bet kad vienu iesāk slavēt, tad ceļ vai debesis un citus nemaz vairs neredz. Tā nevar. Ja Ceplis mierīgi uz laukiem būtu minis mālus un dedzinājis ķieģeļus, neviens viņu neaiztiktu, tikai priecātos par darba centību. Bet ja viņš plātās pa Rīgu un lielās ar saviem sakariem ārzemēs, tad tam visam

reiz jādara gals. Vai Nagainis nepārdeva uz Krieviju peļu slazdus? Bet viņa ģimēne vēl nebija bijusi nevienā laikrakstā, kamēr Cepla jau iespiesta vairākkārt. Vai tad tikai pašslavinātāji ievērojami un klusie darbinieki vairs nav nekas? Tādām lietām vienreiz jādara gals. Kāpēc tad taisni Ceplis ir tas priekšzīmīgais un modernais rūpnieks, kas visiem par paraugu ņemams? Ikviens tāpat savu darbu dara, tikai nepalaiž muti un neplātās. Jāsāk vienreiz pār-mācīt tie tukšie salmu kūlēji. Nagainis jutās tik varens, ka viņš Cepli pilnīgi iznīcinās un noliks vietā Sauso. Nekas, znotam bija tīri labs deguns, kā viņš izokškerējis, kur var dabūt „Cepla“ akcijas. Par to viņš tiešām ir pelnījis „Cepla“ direktora vietu. Cik ilgi no tās virsnieka aldziņas lai precējies cilvēks pārtiek? Tikai no uzupurēšanās tēvijas labā vien neviens nevar dzīvot. Vajaga naudas un ienākumu arī. Tāda vieta viņam būs labāka par solīto pūra naudu. Un Nagainis pirmoreiz ar prieku sajuta, ka viņam ir pienākums pret Sauso. Būs znotam labi, būs arī manai meitai labi. Lai visi skauģi noskatās, kā Nagainis gādā par savu znotu un meitu. Tad vairs nevarēs runāt, ka vecais Sauso piekrāpis ar pūra naudu, un visiem zobgaļiem būs mutes cieti. Nagainis prot ne tikai solīt, bet arī solījumus pildīt. Putns gādā par savu ligzdu, tādēļ arī mums jāgādā par bērniem.

Šādu sajūtu un domu pilns Nagainis ar nepacietību gaidīja „Cepla“ akcionāru sapulci. Viņš bija tā aizrāvis, ka pilnīgi aizmirsā savus pārējos uzņēmumus un tie sāka atkal slīdēt lejup. Vai briedi vajājot var domāt par irbēm, kaut gan šīs irbes bija Nagaiņa labklājības pamats. Briedis varēja izrādīties karns un nekur nederīgs. Tomēr līdz akcionāru sa-

pulcei vēl bija diezgan ilgi un Nagainim šķita, ka Ceplis tīšām vilcinās ar sasaukšanu. Protams, tam bija arī sava labā puse un Nagainim atlika laiks aprunāties ar pārējiem akcionāriem un vervēt sev piekritējus Cepla gāšanai. Jādomā, ka Ceplis arī nesnaudīs un darīs visu iespējamo. Bet Nagainis cerēja, ka viņš savu tomēr panāks. Ar izdevīgiem pasūtījumiem un materiālā stāvokļa uzlabošanos bij uzlabojies tirgotāju un rūpnieku aprindās arī vispārējais uzskats par Nagaini. Daudzi viņu apskauda un centās vēl joprojām nonievāt, bet visiem tomēr bij jāatzīst, ka Nagainis prot dzīvot un nekad nenogrims. Katram darbā var rasties savas neveiksmes, par kurām citi priecājas. Kādēļ tad tas nevarēja gadīties arī Nagainim? Bet ka tas tagad bij izķepurojies un atkal ticis pie naudas, par to neviens vairs nešaubījās. Visiem bij jāatzīst, ka Nagainis ir vīrs ar īstiem nagiem, kas pašos elles vārtos vēl spēs noturēties. Ar tādu cilvēku droši var uzsākt kopējas cīņas. Jo kurš gan negribēs būt uzvarētāja sabiedrotais?

Caune bij pilnīgi samierinājies ar Austras virskundzību darbā. Direktors tā gribēja un pret viņa gribu nedrīkstēja cīnīties. Un ja arī uzdrīkstētos, šādai cīņai nebūtu nekādu panākumu. Var cīnīties līdzīgs ar līdzīgu, bet ne apakšnieks ar priekšnieku, jo Ceplis nekad un nevienā lietā neklausījās savu apakšnieku domās. Caune bieži sevī nožēloja, ka toreizējo Cepla uzbrukumumu atstājis bez sūdzības. Ceplim būtu drusku bijība. Bet tagad viņš pret Cauni visu laiku izturējās pavisam nevērīgi. Visu darīja,

rīkoja un noteica vienīgi Austra. Kā gan Caune ieņīda šo paklīdušo un nokrāsoto sievieti. Bet preto ties viņš tai nedrīkstēja. Visas pavēles tomēr vajadzēja izpildīt, kaut arī ar klusu īgnumu. Jo ar Austras muti vienmēr runāja vai vismaz varēja runāt Ceplis. Tomēr pašā pēdējā laikā bij kaut kas noticis. Austra vairs nebij tik uzpūtīga un nevārstīja direktora kabineta durvis. Caunem viņa vairs nekad neuzkļiedza, bet sauca to par darba biedri. Šāda Austras pārvēršanās Cauni kaitināja un viņš vienreiz tai diezgan rupji atcirta:

„Kas es jums, direktrisei, par darba biedri! Jūsu rokās visi firmas noslēpumi un kase.“

„Caunīt, tā nesakat. Kādreiz zināju visus Cepla noslēpumus, bet nu vairs nezinu. Viņš mani ir pilnīgi atstūmis un es nezinu kādēļ. Visu laiku viņš bija labs pret mani . . .“

„Tā jau iet, Zīles jaunkundze. Mani viņš kādreiz atbīdīja pie malas jūsu dēļ. Atņēma kases atslēgas un nodeva jums. Par ko jūs tagad uztraucaties? Būs atradusies kāda labāka.“

„Lai viņam atrastos vai dučiem labāku par mani!“ — Austra nikni atsvieda. — „Tikai, Caunīt, kases nepieminat. Mani šausmas pārņem iedomājot vien.“

„Tad jau būsat firmas naudu izputinājusi?“ — Caune gandrīz līgsmi ieminējās. Viņš sen to nojauta, bet nu bij izdevība aizdomas izteikt.

„Es nedrīkstu nemaz skaitīt un sarēķināt. Galva reibst iedomājot vien!“

„Saskaitat tikai naudu kasē, sarēķināts man ir viss. Jums vajaga būt kasē ap divpadsmit tūkstošu latu skaidrā naudā.“

„Tad jūs nekā nezinat. Man ir tikai ap divi tūkstoši,“ — Austra pavisam nobāla. Bet tad viņa saņēmas un droši turpināja: — „Protams, ir bijuši daudzi tādi izdevumi, kurus jūs nemaz nezinat. Cauņīt, uz jūsu grāmatām nevar paļauties.“

„Paļauties jau nu var pilnīgi. Bet tas cits jautājums, cik manu grāmatu skaitļi kuņo reiz ir patīkami. Grāmatvedība satura mūsu dzīvi zināmās robežās.“

„Es nevaru ciest tādas robežas, kas ietvertas skaitļos! Vajadzētu uguni pielaist jūsu grāmatām un arī jūs pašu kopā ar viņām sadedzināt. Tad būtu miers.“

„Vai Cepla kungs arī tāpat domā? Būs jāapjautājas, kā viņš skatās uz jūsu ugunīgo priekšlikumu. Jūsu abu pavēlēm jau es nedrīkstu pretoties,“ — Caines balsī skanēja ļauns prieks, ka arī viņš var Austrai atriebt nodarītās pārestības.

„Cauņīt, vai jums vairs nemaz kauna nav! Kā nu par tādām lietām var ar Cepli runāt?“

„Jums taču no Cepla nav ko bīties un nav arī ko slēpt?“

„Tiesa, man nebija no viņa bailes, bet nu es bīstos. Palīdzat man atrast izeju! Ierakstīsim grāmatās tik daudz izdevumu, lai atlikums saskanētu ar kasi. Jūs to varat.“

„Nē, to nevaru. Es varu iegrāmatot tikai patiesus izdevumus.“

„Arī tie jau ir patiesi izdevumi, jo kur gan citādi nauda būtu palikusi!“

„Tam es gribu ticēt. Bet iegrāmatošanai vajadzīgas kvītes. Citādi nevaru.“

„Vai tad katrā vietā izdod kvīti?“

"Firmas naudu citādi nemaz nedrīkst maksāt kā tikai pret kvīti."

"Jūs esat šaursirdīgs pedants. Vai firmas nauda ir jūsējā, ka tik ļoti to aizstāvat?"

"Protams, ka nav. Pienākumu izpildīšana nav šaursirdība un pedantisms."

"Jūs laikam gribat dabūt lielāku algu un uzslavu, ka tā cenšaties izkalpot?"

"Kur nu man par tādām lietām sapņot, labi ka varu vietā noturēties! Direktora labvēlība jau visu laiku bagātīgi plūda pār jums. Sastādat norēķinu par saviem izdevumiem, lai Ceplis viņu paraksta, un es iegrāmatošu svilpodams."

"Tik gudra jau es arī būtu, ja to varētu. Tagad tas vairs nav iespējams, jo Cepla labvēlību esmu pazaudējusi. Nesen vēl man tas būtu bijis pavisam viegli."

"Direktora labvēlību vajadzēja saudzēt. Tad solītiem briljantiem līdz kā dāvanas dāvana nāktu arī kases iztrūkuma strīpojums. Kāpēc jūs pinaties ar Sauso?"

"Vai tad Sausais būtu vainīgs pie tā, ka briljantus vēl neesmu dabūjusi? Nē, Sausais Ceplim nekā nebūs stāstījis."

"Kā, vai tad arī solītos briljantus jūs vēl neesat dabūjusi? Tad jau jums iet pavisam bēdīgi!" — Caune smējās, jo viņam patika, ka Austra jutās niecīga un satriekta. Diezgan viņa Cauni visu laiku bij tiranizējusi.

"Ja jūs man neklausīsat un nedarīsat tā, kā lieku, tad teikšu Ceplim, lai viņš jūs atlaiž no vietas," — Austra dusmīgi atsveda Caunem. Kādēļ gan viņa tam izplāpāja par nedabūtiem briljantiem? Caunem

tādas lietas nemaz nevajaga zināt. Viņš visu laiku bijās no Austras, bet nu jau sāk pretī runāt.

„Kā tad jūs pateiksāt, lai mani atlaiž, ja nevarat palūgt, lai strīpo kases iztrūkumu? Sakāt, es nemaz nebīstos. Tagad zinu, ka briljantus nedabūjāt, tad arī mani atlaist nevarēsāt. Patiesībā, par ko gan lai direktors jums būtu briljantus devis? Strādniece jūs esat slikta, bet kases putinātāja lieliska. Tomēr par tādām lietām jau darbiniekus neapbalvo! Nesen jūs mani mācījāt kā vajagot dzīvot, bet es nepaklausīju. Ja būtu klausījis jūsu padomiem, tad mans stāvoklis tagad būtu līdzīgs jūsējam. Tomēr darbs un pienākuma apziņa ir un paliek vērtīgāki par jūsu vieglprātīgo uzdzīvi. Ko nu sveķ Cepla apzeltītie, briljantiem izrotātie un zīdā ietītie vārdi? Par direktora biezā maka tukšošanu būs un būs jāatbild. Jūs lielījāties, ka Ceplis jums vienā vakarā vai pat stundā pasakot vairāk mīļu vārdu, nekā sievai veselā mēnesī. Ko nu līdz visas mīlo vārdu vārsmas, ja aiz tām nav bijis patiesu jūtu? Ceplis jūs pazudinās bez žēlastības un par glābšanu nemaz necerat. Varbūt arī briljantus jums tikai solīja, bet savai kundzei atdeva nesolītus,“ — Caune prātoja, jo viņam sirds bij pret Austru dusmu pilna, kas ilgā laikā krājušās. Austru ar izbrīnu klausījās Caunes valodībā. Tas klusais, noslēgtais vientiesītis uzreiz bij kļuvis runīgs un gudrs.

„Kāpēc jūs domājat, ka kakla rotu Ceplis būs atdevis savai Bertai?“ — Austru pavisam pārsteidza Caunes pēdējie vārdi.

„Kur gan viņš citur to būtu licis, ja jums nedod? Kāpatā taču neglabās.“

„Tiesa, no zeltkaļa viņš jau sen to paņēmis. Vai tiešām vīrieši var būt tādi krāpnieki un nelieši?“

„Virietim izšķīrošos brīžos saprāts un pienākuma apziņa aizvien ņem pārsvaru par visu citu. Citādi jau pasaule sen būtu izputējusi.“

„Es pati biju muļķe, ka tik ilgi gaidīju un nepieprasīju apsolīto. Tad saprāts un pienākuma apziņa nekā nebūtu līdzējuši. Bij laiki, kad es Cepli kā lupatā varēju noslaucīt savas kurpes.“

„Bet tagad viņš jūs ietupinās cietumā ar visām paša dāvētām korpēm.“

„Mani cietumā?“ — Austras balsi skanēja bailes un seja bij tik bāla, ka pat sārtais uzkrāsojums vairs nelīdzēja. — „Caunīt, to mēs vēl redzēsim, kurš pirmais sēdēs cietumā! Jūs jau arī nemaz neesat tāds eņģelis, ka varat citiem pātarot.“

„Vienmēr esmu godīgi strādājis un par to vēl cietumā nebāž. Par jūsu grēkiem man nav jāatbild. Jūs man padomu neprasījāt, kad tūkšojāt firmas kasi. Tagad nevaru līdzēt pie nedarbu slēpšanas.“

„Ticat man, Caunīt, kad jūs sēdēs cietumā, es pastaigāšos pa dienvidu ziedu dārziem.“

„Tad jau drīzāk pa Paradīzes dārzu, jo es cietumā nekad nesēdēšu,“ — Caunes vārdos skanēja ne tikai paštaisnība, bet arī nesalaužama pārliecība.

„Pieminat manus vārdus. Ja es lāgā nepazinu Cepli, tad jūs mani nemaz nepazīstat. Es tik viegli nepadošos.“ — Austras vārdi izskanēja tik draudoši, ka uz brīdi saviļņoja arī Caunes mierīgo sirdi. Ko tas lai nozīmētu?

Mājās Caune izstāstīja sievai savu sarunu ar Austru un arī viņas pēdējos draudus, diezgan nevērīgi piebilzdams:

„Manas rokas ir tīras un tādēļ no tukšiem draudiem nav ko būties.“

„Esi labāk uzmanīgs, jo tā sieviete ir viltīga kā čūska. Viņas vārdi nekad nav tikai tukša lielība vien. Tavu neapķērību viņa atkal var izmantot tāpat, kā ar to vekseli. Vai viņš jau ir izpirkts?” — Mildas balsī bij nopietnas bažas. Par vekseļa žirēšanu Austrai Caune bij piemirsis, tādēļ Mildas atgādinājums viņu pavisam pārsteidza. Tomēr savaldijās un mierīgi atbildēja:

„Nezinu, neesmu paaugstinājies. Gan jau būs nokārtots.“

„Tā nesaki, ja labi nezini. Austrā nevienam ceļu negriež. Man ir tāda sajūta, ka no tās čūskas mums būs liela nelaime. Varbūt ar to pašu vekseli.“

„Liec nu mierā savas sajūtas! Kāda nelaime tad mums tur var būt?“

„Labi jau būtu, ja es maldītos. Bet Austrā ir uz visu spējīga!“

„Nevajaga pārspilēt. Ko tad viņa man var izdarīt?“ — Caune vairāk mierināja pats sevi, nekā sievu. Varbūt taisni uz to bij vērsti Austras draudi? Bet nieki vien būs, viņa vekseli pati samaksās. Tagad zinu, ka viņa ir naudu izšķērdējusi un tādēļ tai jāsarģās no manis. Citādi pati būs cietumā iekšā. Turpmāk tiešām jāuzmanās, lai viņa mani nekur neiepītu. Šodien jau visu laiku uz to virzīja. Lai es saskaņojot grāmatas ar kasi, citādi viņa sadedzināšot visas grāmatas. Vai tā nu var runāt prātīgs cilvēks, kas vēl grib pasaulē dzīvot? Tomēr bezizejas izmisumā no viņas visu var sagaidīt.

Lai kā arī Caune necentās sevi nomierināt, tomēr tas viņam neizdevās. Sirdī vairs nebija tās pašpārliecības, kas no rīta birojā ar Austru sarunājos. Mildas atgādinājums par vekseli un bažīgās

priekšsajūtas arī Caunem vairs nedeva miera. Varbūt tiešām labi nebūs?

Pēc sarunas Austra skaidri saprata, ka Caune viņai nebūs palīgs kases iztrūkuma glābšanā. Varbūt ka Sausais varētu izpalīdzēt, jo viņš ar Cepli tagad bieži satiekoties? Tomēr vispirms vēl jāizmēģina roka ar Cepli pašu. Varbūt ka vēl izdodas viņu savaldzināt un dabūt atpakaļ savā varā. Nevar taču gadīties, ka cilvēks uzreiz tā pārvēršas. Kaut gan stāsta, ka liela mīlestība vienā mirkli varot pārvērsties vēl lielākā ienaidā. Ceplim jau vairs nevarēja būt mīlestības. Tikai kaislības viņu manā gūstā turēja. Bet kas tad ir mīlestība, ja ne satrakotu kaislību putas? Cilvēkam kaislībās asinis sakūlas kā strauti pavasara palos un baltās putās sakultās šalkas mēs saucam par mīlestību.

Izdevīgi nodarītās akciju pārdošanas veikals Cep-
lim atnesa līgsmību. Viņš savu naudu bij izglābis un tagad varēja priecāties. Ja turpmākais noritēs kā domāts, tad arī Cepla gods būs glābts un neviens viņam nevarēs pārmett nemākulību. Uzņēmums labi ievadīts, teicami nostādīts un sakari nodibināti. Ja tas uzreiz nonāk nesajēgu rokās un bankrotē, tad dibinātājs un pirmais vadītājs tur nav vainīgs. Ceplis ne mirkli nešaubījās, ka viņš visus savus nodomus laimīgi izvedīs līdz galam. Ar tādu palīgu kā Sausais jau viegla strādāšana. Viņš ir naīvs kā bērns un izpalīdzīgs kā algoznis. Sausā uzticība un pašāvība ir tiešām aizkustinoša. Bet viņa godkāriba un viltība tik caurspīdīgas, ka redzamas kā uz delnas. Tādēļ arī

Ceplis tās varēja vadīt pēc patikas. Par Nagaini nemaz nebij ko runāt. Tas dusmu aklumā darīja taisni to, ko viņa ienaidnieks lika. Viņš gribēja Cepli iznīcināt un tādēļ bez apdomāšanās pirka „Cepla” akcijas, nemaz nenojauzdams, ka tādā kārtā glābj savu ienaidnieku no bankrota un posta, pats neglābjami skriedams nelaime. Sajūtot savu naudu drošībā Ceplis smaidīja vien un pret visiem kļuva atkal vēlīgi laipns. Tādas Cepla izturēšanās iedrošināta Austrādomāja, ka nu ir pienācis īstais laiks atjaunot izirusšos sakarus un iegūt direktoru vēl savā varā. Viņai atkal bija drosme un pašāvība uz savām spējām. Kādu rītu, tikko Ceplis iegāja kabinetā, Austrā viņam devās pakal, jo birojā ienākot tas visiem sevišķi vēlīgu laburītu padeva. Ceplis izbrīnījies noraudzījās ienācējā, bet Austrā nesamulsa un koķeti smaidot sacīja:

„Es nemaz vairs nezinu, ko darīt un kā izturēties? Man vajadzīgs padoms,” — viņa izvairījās Cepli tieši uzrunāt, jo nezināja kā to saukt. Ceplis saprata Austras sajūtas un nodomus, tādēļ viltīgi smaidīdams atbildēja tādā pašā garā:

„Kas tad nu par nelaimi, vai rēķini vairs nesažņā, ka padoms vajadzīgs?”

Austrā sagraža asi drebuļi, bet viņa iekoda lūpā un pārvarēja sevi.

„Tas būtu mazākais,” — viņa sacīja. Bet tad noskārta, ka nu jau sāk atzīties, un tādēļ ar divkāršu sparū turpināja: — „Es nezinu kā saprast tavu... jūsu izturēšanos pret mani?”

„Vai tad viņa tik savāda, ka nevar saprast? Es taču nevienam nekā ļauna nedaru.”

„Protams, ka nevienam, tikai man. Neviens vairs

mani neklausa. Caune ir palicis tik zobgalīgs, ka grūti ar viņu sastrādāt. Nemaz vairs neklausa."

"Bet savus pienākumus taču viņš veic apzinīgi? Kas tad viņam ko klausīt vai neklausīt! Ja tik vien tās nelaiemes, tad nebij vērts uztraukties."

"Jums viegli teikt! Bet kā lai sastrādāju ar cilvēku, kas man vairs neklausa? Viņš redz jūsu savādo izturēšanos un ķēmojas pakaļ. Tas tā ilgi nevar iet! Es gribu skaidrību un noteiktību."

"Nepārsteidzaties, skaidrība un noteiktība nekadreiz ir tās labākās."

"Kaut viņas arī būtu vissliktākās, bet tā ilgāk nevar! Ja jums Sausais kaut ko par mani sastāstījis, tad neticat tam. Viņš pats liels negēlis un uzbāžas sievietēm. Cik reiz man vien tas nav tuvojies ar neķītriem priekšlikumiem. Bet vienmēr atraidīju un tagad viņš atriebjas. Kā lai ielaizos ar tādu pasaules brūtgānu, ja milu citu?"

"Protams, tad nevar ielaisties ar pasaules brūtgāniem," — Ceplis smējās un aprīņoja pats savu mieru. Vēl ne visai sen šādi Austras vārdi to būtu bezgala uztraukuši un tas mēģinātu Sausam atriebties. Bet tagad tas viņu neinteresēja. — "Bet Sausais taču man nav ne vārda par jums stāstījis. Vai te nebūs kāds pārpratums?"

"Tur nav nekāds pārpratums! Nu redzat, kāds viņš negēlis, visu noklusē, lai vēlāk vainu uzveltu man. Tā var rīkoties tikai nelietis!"

"Kādu vainu? Vai tad Sausam bija gan ko noklusēt?"

"Protams, ka bija un ir. Tikai es neesmu vainīga, viņš pats man uzbāzās. Ko man bij darīt ar tādu piedzērušu milzi? Es nabaga neaizsargāta sieviete,

bet jūs gulējāt. Es nesaprotu, kā precējies cilvēks var būt tik nekaunīgs? Pašam sieva, bet man neliek miera. Ja sieva tāpat darītu, tad redzētu, ko teiktu!”

„Vīrs to var, bet sievai jāsaprot, ka daudz vieglāk ir pieciest, ja vēlamas lietas aizdod projām, nekā kad nevēlamas atnes mājā. Lūk, tādēļ vīrietis jau pēc būtības drīkst būt neuzticīgs, bet sieviete nekad.”

„Es par jums nerunāju, bet par Sauso. Viņš nesen apņēmis sievu ar lielu pūru un tomēr daudzās apkārt. Ko lai tā nabaga sieviete iesāk ar tādu vīru?”

„Lai uzliek uzpurni.”

„Tādam zvēram jau arī uzpurnis nelīdz! Vai tad Valentīna viņam nav tikpat kā uzpurnis? Protams, pati arī vainīga, ka nemāk vīru savaldzināt.”

„Tad jau mana sieva arī būs vainīga un es bez vainas?”

„Protams, jūsu sievu jau sen vajadzēja aiztriekt! Tādam vīrietim kā jūs viņa neder.”

„Kādēļ tad pie tik nederīgas gājāt mani apsūdzēt un stāstīt par apsolīto kakla rotu?”

„Jūs jau vēl neesat solījumu pildījis. Tik ilgi kabatā glabājot sieva var uziet,” — Austras balss bija pārvērtusies un salda.

„Kā tad viņa neuzies, ja jūs pati aizskrējāt un iepriekš visu izstāstījāt. Tādēļ savu solījumu arī nekad nepildīšu, jo rotu atdevu sievai.”

„Jūs viņai atdevāt manu rotu? Tā ir nekaunība! Es tai žagatai ne vārda neesmu stāstījusi. Tā ir tikai niekošanās, jo jums palika solījuma žēl un tādēļ atdevāt sievai. Sak, ģimenes manta jātaupa! Karat briljantus tai cik gribat, viņa tomēr pēc spoka izskatīsies.”

„Esat uzmanīgāka un neaizmirstat, ka jūs ar mani

runājat," — Cepla balsī skanēja valdonīgs direktors, kas pavēl mašīnrakstītājai klusēt. No šīs balss Austra sabruka pavisam maziņa un nedrīkstēja vairs ne vārda iebilst. — „Par ko lai es jums dotu solīto rotu? Prasat to tagad Sausam. Viņš mans tagadējais un nākošais vietnieks. Jūs taču nekautrējāties ar viņu mīlināties pat manā klātbūtnē!”

„Par tādiem niekiem nav ko uztraukties. Bet īsti vīri savu doto vārdu nekad nelauž. Sausais jums ir pavisam dīvains radnieks — jūsu dēla tēvs. Draudzējaties abi un apdāvinat savas sievas ar citām sievietēm apsoliem briljantiem. Ko es tur varu teikt, jo manas tiesības jau neaizsargā svētā laulība!” — Austra vēl pēdējo reizi saslējās un raudādama izskrēja no Cepla kabineta.

Birojā viņa Caunem uzmeta asarotu dusmu pilnu skatu, noslēdza naudas skapi, uzvilka virsdrēbes un aizgāja. Kur tagad vairs glābiņu meklēt? Un Austra gāja pa ļaužu pilno ielu kā apmulsusi. Visi steigās, skrēja, viens otru pagrūzdami un elkoņiem sev ceļu pašķirdami. Ikvienam bija mērķis, kas sasprindzināja gribu un lika meklēt taisnāko ceļu tā sasniegšanai. Bet kurp iet, steigties Austrai un ko viņai meklēt? Šķita, ka nekas tai vairs nebūtu meklējams. Vai tā bija mīlestība uz Cepli, kas plosīja un nospieda viņas sirdi? Nē, tās bija bailes, neizteicamas un neizprotamas bailes no direktora, kas bijis labs un vēlīgs, bet pēkšņi kļuvis ļauns un atriebīgs. Kādēļ viņa atzinās un izstāstīja to, ko Ceplis nemaz nenojauca un neprasiņa? To Austra tagad pati nesaprata un nevarēja izskaidrot. Bet visam šim juceklim cauri viņas galvā noskaidrojās kāda doma un brieda apņemšanās. Austra pagriezās pretējā virzienā un gāja no-

teiktiem soļiem, jo viņa nekad ilgi nelāvās apjukumam. Pašaizsardzība aizvien meklējot īsto un drošāko izeju. Tā arī šoreiz, jo Austra gāja meklēt ārzesmes pasi. Vajadzēja nodrošināties, jo viss kas vēl varēja gadīties.

Austrai izskrejot Ceplis palika kabinetā mierīgi sēdam. Nesen pielūgtās Austras asaras viņu vairs neaizkustināja. Ceplis pats brīnījās, kas gan viņu pie šīs viltīgās un ļaunās sievietes saistījis? Tagad viņa tam bija pilnīgi vienaldzīga. Tomēr Austras vārdi par divaino radniecību ar Sauso Cepla ausīm nepagāja secen. Kā spurnaini dadži tie ieķērās viņa apziņas vatinā un nelaidās vairs vaļā. Vai gluži tās būs tikai tukšas tenkas, jo Austras teiktais pilnīgi saskan ar Bertas vārdiem. Sausais varēja būt Austrai ar to palielījies, jo tādi pasaules gājēji mēdz plātīties. Ceplis gan mēģināja atkratīties no šīm domām, tomēr apņēmas neatlaisties un noslēpumu atklāt. Ja jau veikalu dzīvē viņš spēja visu pareizi atrisināt, vai tad laulības dzīvē būs tik ciets rieksts, kurū nekādas knaibles pušu nedabūs! Ar neatlaidību un pareizu apstākļu izmantošanu aizvien viss ir panākams. Šinī ziņā Ceplis uz sevi varēja pilnīgi pauties.

Ar ārzesmes pasi un vīzām kabatā Austra gandrīz trallinādama gāja gar Bastejkalnu. Viņa juta, ka tai tagad ir izauguši lieli spārni, kuŗos pacēloties varēs tik tālu aizlidot, ka nenotvers ne Caune, Ceplis, nedz Sausais. Kases atslēgas arī viņai vēl bija. Vai nu tīri šodien atņems, ja tik ilgi tas nav darīts? Cep-

lim vēl diezgan citu darbu un nav vaļas par kasi domāt. Viņi laikam abi kopā ar Sauso kādu pamatīgi apstrādā, jo kas gan cits tos varētu saistīt. Divi tādi, kur viens tik rūdīts, bet otrs pašam velnam ceļu negriež, nekad ilgi kopā neturas. Rūdītais stipro apkrāpj, bet apkrāptais krāpējam atmaksā citādā veidā. Tā pārdomādama Austra gāja pa Vaļņu ielu un ieraudzīja Sauso iznākam no tās kafejnīcas, kur priekšpusdienās pulcējas tikai veikalnieki un melnās biržas makleri. Austras soļi kļuva knašāki, un Sauso panākusi, viņa jautri iesaucās:

„Ko tad tu meklē spekulantu midzenī? Laikam gribi viņus mobilizēt tranšeju darbiem?”

„Zobena vietā sākšu nēsāt pie sāniem lielu maku pilnu ar naudu. Sievas tēvs saka, ka tad no šejienes jāsākot. Viņš arī tur savai turībai pamatu licis. Tepat katru dienu šiverējoties arī vairāki demobilizēti pulkveži. Un ja jau viņi, kas tad man ko kaunēties?”

„Nu tad iaved mani arī un izmaksā kafeju ar kūkām. Apostīšu gaisu un sākšu šiverēties. Mīlestībā vairs labi neiet, jāmeklē laime veikalos.”

„Vai rīcības kapitāls ir?”

„Kad tad Austrai trūcis rīcības kapitāla?”

„Mīlestībai gan, bet veikaliem?”

„Vai tad mīlestība nav veikals?”

„Kaut arī tā būtu, tomēr ļoti neienesīgs veikals.”

„Kā nu kuram. Es līdz šim visu savu labklājību gandrīz vienīgi uz mīlestības veikaliem vien esmu dibinājusi.”

„Ak tagad vairs nevelk? Viena prece vien jau ar laiku apnik pat vispieticīgākam patērētājam. Zobi nomiz un veselība sāk bojāties. Organismam vajaga

pārmaiņas. Kaut gan tavs onkulis nav izlutināts ar labu precī, tomēr arī viņam kādreiz var dūša aptecēties."

"Par manu onkulīti labāk nerunā! Tev būs jāatzīstas par mutes palaišanu."

Viņi iegāja kafejnīcā, kur dūmu ietītas simtiem galvu pārdeva un pirka visu. Rokas veikli uz marmora galdiņiem rakstīja skaitļus, kuņģiem bij izteikt cenu un kopsommu. Te varēja dabūt dedzinātājus, kaušļus un slepkavas. Protams, paši viņi te nesēdēja, bet aģenti, ar kuņģiem tikai vajadzēja aprunāties. Ja kāds tevi bija aizkaitinājis, tad te varēji salīgt atriebēju par mērenu atlīdzību — no desmit latu sākot. Ej tikai pie aģenta un sarunā, ka tas un tas būtu piekaujams par kādiem četrdesmit latiem, raugoties pēc dusmu lieluma. Jā, aģents to var nokārtot, tikai tūliņ jāsamaksā. Kad darījums noslēgts, tad vari būt drošs, ka viņš arī tiks izvests. Tikai parasti aģents tūliņ uzmeklē piekaujamo un paziņo, ka viņu piekaus par latiem sešdesmit. Bet par četrdesmit latiem tas var atpirkties, ja ir ar mieru dienas trīs staigāt ar pārsietu galvu. Protams, lielais vairums atpērkas un aģents saņem naudu reizē par piekaušanu un nepiekaušanu. Bet ja kāds savā lepnībā atsakās atpirkties, tad tam drīz vien tas rūgti jānožēlo, jo viņu piekauj ne tikai par uzdotiem četrdesmit, bet gan par astoņdesmit un pat simts latiem. Šos uzdevumus Latgalēs priekšpilsētā piemītošie darba darītāji izpilda ar sevišķu prieku. Bet ja tu savu fabriku vai kopā brūkošo koka nameli esi pietiekoši dārgi apdrošinājis, tad šeit vari salīgt speciālistus, kas par mērenu atlīdzību tā nosvilinās būdu, ka pat gailis nedziedās. Turpretī, ja negrib un negrib mirt

kāds turīgs tēvocis, kas testāmentu sastādījis tavā labā, vai kāds nevajadzīgs līdzmantinieks maisas pa kājām, tad aģents apgādās meistarū šādu sarežģījumu nokārtošanai un tu sēru pilns varēsi piedalīties nelaiķa tuvnieka bērēs. Te nu atlīdzībai jābūt viliņoši solidai, jo citādi aģents var aiziet pie izraudzītā un salīgt. Tad iznāk nepatīkšanas un testaments var pārvērsties par nolādēti nederīgu papīru. Jā, dzīvei ir dažādas vajadzības, kurām nepieciešami arī savi pildītāji. Tos neizskaudīs nekādi likumi, jo viena notvertā meistara vietā radīsies desmit jaunu. Normālos apstākļos tirgus nevar palikt bez noejošas preces.

„Kādā lietā tad esmu muti palaidis?” — Sausais iejautājās, kad viņi jau bij apsēdušies un kafeju pasūtījuši.

„Kāpēc tu Ceplim izstāstīji par mūsu nerātnībām? Tas man dārgi maksā. Es nedomāju, ka tu esi tāds plāpa un mīli lielīties kā puika!” — Austras balsī skanēja īgnums.

„Ko nu sapņo! Mums ar Cepli nav bijis vaļas par niekiem runāt. Veikalnieki par sievietēm nerunā, jo tās vēl biržā nekotē. Tu vienkārši esi Ceplim apņikusi un tādēļ viņš raisās vaļā.”

„Tādas sievietes kā es nekad neapņik!”

„Pavisam veciem veciem varbūt, bet man, atklāti sakot, tu esi galīgi apņikusi. Es brīnos, kā Ceplis ir varējis ar tevi tik ilgi pīties,” — Sausais smiedams ķircinājās.

„Nepļāpā niekus, runāsim labāk nopietnākas lietas. Vai jūs ar Cepli tā īsti jau esat sadraudzējušies?”

„Kā nē, viņš mani par savu vietnieku un direktoru vien godā.”

„Kāpēc tā?”

„Jūt, ka nākošā akcionāru sapulcē viņu gāzīs un mani ievēlēs par direktoru-rikotāju.“

„Vai tu ar jau esi „Cepļa“ akcionārs?“

„Kopā ar sievas tēvu mums pieder krietns kušķis akcijs,“ — Sausais lepni atsveda. Austra brīdi klu-
sēja un tad strauji iejautājās:

„Ceplis tak Nagainim negribēja pārdot akcijas?“

„Tagad pārdeva visas Zuša akcijas.“

„Nestāsti niekus, Zuša akcijas viņam nemaz ne-
bija. Tās glabā Zutis pats. Tad tu vari būt drošs, ka
Ceplis jūs abus ir apšmaucis.“

„Mani neviens nevar apšmaukt. Zuša akcijas ir
manam sievas tēvam kabatā.“

„Ka tik tās nav Cepļa paša akcijas. Varbūt „Cep-
lim“ draud bankrots un viņš pie laika raisās vaļā,
lai nebūtu jācieš zaudējumi? Tā viņš dabūja muļ-
ķus, kas par dārgu naudu nopirka nevērtīgās akci-
jas. Nebīsties, ja viss būtu labi un kārtībā, tad jūs
nevienas „Cepļa“ akcijas nedabūtu. Ceplis nav ar pliku
roku ņemams. Viņš tevi iesēdinās savā vietā un pēc
tam izmulķos. Tādus puišņus kā tu jau viegli var
apšmaukt. Paslavē tikai un šie dara visu.“

„Nepalaid muti, ja nekā nezini!“

„Droši vien Valentīnas pūrs tagad būs vējā! Viņu
būs saņēmis Ceplis, bet tev atstās Valentīnu, lai tā
tik drīz neapniktu. Man Ceplis patīk, ka viņš tevi tā
apstrādājis. Lētticīgus muļķus vajaga mācīt,“ — ar
ļauņu prieku Austra kaitināja Sauso. Pašas bēdas ar
kasi tai vairs nešķita tik smagas. Austras vārdi
Sauso tiešām padarīja nemierīgu. Vai viņos nevarēja
būt daļa patiesības? Kāpēc gan Ceplis mani uz-
meklēja un pārdeva savam ienaidniekam tik daudz

akciju? Tas rūdītais blēdis taču neko nedarīja bez sevišķa nolūka. Mani prieki var izrādīties pārāgri.

„Ko tad tu degunu nokāri? Laikam nobijies no patiesības, kuŗu tev atklāju. Skola maksā naudu un par Ceþļa skolu nekad nav par dārgu maksāts. Es arī pazīnu visādus blēžus un domāju, ka neviens vairs mani neapkrāps. Bet Ceplis izdarīja tā, ka pat neie-pīkstējos. Kafija izliekas par daudz plika un sāja. Vai mēs nevaram dabūt balto kociņu?” — Austra ap-prasījās Sausam par kokaīnu.

„Te es nezīnu, tad mums jāiet pie „Ūdens žurkas.” Tas nav tālu.“

„Tur bīstami, jo kāravi to vietu uzmana. Varam iekrist. Man divi kociņi ir, iešņauksim tepat. Neviens jau nemanīs, ko mēs nāsīs ievelkam,” — Austra ap-laida visapkārt nemierīgu skatu. Tad viņa no somiņas izņēma divus pulverišus un vienu pasniedza Sau-sam. Tanī mirklī viņai uz galda izkrita jaunā ār-zemju pase. Austra gan viņu ātri paslēpa somiņā, to-mēr Sausais manīja.

„Tu laikam taisies kāzu ceļojumā, ka pasi jau esi apgādājusi?” — Sausais smējās, bet Austra viņam nekā neatbildēja, tikai iešņauca balto nāvēkli. Au-stra nebij kārtīga kokaīniste, bet apreibinājās ar viņu tikai sevišķi grūtos brīžos. Sākumā tādi brīži bij pa-visam reti, bet tagad kļuva aizvien biežāki. Kādu laiku Austra bija bez vietas un bez turīgiem mīļā-kiem. Tad viņa tirgojās ar kontrbandas konjaku un kokaīnu. Tādās reizēs bieži bij jāsalst un bailēs jā-dreb. Viņa iemācījās izdzert pudeli konjaka vienā pa-ņēmienā un tādēļ nekad nepārsala. Bet kad no vie-nas pudeles konjaka jau bija par maz, lai sasildītos, un vairāk dzert iznāca par dārgu, tad Austra sāka

izpalīdzēties ar kokaīnu vai balto kociņu, kā viņa pati šo nāvēkli dēvēja.

Sausais kokaīnu lietoja tikai aiz vieglprātības, lai pierādītu sievietēm, ka viņam nekas nav svešs. Pats viņš nejuta pēc tā vajadzības, jo apreibināšanās ar degvīnu un konjaku tomēr bij tiksmāka. Bez tam Sausam bija arī bailes no kokaīna, jo viņš bija daudz lasījis par tā nāvējošo postu. Austras pasniegto pulverīti viņš iešņauca ne labprāt. Viņš redzēja, ka Austrai acis iedzirkstējās stiklainā mirdzumā un slimīgi bālā seja kļuva vēl bālāka. Lūpas viņai drebēja kā laupījuma alkstošai kaķei un rokas nemierīgi kaut ko tvarstīja.

„Par manu kāzu ceļojumu nezobojies, es sen jau būtu aizbraukusi, ja būtu kur meiteni likt.“

„Kādu meiteni?“

„Pati savu. Jaunībā biju muļķe un nezināju, ka no tādām lietām var vaļā tikt. Tagad jānes pašai sava nasta. Bet drīz man tomēr būs jāaizlido, citas izejas nav.“

„Kas par niekiem! Cepla vietā dabūsi citu onkuli.“

„Onkuli es dabūtu, bet kā lai aizpildu tukšumu „Cepla“ kasē?“

„Vai tad dziļi esi ieogrābusi?“

„Manas rokas nemīl seklumu. Bez tam Ceplis visu laiku neliekas par kasi ne zinis. Viņš pats ir vainīgs. Nāc man palīgā izķepuroties,“ — Austrā gandrīz lūdzās.

„Ko tad es varu palīdzēt, ka naudas man nav!“ — Sausais paraustīja plecus.

„Parunā ar Cepli, jūs abi lieli darugi. Saki, ka es vairs tā nekad nedarīšu.“

„Tas nekā nelīdzēs,“ — Sausam bij vienaldzīgas Austras bažas. Lai ietupina uz kādu gadiņu to izdzīves kāro sievieti. Varbūt tad apdomāties un tiešām tā vairs nekad nedarīs. Tagad uztraukumā dotos solījumus viņa atkal drīz aizmirsīs. Cilvēks pārveidojas tikai ilgās un dziļās pārdomās. Kāpēc tad man jābūt viņai par glābēju? Pēkšņi Sausais atminēja, ka Ceplis varbūt arī viņu apkrāpis un tagad vajadzētu Ceplim atriebties. Viņš uzmeta ātru skatu nelaimīgi klusošai Austrai un iejautājās:

„Pie kā tad glabājas kases atslēgas?“

„Vēl pie manis.“

„Nu tad iztukšo viņu pavisam un laidies prom, kaut vai uz Argentīnu. Ārzesmes pase tev ir un tādēļ nevajaga kavēties. Tava aizbēgšana man noderēs sekmīgākai Cepla gāšanai. Es sapulcē mazgāšu viņam galvu, ka tādai avantūristei uzticējies sabiedrības kasi. Droši vien viņam bijuši mīlas sakari un tādēļ nav zinājis pats, ko dara. Laidies tikai prom, tad viss būs labi!“ — Sausais jūsmoja par savu nodomu.

„Nelieti, tu gribi savā labā mani pazudināt! Taisni tādēļ nekur nebraukšu.“

„Nu tad paziņošu Ceplim, lai nodod tevi kriminālpolicijai. Tu esi iztukšojusi sabiedrības kasi un tagad daļa zaudējumu jācieš arī man. Patiesībā Ceplim blamāža būs tāda pati, ja arī tevi tūlīn arestēs. Kādēļ atļaut tev vēl vairāk „Cepli“ putināt? Nē, es tevi iesēdināšu jau šodien pat! Cik kasē vēl varētu būt skaidras naudas?“

„Es domāju, ka gandrīz desmit tūkstoš latu,“ — Austrā padevīgi atbildēja, jo tagad viņai no Sausā bij vairāk bailes, kā no Cepla. Sausais brīdi klusēja un tad cieti noteica.

„Šovakar iztukšo un laidies pāri robežai ar Berlīnes vilcienu. Patiesībā tas būtu grēks, ja tu tik lielu naudu aizved uz ārzemēm. Pieci tūkstoši latu pienākas man par klusēšanu. Es viņus vakarā stacijā saņemšu. Tev pašai tad vēl paliek bagātīgi ceļa naudas. Varēsi braukt kā kāda hercogiene.“

„Bet ko tad viņā galā bez naudas darīšu?“

„Dzīvosi un pelnīsi. Buenos-Airesā tādas gaidīt gaida. Bet ja tu vakarā stacijā man nenodosi visus piecus tūkstošus, tad tālāk par Torņkalnu netiksi. Šoreiz nemaz negribu jokot, jo jāatpelnā daļa no tiem zaudējumiem, kurus Ceplis man nodarījis. Tu izvīzināsies pa ārzemēm un es arī drusku tikšu pie naudas. Tavs onkulis jau nav tik skops, kā mans sievas tēvs,“ — Sausais mēģināja jokot, bet viņa joki Austrai bij kā pātagas cirtieni. Vai patiešām viņai jau šovakar jāaizbrauc un laupījuma lielā tiesa jāatstāj Sausam, kuram viņa pati visu izstāstīja? Tas taču ir šausmīgi, zagt naudu priekš tāda negēļa! Bet citas izejas vairs nebija. Nevienu cilvēku Austrā vēl nekad tā nebija ienīdusi, kā tagad Sauso. Gribējās piespļaut viņam seju un aiziet, lai tad notiek, kas notikdams. Tomēr Austrā savaldījās un teica:

„Labi, vakarā būšu stacijā.“

Sausais mierīgi noskatījās kā Austrā sakumusi izgāja no kafejnīcas. Viņai vairs nebija agrākās bezbēdības, bet tā izskatījās veca un nevarīga. Tomēr Sausam nebija viņas žēl. Tam iešāvās prātā, ka Ceplis viņa vietā būtu tāpat darījis. Veikalnieks nav un nedrīkst būt pestīšanas armijas dienderis, kas staigā pa ielām un pagalmiem žēlsirdības bungas rībinādams. Lai Austrā man sagādā daļu nesauņemtās Valentīnas pūra naudas. Arī es gribu papriecāties un

novēlēt viņai laimīgu ceļa vēju. Tagad tikai grūti būs norimties un vakaru sagaidīt. Uz Austru jau nevar pašauties. Viņa vēl var iztaisīt tādu dīvainību, ka rokas vien jānoplāta.

Tomēr Austra bij tā satriekta no Sausā uzstāšanās, ka neviena doma vairs neienāca prātā. Birojā viņa ienāca nevarīga kā simtgadēja vecīte. Ceplis jau bij aizgājis, tikai Caune vēl cītīgi strādāja. Austrai brīdi kļuva žēl šī darbigā cilvēka. Kā viņš tagad samaksās to vekseli! Vai nevajadzētu atstāt labāk viņam vekseļa naudu un no Sausā lūkot tikt vaļā? Bet tas jau nav iespējams, Sausais mani tūliņ nodos policijai. Un tad es sēdēšu cietumā, bet Caune mierīgi strādās tālāk. Nē, muļķus nevajaga glābt. Ja es viņu neizmācīšu, mācīs cits, jo labsirdīgs vientiesītis nevar ilgi tverties starp plēsoņām. Austra mierīgi sāka rīkoties ap naudas skapi kā kasi pārbaudot. Lēnā garā viņa visu naudu no skapja sakrāmēja portfeli un rokas tai nemaz nedrebēja. Šķita, ka Sausais stāvētu aiz muguras un skubinātu, lai rūpīgāk savāc naudu, pat sīkos lata gabalus neizslēdzot. Viņa basī bij tik daudz rijības, ka Austra nedrīkstēja pretoties.

Caune Austras rīcībā nekā dīvaina nemanīja. Viņa jau aizvien ap naudas skapi rīkojās kā pa savu maku. Varbūt atkal pārbauda iztrūkumu. Tādēļ Caune nelikās traucēties un mierīgi turpināja savu darbu. Kad visa nauda bij portfeli un skapis rūpīgi noslēgts, Austra posās aiziet, jo viņai bij bailes, ka neatnāk Ceplis. Tas tūliņ manīs, kas te notiek, jo viņš nav tāds nesajēga kā Caune. Ar visu steigu Austrai tomēr gribējās no Caunes atvadīties, jo viņa taču aizbrauca pavisam.

„Nu, Caunīt, saraujat, saraujat, lai kungi neizput! Pasaulē jau vajaga vieniem krāt, lai otri varētu putināt.“

„Ja es nestrādāšu, tad arī jums algas neiznāks. Visus jau kungi tā neieredz un nemīlo“ — Caune irōnizēja.

„Kungu mīlestība, Caunīt, ir kā laupītāju glāsti. Paijā un aptīra, tikai kailo dzīvību atstāj. Dzīvību neņem tādēļ, ka tai nav nekādas vērtības. Viņi atļauj, lai mēs paši to iesviežam Daugavā. Dzīvojat nu un esat paklausīgs ja kungiem uznāk lielas bēdas. Pats par savām bēdām jūs, Caunīt, daudz neskumstat. Darbīgi cilvēki nekad badā nemirst. Ar niekiem jūs neviens neizputinās, jo pliku nevar izputināt.“

„Ko tad jūs šodien tik rūpīga par mani kā pie nemīlama vīra izejot?“

„Ir jau brīži, kad arī mana krama sirds paliek pūpēdis. Bet tagad dzīvojat kā paši redzat,“ — un Austra sirsnīgi kratīja Caunes roku. Caunem tas izlikās savādi, bet ko tad no sieviešiem varēja zināt.

Austra visu pēcpusdienu rīkojās kā hipnōza varā. Ceļa somā sameta tikai pašu nepieciešamāko un vērtīgāko. Dzīvokļa saimniecei teica, ka uz pāris dienām jābraucot uz Liepāju dienesta darīšanās. Firmas nauda jāiekasējot. Savu meitiņu Austra dedzīgi apmīloja, jo jūta, ka tik drīz to vairs neredzēs. Varbūt pat nekad vairs. Kaut gan Austrai nebij stipras mātes jūtas, tomēr viņa saprata, ka bērnu tā pamet pilnīgi likteņa ziņā. Bet ko tur varēja līdzēt? Sausais kā ļauns vajātājs mina uz papēžiem un draudēja ar cietumu. Brīvībā tomēr būs labāk. Ja nebūs citas maizes, tad ies slavenajās Buenos-Airesas prieka mājās, par kurām tik daudz dzirdēts. Taču nebūs sliktāk kā

cietumā. Varēs arī savai meitiņai varbūt maizes kumosam atlicināt. Lai izaug un sagatavojas tādām pašām liktenim kā māte.

Vakarā stacijā Austra ieradās laikus, tomēr Sausais jau bija priekšā. Viņš uzbruka kā izbadējies vilks.

„Kur ir mana daļa?“ — viņš tikko apsveicinājies jautāja.

„Pagaidi taču un pavadi mani cilvēcīgi. Tava daļa neizpaliks. Nevajaga tak būt tik rijīgam! Tu rīkojies sliktāk kā lielceļa laupītājs.“

„Nebīsties, kad laupītājs laupītāju aplaupa, tad Dievs smejas.“

„Par tevi jau pat velns vairs nesmiesies!“ — Austra saslējās dūsmās.

„Neplāpā niekus, bet dari darāmo. Man nav vaļas gaidīt.“ — Patiesībā Sausam nebija kurp steigties, bet viņš negribēja, ka to cilvēki redz kopā ar Austru.

„Tev laikam jāsteidzas, ka Valentīna nepārgaidas? Še jau šē un rij manas asinis!“ — Austra pasniedza Sausam piecas naudas pakas, katrā par tūkstoš latiem, kuŗas tas steidzīgi noglabāja kabatā.

„Vai tur ir viss pareizi? Nebīsties, es pārskaitīšu, un tu vēl nebūsi pie Jelgavas, kad jau varēšu rīkoties. Ja būs iztrūkums, tad tevi Jelgavā vai Meitenē izcels no vagona kā lielmāti. Es neļaušu sevi aprāpt.“

„Iesteidzies tepat stacijas klozetā un pārskaiti. Tādām darbam tā būs īsta vieta un tevi neviens nētraucēs. Ja būs iztrūkums, tad atkritīs arī izdošanas par telegrammu. Tev tagad jābūt taupīgam, kamēr sapelnīsi nedabūto Valentīnas pūru. Otrs tāds ķēriens jau tev vairs negadīsies.“

„Liec Valentīnu un viņas pūru mierā. Vācijas labāk drīzāk vagonā un nedzesē muti. Man jāiet.“

„Uz klozetu pārskaitīt!“ — Austra nosauca pakaļ aizejošam Sausam. Bet tas vairs neklausījās un pazuda ļaudis.

Austra jutās kā ļaužu vidū aplaupīta, kad nav pat drīkstējusi pēc palīga saukt. Vajadzēs no ārzemēm atrakstīt policijai, ka tas nelietis piedalījies kases apzagšanā. Viņš par savu rijību dabūs pasēdēt cietumā. Žēl, ka nepierakstīju naudas gabalu numurus, tad viņš nevarētu izlocīties. Laika taču bija diezgan to izdarīt. Ak, kādēļ tas agrāk prātā neienāca! Laikam vairs pavisam nemāku dzīvot. Vispār man nevajadzēja nemaz viņam izplāpāt savu nelaimi, tad aizbrauktu ar visu naudu.

Kad vilciens sāka kustēties un citi braucēji trauca steigā atvadīties un palicējiem pateikt vēl vienu, otru mīļu vārdu, Austra jutās bezgala atstāta un apkaunota, itkā tā būtu ar suņiem izrīdīta no nelūgtiem ciemiem. Asaras saskrēja acīs un gribējās mesties vagonu starpā, kur riteņi dārdēdami ripoja pa melnām sliedēm pretī nezināmai un baigai nākotnei.

XVII

Otrā dienā pēc aizbraukšanas Austru velti izgaidījās birojā. Ceplis Caunem vairākkārt apprasījās, vai Zīles jaunkundzes vēl neesot un kur viņa kavējoties? Protams, Caune nekā nezināja pateikt un tas Cepli vēl vairāk sakaitināja. Kā nu grāmatvedis varot nezināt par saviem darbiniekiem! Mašīnrakstītājam aizvien rītos vajagot pirmai būt birojā. Pavisam nenormāli esot arī tas, ka mašīnrakstītājam naudas skapja atslēgas. Droši vien skapī glabājoties prāvākas naudas summas. Kā Caune tagad par visu to varēšot atbildēt? Uz to Caune atteica, ka viņš nekādas atbildības nevarot uzņemties. Skapī vajagot būt pāri par divdesmit tūkstoš latu un direktors pats vēlējies, lai kasi pārzinātu vienīgi Austru. Caune neesot drīkstējis nekā teikt, jo viņam tādās reizēs draudējuši ar atlaišanu. Tāda Caunes atbilde Cepli pavisam aizkaitināja un viņš bargi noprasīja:

„Vienīgi es jūs varēju atlaist un neviens cits. No kā tad jums bij ko būties?”

„Bet Zīles jaunkundze taču jūsu labā roka. Birojā visam jānotiek pēc viņas prāta.”

„Jūs runājat kā pļāpīga tantiņa! Vai tā vairs prātīga vīrieša valoda? Kas tas ir — labā roka? Bet ja kasē tagad nebūs visas naudas, kas tad atbildēs? Vienīgi jūs, Caunes kungs. Es jūs pieņemu kā grāmatvedi un kasieri, bet kad nevarējāt viens visus dar-

bus veikt, tad palīgos devu Zīles jaunkundzi. Virsvadība un pārraudzība tomēr palika jūsu ziņā. Vienīgi no jums tad arī visu atbildību prasīšu."

"Direktora kungs, tas nav pareizi. Jūs pats man reiz teicāt, ka tagad kasi pārzināšot vienīgi Zīles jaunkundze, lai es tiekot galā ar grāmatvedību."

"Ja tas nav bijis vakar, tad es neatminu. Vai grāmatveža pienākums nav visu kontrolēt?"

"Arī to jūs man neļāvēt, kad es prasīju salīdzināt tekošā rēķina pasākņus ar izrakstītām čeku summām."

"Toreiz taču mēs pārbaudījām."

"Kas tā par pārbaudīšanu, ja uzdeva Zīles jaunkundzei pašai sevi kontrolēt!"

"Man nebij iemesla viņai neuzticēties. Nevar cilvēku veltīgi apvainot. Jūsu darbību arī vēl neesmu kontrolējis."

"Tas nav pareizi. Naudas lietās tāda nevīžība neder. Bet ja Zīles jaunkundzei visu laiku dāvāta neprobežota uzticība, tad arī tagad nav iemesla uztraukties. Viņa jau bieži aiziet no darba un izpaliek stundām ilgi."

"Visam taču ir robežas. Kādēļ viņa nevar ņemt un aizbēgt ar visu naudu?"

"Kādēļ tad viņa agrāk to nedarīja, kad kasē bij lielākas summas?"

"Tad vēl nebij tik daudz izputinājusi firmas naudas. Kas līdz šim nebija noticis, tas tagad var notikt. Man šķiet, ka labi nebūs. Aizsūtāt zēnu viņai uz dzīvokli pakal," — Cepli sevišķi uztrauca ļaudis, kas nāca ar rēķiniem un kuŗiem nevarēja samaksāt. Varētu rakstīt čekus, bet čeku grāmatniņas Austrā arī bij skapī ieslēgusi. Un kad vēl ieradās cepla darbu

vadītājs Oskars Briedis arī pēc naudas, tad Ceplis pavisam uztraucās. Tiešām vai pats nelabais viņus visus bij saaicinājis kopā. Kā paredzējuši, ka Austras nebūs, un nu tikai nāk pēc naudas. Nē, tā tas ilgāk nevar iet un tādai Austras rīcībai jādara gals. Nepatīkami jau būs kontrolēt izputinātu kasi, bet tur nekā nevar darīt. Jālaiž tā uzdzīvotāja atpūtā. Varbūt tiks vēl kaimiņos Ūdrim. Bet nu avīzes atkal klieds un akcionāri uztrauksies. Tomēr tur nekā nevar darīt, vienreiz tās nepatīkšanas jāpārcieš. Nebūs jau mūsu sabiedrība pirmā, nedz pēdējā, kurai kasieris naudu izšķērdējis. Daudziem tas ir gadījies un tomēr jādzīvo. Droši vien Austra vakar atkal ir žūpojusi un tagad guļ pagiras. Uzdzīvotāja jau viņa liela.

Caunem šķita savādi, ka Ceplis šoreiz tik ļoti interesējās par Austru. Viņa taču bieži izpalika un ieradās tikai uz kādu stundu darbā. Tad Ceplis nelikās to redzam, bet tagad pat uztraucās un sāka vainu uzkrāt Caunem. Tiesa, nāca jau daudz cilvēku pēc naudas. Bet vai tad citreiz nenāca? Tad Ceplis visiem lika pateikt, ka kasiere izgājusi, lai pieņākot vēlāk. Vai viņam bij kādas aizdomas?

Zēns atnāca ar vēsti, ka Austras dzīvokli neesot. Dzīvokļa saimniece teikusi, ka Ziles jaunkundze vakar vakarā aizbraukusi komandējumā uz Liepāju. Solījusies atpakaļ būt pēc dienām trim.

„Kas tad šo uz Liepāju komandējis? Negribas ticēt, ka kāds būs nēmis līdz, jo vai tad Liepājā sieviešu trūkst! Ka tik nav aizkomandējusi sevi uz ārzemēm? Caunes kungs, vai viņa vakar pēc manas aiziešanas vēl bija birojā?“ — Ceplis runāja manāmi uztraukts.

„Jā, bija un tā savādi izturējās,“ — Caune pavisam nobijās.

„Ko viņa darīja? Vai pie naudas skapja arī gāja?“

„Jā, labu brīdi rīkojās un aizejot teica, lai es esot kungiem paklausīgs, ja viņiem uznākot lielas bēdas. Viņas krama sirds esot pārvērtusies par pūpēdi.“

„Nu tad ir uz ārzemēm projām! Kāpēc jūs man vakar to tūliņ neziņojāt? Es jūs nodošu policijai kā līdzzinātāju un noziedznieces slēpēju!“ — Ceplis kļiedza, pavisam sarkans no dusmām.

„Ko es jums varēju ziņot? Zīles jaunkundze vienmēr nāca un gāja, kad gribēdama. Man nebija nekāda teikšana. Arī ar naudas skapi viņa darīja ko gribēja. Jūs paši viņai to atļāvat.“ — Caunes balsī skanēja asaras. Viņš taču nebija vainīgs.

„Ko nu tagad taisnojaties! Abi visu laiku kopā rīkojušies un tagad šis kā eņģelis kratās nost. Tādus slīpētus kundziņus es labi pazīstu,“ — Ceplis izgāza savas dusmas. Briedis visu laiku klusēja un neteica ne vārda. Bet kad Ceplis uzbruka Caunem, tad arī viņam mute atvērās, jo Briedis Caunes neieredzēja. Vispār viņam nepatika cilvēki, kas varēja citu darbību kontrolēt.

„Es jau sen, direktora kungs, teicu, ka Caunem nevajaga uzticēties. Viņš par daudz slīpēts. Tādus darbus sieviete viena nekad nevar izdarīt. Viņai droši vien ir bijis kāds palīgs, kas apstākļus labi pazīst un iedrošina. Zīles jaunkundze viena nekad nebūtu izšķirusies. Viņai trūktu drosmes.“

„Kaunaties, Brieža kungs! Jūsu rēķini arī nav kārtībā. Jau sen gribēju direktora kungam ziņot, ka tur nepieciešama pamatīga revīzija.“ — Caune aiz-

stāvējās, jo viņš pavisam nevarēja iedomāties, ka nevainīgu cilvēku var piepīt noziegumam.

„Īsts veikla blēža paņēmiens! Lai novērstu uzmanību no sevis, tad apmelo citus un apsūdz noziedzībās. Manas rokas ir tīras un tās neapsmērēs arī tik viltīgs intrigants kā jūs.“ — Briedis mierīgi runāja, lai labāk izceltu savu nevainību. Caune turpretī uztraucās un gandrīz vai audāja.

„Tā ir liekulība! Visu laiku viņš krāpj firmu, bet tagad pasaka, ka rokas tīras. Ar tādu cilvēku man nav ko runāt.“ — Caune bij pazaudējis jebkuru savaldīšanos.

„Ko mēs te strīdamies? Varbūt visa nauda ir skapī un Austra devusies ceļojumā uz mīlākā rēķina. Gan jau tiesa noskaidros, cik tā nelaime liela un kas vainīgs,“ — Ceplis itkā centās mierināt abus iekarsušos. Viņam bij drusku Caunes žēl un dusmas par Brieža pašlielību. Ja Caune teica, ka Brieža rēķini nav kārtībā, tad tā ar laiku bija. Bet Ceplis arī zināja, ka Briedis ir tik norūdīts, kuŗam grūti kautko pierādīt. Caunes revīzija vien tur nekā nepanāktu. Briedis noskārtā direktora domas un pielāgojoties tām, sāka runāt samierinošā garā.

„Tas tiesa, strīdi te ir veltīgi. Jāatsauc policija, lai uzlauž skapī un noskaidro, cik tā nelaime liela. Tad arī redzēsim, kādi mīļākie bēglei devuši ceļa naudu. Lai nu kā, bet es tomēr pastāvu, ka sievietē viena nav spējīga to izdarīt.“ — Briedim negribējās uzreiz pavisam atkāpties.

„To tūlī redzēsim,“ — Ceplis stingri noteica un iegāja savā kabinetā, lai pa tālruni ziņotu policijai. Birojā palika tikai Caune un Briedis, jo zēnu aizsūtīja pēc atslēdznieka.

„Ak tad jūs domājat gan, ka mani rēķini nav kārtībā?” — Briedis iesāka sarunu ar Cauni viltīgi draudzīgā tonī. Kādēļ viņam ar šo jaunekli naidoties?

„Es nekā nedomāju, bet skaidri zinu!” — Caune dusmīgi atcirta.

„Ja jūs visu tik skaidri zināt, kādēļ tad Zilītei ļāvāt aizlidot? Laikam viņas aizlaišanā bij vēlams un ļoti izdevīgs.”

„Ja direktors kādam atļauj neaprobežoti saimniekot, tad es tur nekā nevaru darīt.”

„Tāpēc arī nekad nevajaga bāzt digunu tur, kur nenākas. Vai direktors jums kādreiz ir licis mani kontrolēt?”

„Vēl nē. Bet man jau pašam tas jādara.”

„Kas par iedomību! Nieka kantorists sāks kontrolēt darbu vadītāja un pārziņa rīcību. Tad jau jūs sāksat revidēt arī Cepla kungu! Pielūkojat, ka visā drīzumā nenokļūstat drošā vietā. Tur vairs spītība un iedomība nelīdzēs.”

„Jūs jau bijāt drošā vietā un ja direktors gribēs, tad nokļūsat atkal.”

„Es domāju, ka jūs nokļūsat ātrāk un pat tad, ja direktors to negribētu!” — Briedim atkal panācās dusmas, jo ar to gražīgo puiku pie labākās gribas nevarēja sarunāties.

Tanī mirklī birojā ienāca divi svešnieki un visu apkārtni uzreiz ietvēra pētošā skatā. Viņiem gandrīz uz pēdām sekoja zēns ar atslēdznieku. Apskatījuši arī Briedi un Cauni, kas piesarkuši stāvēja viens pret otru, ienācēji prasīja pēc Cepla kunga. Bet Ceplis jau vēra kabineta durvis un aicināja svešniekus pie sevis.

Pēc laba brīža Ceplis ar vienu iznāca birojā un iznākot tas Ceplim teica:

„Viņa tikai vakar ir izņēmusi ārzemju pasi.“

Cepla kabinetā palikušais svešnieks aicināja Cauni pie sevis. Caune iegāja pavisam pārbiedēts un jūta Briedi sev aiz muguras irōniski nosmīnam. Sākumā uztraukumā Caune nemaz nevarēja parunāt, jo viņš arī lāga neatskārta, ko no tā gribēja. Bet policists Cauni mierināja un laipni lūdza izstāstīt visu, ko tas zinātu par Austru un viņas aizbraukšanu. Kad tie pēdējo reiz tikušies, ko runājuši, kā atvadījušies? Caune stāstīja visu, ko vien atminēja. Tad atkal plaši bij jāstāsta par Austru kā darbinieci un par viņas attiecībām ar Cepli. Ja nu viņiem tik labas attiecības bijušas, vai tad nevarot būt, ka Austru uz ārzemēm aizbraukusi ar direktora ziņu? Nē, to Caune nevarēja iedomāties. Bet kāpēc Caune vakar vakarā stacijā bijis un kur līcis to paciņu, ko viena dāma tam iedevusi? Nē, Caune vakar stacijā nebija un tādēļ nevienas paciņas nav saņēmis. Tas jau neesot arī nemaz svarīgi. Vai nu jaunam cilvēkam šinīs laikos nevarot būt ar dāmām darīšanas un ne tikai stacijā. Bet vai Caunem neesot bijuši kādi veikalmieciski darījumi ar Ziles jaunkundzi? Nē. Bet varbūt kopēji vekseli? Jā, nu Caune atminējās, ka viņš Austrai bij žirējis kādu vekseli par pieci simts latiem. Ak par pieciem simtiem, bet vai viņš nezinot, kur tas vekselis atrodoties? Nē, to Caune tiešām nezināja. Ko viņš varot teikt par Oskaru Briedi un vai viņi abi bieži satiekoties? Nē, ļoti reti, un Caune stāstīja visu, ko domāja un zināja par Briedi. Tas esot labi, ka viņi reti satiekoties, ar blēžiem nevajagot pīties. Briedis jau esot visiem pazīstams blēdis.

Kādēļ direktors viņam toreiz braucot uz cepli esot uzbrūcis? Šis jautājums Cauni pārsteidza visvairāk. Kā viņš to varēja zināt, jo Ceplis pats taču nebūs izpaudis? Bet policists maniņa Caunes izbrīnu un steidzās mierināt. Lai stāstot vien iemeslus, viss palikšot slepenībā. Tomēr Caunem bij jāatzīstas, ka viņš vēl līdz šai dienai nezina uzbrukšanas patiesos iemeslus. Bet kāpēc viņš neesot direktoru sūdzējis, jo šoferis Aulis visu varētu apliecināt? Sūdzot taču būtu jāzaudē vieta. Nu, dzīvība tomēr esot dārgāka par vietu. Tam Caune nevarēja piekrist. Kur lai pliku dzīvību liekot, ja neesot darba un maizes? Tas nu tā, bet kāpēc Caune ļāvies sevi atstumt no kasiera pienākumiem? Tāda esot bijusi Zīles jaunkundzes griba un direktors tam piekritis. Varbūt Caunes darbībā atrastas nolaidības? It nekādas. Ko Caunem Cepla kundze esot rakstījusi, aicinot uz māju vakariņās un vai tā vēstule vēl esot dzīva? Nē, vēstules vairs neesot, bet tur arī nekas sevišķs nebijis rakstīts. Ko Zīles jaunkundze vakar birojā darījusi? Bijusi pie naudas skapja. Bet vai viņa naudas skapī nav glabājusi arī kokaīnu? Par to Caunem nebij ne jausmas. Vai Caune bieži iedzēris kopā ar Cepli? Reizes divas vai trīs. Bet cik reiz viņš kopā ar Zīli esot šņaucis kokaīnu? Nevienreiz. Kāpēc viņš birojā vispār un Zīlei sevišķi slēpis savu precēšanos? Baidījies no zobošanās. Vai viņam Zīle kā sieviete nekad neesot patikusī? Caune saskaitās un neatbildēja, jo tādām jautājumam neesot nekā kopēja ar sabiedrības naudas skapja apzagšanu. Policists Caunem aizrādīja, lai neuztraucoties, gan jau viss noskaidrošoties. Viņu neviens vēl neapvainojot.

Tanī pašā laikā otrs policists ar atslēdznieku jau

bij atmūķējuši naudas skapi un atraduši, ka naudas tur nav. Viņi atrada tikai divas čeku grāmatīņas, dažas nenozīmīgas kvītes, veselu džūksni nenomaksātu rēķinu, stienīti lūpu karmīna, pustukšotu odekolona pudeli, kastiņu pūdeļa un nelielu geišas tualetspoguļi ar baltu kātu. To visu ieraugot, policists nenocietās nepiezīmējis:

„Prātīga dāma, turējusi visus rīkus tuvumā mīlas ieroču uzasināšanai!“ — Pie šiem vārdiem viņš pameta zīmīgu skatu uz direktora kabinetu, domādams ar to pašreiz kverkšķināmo Cauni. Bet Ceplis policistu pārprata un viņa divdomību ņēma uz sevi. Tāda policista vaļība Cepli aizkaitināja un viņš diezgan valdonīgi noteica:

„Tādiem sekliem jokiem te nav vietas! Lieta grozās ap miljoniem, bet jūs triecat kā pie alus glāzes.“

„Vajadzēja miljonus rūpīgāk sargāt, tad viņi tagad nebūtu jāmeklē pa sieviešu tualetes skapjiem.“ — Policists arī iecirtās, jo viņš jau līdzīgus naudas nozušanas gadījumus bij izmeklējis un visur izrādījās paši direktori vainīgi. Atļauj jaunkundzītēm par daudz lielu vaļu un pārvērš tās par savām nelaulātām sievām. Vai tad nu kāds brīnums, ja viņas aizpriečadamās uz tālieni paņem arī pūra naudu līdz. Ikviens jau grib, lai medus mēneši būtu bezrūpīgāki. Likumam vispirms vajadzētu vajāt šos izdzīves kāros pavedējus, bet nevis vieglprātīgās skuķes.

Tanī mirklī Caune ar otru kriminālpolicistu iznāca no Cepla kabineta. Nu sākās garlaicīga protokola sastādīšana par to, kādu liecinieku klātbūnē skapis atmūķēts un kas tur atrasts. Briedis gribēja aiziet, bet viņu neatlaida. Ja jau kopā visi to darbu esot iesākuši, tad arī kopēji novedīšot līdz galam. Uz to

Briedis aizrādīja, ka te jau diezgan liecinieku esot un viņam pilsētā steidzamas darīšanas. Bet kad policists noteica, ka slepenībā perinātām lietām nekad liecinieku nevarot būt par daudz, tad Briedis vairs nekā neiebilda un palika negribot.

Pēc protokola sastādīšanas abi policisti aizgāja. Skapja atlauzējs policists Ozols uz ielas teica:

„Kā tu domā, ka mēs mēģinātu lietai piepīt arī pašu Cepli? Viņš ir rupjš tēviņš un ar akcijsabiedrības naudu rīkojies par daudz vieglprātīgi.“

„Nav vērts, viņš ir bagāts un mums iznāks tikai nepatikšanas. Par līdzzinātāju pīsim klāt grāmatvedi Cauni, tas ir gatavais auniņš. Man pievakarē pie viņa jāaiziet kāda viltota vekseļa lietā, tad arī paņemšu līdz,“ — mierīgi noteica Caunes pratinātājs.

„Man tomēr gribētos pamēģināt roku ar Cepli un Briedi. Tie abi ir pelnījuši, lai viņus ietupina.“

„Labāk neķeries klāt, nekas neiznāks. Viņi par daudz glumi un slīpēti.“

„Bet Caune taču ir visnevainīgākais šinī lietā.“

„Vainīgs viņš nav, bet liels vientiesis. Tādus viegli samulsināt, viņi nemāk ķepuroties.“

„Man tomēr gribētos tikt tuvāk lietas būtībai un patiesībai.“ — Ozolam krimta Cepļa valdonīgā bramanība.

„Liecies nu mierā! Lietas būtība ar visu patiesību ir ārzemēs. Nieka miljona dēļ neviens viņu tur nemeklēs. Būtību lai pēta izmeklēšanas tiesnesis. Mēs tikai ietupināsim Cauni un laidīsim lietu tālāk. Nav vērts ilgi piņķerēties. Neviens tev paldies neteiks.“

„Labi, lai iet pēc tava prāta. Ar Cepli cīnoties var vēl vietu pazaudēt.“

Birojā visi nosēdēja līdz vēlai pavakarei, jo arī Briedim nekur vairs nevajadzēja steigties. Viņš bija priecīgs, ka slepenie prom un tas vēl palicis brīvs. Cepelis jutās kā no laivas izsviests. Kas to no Austras būtu domājis? Kāda velna pēc viņai vajadzēja skapi iztukšot pavisam un laisties prom. Gan jau tepat kautkā izlāpītos. Drusku pasēdētu un cauri būtu. Tagad dauzīsies pa pasauli kā Dieva nepieņemta. Gadīsies vēl kāds veiklis kavalieris un atņems visu naudu. Ārzemēs jau tādu nav trūkums. Rīgas puīši gan vēl tādas lietas nemāk, jo citādi viņi nebūtu Austru aizlaiduši ar visu naudu. Kādēļ uz Rīgu no ārzemēm neatbēg neviena jaunkundzīte ar naudu? Viens labums no Austras aizbēgšanas tomēr bija: tagad viņa no kakla nost un nepīsies vairs pa kājām. Neskraidīs arī pa Rīgu stāstīdama par solīto briljantu kakla rotu. Ikvienā ļaunumā tomēr ir arī savs labums. Tikai vēlāk noskaidrosies, vai es ar Austras aizbēgšanu esmu vairāk zaudējis vai ieguvis. Berta vairs nevarēs nemitīgi atgādināt par viņu. Protams, arī Caune nav vainīgs pie Austras aizbēgšanas. Bet slepenie viņu sapīs un man nav nekādas vajadzības to glābt. Strādnieks jau viņš ir labs un godīgs, bet par daudz vientiesīgs. Tādiem mācības vajaga. Ūdenī jānāk ne tikai plunčāties, bet arī peldēt. Ja pie laika nav par to padomājis, lai laižas dibenā un nesaldē nagus. Dzīvē nav vajadzīgi ūsaini bērni. Bērna vientiesībai ir savs laiks, vīram jāpieņemamas gudrībā.

Caune vēl joprojām nevarēja atjēgties no kriminālpolicista nekaunīgās uzbāzības. Viņš sēdēja pie savas pultes piesarcis kā magone. Kas te notika un ko visi no viņa gribēja? Austras, Cepelis, Briedis un policists. Visi viņam uzbruka un gribēja pataisīt par

blēdi. Arī Milda bieži tam neticēja un svaidījās ar nepelnītiem pārmetumiem. Vai tiešām viņi visi ir tik ļauni, ka manī redz tikai blēdi un liekulī? Mana sirds ir skaidra un viņiem nevienam nekā ļauna nesmu darījis. Gribu godīgi un kārtīgi savu mūžu nodzīvot. Par citiem man maza bēda, kaut tikai Mildiņa to redzējusi un sapratusi. Viņai un tāpat arī visiem cilvēkiem gribu tikai labu vien. Kāpēc viņi to nesaprot un vajā mani? Ceplis pat dzenas pa lauku pakaļ ar revolveru rokā un šauj vienā šaušanā. Tagad atkal policists virsū: kāpēc Ceplis uzbrucis? Kā to lai zinu! Bet man esot vajadzējis sūdzēt. Vai nu katru izsūdzēsi. Tad jau pa tiesām vien būs jādzīvo un darbam laika nemaz neatliks. Austras domājās, ka nepiedalījos viņas vieglprātībās. Bet kas nu iznāca? Ja būtu piedalījies, tad droši vien jau sēdētu cietumā. Bet tagad man sirdsapziņa ir tīra un Mildiņai nevajadzēs piedzīvot to negodu, ka viņas vīru iebāž cietumā. Tomēr labāki, ka sirds tīra, kaut arī kabata tukša un maizes šķēle plānāka.

Mājās Milda bij vīru nogaidījusies, domājot un minot, kur tas varētu būt aizkavējies. Bet kad Caune pārnāca un izstāstīja visu notikušo, Milda nevarēja nopriecāties vien, ka viņas vīrs visā tanī lietā nav iepīts.

„Redzi nu cik labi, ka tevi vienmēr urdiju, lai sargies no Austras. Tādas jau vīriešiem uzplijas kā mēris. Vai tagad Ceplim mazums būs nepatīkšanu? Mēs sievietes bieži redzam un izprotam to, kas vīriešiem ne prātā neienāk.” — Milda priecājās par savu nojautu pareizību, Caune klusēdams piekrita sievai, jo viņai bija taisnība. Vai tad Austras visādi neizmēģinājās dabūt arī viņu savā pusē? Ja Milda nebūtu

Cauni stingri turējusi, varbūt tas aiz savas labsirdības būtu nemanot padevies Austras iespaidam. Bieži taču cilvēki taisni savas labsirdības dēļ kļūst par noziedzniekiem. Ar vekseļu žirēšanu jau sākums bija. Bet Milda krasi nostājās pretī un tādēļ nekas vairāk nenotika.

Pie durvīm griezīgi noskanēja zvans un Caune satrūkās, bet Milda aizsteidzās atvērt. Kāda dzirdēta vīrieša balss prasīja pēc Caunes un istabā ienāca kriminālpolicists Krauklis. Caune viņu tūlīt pazina un nojauta, ka labi nebūs. Krauklis bija tas pats, kas Cauni jau dienu bijojā pratināja. Viņam pakaļ ienāca arī Milda un jautājoši vēroja te vīru, te ienācēju.

„Piedodat, Caunes kungs, ka jūs atkal traucēju. Man daži jautājumi vēl jānoskaidro. Nav jau patīkami uzbāzties citiem cilvēkiem, bet tāds mūsu amats.“ — Bez aicināšanas Krauklis nosēdās pie galda un izņēma no portfeļa veselu žūksni papīru. — „Vai aizbēgusē Zīle nekad nemēģināja jūs piedabūt sev par līdzdalībnieku?“

„Kā ne, vairākkārt. Bet visus viņas priekšlikumus ar īgnumu noraidīju.“

„Es vienmēr vīram teicu, lai viņš ar to čūsku nepinās, nebūs labi,“ — Milda nenocietās un metās starpā nejautāta.

„Bet jūsu vīrs tomēr nav klausījis labiem padomiem. Šādi, tādi sakari viņam ar Zīli ir bijuši,“ — Krauklis viltīgi vedināja Mildu uz izrunāšanos.

„Tādi jau vīrieši ir, kā uzburti uz tām nosmērētām! Domā īsto medus podu atraduši. Vai tad nu mans vīrs labāks par citiem,“ — Mildai bij dusmas, ka Caune tomēr ielaidies ar Austru.

„Kaunaties tā runāt, man ar Zīli nav bijis it nekādu sakaru!” — Caunem panācās dusmas.

„Ne tik strauji! Kāpēc jūs slēpāt Zīles noziedzīgo rīcību?”

„Kā tad es viņu slēpu?”

„Viņa aicināja par līdzdalībnieku, bet jūs to slēpāt un neziņojāt direktoram.”

„Kas man tur bij ko ziņot! Zīle jau bij direktora labā roka un darīja ko gribēja.”

„Redzi nu, Cēzar, kāds tu esi!” — Milda atkal nenoietās.

„Tas, kundze, vēl nav viss. Viņiem ar Zīli bijuši pat kopēji veikali. Vai jūs pazīstat tirgotāju Vili Zvejnieku?” — Krauklis atkal griezās pie Caunes.

„Nepazīstu un arī nekad neesmu pazinis.”

„Bet kāpēc jūs izrakstat vekselus uz viņa vārdu?”

„To neesmu darījis, bet Zīle mani piespieda žirēt.”

„Jūs runājat kā bērns. Kā nu viņa varēja piespiest! Bet tas vekselis ir viltots.”

„To es nezinu.”

„Tagad jums par to jāatbild, jo pirmais žirants galvo, ka vekselā devēja paraksts īsts. Tas taču ir jūsu paraksts?”

„Jā. Bet vekselis toreiz bija tikai par pieci simts latiem.”

„Tagad viņš ir par tūkstoš pieci simtiem. Sakat, kas vekseli izrakstīja, jo tas nav ne jūsu, nedz Zīles rokraksts?”

„Nezinu. Zīle man iedeva tikai pažirēt un pati paturēja vekseli.”

„Es jau redzu, ka viņa to ir diskontējusi. Bet ar liegšanos jūs tālu netiksāt.”

„Es neliedzos. Zīle apgalvoja, ka vekselis esot

ists. Teicu gan, ka nepazīstu tādu Zvejnieku, bet viņa iegaldoja, ka žirantiem nemaz nevajagot visus vekselu izrakstītājus pazīt." — Caune runāja drebošā balsī. Milda stāvēja kā sastingusi un nevarēja izrunāt ne vārda.

„Kā jūs sadalījāt par vekseli saņemto naudu?“

„Mēs viņu nemaz nedalījām, bet Zīle viena pati paturēja.“

„Skaisti! Bet tagad jūs maksāsat viens pats un vēl cietumā sēdēsāt.“

„Ne es maksāšu, nedz arī cietumā sēdēšu,“ — šiem vārdiem Caune pats neticēja, bet runāja tikai Mildas mierināšanai.

„Redzi nu, Cēzar, ko tu esi izdarījis! Vai es tev neteicu, ka ar to vekseli labi nebūs? Kāpēc tu man meloji, ka viņš bijis tikai par pieciem simtiem?“ — Milda tikko asaras valdīja.

„Es nemeloju, Mildiņ. Viņš bija tikai par pieciem simtiem.“

„Naudu gan viņš nav saņēmis,“ — Milda griezās pie Kraukļa.

„Kā jūs to zināt? Varbūt viņš jums to noslēpa tāpat, kā īsto summu, lai būtu tāda nauda, kurū sieva nezina. To viņi abi droši vien ar Zīli ir nodzīvojuši. Bet tā nav mana darīšana. Man tikai tagad viņš jāapcietina“

„Mani apcietināt? Par ko? Es taču neesmu vainīgs!“

„Tā domā visi, kurus mēs apcietinām. Neviens vēl nav teicis, ka viņš ir vainīgs un ka vajaga apcietināt. Mēs apcietinām tikai nevainīgus noziedznie-

kus. Bet vēlāk šie nevainīgie tomēr izrādās vainīgi," — Krauklis irōniski smīnēja un novietoja savus papīrus atpakaļ portfeli.

"Ticat, es jums no sirds saku, ka esmu nevainīgs," — Caune gandrīz lūdzās, jo viņš saprata mirkļa nopietnību.

"Kas man tur ko ticēt vai neticēt? Gan jau tiesas izšķirs," — Krauklis sausi noteica un piecēlās. Viņam bija dusmas par Caunes gaudulību. — "Es ceru, ka jūs sekosat bez pretošanās."

"Iešu jau, iešu," — Caune padevīgi ievaidējās un uzmeta Mildai žēlu skatu, kā palīdzību lūgdams.

"Cēzar, tu aiziesi, bet ko tad es te darīšu?" — Milda bij samulsusi un nezināja, ko runāt, ko teikt.

"Mēs, Mildin, tikai paiesimies. Tu pagaidi, drīz būšu atpakaļ. Ja viņi nelaidīs, es atbēgšu. No tevis neviens mani neatraus!" — Caune stāvēja istabas vidū un nedrīkstēja Mildai tuvoties. Krauklis brīdi viņu irōniski novēroja un tad pamudināja:

"Ko nu brīnāties! Atvadaties no kundzes un iesim. Man nav daudz vaļas."

Pa krēslaino ielu viņi abi gāja blakus un Caune netika no domām vaļā, ka atpakaļ tam būs jānāk vienam pašam. Ka tik nu Mildai neuznācis miegs un varējusi to sagaidīt. Citādi grūti būs viņu sazvanīt. Bet Caune ilgi nekavēsies un trauks tūlī atpakaļ. Tomēr šī doma izlikās savāda un Caune griezās pie Kraukļa pēc apstiprinājuma:

"Vai es drīz tikšu atpakaļ?"

"Nu tā pēc gadiem diviem, trim," — Caune Krauklim nekā neatbildēja, jo gadu ilgums viņam nemaz

apziņā neiespiedās. Domas vijās tikai ap to, ka Mildu samiegojušos vajadzēs celt no gultas. Šis pieaugušais bērns nenoskārta, kurp to tagad veda.

Pēc Caunes novietošanas aresta telpās, Krauklis sāka sakārtot uzrakstītos pratināšanas protokolus un pārējos iegūtos materiālus. Tagad vairs nebija šaubu, Cauni varēja pilnīgi pazudināt. Tas cilvēks neprata aizstāvēties un viņu varēja piepīt, kur vien tik gribēja. Tur nebija arī ko žēlot, jo gluži bez vainas tas nebūs. Bet kas bija tas vīrietis, kas Zīli stacijā pavadīja? Krauklis vēl reiz rūpīgi apskatīja Austras fotogrāfiju un atzina, ka tā tiešām bijusi viņa, kurū tas tanī vakarā stacijā ievēroja sarunājamies ar kādu vīrieti un nododam tam paciņu. Pavadītājs tūlī pēc saņemšanas aizgāja. Ko viņi runāja savā starpā, to Krauklis nedzirdēja, jo viņš tos novēroja pa gabalu. Viņš redzēja Austras uztraukumu un vairākkārt tai vagonā pagāja gaŗām. Bet vairāk nekā aizdomīga nebij un Krauklis nodomāja, ka droši vien kāda atstāta līgava brauc izklaidēties un paciņā atdeva kādreiz reibinošās mīlas vēstules. Bet tas patiesībā būs bijis kāds Zīles līdzdalībnieks. Kas viņš varētu būt? Krauklim bij dusmas uz sevi, ka viņš vīrieti stacijā nemaz neiegaumēja, bet visu vērību piegriezta sievietei. Tagad tam bija maz nozīmes, jo Zīle pāri robežai, kamēr no pavadītāja varētu saņemt labu kurtažu. Viņu saruna nebij visai mīlīga un no tā spriežams, ka palicējs no laupījuma sev prasījis lauvas tiesu. Bet gan jau viņam pēdas sadzišu, ja tikai tas nebūs bijis kāds iebraucējs gastrolieris. Meklēšana jāvada visā klusībā un uzmanīgi. Varbūt viņš būs saprātīgs puika un mēs iztiksim bez protokola. Paciņu uz pusēm un tad miers būs mājās.

Palikusi viena tukšā koridorī Milda ilgi klausījās pa trepēm aizejošos soļos. Kad noklaudzēja nama durvis un klusums sāka klaigāt visapkārt, Milda satrūkās un iesteidzās istabā. Nē, arī te Cēzara vairs nebija. Kurp viņš aizgāja un kad pārnāks? Kaut tikai ilgi nepalīcis, citādi rītu darbā atkal sāpēs galva. Viņš jau par savu veselību maz rūpējas. Ceplis jau Cēzaram nepiedos ne mazāko nolaidību. Austrai, tai viss tiek piedots. Tādēļ viņa tagad mierīgi var dzīvot pa ārzemēm. Jā, kas nekait tādai vieglas dabas sievietei! Dzīvo vienmēr pārticībā un priekos. Mums tām citām jāizbauda visas dzīves rūpes. Pat vīrus viņas mums atņem un tad pašas aizlido. Dzen nu Austrai pēdas, kur tā priecājas ar Cepla miljoniem un Cēzara vekseliem! Tagad Cēzaru viņas dēļ vazā pa policiju un traucē nakts mieru. Vai viņam visu dienu strādājušam, viegli kvernēt policijā un atbildēt uz visiem muļķīgiem jautājumiem? Cēzars nav vekseli viltojis un nav arī par viņu naudu saņēmis. To varu zvērēt. Bet kāpēc citi tādas lietas nesaprot? Cēzaram būšot jāmaksā Austru vekselis un vēl jāšēdot cietumā par viltošanu. Smieklīgi! Tā var runāt tikai cilvēks, kas Cēzaru nemaz nepazīst. Nevienam nevar piespiest maksāt citu parādus un nevienam nav arī jāatbild par otra parādiem! Tik daudz taisnības vēl pasaulē ir.

Sevi nomierinājusi Milda pacietīgi gaidīja vīru pārnākām. Bet stundas vilkās kā sapītas un Milda pagura. Acu plaksti kļuva aizvien smagāki, līdz aizkrita pavisam un Milda tāpat krēslā aizmīga.

Kad viņa atmodās ārā jau bija diena. Visi locekļi notirpuši un Milda ilgi nevarēja attapties, kur tā atrodas. Elektriskās spuldzes kā pagurušas bāli mir-

dzēja dienas gaismā. Viņas visu nakti modrīgi apgaismojušas Mildas smago miegu. Milda pietrūkās kājās. Ka tik Cēzars nenokavē darbu. Kā es tā aizgulējos! Bet tad viņa uzreiz atminēja pagājušo vakaru un sirds kā pamira. Vai tiešām Cēzars vēl nav pārnācis? Tad tiešām viņš būs ielikts cietumā. Ko tagad lai iesāku, kurp lai eju viņu meklēt? Viņš būs izmisis. Man jātiek tagad klāt un jāmierina tas. Cēzaru vienu pašu nevar atstāt šo viltīgo cilvēku varā. Viņš ir kā bērns, kas vienmēr sargājams, lai tam ne-notiktu ļauns. Es viņu sameklēšu un izraušu no laupītāju nagiem! Man tūliņ jāglābj Cēzars un nemaz vairs nedrīkstu kavēties. Tā jau esmu par ilgu nogulējusi. Ak, kā es varēju mierīgi gulēt, kamēr viņš mokās un droši vien ne aci nav aizvēris?

Milda steidzīgi apvilka virsdrēbes un devās laukā meklēt savu vakar aizvesto vīru, nezinādama, kur tas atrodams.

Cepli no biroja uz māju kādu gabalu Briedis teicās pavadīt. Viņam bija daudzas sasāpējušas lietas, kuŗas gribējās ar direktoru pārrunāt. Pa ceļam viņi iegriezās „Atmodas Gara” restorānā, jo abi jutās izsalkuši. Pēc trešā, ceturtā šņabja Briedis kļuva valodīgāks un mēģināja iztīrīt dienas notikumus birojā. Bet Ceplis viņu strupī pārtrauca:

„Tur mums nav ko prātot! Gan kriminālpolicija visu lietu noskaidros un vainīgos atradīs.” — Ceplim negribējās par to ne tikai runāt, bet arī domāt. Tā bija nepatīkama lieta un tādēļ jānogaida, kamēr viņa nokārtosies. Pat Bertai to nedrīkst mājās stāstīt.

Patiesībā arī Briedis negribēja to pārrunāt, bet izlie-toja tikai kā ievadu turpmākam. Cepla asais norai-dījums viņu uz brīdi izsita no sliedēm. Tomēr Briedis jau nebija no tiem, kas pēc pirmās neveiksmes plinti meta krūmos. Viņš nogaidīja, kamēr direktors iekož un iedzeļ vēl dažus šņabus, tad jau kļuš runīgāks. Un tā arī bija. Drīz vien Ceplis pats meklēja valodas un Briedim vajadzēja tikai izmantot viņa runību.

„Direktora kungs, ar tiem ķieģeļiem mēs būsīm pavisam iegāzušies. Viņi tā plaisā un drūp, ka bailes pieskārties. Laikam māli nav noderīgi,” — Briedis runāja padevīgi saldā balsī.

„Labāku mālu nav visā pasaulē, tikai jūs paši ne-mākat strādāt! Tiesai jūs visus nodošu par materi-ālu tīšu bojāšanu. Kādēļ tad pirmās partijas ķieģeļu bij labas?” — Ceplis piesarka no uztraukuma, jo viņam nepatika, ka arī Briedis jau novērojis mālu ne-derību. Tagad tas jāiebiedē, lai nepalaiž muti.

„Kas tur nu varēja būt par labumu, ja sadrupa jau kuģos ielādējot.”

„No ārzemēm esmu saņēmis daudz pateicības vē-stuļu.”

„Vai tad viņi īstus ķieģeļus nekad nav redzējuši, ja par drupanu biezpienu pateicas!”

„Tad jūs laikam arī tur rīkojaties kā modernieki, ja no pirmā labuma māliem iznāk drupana biezpiena ķieģeļi!”

„Mēs visu daram pēc labākās apziņas. Bet no smiltīm un kaļķiem jau neviens ķieģeļus netaisa. Nav taču vairs vecie ēģiptiešu laiki.”

„Nu ja mums iznāktu tādi ķieģeļi, kādus ēģiptieši taisīja no rugājiem, tad mēs varētu gavilēt!”

„Es jau arī to pašu saku. Bet mums neiznāk nekas. Es pat baidos no viņiem strādnieku mājām skursteņus mūrēt, ka nesabrūk. Tad būs visam beigas.“

„Vai tad jūs mājas ceļat bez skursteņiem?“

„Nē, vedam ķieģeļus no kaimiņu cepla. Saku, ka pašu ķieģeļus mūrēt skursteņos un plītēs mums neizdevīgi. Tie visi domāti eksportam. Mums ārzemēs tik liels pieprasījums, ka nespējam visus apmierināt. Jāražo, lai nepazaudētu tirgu.“

„Vai viņi tam tic?“

„Vēl jau tic. Bet cik ilgi! Te katrā ziņā jāatrod drīza izeja.“

„Kādu izeju mēs te varam atrast?“

„Saražotie ķieģeļi jāieķīlā Latvijas bankā. Jums tur pazīšanās un labi sakari, tad vieglāki tādās lietās var izdarīt. Viņi pat neizbrauks apskatīties.“

„Bet kur tad banka liks tādus ķieģeļus?“

„Tā nav mūsu darīšana. Lai izmūrē sev velves dārgumu glabāšanai. Mums tikai jāpanāk ieķīlāšana un jādabū nauda rokā.“

„Ja jums ķieģeļi neder skursteņiem, kā tad viņi derēs bankas velvēm?“

„Taču arī tā nav mūsu darīšana. Bet rīkojaties pēc sava prāta, man jau nav noteikšana. Es tikai saku, ka ilgi kavēties vairs nevar. Birzumus banka neņems pretī.“

„Bet visi atkal brēks par panamu un bankas apkrāpšanu.“

„Bankas uzdevums ir sekmēt privāto uzņēmību un palīdzēt grūtos brīžos. Kādu desmit miljonu dēļ valsts nebankrotēs, bet akcijsabiedrība „Ceplis“ gan var bankrotēt. Nu, un uz to brēkšanu nav ko klausīties. Brēks tikai tie, kas no Latvijas bankas vēl nav

naudu dabūjuši. Pārējiem jātura mute cieti. Parunājat tikai ar Dzilūpieti, Leimani vai Zariņu un viss būs kārtībā. Tie ir spēka mitriķi, kas visu var. Ak, ja man būtu viņu vara, tad jūs redzētu kā nauda griežas un kūp!" — Briedis bija pavisam aizrāvis. — "Ja Latvijas valsts nepalīdz latviešiem tikt pie turības, tad mums tādas Latvijas nav vajadzīgs. To esmu vienmēr teicis un saku arī tagad. Tīri brīnums, mums pašiem sava valsts un tad nevarēsīm naudu dabūt! Par ko tad mēs maksājam nodokļus? Nav jau kaut kādi krievu vai vācu laiki! Un ticat, arī tad tomēr varēja labi dzīvot, ja tikai prata laikā un vajadzīgā vietā iesmērēt. Lai Saeima izdod likumus, bet mēs tie dzīves cēlāji prasām naudu un kreditus. Citādi nodokļus nemaksāsim!"

"Jūsu padoms nav zemē metams," — Ceplis domīgi piebilda.

"Vai nē? Aprunājaties tikai ar bankas spēka vīriem un viss būs labi. Krietnas vakariņas, dažas pudeles šampanieša, bez tā jau tādās reizēs nevar iztikt. Un tur arī nav ko nožēlot. Ja roka roku mazgā, tad abas baltas. Pašu cilvēki vien jau esam." — Briedis jūsmoja, ka viņam izdevies Cepli pārliecināt. Par šādu padomu direktoram jāatlaiž visi pārkāpumi, kādus revidenti Brieža darbā varētu atrast. Par neatrodāmām nebūšanām jau nemaz nebūs jārunā.

"Par to lietu painteresēšos jau rītu pat." — Ceplim aizvien vairāk nobrieda šī doma.

"Pareizi! Mēs tak nevaram ļaut tik lielai naudai sadrupt kopā ar ķieģeļiem. Kad būsīm naudu saņēmuši, lai tad drūp. Valstij vieglāki paciest zaudējumus, nekā mūsu akcijsabiedrībai. Patiesībā arī valsts nekā nezaudēs, jo birzumi paliks tepat viņas robežās.

Pārcilātā un izvēdinātā zemē aug labāka labība, nevajadzēs tik daudz mākslīgo mēsļu!”

„Jums ir velna mute! Kur tad paliek mūsu patriotiskais pienākums?”

„Mēs viņu pildam katrs pēc savas jēgas. Turība paliek tepat valsts robežās, tikai pārvietojas no bankas seifiem darbīgu pilsoņu kabatās. Un zaudējums jau nebūs tik liels, uz katru Latvijas iedzīvotāju pārā desmit santimu. Tā jau nav nauda!”

„Briedi, mums vajadzēja agrāk aprunāties, tad mēs būtu vēl lielākas lietas izdarījuši.”

„Es arī saku! Divas gudras galvas kopā var darīt brīnumus. Bet jums jau bija visapkārt godīgi mulķi. Tas pats piena puika Caune. Ko viņš ķeras pie naudas skapja, ka nemāk to lietu izdarīt. Tagad par savu nemākulību dabūs smuki pasēdēt. Vai prātīgs čigāns zog jērus tam saimniekam, kuŗa krūmos pats dzīvo?”

„Pie naudas skapja aptīrīšanas Caune nav vainīgs. To izdarījusi Austrā viena pati. Viņš par daudz godīgs.”

„Un mulķis!” — Briedis nenocietās nepiezīmējis. Viņam bija ārkārtīgas dusmas uz Cauni, jo tas puika varēja sagādāt vēl lielas nepatikšanas. — „Jūs jau viņu vienmēr aizstāvēsat. Savādi, ka jums reizē patīk gudri cilvēki un mulķi.”

„Mulķi ir godīgi un uz tiem var paļauties, bet gudrie lieli blēži, kuŗiem nevar ticēt.”

„Nu, Caune jau arī nemaz tāds mulķis nav. Viņš tikai izliekas jūsu priekšā. Ar mani tas runā pavisam bezkaunīgu valodu.”

„Laikam viņam ir savs pamats. Viņš nekad nav apmierināts ar jūsu aprēķiniem.”

„Es jau neesmu grāmatvedis un man arī nav va-

las tos sastādīt pēc visiem grāmatvedības likumiem. Man jāuzrauga kā mīca mālus un taisa ķieģeļus." — Briedi aizskāra Cepla aizdomas un paļaušanās uz Cauni.

"Lai nu tas paliek, gan jau Caune visu izurķēs." — Ceplis mierīgi noteica, lai vairs par to nebūtu jārūnā. Bet Briedim tas bija kā uguns pakulās. No tā jau viņš visvairāk baidījās.

"Ne velna viņš neizurķēs! Kaut es arī neesmu grāmatvedis, tomēr vajadzīgo aizvien protu noslēpt. Laižat man vai desmit Caunes uz pēdām, tomēr viņi nekā nesadzīs. Es māku dzīvot un no puikām man nav jābaidās!"

"Bet vienam labam meklētājam gan būtu ko jūsu darbībā atrast?" — Ceplis viltīgi iejautājās. Briedis tūliņ aprāvās, jo noskārta, ka sava direktora priekšā nevajadzīgi izlielījies.

"Es jau to nesaku. Bet kuŗa darbs tad ir gluži bez vainas? Vienmēr jau nevar būt attaisnojoši dokumenti. Dienas steigā bieži izdod naudu, bet vakarā neparko nevari atcerēties, kam esi izdevis. Tikai skaidri redzi, ka nauda ir izdota, jo viņas vairs nav."

"Vai jums bieži tā notiek un vai lielas summas savos norēķinos esat atstājuši bez attaisnojošiem dokumentiem?"

"Kā nu kuŗo reiz. Bet patiesībā tie tādi sīkumi, ka par viņiem nav vērts runāt. Tikai Caunem līdzīgs santimu mednieks var par tādiem niekiem interesēties. Kur malku cērt, tur vienmēr arī skaidas lec."

"Bet dažreiz tās skaidas ir par daudz biezas un visa malka aiziet viņās."

"Tā dara tikai muļķi. Kas pats grib dzīvot, tam

jāļauj citiem dzīvot. Citādi jau visa pasaule aizies bojā.”

„Šinī lietā mēs bez Caunes tomēr pie skaidrības netiksim. Lai viņa pagaidām paliek.” — Ceplis noteica tādā balsī, ka Briedis vairs nekā nedrīkstēja ieibilst. Viņi labu brīdi sēdēja klusēdami, līdz Briedis atkal uzmanīgi ierunājās par ķieģeļu iekīlāšanu Latvijas bankā. Tīri nemanot atlaba arī Ceplis un viņi abi draudzīgi pārrunāja, ka rītu pat to lietu izdarīs.

Mājās Ceplis pārnāca stipri vēlu, bet Bertai par lielu brīnumu šoreiz bija diezgan skaidrs. Patiesībā viņi ar Briedi „Atmodas Garā” samērā maz dzēra. Berta stāstīja, ka no kriminālpolicijas kāds neatlaidīgi zvanījis pa tālruni un prasījis pēc Cepla. Pēdējo reiz esot zvanījis vēl nesen un lūdzis, lai Ceplis pārnācis piezvanot. Ceplis tomēr nezvanīja, jo viņš jutās noguris un miegs nāca. Aizmiegot viņš Bertai izstāstīja visus notikumus birojā, jo Berta bij ļoti nobažījusies par kriminālpolicijas neatlaidību. Ceplis drīz aizmīga un krāca, bet Bertai uztraukums aizdzina miegu. Viņa ilgi pārdomāja visu dzirdēto un galīgi nogurusi aizmīga tikai tad, kad ārā blāzmoja rīts.

Otrā dienā Krauklis uzmeklēja Cepli un ievāca ziņas par Austras draugiem un paziņām. No Kraukļa Ceplis arī dabūja zināt, ka Caune jau vakar vakarā apcietināts un kādēļ. Ceplim no tiesas bij žēl Caunes, jo viņš saprata, ka šis jauneklis neprātis izķepuroties. Norūdītie blēžu ķērāji viņu sapīs tīklos kā zirnekļi mušu. Tā viņam par savu labo sirdi vajadzēs

ciest Austras dēļ. Bez tam Caune bija arī teicams strādnieks, kas visas uzņēmuma lietas zināja no galvas. Kur ņemt vietnieku, ja Caune drīz netiek vaļā? Krauklis jau apgalvo, ka Cauni lai gaidot tikai pēc gadiem. Tā dažreiz cilvēks pašam tīri nezinot ieskrien nelaimē. Bet vai nu visus muļķus izglābsi no nelaimes! Cietums būs laba skola un iemācīs Cauni arī dzīvot.

Krauklim Caunes liktenis vairs nerūpēja. Tas bija novietots drošā vietā un tagad līdz tiesas dienai varēja mierīgi pārdomāt visu notikušo. Visu vērību Krauklis piegriezta Austras noslēpumainā pavadoņa uzmeklēšanai. Tagad viņš no Ceļa dabūja zināt dažus Austras paziņas un varēja sākt tiem pēdas dzīt. Vispirms Krauklis gribēja novērot Nagaiņa znotu Sauso, kuŗu tas nekad nebija redzējis, bet tikai dzirdējis par tā nelaimīgo precēšanos. Ļaudis runāja, ka Sausais esot dūšīgs vīrs, kas citiem labprāt ceļu negriežot. Kas gan viņam precētam vīram ar Austru cits būtu kopējs, kā tikai veikali? Mīlas dēkās ielasties tik īsi pēc kāzām ir par agru.

Tā Krauklis sāka dzīt Sausam pēdas, līdz kādu vakaru to atrada jautru biedru vidū dūšīgi iemetot „Atraitņu klubā”. Krauklis nosēdās pie blakus galdiņa un uzmanīgi novēroja visu jautro kompaniju. Nevarēja būt šaubu, ka tas, kuŗu citi sauca par Edmuntu, bija tas pats, kas stacijā no Zīles saņēma paciņu.

Sausais Austrai atņemto naudu tūlīn laida apgrozībā. Viņš jau trešo vakaru dziļoja ar draugiem saukdams, lai ripo sievas pūrs. Vai Nagainim naudas trūkst? To divos mūžos nevar šnabi nodzert, ko tas vecis ir sarausis. Sausais gan nedzirdēja savus drau-

gus ar dārgiem dzērieniem, bet cienāja tikai ar šnabi un alu. Viņi nebija izlepuši un tādēļ dzeršanas mākslai joprojām lika vēl tikai pamatus. Tomēr arī tā trijos vakaros Sausais Austras naudas paciņu jau bija atvieglojis par kādiem pieciem simtiem latu. Bet Sausais to nenožēloja, jo viņš zināja, ka nodzerto naudu tam pats velns vairs neatņems. Kabatā glabājamo varēja izzagt vai nolaupīt. Tādēļ labāk lai viņa ripo, jo viegli nākušai naudai arī vieglis ceļš.

Pēc izstāšanās no armijas Sausam bija laika diezgan un tas cienīgi gatavojās „Cepla” direktora amatam, kurū jau uzskatīja pilnīgi par savu. Ar Cepli Sausais vairījās satikties, bet labprāt draudzējās ar Nagaini. Vienīgi tas viņu varēja nostādīt uz kājām un pašķirt ceļu turīgai nākotnei. No Cepla viss vajadzīgais bija iegūts un tādēļ ar viņu pīties vairs nebija nozīmes.

Krauklis tanī vakarā neiedrošinājās Sausam tuvojties. Kompanija bija par daudz liela un Sausais stipri ieskurbis. Tādā stāvoklī viņš sacels lielu traci un diezin’ vai Krauklis ar veselu ādu tiks cauri. Vilks jāgūsta tad, kad viņš noklīdis no bara un jūtas noguris. Tādēļ Krauklis nolēma, ka rītu pagīrās Sausais būs daudz mierīgāks un arī vieglāki iebiedējams. Skurbulis cilvēkus padara pārgalvīgus.

Sausais vēl vērtījās gultā un dzēra pulverišus pret galvas sāpēm, kad ienāca Valentīna un stāstīja, ka viņu kāds kungs gaidot steidzamā darīšanā. Sausais nikni nolamājās par agro svešo traucētāju, bet tomēr cēlās un gāja. Varēja jau būt, ka atnācējam bija kāda laba vēsts.

Sausais iepazinās ar Kraukli un ievēda to savā kabinetā. Krauklis apprasījās, vai te viņus neviens ne-

dzirdēšot un netraucēšot, jo jārunānot ļoti slepenā lietā? Dabūjis apstiprinošu atbildi Krauklis apsvērti un droši iesāka:

„Esmu kriminālu zraugs. Kur jūs likāt to paciņu, ko stacijā saņēmāt no aizbēgušās Zīles? Neliedzaties, es visu redzēju.“ — Šie Kraukļa vārdi Sausam bij kā vēsēra sitiens pa sāpošo pieri. Vai tiešām šis nelietis būtu visu redzējis? Tomēr Sausais saņēmās un gandrīz nikni noprasīja:

„Kas par Zīli un kas par paciņu? Jums laikam nav visi pieci mājā!“

„Neliedzaties, tā mēs tālu netiksim. Austra Zīle, kas iztukšoja akcijsabiedrības „Ceplis“ naudas skapi un aizlaidās uz ārzemēm. Jūs vienīgais stacijā viņu pavadījāt un saņēmāt lauvas tiesu no laupījuma.“

Likšu vienreiz pa ķiveri un tad būs visas muļķības laukā kopā ar Zīli. Es ar tādiem ķēmiem nejokojos!“ — Sausais gandrīz kļiedza un atvēzējās sitenam. Krauklis atlēca atpakaļ un mierīgi turpināja:

„Tad man vajadzēs tūliņ jūs arestēt. Es domāju, ka esat prātīgs un mēs varēsim iztikt bez tādas brēkas. Ticat, klusām kārtojamas lietas aizvien labāki izdodas.“

„Ko tad jūs īsti no manis gribat?“ — Sausais kļuva piekāpīgāks, jo tas spoks viņu tiešām varēja arestēt un sacelt lielu traci.

„Lai lieta apklustu uz visiem laikiem — pusi no laupījuma. Es vienīgais jūs stacijā redzēju un arī vienīgais zinu, ka jūs no Zīles naudu saņēmāt.“

„Tad jūs man nekā nevarat padarīt, jo jūsu liecībai neticēs.“

„Vai man liecinieku trūks? Bez tam es dabūšu no jums paša atzišanos.“

„Tādi kaķi no manis atzīšanos nepanāks!” — Sausam atkal panācās dusmas un viņš vīstīja dūres. — „Nu, pamēģini.”

„Te jau nē, bet pie mums. Tur mēs jūs pataisīsim par vismīlīgāko jēriņu. Nebūsat jau pirmais, kam mēs ilkņus izlaužam! Tādēļ runāsim labāk mierīgi.”

„Es jums ne plika santima nedošu, bet pa cepurīgan!”

„Neplātaties, bet runājat prātīgi. Citādi iešu pēc palīgiem un tad būs slikti.”

„Nekur jūs neiesat, kamēr nebūs kauli saberzti,” — un Sausais grasījās ko meklēt. Krauklis ātri izrāva revolveru un pacēla to pret Sauso un uzsauca:

„Ne no vietas! Jūs esat apcietināts. Pie pirmā pretošanās mēģinājuma šaušu. Tagad marš uz pārvaldi!” — Krauklis jau neapcietināja pirmo.

Sausais nikni nošņācās, bet padevās. Ar to vīru nevarēja jokoties. Brīdi viņš stāvēja kā sastindzis un visu apsvēra. Varbūt tiešām miera ceļā to lietu var labāk nokārtot? Ja viņš par mutes turēšanu grib pusi no laupījuma, kādēļ tad nedot, jo kam tad zināms, cik liels tā sauktais laupījums un kāda viņa puse? Tagad jāmēģina tikai ar godu izkļūt no muļķīgā stāvokļa, lai tas ķēms nedomā, ka esmu ļoti nobijies. Tad viņa prasības būs rījīgas. Sausais laipni pasmaidīja un zobgalīgi sacīja:

„Ko mēs spēlēsimies kā puikas? Labāk apsēdīsimies un parunāsim prātīgu vārdu.”

„Tagad vairs nevar, es jūs likuma vārdā jau esmu apcietinājis.” — Krauklis bargi noteica un pacelto revolveru nolaida. Kas Sauso varēja galvot? Tagad viņš izlikās, ka padodas, bet pēc brīža atkal sāks gražoties.

„Nemuldat nu man par likumu! No jums viņš stāv tālāk kā no manis. Runāsim par lietu un likumu mierā.“ — Sausais centās jautri smieties.

„Es visu daru tikai likuma vārdā un tādēļ arī pašam man viņš jārespektē.“

„Par to jau nešaubos, respektēsim likumu abi un tomēr kārtosim savas lietas. Katru likumu taču varot apiet ar likumu. Tā saka veci ļaudis. Vai tad mēs būsīm muļķīgāki par viņiem? Cik jūs no manis gribat?“ — Pēc šiem Sausā vārdiem Krauklis brīdi padomāja un tad teica:

„Ne jau daudz, tikai pusīti.“

„Es saprotu — pusīti. Bet no kādas summas?“

„Pusi no vesela lielā.“

„No miljona? Vai jums prāts! Kur lai to ņemu? Tik daudz naudas tur nekad nav bijis.“

„Neniekojaties, es skaidri zinu, cik Zīle naudas paņēmusi. Bez tam pakā, kuŗu viņa jums stacijā nodeva, bij vismaz miljons.“

„Jūs protat fantazēt! Saņēmu pavisam tikai trīs tūkstoši latu un tie paši vairs nav dzīvi. Tādēļ varu piedāvāt tikai vienu tūkstotu. Man taču arī vajaga, ko nepatikšanas noskalot.“ — Krauklis brīdi padomāja, jo viņam nepatika ilga kaulēšanās. Nevarēja taču Sauso arī gluži tukšā atstāt. Tā jau nevar cilvēku aplaupīt, lai jau viņš arī papriecājas.

„Labi, man nav žēl, ka jums arī paliek laba tiesa. Dodat man pieci tūkstoši latu un naudu tūliņ galdā. Tas ir pēdējais un es vairāk nerunāšu.“ — Krauklis centās būt noteikts, bet Sausais viņam neticēja. Nekur nav jāsteidzas. Ko nokaulēs, tas nebūs jāmaksā. Bez tam — ja arī gribētu, pieci tūkstoši vairs nevarēja samaksāt.

„Divi tūkstoši man vēl ir, tos jums varu atdot. Bet tad vairāk gan ne santima.“

„Dodat četri un ja nē, tad iesim uz pārvaldi. Es negribu žīdoties! Dodat tūliņ naudu, jeb pastaigāsimies.“ — Krauklis paņēma savu portfeli un ciešāki saspieda revolvera spalvu. Tāda kaulēšanās bij niekošanās un veltīga laika tērēšana. Arī Sausais noskārta, ka vairs kaulēties nevar, jāpiekāpjas un tad būs miers.

„Lai iet visi četri, bet nauda man ir bankā uz grāmatiņu.“

„Tā nu ir ārkārtīga bezkaunība! Kā tad jūs man nodosat?“

„Nākat pievakarē, kad būšu izņēmis.“ — Sausais meloja, jo visa atlikusē nauda viņam bija tepat mājā.

„Bet tad nauda katrā ziņā būs? Es paļaujos uz jūsu goda vārdu.“

„Katrā ziņā būs. Uz goda vārdu!“ — Viņi vienojās par laiku, kad Sausais gaidīs, un tad Krauklis aizgāja. Sausam visas galvas sāpes izgaisa kā nebijušas. Ak tu velns, kādu pirti viņš man varēja sakurt! Labi, ka vēl tā tikšu ar veselu ādu cauri. Lai jau ripo Austras nauda! Vai mēs toreiz nevarējām satīkties kādā klusākā vietā, ne stacijā, tad tas blēdis nebūtu redzējis? Jā, mūžu dzīvo, mūžu mācies.

Bet tad Sausais atminējās, ka viņš reiz dzērumā iepazinās ar kādu kriminālaģentu. Laikam taču par Ozolu viņu sauca? Būtu jāaprunājas, varbūt ka varam Kraukli pašu ietupināt. Šī doma Sausam patika un viņš nolēma pamēģināt. Tagad tikai jāapgērbjas un jādodas uz pilsētu. Ejot cauri viesu istabai, Sausais ieraudzīja Valentīnu uz divāna izlaidušos un neapgēr-

bušos. Viņš garām ejot nosauca ar labu nakti un gri-
bēja doties guļamistabā, bet Valentīna to aizturēja:

„Ko jūs ar to svešo abi bļautijāties, kā mežā sa-
tikušies. Kas viņš bija?”

„Mans draugs un mēs kārtojām tādus veikalus, no
kuŗiem sievietēm uzreiz miegs pārietu! Tādēļ mēs
tevi neaicinājām savā vidū.”

„Ko nu zoboļies! Vai tu vakarā būsi brīvs jeb at-
tkal iesi piedzerties?”

„Vai tu gribi mani vest uz kino? Kad pienāks va-
kars, tad redzēsim un runāsim. Bet tagad man nav
vaļas, jāsteidzas uz pilsētu.”

„Tev jau nekad nav priekš manis vaļas!”

„Es negribu traucēt tavu mūžīgi neizguļamo
miegu.”

„Edmund, neesi tik cietsirdīgs. Es esmu māte un
tādēļ tas neizguļamais miegs,” — Valentīnas acīs ie-
mirdzējās asaras un viņa novērsa seju uz sienas pusi.
Sauso tas aizkustināja un viņš piesteidzās pie dīvāna.

„Nepinkšķi nu atkal. Tas jau labi, ka tu esi māte,
es tikšu tēva godā. Man jau nav žēli, guli no rīta līdz
vakaram, neteikšu ne vārda. Bet tagad tiešām jāiet
uz pilsētu ļoti svarīgās darīšanās.”

„Labi, ej, bet tikai nepiedzeries atkal.”

„Kāpēc? Tad jau labāk miegs nāk un es tevi ne-
traucēšu ar niekiem.”

„Aiziesim vakarā uz kino. Es divas dienas nekur
neesmu bijusi,” — Valentīna kaunīgi lūdzās un ap-
vija vīram rokas ap kaklu. Sausais sievu dedzīgi no-
skūpstīja un mēģināja rokas atraisīt, bet tas viņam
neizdevās. Valentīna iezīdās Sausam lūpās un acis
viņai dzirkstēja kā kaķei.

„Saki, vai tu mani vēl mīli?“ — viņa dedzīgi čukstēja starp mulsinošiem skūpstiem.

„Mīlu, mīlu!“ — Sausais kaislīgi atsaucās un viņi abi atkal pēc ilga laika apreibuši aizmirsās.

Sausam pilsētā izdevās Ozolu sameklēt un tas bija tas pats kriminālaģents, kas piedalījās akcijsabiedrības „Ceplis“ iztukšotā naudas skapja uzlaušanā. Sausais Ozolam izstāstīja, ka kautkādā lietā aģents Krauklis no viņa gribot izspiest četri tūkstoši latu. Par tādu Kraukļa rīcību Ozols bij ļoti sašutis un viņi norunāja, ka Krauklis katrā ziņā nododams tiesai. Kuļu ņēmējiem un naudas izspiedējiem nav vietas mūsu republikā. Katram godīgi jāpelna sava maize. Bet ja kāds ir noziedzies, tad nevar ļaut viņam atpirkties. Ikviens lai saņem savu sodu pēc likuma un taisnības. Kur mēs tā nokļūsim, ja katram blēdim atļausim brīvi un nesodīti rīkoties? Vai tas kāds likumības sargs, kas pats dara noziegumus! Nē, Kraukli nesodītu nevar atstāt, jo viņa rīcība met ēnu uz visu kriminālpoliciju. Tā sprieda Ozols ar Sauso un norunāja, ka Kraukļa notveršanai Ozols ieradīsies agrāk pie Sausā. Viņi kopēji atzīmēs naudas numurus un Ozols ar šo sarakstu paslēpsies blakus istabā. Tur viņš visu noklausīsies un vajadzīgā brīdī iznāks Kraukli apcietināt.

Sausais priecīgs devās mājup, jo viņam patika Krauklim noorganizētais pārsteigums. Tagad, putniņ, tu ieskriesi tādās lamatās, ka visu mūžu nožēlosi. Tev vairs nenāksies citus arestēt, jo pats sēdēsi aiz restēm. Tur tad arī varēsi pārdomāt, ka citi ir daudz

viltīgāki un gudrāki par tevi. No iekārotās naudas tu nedabūsi ne paostīt, jo man pašam viņa noderēs. Naudu neviens tik viegli nelaiž no rokām laukā. Es jau neesmu Austra, kuŗu var iebiedēt. Ar Sauso otrreiz vairs tādas lietas neiesāc. Bet gan jau cietums tevi izskolos, kam var un kam nevar ķerties klāt.

Ozols ieradās norunātā laikā — kādu stundu pirms Krauklim noteiktā laika. Kopēji ar Sauso viņi pārskaitīja naudu un atzīmēja visu naudas gabalu numurus. Sarakstu Ozols noglabāja kabatā un vēl reiz Sausam redzot pārbaudīja savu revolveru. Tik tāļu viss bija kārtībā. Tad viņi apskatīja vietu, kur Ozolam paslēpties, un norunāja, kad jāuzbrūk. Ozols deva Sausam padomu naudu uzreiz neatdot, bet vēl drusku pakaulēties. Kad visu naudu Krauklis jau saņēmis, tad Sausam skaļi jāieklepojas. Tanī mirklī Ozols izleks no paslēptuves un vispirms atbruņos Kraukli. Viss tāļākais jau nāks pats no sevis un to nevar iepriekš paredzēt.

Tikko viss bija kārtībā, pie durvīm atskanēja spalgs zvans. Sausais nosirdijās par Kraukļa akurātību, bet Ozols steidzīgi paslēpās izraudzītā vietā. Krauklis ienāca droši un tūliņ devās Sausā kabinetā. Labo roku viņš turēja kabatā pie revolvera, jo Krauklis Sausam neuzticējās.

„Nu, vai vārdu esat turējuši?” — Krauklis steidzīgi iejautājās. — „Dodat naudu šurp un nekavēsim velti laiku. Man nav vaļas un jums arī gribēsies izkļaidēties restorānā vai kinoteātrī.”

„Tam visam laika gana. Vārdu esmu turējis. Bet visu prasīto summu jums nevarēšu dot.” — Sausais tīri mierīgi runāja, bet Krauklis tūliņ izrāva revol-

veru. To ieraugot Sausais viņam uzkliedza: „Ar ieročiem neākstaties, es arī māku šaut!”

„Tagad ne no vietas! Ar tādiem, kas vārdu netura, citādi nevar. Ja jūs tūliņ nedosat visus četrus tūkstošus, es jūs arestēšu un nekādās tālākās sarunās neielaidīšos.”

„Jūs jau rīkojaties kā laupītājs uz lielceļa! Vai tad es par savu naudu vairs parunāties nedrīkstu?”

„Nemuldat, tā nav jūsu nauda! Jūs toreiz stacijā Zīlei arī neļāvāt izplāpāties. Dodat naudu šurp un tad runājat no rīta līdz vakaram. Citādi iesim tūliņ uz pārvaldi.”

„Ar tik mantkārīgu gauneri jau grūti sarunāties.” — Sausais pasniedza Krauklim četras tūkstošlatu paciņas, kuņas tas ar kreiso roku ātri iebrūda kabatā, no labās neizlaizdams revolveru.

„Tagad nav vaļas skaitīt. Bet vai ir visa? Ja nebūs, tad sargaties! Pret krāpnieku es vārdu neturēšu.”

„Ir visa, pats pārskaitīju.” — Sausais smagi ieklepojās kā aizrijies. Sausais vēl nebij beidzis klepot, kad Ozols izlēca no paslēptuves un strauji aptvēra Kraukli no muguras, izraudams viņam revolveru no rokas. Krauklis no negaidītā pārsteiguma nepaguva pat pretoties un attapās tikai, kad bija jau atbruņots. Viņš arī nedrīkstēja vairs pretoties, jo Sausais savu revolveru tam turēja gandrīz pie paša deguna. Ozols nikni sauca:

„Padodies! Citādi mēs sasiesim.”

Ieraudzījis Ozolu Krauklis nobāla. Lieta kļuvusi pavisam nopietna un par pretošanos vairs nebija ko domāt. Tādēļ viņš smagi noteica:

„Es padodos. Te vairs pretošanās nelīdz.” — Pret

Sauso pagriezies Krauklis šņāca: — „Mēs vēl runāsim. Tādas nelietības neaizmirst!”

„Tiešām mēs vēl runāsim, jo es arī nekā neaizmirstu!” — Sausais vīzdegunīgi atsvieda.

„Lai paliek draudi. Izkratīsim apcietināto.” — Ozols komandēja. Ozols izņēma Krauklim no kabatas naudu un iesmējās:

„Smuks laupījums! Ar aldziņu vien tādu kušķi pat gadā nesapelnīsi.” — Tad viņš sameklēja zīmi, kur bij pierakstīti naudas numuri un sāka salīdzināt. Sausais visu laiku uzvaroši smīnēja, bet Krauklis stāvēja kā sastindzis. Uztraukumā viņam vaigi raustījās un lūpas bij pavisam bālas. Krauklis pilnam apzinājās, ka vairāki gadi pārmācības nama tam neizbēgami. Dzīve izpostīta un līgava pazaudēta. Sausā naudu viņš bija domājis kāzu izdevumiem un līgavas tērpam. Tagad frakas un baltās vestes vietā viņam uzgērbs cietumnieka saržus. Būtu labāk naudu salasījis no sikiem zaglīšiem, nekā tik lielam blēdim ķēries klāt. Tāds jau nav ar pliku roku ņemams.

Ozols naudu salīdzinājis ar atzīmētiem numuriem un slepeni pārskaitījis mierīgi iebāza kabatā. Tāpat kabatā viņš noglabāja arī Kraukļa revolveru un tad uzmeta Krauklim iznīcinošu skatu.

„Nu? Pilnīgi saskan ar atzīmēm. Tagad iesim uz pārvaldi pie priekšniecības. Lai viņa papriecājas par Kraukļa labiem darbiem.”

„Vai mēs protokolu nesastādīsim?” — Sausais iejautājās.

„Tagad nē. Es jūs vēlāk palūgšu uz pārvaldi.” — Ozols mierīgi noteica, piecēlās, atvadījās no Sausā un vadīja Kraukli uz durvīm. Pa trepēm ejot Ozols zobojās:

„Nu, vai izjuti kā ir, kad apcietina nozieguma vietā? Pat valodu zaudē. Tā jūtas gandrīz visi tie, kurus mēs ikdienas tvarstam.“

„Suns, kaunies ar' tā darīt! To es tik ātri neaizmirsīšu.“ — Krauklis acu nepacēlis runāja.

„Neaizmirsti, bet nesuņojies.“ — Uz ielas izejot Ozols piemetināja: — „Galvu augšā un dziedī: Krauklis sēž ozolā, zelta spēles rociņā!“

Krauklis uzmata Ozolam strauju izbrīnas skatu un neticīgi iejautājās:

„Vai tiešām?“

„Jā, tiešām! Tu viens pats gribēji bagāts tikt, bet tagad dalīsim uz pusēm. Pateicies Dievam un visiem labiem gariem, ka tas nolādētais blēdis griezās pie manis. Ar citu varbūt tev tik viegli neietu. Citreiz esi uzmanīgāks un ņem, kas ir pie rokas, kaut tā ar būtu tikai puse no iekārotās summas. Vēlāka satikšanās vienmēr ir bīstama, jo tie sātani mūs ieņīst. Bez tam naudai ir serijas ar numuriem. Kad izlaidīs zelta naudu, tad arī mēs vieglāki uzelposim, jo sudraba latu maisus tāļu neaiznesīsi.“

„Tagad es ticu, ka tu esi man draugs!“ — Krauklis asarotā balsī iesaucās un aizkustināts kratīja Ozola roku.

„Nepaliec nu par sentimentālu līgavu, kas pazudušo brūtgānu atguvusi, bet labāk palīdzi blēdim Sausam gaidīt, kamēr viņu aicināšu uz pārvaldi,“ — Ozols smējās un raisīja roku vaļā.

„Līksim viņu mierā Ziles lietā, lai viņš vieglāk aizmirst savu naudu. Kārtīgi jau viņš samaksāja.“ — Krauklis kļuva runīgs un izstāstīja Ozolam visu dēku ar Sauso. Ozols savukārt atdeva Krauklim atņemto revolveru un divas tūkstoš paciņas latu, izstāstot kā

Sausais viņu uzmeklējis un ko tie abi norunājuši. Tad viņi vēl sirsnīgi nosmējās par Sauso un tanī vakarā šķīrās kā labākie draugi.

Sausais tik ļoti bij sajūsmināts par labi izdevušos Kraukļa apcietināšanu, ka tanī vakarā aizgāja Valentīnai līdz ne tikai uz kinematografu, bet aizveda pēc seansa to arī uz restorānu vakariņās, jo viņam vēl bija ap pieci simti latu Austrai atņemtās naudas. Arī Ozola aiznestos četrus tūkstošus viņš domāja izglābis no Kraukļa nagiem un cerēja drīzumā atgūt.

XVIII

Beidzot pienāca akcijsabiedrības „Ceplis“ akcionāru sapulce, kuŗu pēdējā lai ar lielu nepacietību gaidīja Sausais un Nagainis. Ceplim tagad vajadzēja krist un Sausam nosēsties viņa vietā. Gluži vienaldzīgi pret akcionāru sapulci nebija arī Dzilupietis, Leimanis un Zariņš. Nagainis tos bija visādi urdījis un par Cepli sastāstījis tīri neticamas lietas. Bez tam vēl klāt nāca naudas skapja iztukšošana un grāmatveža apcietināšana par vekseļu viltošanu. Tas viss norādīja, ka Ceplis savā darbā nav pratis izvēlēties kārtīgus palīgus. Kopš Zuša bankrota un aizbraukšanas uz ārzemēm Ceplis saimniekoja bez kādas kontroles, jo trešais valdes loceklis deputāts Cīrulis tagad vairs domāja tikai par priekšā stāvošām Saeimas vēlēšanām un sava mandāta glābšanu. Valdes sēdes nenotika. Cīrulis nevienam aicinājumam nepaklausīja, jo viņam vienkārši nebija vaļas. Aģitācijas sapulces aprija visu laiku. Kaut gan arī agrāk no Cīruļa piedalīšanās „Cepla“ valdes sēdēs bij maz prieka, tomēr šad un tad viņš brītiņu tur nosēdēja un lēmumus parakstīja. Tagad viņš nebija piedabūjams arī uz to vairs. To visu galvenie akcionāri zināja un tādēļ glābiņu cerēja no pilnas sapulces. Bez tam Dzilupietis, Leimanis un Zariņš bij norūpējušies par Latvijas bankas kreditiem un ķieģeļu ieķīlāšanu. Ka tikai viss tas gludi noritētu! Tagad jau daudzi uzņēmumi un firmas atteicās Latvijai maksāt

pat procentus par saviem aizņēmumiem, prasīdamas lai piešķir jaunus kreditus procentu nomaksai. Tā aizdevumu summas auga aizvien lielākas un nauda noteiktos termiņos atpakaļ neienāca. Ja negribēja visu aizdevuma summu norakstīt zaudējumos, tad vajadzēja piešķirt jaunus kreditus un neglābjamos sliktos mākslīgi turēt virs ūdens. Tagad lielie fināncisti Leimanis, Zariņš, Dzilūpietis un daudzi citi priekš pasaules kara bankās bij strādājuši par kasieru palīgiem vai rēķinvežiem un redzējuši, ka firmām aizdodu naudu, piešķir kreditus un pēc kāda laika banka saņem naudu atpakaļ. Kaut gan viņi toreiz lietas būtībā nekad neiedziļinājās, tomēr darīja tāpat kā bija redzējuši priekš kara darām. Viss tiešām iznāca tāpat kā priekš kara, tikai ar to starpību, ka naudu tagad aizņemtās gribēja ikviens un no aizdotās naudas neviens santims vairs neatgriezās atpakaļ bankā. Atminējumu šai mīklai meklēja daudzi, bet neviens nevarēja atrast. Ļaudis daudz labāk bankrotēja vai bēga uz ārzemēm, nekā atmaksāja Latvijas bankai savus parādus. Visi kļiedza, ka viņi naudas par maz saņēmuši un tādēļ viss tas posts un nedienas. Tāpēc Dzilūpietis, Zariņš un Leimanis saņēma pārmetumus no visām pusēm. Vieni kļiedza, ka kreditpolitika esot nemākulīga un naudas izsniedzot par daudz; otri arī apgalvoja, ka kreditpolitika esot nemākulīga, jo naudas izsniedzot par maz. Vienīgais glābiņš esot lata kursa krišana, lai visi tiktu viegli no parādiem vaļā. Šādu jautājumu nopietni pārrunāja lielas politiskas partijas un paklusu solīja saviem vēlētājiem, ka viņas rūpēsoties, lai lata vērtība drīzumā noslidētu jo zemu. Tādi solījumi viņām nākošās vēlēšanās nodrošināja daudz balsu, jo lauci-

nieks savus tūkstošiem lielos parādus gribēja nomaksāt ar spainīti sviesta, bet tirgotājs ar pusmucu silķu, kā viņi to kādreiz jau bija izdarījuši ar bunti linu vai kasti margarīna. Jo kādēļ tad pašu valstī vēsture nevarēja atkārtoties? Paši mēs likumus izdodam un paši tos arī grozam pēc sava prāta.

„Cepla” akcionāru sapulcē gāja kā norunāts. Ceplim uzbruka visi, sākot ar Nagaini un beidzot ar Dziļupieti, kas arī nenocietās nenorādījis, ka saimniekošana bijusi vieglprātīga, jo bez vajadzības iesākts celt strādnieku pilis, kas aprišot plašus līdzekļus. Tāda greznība varējusi pilnīgi izpalikt, jo strādniekiem dzīvokļu netrūkstot apkārtējās mājās. Bez tam arī pagaidu barakās esot tīri laba dzīve. Ko strādnieka cilvēkam vairāk vajagot! Visu enerģiju esot vajadzējis piegriezt ķieģeļu ražošanai un eksportam. Strādnieku pilis varot celt tad, kad nezinot kur naudu likt. Kaut gan visi akcionāri bij noskaņoti pret Cepli, tomēr pret Dziļupieša pēdējiem vārdiem uzstājās Saeimas deputāts Kļaviņš un aizrādīja, ka strādnieku stāvokļa uzlabošanai nevajagot žēlot līdzekļu, jo nevarot taču tikai verdzināt un izsūkt. Lai strādnieki dzīvojot cilvēcīgos apstākļos, tad nevienam nebūšot kauns atzīties, ka viņš ir šī uzņēmuma līdzīpašnieks. Kļaviņš bij sataisījis uz garu runu, bet deputāts Osis viņam aizrādīja, ka te neesot Saeima un runa ejot nevis par valsts, bet par pašu personīgu naudu. Visas tādas labierīcības samazinot tikai dividendes. Kļaviņš ieklausījās, aplusa un pirmoreiz no visas sirds piekrita Osim. Ar savu naudu tiešām tā nevar spēlēties, kā ar valsts naudu.

Ceplis kā negribot mēģināja taisnoties un aprādīja, ko visu viņš veicis un kā nostiprinājis uzņē-

muma stāvokli. Bet viņa runa nevienu nepārlicināja, jo Ceplis pats tai neticēja. Tādēļ vispārējais noskaņojums kā bijis arī palika pret Cepli. Cīrulis istabas stūrī sēdēja pavisam sabozies un centās nevienu neaizkaitināt, jo ikvienam no klātesošiem nākošās Saeimas vēlēšanās bija vismaz viena balss. Aizkaitināts cilvēks nekad par mani nebalsos un varbūt viņa balss taisni izšķir mana mandāta likteni. Tagad labāk mazāk runāt, bet vairāk izprašņāt un visu vēlamu visiem apsolīt. Tā Cīrulis darīja arī mītiņos. Viņš sanākušos vispirms izprašņāja, ko tie no valsts un valdības vēlētos. Kad visi savus vēlējumus bij izteikuši, tad Cīrulis tos savilka kopā un dedzīgos vārdos divkāršoja vai pat trīskāršoja. Tādam paņēmienam bij lieliski panākumi un ļaudis no sapulces aizgāja apmierināti, itkā tie visu prasīto jau būtu dabūjuši. Bez tam ikviens aiznesa līdz deputāta Cīruļa portreju ar otrā pusē uzskaitītiem darbiem, kurus deputāts Saeimā veicis. Šie uzskaitījumi katram novadam bij citādi un ja viņus saliktu kopā, tad iznāktu ka Cīrulis viens pats veicis Saeimā padarītos darbus. Pārējie deputāti viņa darbu tikai kavējuši. Ja nebūtu šo pārējo deputātu bijis, tad Cīrulis būtu veicis tādus darbus, ka Saeima uz ilgāku laiku nemaz nebūtu vajadzīga, jo viņai gluži vienkārši nebūtu ko darīt.

Pēc ilgām un nosodošām runām „Cepla” akcionāri stājās pie vēlēšanām. Cepli neviens vairs valdē neuzstādīja, bet gan Sauso, Nagaini un Lūsi. Par direktoru-rikotāju visi klātesošie akcionāri vienbalsīgi ievēlēja Edmuntu Sauso, jo arī Ceplis par viņu bij nodevis savas daudzās balsis. Valdes loceklis Lūsis dabūja diezgan daudz balsu, bet Nagainis tikai ar mokām ietika valdē. Par to Ceplis pazobojās, ka Na-

gainis esot ievēlēts līdz ar nagiem. Bet Nagainis viņam atcirta, labāki līdz ar nagiem, nekā nemaz netikt iekšā. Tāda balsošana pilnīgi noslēpa sapulcei Cepla patieso akciju krājumu un visiem palika iespaids, ka Sausais un Nagainis ir ieguvuši bankrotējušā Mārtaņa Zuša akcijas. Ka Ceplis viņiem būtu pārdevis savas akcijas, tas nevienam prātā neienāca. Deputātus Osi, Cīruli un Kļaviņu neviens valdē neuzstādīja tāpēc, ka drīz bija Saeimas vēlēšanas un kas varēja zināt, vai tos vairs ievēl. Ja viņi netiek Saeimā, tad arī „Cepla“ valdē tiem nav vietas. Tas lieku reizi pierādīja, ka deputāts vēlēšanu priekšvakarā ir pilnīgi nevērtīgs.

Vēlēšanu iznākumam noskaidrojoties vairums akcionāru aizmuka, lai nevajadzētu sarunāties ar izbalso to Cepli. Tie bija mazdūšīgie, kas izvairās no atklātas cīņas un savam pretiniekam aizvien uzbrūk no paslēptuves apgalvodami, ka viņi nav vainīgi. Ceplis viņus pavadīja ar irōnisku smīnu, jo šie nožēlojamie aizbēdzēji nemaz nezināja, kā iedomātais upuris pats visu tā iekārtojis, lai viņš kristu par upuri. Daži akcionāri tomēr palika līdz beigām un starp tiem bija arī Dzilupietis. Viņam pirms aiziešanas vēl ar Cepli bij daži jautājumi noskaidrojami. Nogaidījis izdevīgu brīdi viņš vainīgi tuvojās Ceplim un iesāka:

„Laidīsim jaunos pie darba, lai parāda, ko viņi var. Jauna slotā jau aizvien tīrāk slauka. Būs jums arī mierīgāk. Diezgan esat skrējuši un mocījušies.“

„Es nu gan vēl noguris nejūtos, ka jāatpūšas. Bet ja jau akcionāru kungi to atzīst, tad cits nekas neatliks, kā vajadzēs vien pūsties. Kāds velns mani dzina ar jums visiem sapīties, vai es nevarēju viens

pats celt cepli? Naudas man netrūka. Tad es zinātu par ko skreju! Tagad esmu kādam puikam sagatavojis siltu vietīņu. Tā man būs mācība visam mūžam," — Ceplis izlikās aizvainots, jo juta, ka Nagainis viņu ļaunā uzvaras priekā novēro. Lai jau viņš kādu laiciņu gaviļē. Redzēsim, ko viņš teiks, kad ķieģeļi atkal pārvērtīsies mālos?

"Par tādiem niekiem, Cepla kungs, jums nav ko uztraukties. Neviena vieta nav mūžīga. Arī mani vienā jaukā dienā var padzīt no bankas un nosēdināt vietā kādu Jāni vai Miķeli. Un kam es varēšu tad sūdzēties? Partiju andele nepazīst žēlastības."

"Banku taču jūs nenodibinājāt, tādēļ jums viena alga, kas sēd viņas priekšgalā — Dāvis vai Miķelis! Bet „Ceplis“ bija mana ideja un es viņu izveidoju. Es nekā neteiktu, ja manā vietā nāktu piedzīvojis un saprātīgs vīrs. Bet jūs nostādat priekšgalā nepiedzīvojošu jaunekli, kuŗu var apkrāpt katrs, kam vien drusku apķērības. Viņš iebrauks purvā un „Cepli“ izputinās drīz vien. Ka tik akcionāru kungiem pašiem vēlāk nav rūgti jānožēlo," — Ceplis zīmīgi noteica. Dzīļupietis palika uzmanīgs, jo viņu aizkāra Cepla teiciens, ka bankas priekšgalā var būt Dāvis vai Miķelis. Viņš taču arī bija Dāvis un vai Ceplis tikai nav domājis to salīdzināt ar Miķeli Nagaini. Nē, tā būtu par daudz liela bezkaunība no Cepla puses. Labāk pie laika raisīties no tādas pārošanās valā.

"Es jau arī nebiju Sausā piekritējs, bet ko lai dara?"

"Ko tur nu vairs var darīt! Jūs nebijāt Sausā piekritējs, bet padevāties Nagaiņu Miķeļa pavadaļ un iesēdinājāt viņa znotu siltā vietā," — Ceplis runāja tik pārliecinoši un ar tādu sašutumu, ka negribot bij

jātic viņa vārdu patiesīgumam. Bet ja Dziļupietis spētu ieraudzīt tos prieka velniņus, kas lēkāja Ceplim ap acīm, tad viņš pārlicinātos, cik Ceplis ļoti priecājas par visu notikušo. Tomēr Dziļupietis priekš kara, tāpat kā vairums mūsu financistu, bijis sīks bankas ierēdnītis, kas sapņojis tikai par niecīgiem algas paaugstinājumiem un tādēļ cilvēkam nekad nebij drīkstējis acis ieskatīties. Šī paraša viņam arī vēl tagad uzglabājusies, kaut gan tas bij izdēvēts par apbrīnojamu financistu un arī pats gandrīz šim uzslavam noticējis. Ārēji skatoties pie Dziļupieša bij piepildījies ļaunākais čigāna novēlējums un viņš lepns palicis. Bet būtībā Dziļupietis bij tas pats bailīgais un sīkās pēļņas alkstošais priekškara ierēdnis. Diezin' vai kāds no visas lielās Latvijas ierēdņu armijas tā drebēja par savu vietu kā Dziļupietis. Tagadējais augstais amats tam šķita kā brīnumains sapnis, no kuŗa taču reiz vajadzēs atmosties. Dziļupietis nejutās kā bankas direktors, bet centās tikai direktoru tēlot, jo tā darīja gandrīz visi augstos amatos sēdošie. Tādēļ arī Dziļupietim jo sevišķi spēja Cepla irōniskā piezīme par Dāvi un Miķeli. Labāk būtu, ja sarunas novirzītos uz citu pusi.

„Tagad tā ķieģeļu iekīlāšanas lieta kārtībā. Ko jūs esat nodomājuši ar saņemto naudu iesākt?”

„Es nekā vairs nedomāju, par to prasat jaunam direktoram! Man šķiet, ka viņš vispirms izmaksās sev algu par kādu pusgadu uz priekšu,” — Ceplis tik dzēlīgi atcirta, ka Dziļupietis nožēloja savu zamariesa lomu — mierināt apbēdinātu un atstumtu.

Tanī mirklī viņiem pienāca Sausais un izglāba Dziļupieti, jo Ceplis visu savu irōniju vērsa pret laimīgo uzvarētāju.

„Atļaujiet, ka novēlu jums laimes ar šīs dienas pānākumiem. Tikai nesākat rīkoties par daudz strauji un neizputinat mūs. Šorīt kriminālaģents Krauklis man stāstīja, ka jums esot pārāk strauja daba. Kad ta' iesvētīsim jauno amatu?“ — Pēdējo Cepla jautājumu Sausais vairs nedzirdēja. Kraukļa pieminējums šinī mirklī Sausam bija kā apdullinošs vāles sitiens pa galvu. Ceplis redzēja savu vārdu iespaidu un iekšēji priecājās.

„Ko tad Krauklis jums šodien varēja stāstīt, viņš tak ir apcietināts!“ — Sausais pārvarēja savu dullumu un mēģināja Cepli apstrīdēt.

„Pirmā dzirdēšana, ka Krauklis apcietināts. Vai tad kriminālaģentus arī kāds apcietina?“ — Ceplis nevainīgi brīnījās, kaut gan Krauklis tam bija licis nojaust, ka viņš Sauso smuki apstrādājis. Tagad arī Sausais sāka saprast, kāpēc Ozols no viņa pēdējā laikā izvairījās un protokola parakstīšanu vilcināja. Vai tiešām viņi būtu tādi blēži?

„Apcietina gan, kad viņi paliek nekaunīgi un sāk uzbāzties godīgiem cilvēkiem! Es Krauklim to nekad nepiedošu un arī Ozolu ietupināšu,“ — Sausais dusmīgi šņāca un viņa acis bij ļauna naida pilnas.

„Ja jūs viņus abus ietupināsat, tad „Cepla“ naudas skapja un Zīles lieta paliks neizmeklēta. Tādi nolūki taču jums nav?“ — Ceplis ar Sauso spēlējās kā kaķis ar peli.

„Kas man daļas gar „Cepla“ naudas skapi un Zīles lietu!“

„Vai tiešām nav nekāda daļa? Tā jaunais direktors nedrīkst runāt,“ — Ceplis piebilda, lai labotu sava jautājuma iespaidu. Bet Sausam bija tāda sajūta, ka vajadzētu bēgt no šejienes uz kādu krogu

un piedzerties līdz nesamaņai. Tomēr viņš savaldījās un palika. Dziļupietis viņos abos noklausījās ar izbailēm, jo no visa izrunātā nesaprata nekā. Tomēr nenocietās un piebilda:

„Kungi, esat saudzīgi viens pret otru. Bez vecā direktora zināšanām un padomiem jaunais nevarēs iztikt. Tādēļ uzņēmumam nenāks par labu, ja jūs abi sanaidosaties. Labāk dzīvosim saticīgi.“

„Jaunai vadībai mani padomi nebūs vajadzīgi. Sausā kungs pats ir meistars uz visādām lietām,“ — Ceplis sevišķi irōniski uzsvēra Sausā meistarību. Sausais palika nesaprašanā, cik tāļu Krauklis Ceplim ir atklājis viņu kopējo lietu. Vai tiešām viņš būs izstāstījis visu? Savādi bija tas, ka Krauklis nesēdēja cietumā, bet staigāja apkārt. Vai tiešām arī Ozols bijis tikai krāpnieks? Sausam kļuva tik neveikli, ka viņš labprāt tagad aizbēgtu ne tikai no Cepla, bet arī no Dziļupieša. Kā glābējs Sausam pienāca Nagainis, kas ar Sesku un Lūsi bij diezgan izrunājies. Nagainis nezināja znota neveiklības īstos cēloņus un tādēļ sacīja:

„Edmunt, no laivas izsviestais vienmēr ķengājas un tādā kārtā grib tikt atpakaļ.“

„Ko nu par atpakaļ tikšanu vairs runāt! Es tikai baidos, ka jūs uzvaras priekā neizspārdat laivai dibenu un nenogrimstat paši arī līdz. Žēl būtu tik veikla cilvēka kā jūsu znots.“ — Ceplis savaldījās un mierīgi atteica.

„No jūsu žēlastības jau mēs nedzīvosim. Bet ja jūs ar visām savām mīlākām nevarējāt uzņēmumu nogremdēt, tad arī mēs to neizdarīsim. Jums nav ko uztraukties.“ — Nagainim bij prieks, ka var parādīt

savu virsroku pār Cepli. Šis atriebības brīdis taču bija tik ilgi gaidīts.

"Vēl nelielaties. Manas mīlākās prata peldēt, bet jūsu znots grimst viens pats. Kad būsāt visi dibenā, tad nepārmetat man, jo brīdinājis jūs esmu. Tagad tikai raujat un taisat ķieģeļus. Es jums ceļā nestāšos."

"To jūs vairs arī nemaz nevarat izdarīt! Par daudz ilgi mēs jums atļāvām saimniekot. Var jau būt, ka arī vairs nespēsīm jūsu grēkus saglābt. Tomēr cerības vēl nezaudējam." — Nagainim bij tiksmi padīžoties, jo sarunā joprojām noklausījās arī Dziļupietis.

"Pateicoties tikai manai žēlastībai jūs esat „Cepla” akcionārs, tādēļ par manu grēku saglābšanu labāk nerunājat. Es sevišķi priecāšos, ja jaunā vadība neizputinās uzņēmumu, kurā esmu ieguldījis tik daudz naudas un darba. Vai man kāda interese būtu visu to zaudēt?"

"Par savu darbu esat saņēmuši trīskārtēju samaksu. Bet cik jūsu naudas tur būs ieguldīts, to jau mēs drīzumā redzēsim. Es domāju, ka pie „Cepla” likteņa jums vairs nebūs liela līdzrunāšana." — Šie Nagaiņa vārdi uzkrita Dziļupietim un viņš nenocietās neiesaucies:

"Kā jūs runājat! Cepla kungs ir viens no mūsu galveniem akcionāriem."

"Varbūt bija, bet es šaubos, ka arī tagad vēl ir. Tādi kungi vienmēr laikā savu naudu pievāc. Bez tam, man ir iemesls šaubīties, cik viņam vispār tās naudas ir." — Nagainis neatlaidās.

"Ja es jums neaizdodu, tad tas nenozīmē, ka man naudas nav. Tagad tikai neapvienojat „Cepla” kasi ar savas peļu slazdu fabrikas kasi. Tad nogrims viss

un mēs vairs nevarēsim cīnīties pret žurku briesmām. Tās spēj sagrauzt arī ķieģeļus," — Ceplis noteica un posās aiziet, jo viņam bij apnikušas šīs sarunas. Viņš vēl reiz uzmeta iznīcinošu skatu palicējiem un nosmējās par nožēlojamiem uzvarētājiem. Lai tagad gavilē, ka uzvarējuši. Bet kad sabruks „Ceplis“, līdz ar drupaniem ķieģeļiem, tad gavilēšu es. Mana nauda ir drošībā, to nojauž pat Nagainis. Tomēr jāatzīst, ka tam vecim diezgan labs deguns. Ar tādu var peles labāk ķert, nekā ar visiem viņa ražotiem slazdiem kopā. Bet šoreiz nu viņš ir pamatīgi iekritis un tur vairs nekas nelīdz. Lai viņu saplosa to peļu dvēseles, kuŗas tas savos slazdos nomaitājis.

Pēc Cepla aiziešanas arī pārējie sāka izklist. Vispirmais atvadījās un aizgāja Dziļupietis, noraidīdams Nagaiņa aicinājumu kopējās pusdienās. Viņš bija kļuvis pavisam domīgs un Cepla noslēpumainie vārdi to nospieda. Vai tiešām Nagainim būs taisnība, ka tas savu naudu jau pievācis? Nav ticams, ka viņš aizies no tik ienesīga uzņēmuma. Nekur kapitāls tik lielus procentus neienesīs. Tā Dziļupietis centās apslāpēt uzmācīgo nemieru.

Uz kopējām pusdienām aizgāja tikai visi trīs jaunievlētie un konservu fabrikants Seskis. Ievērojamākie akcionāri aizbildinājās ar nevalū, bet nenozīmīgos Nagainis nemaz neaicināja. Tie bija savas balsis nodevuši un tagad mierīgi varēja iet mājās. Viņi nemaz nebija vajadzīgi uzvaras dzīrēs. Sadzērs kopā jaunie varas vīri vien un Seskis lai noskatās, kā viņi ligsmos.

Nagainis viesus veda uz „Veneciju“, jo tagad ligsmot viņam gribējās tur pat, kur kādreiz tas ciņu zaudēja. Tas bija „Cepla“ dibināšanas sapulcē. Bet

tagad galīgi sakauts toreizējais uzvarētājs un Nagainim pienācis laiks ligsmot.

Pie maltītes pirmās glāzes tukšot Seskis aicināja jauniem vadoņiem par godu. Tagad plašajā uzņēmumā būšot jauns gars un tam būšot vēl lielāki panākumi. Ceplis direktora krēslā esot juties tik pārdrošs, ka citu padomus nemaz vairs neuzklausījis. Ļaudis stāstot, ka arī Zuti Ceplis esot aiz atreibības nogremdējis. Ikviens baidījies ar viņu cīņu uzsākt.

„Sevišķi tu biji nobijies un mēģināji arī mani iebiedēt,“ — Nagainis lielmanīgi smējās par Seska pazemīgiem vārdiem.

„Man tiešām bij bailes no Cepla, jo redzēju, kā pagājušā sapulcē viņš tevi samina. Tādiem zvēriem jau labāk iet ar likumu apkārt. Tavu pārgalvību es apbrīnoju,“ — Seskis tiešām apbrīvoja Nagaini, ka tam izdevies Cepli gāzt. Līdz pašam pēdējam viņš neticēja Nagaiņa apgalvojumiem un domāja, ka Ceplis Sausā ievēlēšanu pielaidis tikai aiz viltības. Vēl tagad viss notikušais Seskam izlikās neticams.

„Es no tādiem vīriem nebīstos. Ja labi noorganizējas, tad viss notiek pēc norunas.“ — Nagainis jūsmoja, jo viņam glaimoja Seska uzslavas. — „Lieli nopelni šinī lietā piekrīt manam znotam Sausam. Tādēļ iedzēsim uz jauno direktoru.“ — Visi saskandināja un izdzēra. Tad Nagainis slavēja Lūsi un aicināja dzert arī uz viņa veselībām. Lūsis atbildēja par laipnību un apprasījās, kā Nagainis ticis pie „Cepla“ akcijām, jo Ceplis taču solījis viņam nevienas nepārdot.

„Ar viltību visu var panākt. Sausais bij dabūjis zināt, ka kādai vācu bankai nodotas Zuša akcijas pārdošanai. Es tad arī viņas visas nopirku. Droši vien,

kad Ceplis dabūja zināt, ka es nopircis akcijas, viņam palika nelabi ap dūšu. Aiz viltības nodevis vācu bankai, lai pērk vācieši, krievi vai žīdi, bet tikai lai nenāk man rokās. Un tāds vēl sevi dēvē par tautieti un Latvijas patriotu! Es viņus ļoti labi pazīstu, šos mutes varoņus. Edmunt, vai es nerunāju patiesību?" — Nagainis griezās pie znota.

„Pilnīgi kā no grāmatas! Man nav ko piebilst un varu tikai piekrist," — šie Sausā vārdi Lūsim izklaušījās kā izsmiekls par sievas tēvu.

„Edmunt, rītu pat uzsaki visai Cepla blēžu bandai un pieņem pavisam jaunus kalpotājus. Vai godīgu cilvēku trūkums, ka jāstrādā kopā ar blēžiem?"

„Kas tur vairs būs ko atlaist! Citi aizbēguši uz Buenos-Airesu, citi atkal sēd cietumā par vekseļu viltošanu. Viss midzenis iztukšots," — Sausais smējās un domāja, kā justos Austrālija, ja viņa visu notikušo zinātu? Droši vien, mēģinātu tikt atpakaļ vietā.

„Bet vai Ceplim tīri tik viegli pāries naudas skapja izlaupīšana? Kriminālpolicisti stāstot, ka viņi esot uz pēdām aizbēdzējas līdzzinātājam," — Lūsis mierīgi runāja, bet no viņa vārdiem Sausais asi sarāvās. Vai tiešām Krauklis ar Ozolu neapmierināsies ar noblēdīto naudu vien, bet sāks vēl vairāk muļķoties? No tādiem neliešiem jau visu ko var sagaidīt! Gan es viņiem kādreiz pakaušus ielauzīšu. Paņemšu par simtu latiem labi dūšīgus vīrus, kas viņiem aizspiež dziesmu pavisam. Tad redzēs, ka ar mani nevar jokoties.

„Kāpēc jūs domājat, ka Ceplis tik viegli samierināsies ar visu notikušo? Viņš vēl ilgi urķēsies. Es skaidri redzēju, ka vēlšanu iznākums to nemaz neuztrauca. Viņš visu laiku viltīgi smīnēja. Tas nav uz

labu!" — Seskis bažījās, bet šinī ziņā viņam nebij piekritēju, jo visi tikai smējās.

"Ceplis juta, ka viņš ir slazdā un tādēļ nevarīgās dusmās smīnēja. Nedomā, ka viņš tik viegli padotos, ja vēl ko spētu darīt! Bet visi saprātīgie cilvēki jau bij mūsu pusē un pret Cepli. Ar savu smīnēšanu viņš varēja iebiedēt tikai tādus vīriņus, kā tu. Man no viņa dusmām nav bail. Ilkņus mēs viņam esam izlauzuši," — Nagainis dižojās, jo viņš jau bij krietni iesilis.

"Ar sevišķi lielu piekrišanu tu nevari lepoties. Tikko ar mokām tiki valdē," — Seskis miermīlīgi iebilda, jo viņam nepatika, ka Nagainis par daudz sāka lielities. Bet mierīgā valoda vēl vairāk uztrauca Nagaini. Kā viņš drīkst tādus nepatīkamus sīkumus atgādināt!

"Par tādiem niekiem neviens nerunā, ja pats galvenais panākts!" — Nagainis īgni atcirta un uzmeta Seskam tik iznīcinošu skatu, ka tas vairs ne vārda nedrīkstēja iebilst. Bet Nagainis domāja: viņš te ēd un dzer uz mana rēķina un tad vēl runā tādas muļķības. Tā jau ir vislielākā nekaunība! Aicini nu viņu vēl otrreiz līdz.

Lūsis visās šinīs sarunās noklausījās diezgan nevērīgi. Viņam nebija sevišķa naida uz Cepli un nebija arī bailes no tā. Lūsis sajuta cienību pret katru bagātu cilvēku un tādēļ arī Ceplis tam šķita cienījams. Nagainis jau droši vien turības ziņā nevarēja ar Cepli līdzināties. Lūsis bij nolēmis vēlēšanās balsot par Cepli, jo viņš nekur un nekad necieta krasas pārmaiņas. Bet kad tam iesolīja valdes locekļa vietu, tad Lūsis bij ar mieru balsot par Sauso. Ar mēbeļu fabriku vien Lūsis pie lielas bagātības nevarēja tikt,

par to viņš bij pārliecinājies. Varbūt „Cepla“ valdes locekļa amats tam pašķirs laimīgāku ceļu uz bagātību. Jo kaut gan Lūsis nebij sevišķi mantkārīgs, tomēr bagātam viņam gribējās tikt. Tad ļaudis uz ielas teiktu: lūk kur bagātais Lūsis aiziet. Tā jau būtu dzīva reklāma viņa fabrikai un mēbeles ietu labāki no rokās, jo ļaudis domā, ka bagāts fabrikants nekrāpj, bet dod aizvien solidu preci.

Tanī pašā laikā, kad Nagainis, Sausais, Lūsis un Seskis ieturēja kopēju maltīti, arī Ceplis nesnauda un nenodevās neauglīgām skumjām. Kādā Iekšrīgas restorāna pagrabā viņš bija saaicinājis avīžu ziņotājus Jāni Sīli, Kārli Krūmu un Dāvi Dūņu un visi kopā iedzēra. Dūņa stāstīja visādas piparotas anekdotes un pārējie skaļi smējās, kaut gan vairākkārt jau visu to bij dzirdējuši no Dūņas paša. Ceplis tos nebij aicinājis kopā, lai noklausītos viņu anekdotēs, bet gan pavisam citos nolūkos. Viņš tikai gaidīja, lai puiši iesilst, tad ar viņiem varēs atklātāki izrunāties. Tāpēc sākumam varēja arī paklausīties anekdotes un ļaut viņiem no sirds izplāpāties. Gan jau, kad pienāks istais laiks, viņi apklusīs un klausīsies tikai Ceplī.

Dūņas anekdotes drīz vien apnika visiem, jo viņās nebij nekā jauna un arī Dūņa ne visai asprātīgs stāstītājs. Tādēļ pirmais sāka protestēt Krūms, jo viņam gribējās dziedāt. Tomēr dziedāšanai pretojās ne tikai Dūņa, bet arī Sīlis un tādēļ no viņas nekas neiznāca. Ceplis atzina, ka nu ir pats izdevīgākais laiks, jo vēlāk visi būs par daudz piedzērušies, un iesāka:

„Kungi, ja jau no dziedāšanas nekas neiznāk, parunāsimies par citām lietām. Es jums pastāstīšu sa-

vus novērojumus, par kuņiem derētu ielikt avizēs. Mēs latvieši esam briesmīgi skaudīga tauta. Ja vienam iet labi, tad tūkstoši viņu apskauž. Tādēļ arī neviens latviešu pasākums nevar zelt un plaukt. Šinī ziņā žīdi būtu nemami par priekšzīmi. Viņi viens otru pabalsta un stutē."

"Slikts paraugs! Palestīnā arī žīdi viens otram grauz rikli pušu. Te viņi jūtas kā noslēgta korporācija, kurai jācīnās pret gojiem. Tikai tādēļ ir tā kopība. Es latviešus tomēr mīlu. Viņi prot iedzert un prot arī izkauties." — Dūņa iekrita starpā. Par to Krūms ar Sili Dūņu norāja, lai nejaucoties starpā, jo pats Palestīnā neesot bijis un arī lāgā izkauties neprotot. Dūņa tādiem slēdzieniem gan gribēja pretoties, bet Krūms viņam vairs neļāva runāt. Ceplis pacietīgi gaidīja, kamēr tracis norimst, un tad mierīgi turpināja:

"Es arī neesmu Palestīnā bijis, bet tas man ir skaidrs, ka mēs dzīvot nemākam. Varbūt Dūņas kungam taisnība, ka mēs protam iedzert un izkauties, bet tas jau nav vēl viss. Piemēram, ja kāds būs nodibinājis solidu uzņēmumu un to sekmīgi vadīs, tad neviens par to nepriecāsies. Visi apskaudīs un ikviens vēlēsies kļūt viņa vietā. Tas sevišķi sakāms par kopējiem uzņēmumiem. Protams, neviens nekā neļietu, ja atstumtā vietā noliktu spējīgāku, tas būtu lietas labā. Bet lietderība tādās reizēs spēlē vismazāko lomu. Tikai intrigas un personīga izrēķināšanās, vairāk nekā! Tādā kārtā mēs paši graujam savu jauno rūpniecību un rokam viņai kapu." — Ceplis uz brīdi apklusā.

"Jā, par nožēlošanu tas tā ir. Tās klaušu laiku atliekas. Muiža bija viss un tikai ar muižas žēlastību

varēja uz priekšu tikt. Bet muiža uzklausīja visādus mēlnešus un liškus. Tā attīstījās apmelošana un skaudība," — Silis nopietni iebilda.

"Varbūt ka tas tā bija, bet tagad taču mēs esam brīva, neatkarīga tauta!" — Ceplis pretojās.

"Ilgiem gadu simteņiem veidotais tautas raksturs tik ātri nemainās. Tie netikumi jau ir asinīs," — Sīļa vietā piemetināja Krūms.

"Es tomēr latviešus mīlu. Viņi prot," — tanī mirkli Krūms ar plaukstu aizspieda Dūņam muti.

"Krūma kungs, jūs pareizi tos nosaucāt par netikumiem. Citādi viņus nevar saukt. Šai vispārējai domai pievēdīšu mazu piemēru. Tas būs tikai viens no simtiem un tūkstošiem viņam līdzīgu. Jūs varbūt vēl atminat, ka es savā laikā nodibināju akcijsabiedrību "Ceplis"? — Ceplis runāja pavisam lēnprātīgi.

"To zina un atmin katrs Latvijas pilsonis! Jūs strādājat ar lieliskiem panākumiem un izvedat uz ārzemēm Latvijas sarkano zeltu. Cik ārzemju valūtas vien nav caur jūsu rokām ieplūdis Latvijas bankā! Jūs stiprinat lata kursu un dzenat viņu arvien augstāk!" — Silis ar Krūmu steigā sauca viens par otru, bet Dūņa tikai smaidīja un sevī rūca, ka viņš mīlot latviešus.

"Es šo uzņēmumu vadīju no paša sākuma. Tā bija mana ideja un es Latvijas ķieģeļiem atvēru starptautisko tirgu. Bet šodien bija akcionāru sapulce un mani izsvieda laukā. Pat paldies nepateica!"

"Tas nevar būt, latvieši tā nedara! Es mīlu...," — Dūņa izbijies iesaucās, bet Krūms viņu atkal apklusināja.

"Un tomēr tas tā ir. Manā vietā ievēlēja kautkādu Sauso, — jaunekli, kam nav ne mazākās jēgas

no ķieģeļiem un viņu pārdošanas uz ārzemēm. Ka ar tādu rīcību sabotāžā Latvijas labo slavu ārzemēs, par to šie krama pieres nemaz nepadomā. Jo Sausais ir kāda akcionāra znots un viņam vajaga siltas vietas! Es jau neteiktu ne vārda, ja nebūtu žēl labās idejas un padarītā darba. Tas viss tagad aizies bojā," — Ceplis smagi nopūtās un apklusā. Viņš tagad izskatījās kā idejisks cīnītājs, kas cietis neveiksmi un kurš visi netaisni vajā.

"Nē, par šo lietu jāraksta un jāaprāda, kā sagrauj mūsu lielākos pasākumus. Mums žīdi tik daudz ļauna nenodara, ka mēs paši sevi postam!" — Sīlis bija no tiesas sašutis.

"Tagad jūs paši, kungi, redzat, kāda mums rūpniekiem dzīve un kādos apstākļos jādarbojas! Tagad man pašam būs jānoskatās, kā kāds nemākulīgs jauneklis sagandē labu ideju un izposta manu darbu. Varbūt arī zaudējumi būs jācieš, jo „Ceplī” esmu ieguldījis prāvus kapitālus. Par vietu neskumstu, jo bez maizes nepaliekū."

"žēl, patiešām žēl! Es vēl tagad atminu, kā visi priecājās, kad jūsu ideja kļuva zināma. Visas avīzes rakstīja un apsveica. Tāpat atkal, kad pirmā partija ķieģeļu aizgāja uz ārzemēm," — Sīlis atminējās, cik viņš pats jūsmīgi toreiz bij rakstījis un Cepli slavījis.

"Bet tagad visām avīzēm vajadzētu brēkt, lai viņi reiz attopas un negrauj valsti! Mēs taču nevaram pieļaut, kad nemākuļi mūs grūž postā." — Ceplis izlikās saskaities, jo tā cerēja galda biedrus iejusmināt asākam rakstam.

Ceplis savu panāca: visi trīs viņa klausītāji bij dziļi sašutuši, jo arī Dūņam skurbulis izkūpēja un

viņš kļuva nopietns. Vēl brīdi visi kopēji pārrunāja, kas laikrakstos būtu sevišķi uzsverams un izceļams, lai ikviens lasītājs padomātu. Tad viņi šķīrās un katrs aizgāja savās gaitās. Ceplis gāja mājup smaidīdams un apmierināts ar sevi. Rītu šīs dienas gaviļnieki jau baudīs pirmo vērmelu malku. Bet kad viņi iepazīsies ar akcijsabiedrības „Ceplis“ patieso stāvokli, tad griebs kratīties nost, bet būs jau par vēlu. Es darīšu visu iespējamo, lai viņiem patiesā aina tik drīz neatklājas. Jo ilgāk viņi saimniekos, jo vairāk atbildības uz tiem kritīs. Labi arī, ka nesaņēmu no Latvijas bankas naudu par ieķīlātiem ķieģeļiem. Viss ir nokārtots, lai naudu saņem Sausais, tad viņa vārds būs tas, kuŗu daudzinaš kā Latvijas bankas apkrāpēju. Dzilupietis droši vien domā, ka nauda par ieķīlātiem ķieģeļiem no bankas saņemta, jo viņš ieķīlājamo precī atzinis par pieņemamu un izmaksās orderus jau parakstījis.

Ceplis pārnāca mājās un izstāstīja sievai visu notikušo. Berta nevarēja saprast, ka vīrs pēc tādām neveiksmēm bij tīri labā omā. Vai tiešām tas būtu izskaidrojams tikai ar dzērumu? Viņš taču bija pazaudējis vietu un darbu, kuŗu pats dibinājis. Tagad vairs nevarēs lemt par saviem kapitāliem, kas ieguldīti uzņēmumā. Berta nenocietās neizteikusi savu izbrīnu:

„Tu jau esi tīri priecīgs par savām neveiksmēm!”

„Šoreiz man ir pietiekošs iemesls tādām būt. Es pats viņiem šo uzvaru sagatavoju.”

„Protams, ka tu pats, jo Austras naudas skapja iztukšošana un līdzīgi tavi panākumi taču nevarēja palikt bez iespaida! Tu jau nemāki dzīvot.”

„Par to nestrīdēsimies, vai māku vai nemāku dzīvot. Tas tev pašai vēlāk noskaidrosies. Tagad tikai varu pateikt, ka tādu sīkumu dēļ, kā Austra un nau-
das skapja iztukšošana, mūsu laikos direktorus negāž. Viņiem jāliek pavisam citādi bomji apakšā, lai tos izkustinātu no vietas.“

„Tad tu esi pastrādājis vēl lielākus noziegumus?“

„Ja tev patīk — sauc viņus par noziegumiem. Sievietes jau mīl svaidīties ar vārdiem, neapsverot viņu patieso nozīmi. Savu mantu esmu izglābis, lai viņi tagad priecājas ap nederīgi tukšām mālu bedrēm.“

„Tā jau ir citu krāpšana! Droši vien viņi to nezina?“

„Kas muļķiem ies stāstīt lietu patieso būtību! Ja neatdara acīs, lai atdara maku. Tā veca patiesība. Viņi visi jau bij vieglas peļņas tīkotāji. Ja tu meklē krāpšanu, tad visa tā ķieģeļu lieta bij blēdība un krāpšana.“

„Nu jau tu sāc atzīties! Bet neaizmirsti, ka arī tu biji tikai vieglas peļņas tīkotājs un tādēļ dibināji „Cepli“. Citu ideālāku nolūku tev nebij.“

„Par ideāliem nerunāsim, tie lai paliek jaunekļiem un sievietēm. Man tomēr bij ideja, labs nodoms un viņa izvešanai nežēloju pūļu.“

„No ideāliem un labiem nodomiem nemēdz tik viegli atteikties. Par viņiem cīnās un uzvar vai krīt. Bet tu esi priecīgs, ka ticis no visa tā vaļā. Kaunies!“

„Kas tur ko kaunēties? Ar sievu drīkstu atklāti izrunāties. Citu priekšā jau es arī māku medu muļķiem uz lūpām? Tas neko nemaksā. Ja mēs tirgotāji un rūpnieki sāksim nodarboties ar ideāliem, ko tad darīs visi tie, kas no tā vien dzīvo? Nevajaga

taču arī ideālu skandinātājiem atņemt pēdējo maizes kumosu! Mēs pie idejām un labiem nodomiem turamies tikai tik ilgi, kamēr tas mums izdevīgi un ienesīgi. Upurus ideju labā lai nes tie, kas no tā dzīvo, paliek slaveni un izpelnās pieminēklus. Mani, ja es nomiršu bagāts, apglabās daudz svinīgāki par visiem ideju cīnītājiem, un uzliks tādu pieminekli, ka kapa vietu saspiedīs akmenī, lai tārpi netiek klāt."

"Tavu garu un dvēseli jau tagad tārpi ir izēduši! Kā citādi tu varētu nīrgāties par visu to, kas pasaulē ir cēls un skaists? Es tavas bezkaunības vairs negribu dzirdēt. Tu neesi cilvēks, bet negēlis!"

"Ko nu skaities, sieviņ! Ja mēs abi sapņotu par ideāliem un grauztu sausu maizes garoziņu, tad diezin' vai tev drīzāk neapniktu klausīties manās idejās, nekā tagad negēlības? Tagad tu esi bezrūpības izlutināta un tādēļ arī vari nodoties augstākiem ideāliem. Tu taču jau sen esi aizmirsusi to, kas ir dzīves rūpes. Ja tu par ko runā, tad tie ir tikai savvaļnieces untumi."

"Vai tu man ko laid darīt?"

"Protams, atkal es esmu vainīgs. Bet pasaki, kas tad man ko laiž darīt? Es negaidu nekādas laišanas, bet tikai daru, jo man jāstrādā."

"Tu esi vīrietis un tādēļ visu drīksti."

"Atmet vienreiz šo gļēvo mietpilsoņu madamiņu masku! Aiz viņas slēpjas slinkums un vairāk nekas. Vai tikai vīriešu darbi ir darāmi darbi? Tā domā slinķes, kas nekā nedara un savu bezdarbību attaisno ar to, ka viņas nelaižot pie vīriešu darbiem. Kas tad jūs nelaiž? Ņemat un darat."

"Droši vien es „Cepli“ būtu vadījusi labāk un godīgāk par tevi."

„Tas jau viss var būt. Bet kāpēc tu nevadīji?”

„Tu jau mani nelaidi.”

„Atkal es nelaidu! Nu nodibini pati kaut ko un vadi.”

„Ko lai es nodibinu, ja viss jau ir nodibināts?”

„Nu tad sēdi mierīgi mājās un sapņo par ideāliem. Ja viss pasaulē ir nodibināts, tad tev vairs nav ko uztraukties. Es gluži tā nedomāju. Pasaulē vēl bezgala daudz darba smadzenēm un rokām. Bet jūs gaidat, lai jūs ieliek gatavās vietās un nosēdina kancelejās aiz pultes. Tur tad jūs spodrinat nagus un domājat, ka darat lielu darbu.”

„Visas jau nav tādas, kā tava Austrā!”

„Būtībā visas sievietes ir vienādas. Austrāi tikai krasāki izpaudās uz āru tas, kas slēpjas katrā sievietē. Tā mierīgi apsverot, Austras noziegums nemaz nav tik liels. Viņa tikai nevarēja samierināties ar sauso kanceļijas darbu un tādēļ meklēja izeju. Vai tad tur liela nelaime, ja viņas dziņas izlauzās noziedzīgi? Austrā tomēr bij sieviete ar raksturu un garīgi pārāka par visām godīgām zostiņām.” — Ceplim patika sievu kaitināt un tādēļ viņš sarunāja tādas lietas, kurām pats neticēja.

„Patīkami noklausīties, kā noziedznieks cildina noziedznieci! Tu droši vien Austrāi par tādiem darbiem izsniegtu uzslavu briljantu kakla rotas veidā.”

„Sievīn, lai nu paliek kļūmīgās rotas lietas. Tās vairs nepieminēsim, jo rotu dabūji tu. Bet par noziedznieku mani neviens nedrīkst saukt, jo es visu daru likumīgi.”

„Ne jau tikai tas ir noziedznieks, kas dara nelikumības! Likuma aizsardzībā bieži slēpjas vislielākie blēži. Edgar, saki, vai tu esi goda vīrs?”

„Es nekad neesmu gribējis būt goda vīrs. Tie vienmēr ir aprobežoti vientiesīši. Bet negodīgumu man neviens nevar pārnest.“

„Caune var pārnest, jo jūs abi ar Austru to godīgo cilvēku ieģrūdāt nelaimē. Viņš par daudz jums uzticējās, jo nezināja, ka tam ar blēžiem darīšana.“

„Ko tad viņš ķeras pie tik kļūmīgas lietas, kā vekseļu viltošana?“

„Šodien viss tev ir kļūmīgs! Briljantu rotas lieta kļūmīga tāpēc, ka nevarēji nodot Austrai, bet bij jāatdod man. Ar Cauni tāpat. Saki no sirds, vai tu tici, ka Caune to vekseli viltojis? Tikai neizvairies, atbildi tieši.“

„Kas tur ko izvairīties? Protams, ka Caune to nav darījis. Viņš par vientiesīgu un bailīgu tādām lietām. Tā ir Austras gudrība.“

„Bet tas taču ir šausmīgi, ka godīgam cilvēkam nevainīgi jācieš!“

„Kas tur šausmīgs, muļķus vajaga mācīt. No cietuma Caune iznāks pavisam cits cilvēks. Otrreiz viņu vairs tādā maisā neiebāzīs.“

„Edgar, kaunies! Tev jādara viss, lai Caune tiktu no cietuma laukā.“

„Tas tik vēl trūka, lai es pestīju vekseļu viltotāju no cietuma laukā! Ja tas būtu kāds ievērojams vīrs, bet nieka grāmatvedis.“

„Kas par to, ka viņš grāmatvedis? Tu pats teici, ka Caune nevainīgs, un tādēļ glābi viņu! Es tevi lūdzu.“

„Nav labi, ka sievas jaucas vīru darīšanās. Caunem pelnītais sods jāsaņem, tur neviens nekā nevar līdzēt. Man nav vaļas ar tādiem niekiem nodarboties.“

„Ak nevainīga cilvēka glābšana tev ir nieki? No tādas puses tevi vēl nepazīnu!”

„Tad jau labi, ka nu beidzot bij izdevība iepazīties. Es nepestu tavus brūtņģanus no cietuma!”

Bertai asaras aizžņaudza valodu un viņa neteica ne vārda. Vai te bij vērts runāt? Tāpat jau nekā nepanāksi, jo Ceplis kļuva aizvien bezkaunīgāks. Viņam taču nekā vairs nebij svēta un tas par visu varēja tikai ņirgāties. Berta juta, ka Ceplis citus cilvēkus nemaz neatzina par cilvēkiem, bet izjuta tos kā nedzīvus priekšmetus, ar kuriem varēja rīkoties pēc patikas.

Ceplis mierīgi kūpināja cigāru un ar prieku noskatījās, kā tam bij izdevies sievu samulsināt. Tagad viņa izdusmosies un paliks mierīga. Otrreiz viņai nebūs patika tādas valodas uzsākt. Savvaļā dzīvodama viņa perina visādas sentimentālas domas un nemaz nezina, ka dzīve ir cīņa, kurā uzvar stiprākais. Kāda tur nelaieme, ja dažus glēvuļus notriec gar zemi un siberž kā šņaucamo tabaku? Tādi nav derīgi cīņai, bet tikai zemes mēslošanai. Vispār šī diena Ceplim bij uzvaru un panākumu bagāta. Akcionāru sapulcē viss noritēja tā, kā Ceplis bij nodomājis. Arī avīžu ziņotājus viņam izdevās dabūt savā pusē un iejūsmināt par taisnu lietu. Droši vien Sausam ar Nagaini tas nemaz prātā neienāca. Jā, cilvēkam jābūt tālredzīgam. Vai pēc tikdaudz veismēm Ceplis lai Bertas priekšā būtu cietis neveiksmi? Nē, arī Bertu viņš pieveica kā rotaļādamies, jo sievietes jau cīņā nav pretinieces.

Pēc cieta un veselīga miega Ceplis atmodās vēlu. Vispirms viņš domās vēl tiksminājās par vakardienas

panākumiem un slinki šļaucījās pa gultu. Tad viņš pasauca kalponi Elzu un lika tai uznest laikrakstus. Kamēr Elza aizgāja, Ceplis klausījās, ka Berta otrā istabā sarunājās ar Jurīti. Vajadzētu arī viņam ar bērnu parunāties, jo vaļas diezgan un nav kurš steigties. Bet Berta varbūt vēl ir saskaitusies un Jurīti nemaz šurp nenesīs. Lai viņš pagaida, gan jau paspēlēšos. Elza tūliņ uznesīs avīzes un tās vispirms jāizlasa. Jāredz, kā tie pļēguři savu dzirdīšanu ir attaisnojuši. Tiem vientiesīgiem ļautiņiem pie alus glāzes var visu ko sastāstīt. Viņiem pašiem savu domu nav, klausu visu, ko iestāsta. Tā patiesībā ir ar lielu vairumu cilvēku. Nedaudzi domā un dara, bet parējie tikai viņu domas atgremono. Bet tā jau laikam vajaga būt un te slēpjas katra uzņēmuma panākumi. Domā viens, bet citi tikai izpilda. Ja sāks visi domāt un spriest, tad ies kā žīdiem pie Bābeles torņa. Viena griba lai visu vada un nosaka. Ja šī griba arī būtu maldīga, tad tomēr viņa nenodarīs tik daudz posta, kā daudzgalvība. Veikalnieku pasaulē aizvien maldās daudzie vienprātīgie, kamēr mazākumā palikušam ir taisnība. Vai šoreiz ar „Ceplā” akcionāriem nav tāpat?

Elza ienesa avīzes un Ceplis tūliņ tvēra, lai meklētu, kur rakstīts par vakarējo sapulci. Jā, Sīlis bij uzrakstījis kodolīgi un uzslavējis Cepli par piedzīvojušu un saprātīgu rūpnieku, kas uzņēmumu lietprātīgi vadījis.

Viss bija uzrakstīts taisni tā, kā Ceplis vēlējās. Netrūka pat pāris kodīgas piezīmes par zaļo jaunekli Sausu, kuram esot laba griba būt par direktoru, bet saprašanas nekādas. Ne jau katrs esot direktors, kurū par tādu saucot. Arī Nagainim bij uzlaists, ka

tas rūpnieks aiz pārpratuma, kādu pēc kara nesot trūkums. Ar Sīli Ceplis bij ļoti apmierināts, tas cilvēks mācēja rakstīt. Arī Dūņa līdzīgi Silim bij uzskaitījis visus Cepla līdzšinējos nopelnus, bet viņa raksts tomēr izklausījās naīvi un nepārliecinoši. Sīļa rakstā bij nopietnība, bet Dūņas uzrakstītais izklausījās neticami. Var redzēt, ka tas ir tikai pļēgurs, un Ceplis pa roku galam aizsvieda avīzi ar Dūņas rakstu. Ko tāds raksta, ja nemāk visu pareizi izteikt! Ceplis īgni pakēra citu avīzi, lai redzētu, kā Krūms visu to izteicis. Bet te Cepli sagaidīja pavisam necerēts pārsteigums. Krūms visu bij uzrakstījis zobgalīgā tonī. Jau pašu virsrakstu ziņojumam Krūms bij uzlicis tādu, ka viņam vajadzētu pa ausi kraut! Kas tas par izteicienu — „cīņa ap vančariem“? Pēdējā laikā esot saradies daudz uzņēmumu, kuŗi nekā laba nesolot. Kad viens direktors esot veselu gadu perējis un nekas neiznācis, tad citi viņu izdzenot no iesildītā perēkļa, lai nosēdinātu jaunu direktoru vietā. Bet perēšanas laikā klukstes nevajagot mainīt, tad nekas neiznākot. To jau pierādot daudzie uzņēmumi, kur vadības mainot gandrīz ik mēnesi. Visi viņi esot nemākulīgi radīti un tādēļ nikuļojot, kamēr nogrimstot, daudzus cilvēkus ieigrūzdami postā un bankām nodarīdami lielus zaudējumus. Tā visa esot tikai cīņa ap vančariem.

Nu vai tas Krūms nav nelietis? Viņš saēdas, izdzeras un tad vēl uzraksta bezkaunības. Tāds jau jānodot tiesai par neslavas celšanu rūpnieciskam uzņēmumam. Kā viņš drīkst mani nostādīt līdzās ar Šauso un nosaukt par kluksti? Vai tiešām viņš jau būs saodis „Cepla“ patieso stāvokli un tagad rezervējas? Ja tā nav tikai bezkaunība, tad Krūms ir daudz

bīstamāks nekā viņš izliekas. Ceplis palika pavisam tramīgs un vēl reiz uzmanīgi pārlasīja Krūma rakstu. Nē, tam cilvēkam ir smadzenes galvā un viņam jāiet ar likumu apkārt. Vai tad tiešām visi mūsu ķieģeļi nav vančari? Sausais jau no viņiem nekā vairs neizperēs. Ceplim tīri negribot pret Krūmu modās cienība. Tomēr, lai atjaunotu savu omulību un labsajūtu, Ceplis vēl reiz pārlasīja Sīļa rakstu. Bet tas neko nelīdzēja, jo Sīlis tagad Ceplim šķita kā lišķis, kas tikai drusku gudrāks par Dūņu. Tikai savā vientiesībā viņš ņēma tik nopietni tās lietas, par kurām Krūms zoboļās.

Ceplis veikli izlēca no gultas un gērbjoties visu laiku tam bij jādomā par Krūmu. Žēl, ka viņu agrāk nepazinu tuvāk un nenovērtēju tā spējas. Tāds cilvēks bīstams, bet ar viņu patīkami cīnīties. Dūņa un Sīlis ir lupatas, kas noderīgas tikai zābaku nospodriņāšanai.

Ceplis paņēma avīzi ar Krūma rakstu un jautrā garā izgāja pie Bertas. Apsveicinājies viņš sievai sniedza avīzi, jautri sacīdams:

„Palasies, ko tavi domu biedri par mums raksta. Es tikmēr parunāšos ar Jurīti. Var redzēt, ka tu ar savām domām neesi gluži viena.“

Kaut gan Berta bij apņēmusies ar vīru nerunāties, kamēr tas neatvainosies par vakar vakaru, tomēr avīzi paņēma. Interese viņai bij liela, bet centās lasīt kā negribot. Tomēr jau pie virsraksta tai vajadzēja pasmaidīt un jo tālāk lasīja, jo jautrāki kļuva. Līdz beidzot izlasījusi Berta pavisam līgsmi iesaucās:

„Patiesi vārdi!“

XIX

Pēc „Cepla“ vadības pārņemšanas Sausais vispirms izņem naudu no Latvijas bankas par iekilātiem ķieģeļiem. Par savādiem „Cepla“ akcionāru sapulces atreferējumiem Sausais jutās aizskārts un bij nodomājis ar Cepli nekādās sarunās neieļauties. Tā izturēties viņam ieteica arī Nagainis. Tomēr ieraugot Cepla labsirdīgo smaidu un noklausoties tēvišķos padomos, kā ātrāk izņemt naudu no bankas par iekilātiem ķieģeļiem, Sausais atsila un visas dusmas viņam pārgāja. Tas cilvēks viņam ļaunu nevēlēja. Neviens nav vainīgs par to, ko avīzēs raksta. Tā Cepla vilīgā labsirdība savaņģoja naīvi uzticīgo Sauso un viņi šķīrās kā draugi.

Sausam tagad bija bezgala daudz darba. Ar visu vajadzēja iepazīties, visu savest kārtībā. Akcijsabiedrības ķieģelkrāsas automobilis atkal cilpoja pa Rīgu vizinādams jauno direktoru-rīkotāju. Šoferis Aulis smaidīja vien, jo viņš juta, ka jaunais direktors ir par strauju un tādēļ ilgi savā vietā nenoturēsies. Ātrie skrējēji nav nekādi darba darītāji. Ceplim jau nu arī bija visādas vājības, bet tam tomēr galva uz pleciem. Šitam galvas vietā šķiet uguns bumba, kas viņam neļauj neko mierīgi apsvērt. Ka tik nu nenosvilina vien visu uzņēmumu.

Braucienу uz ķieģelcepli un tā apskatīšanu Sausais atstāja vēlākam un mierīgākam laikam. Tagad te pat Rīgā visas Cepla nolaidības jāsaved kārtībā. Jau-

nai slotai jāslauka tīri un pamatīgi. Tādēļ Sausais maksāja visus iesniegtos rēķinus, kaut gan dažu to kārtošanai vēl bij mēnešiem laika. Kādēļ turēt nenokārtotus rēķinus, ja uzņēmumam ir brīva nauda? Un naudas Sausam šķita nekad nepietrūks, jo viņš laida apgrozībā par iekilātiem ķieģeļiem ieņemto. Ja naudas aptrūks, tad varēs izlīdzēties ar vekseliem. Vispār vekseli Sausam šķita kā savāds brīnums, par kuŗu deva naudu. Agrāk viņa vekselus nevienā bankā labprāt neņēma pretī. Bet tagad, ar „Ceļa” zīmogu, tos labprāt diskontēja. Tādos apstākļos jau naudas nekad nevarēja pietrūkt. Ka vekselus kādreiz vajadzēs arī izpirkt, tas Sausam nemaz neienāca prātā, jo tad vekseli viņa acīs zaudētu visu rožaino pievilcību. Tā Sausais drīz vien iztukšoja „Ceļa” kasi un izrakstīja kaudzēm vekselus. Sevišķi daudz ar „Ceļa” vekseliem tam nācās izpalīdzēt Nagainim, pār kuŗa uzņēmumiem atkal savilkās tumši mākoņi. Ja Sausam kāds ieprasītos, cik īsti viņš vekselu izrakstījis, tad paliktu bez atbildes, jo Sausam nekas nebija atzīmēts. Gan jau bankas to savā laikā paziņos. Kam darba steigā ir vaļas visu pierakstīt!

Bet drīz Sausā priekiem pienāca gals, jo dažas bankas, kas agrāk labprāt diskontēja „Ceļa” vekselus, tagad tos atraidīja. Kas viņus izpirkšot, jo īsā laikā visa Rīga esot pārpludināta ar „Ceļa” vekseliem. Vai tikai te atkal nebija Ceļa pirksts, kas tādā kārtā gribēja Sauso nogremdēt? Nē, tas blēdis nevar un nevar norimties. Ar viņu vēl reiz vajadzēs uzsākt cīņu un tad pieveikt pavisam.

Darbības plašumā un straujumā Sausais pavisam bij piemirsis savas nepatikšanas ar kriminālpolicistiem Kraukli un Ozolu. Bet kad Sausais jau vairāk

kā pusgada algu bij no „Cepla“ izņēmis un notērējis, viņam atkal vajadzēja naudas plašiem dzīves izdevumiem. Sausais mēģināja diskontēt kādu lielāku „Cepla“ vekseli, lai iznāktu alga vairākiem mēnešiem, bet to visur noraidīja. Tad Sausais sāka domāt, kur ņemt naudu un atminēja, ka tam pie kriminālaģenta glabājās četri tūkstoši latu. Jā, un arī protokolu parakstīt viņš līdz šim vēl pie Ozola nebij bijis. Varbūt Ozols to kautrējās traucēt un apgrūtināt? Bez kavēšanās Sausais piezvanīja pa tālruni Ozolam un solījās noiet protokolu parakstīt. Arī savu naudu viņš vēlētos saņemt atpakaļ. Bet Ozols šķita izbrīnējies: viņam neviena protokola neesot ko parakstīt. Par naudu labāk lai nerunā, jo ne jau tā bijusi Sausā nauda! Kā nākusi, tāpat arī gājusi. Tāda atbilde Sauso pavisam sakaitināja un viņš draudēja griezties pie prokurora. Uz to Ozols nīrgādāms atbildēja, ka ja esot apnikusi izšķērdīgā direktorēšana un griboties pasēdēties cietumā, tad lai griežoties pie prokurora. Vēl jau sabiedrības „Ceplis“ naudas skapja aplaupīšana neesot galīgi noskaidrota. Varbūt arī Sausam ar to esot kāds sakars? Sausais vairs tālāk neklaušījās Ozola bezkaunībā, bet dusmās nosvieda tālruni. Tā tad īstu blēžu nagos viņš toreiz kritīs? Nē, to lietu tā nevar atstāt!

Pēc šīs sarunas Sausais ilgi pārdomāja, ko darīt. Beidzot viņš nolēma, ka tagad nav izdevīgi uzsākt strīdu ar Ozolu un Kraukli dēļ atņemtās naudas. Ja jau viņi bij spējīgi uz tādu kopēju blēdību, tad arī tagad tie būs uz visu gatavi. Kā Sausais lai viņiem pierāda naudas izspiešanu? Ar tukšu apgalvojumu vien nepietiek. Bet Austras avantūrai tomēr varēs viņu piepīt. Krauklis jau lielījās, ka tādām gadījumam

viņam liecinieku netrūkstot. Nē, labāk turēt muti un par naudas izspiešanu neteikt ne vārda. Pēc šāda atzinuma Sausais jutās kā nekaunīgi apsmiets. Labi vēl, ka neviens to nezināja. Ar tādām lietām nevar lepoties. Visi tikai pasmiesies, ka tu pats esi bijis mulķis. Apsmietības sajūta varbūt Sausam drīz pārietu, ja viņam tagad tik ļoti nevajadzētu naudas. Kur viņu ņemt, to Sausais pie labākās gribas nevarēja izdomāt.

Šinī nepatīkamā brīdī pie Sausā ieradās Nagainis, lai znots tam žirētu dažus vekseļus. Tas saīgušo Sauso vēl vairāk sakaitināja un viņš sievas tēvam nikni atcirta:

„Tu ar savu vieglprātību un šaubīgiem veikalēm ierausi arī mani bezdibenī. Es neviena vekseļa tev vairs nežirēšu. Tā mēs pavisam sabojāsim „Čepļa“ kreditu.“

Šie znota vārdi Nagainim bij tik negaidīti, ka viņš nemaz nezināja ko atbildēt. Kas tam puikam bij noticis? Par joku vien Nagainis to nevarēja uzskatīt, jo tas tika par daudz skabri izteikts. Nē, vienreiz viņam jāsaka patiesība acīs. Citādi tas savu degunu uzcelš par daudz augstu.

„Mana meita tevi no mēslu kastes izvilka un es nosēdināju direktora krēslā. Tagad tu palaidīsi muti! Nē, brālīt, priekš manis tu neesi nekāds direktors, bet tikai pasūtamais zēns. Es tādus kundziņus protu grožos turēt!“ — Nagainis bija pavisam sarkans no dusmām.

„Tava meita mani ievilka mēslu kastē! Es varēju dabūt labāku un turīgāku. Tad man nebūtu jāklaušās tavos pātaros un jāžirē vekseļi. Bez tam — tas jau nav izsūtamo zēnu pienākums!“ — Sausais saval-

dija dusmas un mēģināja Nagainim iedzelt ar irōniju, jo viņš zināja, ka tas vairāk sāp.

„Manos uzņēmumos visi man izraksta vekselus — ar pārvaldnieku sākot un vārtu sargu beidzot. Par ko tad es viņiem algu maksāju? Kopējiem spēkiem visiem jāstutē uzņēmums! Kas šiem vekseli ko ne-parakstīt, ja mantas viņiem tikpat kā nekādas? Man daudz grūtāk tādu papīra lupatu lietā likt.“

„Es nestrādāju tavos uzņēmumos un tu man algu nemaksā.“

„Tu droši vien iedomājies, ka „Ceplis“ pieder tev! Par tik vientiesīgu tevi tomēr neturēju. Nemulķojies vairāk un pažirē vekselus, man nav vaļas.“

„Kas man daļas gar tavu vaļu vai nevaļu! Vekselus šoreiz nežirēšu un tādēļ velti neuzbāzies man ar viņiem. Citādi tavas izčākstējušās būdas aizraus arī „Cepli“ līdz. Visi jau runā, ka tev atkal esot cilpa kaklā.“

„Tad jau tu laikam viņu būsi uzmetis, ja tā zini stāstīt? Mani nevar tik viegli pakārt kā tevi! Bet visu to mēs varam krogā pārrunāt, tagad nav vaļas. Paraksti!“ — un Nagainis enerģisku žestu nosvieda Sausam priekšā vekseļu žūksni.

„Labi. Tā žirē tavas papīra lupatas, kā tu pats viņas sauc!“ — Sausais paķēra vekselus un pārplēsa vidū pušu. Bet tanī mirklī noskanēja pļauka Sausam pa vaigu un Nagainis nejēdzīgās dūsmās kļiedza:

„Nelietis, ko tu dari! Markas taču maksā naudu.“ — Sausais Nagainim ne vārda neatbildēja, bet ar strauju grūdienu izsvieda to no kabineta. Nagainis mēģināja vēl ieķerties durvis, bet grūdiens bij bijis tik stipris, ka Nagainis nespēja noturēties un

satrieca tikai rokas. Tenteriski viņš izripoja kantora telpās un uzskrēja virsū ķieģeļu ceĶa darbu vadītājam Briedim, kas bij iebraucis Rīgā, lai iepazītos ar jauno direktoru un pārliecinātos vai pie viņa varēs rīkoties tik pat brīvi kā pie CeĶa. Redzot, kādā veidā Sausais atvadās no sava sievas tēva, Briedim kļuva pavisam nelabi. Tam jau laikam ir piecu direktoru spēks, ja viņš drukno Nagaini sveiĶ kā skaidu! Kalšnējo Briedi viņš saberzīs putekļos. Nagainis Briedi uzreiz pazina un sakaunējies murmināja:

„Velns, cik gluda grīda, gandrīz nepaklupu.“

„Ja tu nebūtu manos ragos aizķēries, tad zemē biji,“ — Briedis mēģināja labsirdīgi smieties, jo viņš zināja, ka Nagainis tagad ir „CeĶa“ valdes vīrs.

„Kāds velns tad tevi šodien te atnesis?“

„Steidzos tevi pieturēt, lai nepakļūpi. Tas jau vairs nebija po jokam. Vai tad šim tik cieti nagi?“

„Kad izjutīsi, tad zināsi. Bet tagad labāk turi muti cieti un netaisies pa kājām, kad citiem jānokārto steidzīgas darīšanas.“

„Tad jau nevajaga tā skriet, ka kaklu lauĶ! Ar lēnu apdomu aizvien tāĶāk tiek,“ — Briedis izlikās pazemīgs, bet grūti viņam bij smieklus valdīt.

„Briesmīgi tāĶu jau tu pats esi ticis!“ — Nagainis nosauca un izsteidzās no kantora. Briedis noskatījās uz aizcirstām durvīm un nodomāja, ka tas nav uz labu. Tad viņš ilgi mīnājās pie Sausā kabineta durvīm un nevarēja izšķirties, — iet tūliņ vai labāk atnākt vēlāk? Bet vēlāk atkal būs grūti viņu sastapt, jo jaunam cilvēkam daudz darīšanu. Beidzot Briedis nolēma tūliņ izrunāties ar direktoru, jo cerēja, ka ar visiem viņš tā neapiesies kā ar Nagaini.

Sausais vēl berzēja vaigu, kur Nagainis tam bija krietni iesitis, kad Briedis ienāca. Sausais ienācējam uzmeta tik niknu skatu, ka tas pavisam samulsa.

„Ko jums no manis vajaga?” — Sausais Briedim aizdomīgi noprasīja, jo viņš to redzēja pirmo reiz. Sausais katru svešu cilvēku tagad izjuta kā savu ienaidnieku, kas viņam grib kaut kādā veidā kaitēt.

„Direktora kungs, es esmu ķieģeļu cepļa pārzinis Briedis.”

„Kāpēc tad jūs nestrādājat, bet dauzaties pa Rīgu? Kas jūs sauca šurp?” — Sajuzdams Briedi savu apakšnieku Sausais kļuva pavisam kundzisks.

„Mēs jau strādājam, visi darbi rit kārtīgi.” — Briedis runāja pēc iespējas pazemīgāk.

„Tas tik vēl trūka, lai viņi ritētu nekārtīgi! Es drīz aizbraukšu apskatīties, kādu putru jūs tur vārat?”

„Putra jau nu ir liela savārīta. Direktora kungs, vai tie ķieģeļi ir jau ieķīlāti bankā un nauda saņemta?”

„Jā. Bet kas tad jums par to?”

„Kas nu man, es runāju tikai uzņēmuma interesēs. Labi gan, ka tas jau izdarīts. Citādi būtu par vēlu.”

„Kāpēc tad par vēlu?”

„Viņi pavisam jūk laukā un banka sabirzušus mālus neņemtū pretī.”

„Ko jūs muldat! Eksporta precī vienmēr var ieķīlāt bankā.”

„Drīz jau mums tās atmiņas no ķieģeļiem vajadzēs eksportēt atpakaļ uz bedri. Tas labi gan, ka akcijsabiedrībai nevajadzēs ciest zaudējumus.”

„Bet tad taču zaudējumi būs jācieš valstij?” — Sausais pavisam izbījies iesaucās, jo viņā vēl bij dzīva apziņa, ka valsti nevar apkrāpt.

„Kas par to? Valsts jau nav mūsu uzņēmums un konkurence paliek konkurence. Kas no valsts kases dabūts, tas ir mūsu un atpakaļ vairs nav jādod.”

„Kā jums nav kauna tā ar mani runāt? Es acu galā neciešu valsts apzadzējus!”

„Man arī viņi nepatīk, bet Cepļa kungs tā tās lietas ir ievadījis. Vai nu manos spēkos tur vairs ko grozīt! Es izpildu tikai, ko direktori pavēl.”

„Nu tad es jums pavēlu turēt muti un tūliņ braukt atpakaļ pie sava darba. Pilnīgi iztikšu bez jūsu padomiem. Braucat atpakaļ un vadat darbus kārtīgi.”

„Jau šodien pat, direktora kungs, braukšu atpakaļ, bet man vajadzīga nauda. Ar visām tām maiņām veselu mēnesi neesam strādniekiem algas maksājuši. Arī citi rēķini sen gaida. Ļaudis jau sāk kurnēt un draud streikot.”

„Ko tad jūs tur guļat, ka nemaksājat strādniekiem algas un nekārtojāt rēķinus?”

„Mums nav naudas un tāpēc šodien iebraucu.”

„Kas par muļķību, naudas dēļ braukt uz Rīgu! Vai tad viņa mums te aug? Kā tad es īsā laikā nomaksāju visus rēķinus. Jums viņi krājas mēnešiem. Tā ir nepiedodama nolaidība! Es tādas lietas neciešu. Braucat tūliņ atpakaļ un nokārtojāt visu.”

„Bez naudas nevaru braukt un nevaru arī nekā nokārtot. Man pašam arī alga pienākas par veselu mēnesi. Bez naudas nevar strādāt.” — Algas pieminēšana Sauso atkal saniknoja. Viņš atminējās, ka tam nav naudas un tagad vēl Briedis uzbāzās ar savām muļķīgām prasībām.

„Ak tad es lai jums nopelnu algu?“ Tā ir nedzirdēta bezkaunība! Nē, taisaties tūlīņ atpakaļ pie darba un nebraucat uz Rīgu pļāpāt, tad alga iznāks. Jūs esat vareni iedzīvojies, ka veselu mēnesi varat iztikt bez algas. Tādus putnus es pazīstu, viņiem nekad nav nagi tīri! Ko tu domā, viņš vēl atbrauks uz Rīgu no manis naudu izspiest. Rīgā tos vīrus bāž cietumā, tāpēc labāk taisaties atpakaļ uz cepli. Es vairāk ar jums nepļāpāšu!“ — Sausais tik strauji sakustējās krēslā, ka Briedis tīri instinktīvi sāka virzīties uz durvju pusi, lai viņam neizietu tāpat kā Nagainim. Virzoties Briedis nenolaida acis no Sausā, bet tas bij iegrimis papīru skatīšanā un gar Briedi vairs nelikās ne zinis.

No Sausā kabineta iznācis, Briedis noslaucīja sviedrus no pieres. Nē, nu vairs labi nebūs! Viņi taču Cepla vietā ir ievēlējuši pilnīgi traku sturbuli. Vai tā bija saprātīga cilvēka valoda? Tā var runāt tikai piedzēris vai traks. Kaut gan tā nav mana darīšana, kam akcionāru kungi savu mantu uztic, tomēr viņiem derēja padomāt, kā ar tādu cilvēku lai sastrādā. Ne tu vairs drīkstī zagt, nedz godīgs būt, bailes vien, ka direktors neapvainojas. To visu jau nu varētu vēlāk noskaidrot. Bet kā lai braucu atpakaļ pie strādniekiem bez naudas? Viņi mani samīs mālos, jo strādnieks bez ēšanas ilgi nevar dzīvot un badā paliek niknis. Jāsaka būs strādniekiem, ka jaunais direktors vēl nav no valdības apstiprināts un tādēļ nedabon naudu no bankas laukā. Šinīs dienās viņu apstiprināšot un tad pats naudu atvedīšot. Gribot arī iepazīties ar saviem strādniekiem un apskatīt visu darbu gaitu. Vēl jāsaka, ka jaunais direktors ir daudz kreisāks par Cepli un pie viņa vispār būs la-

bāka dzīve. Tas strādniekiem patiks, viņi sajozīs ciešāk siksnu ap vidu un gaidīs. Tikai žēl, ka man pašam būs ilgi jāgaida uz virsprocentiem no strādnieku algas. Un Briedis pavisam noskumis atstāja akcij-sabiedrības „Ceplis“ biroja telpas.

Nagaini izsviedis un Briedi izdzinis Sausais pats savā kabinetā tomēr jutās kā iesprostots. Kur tagad ņemt naudu un ko iesākt? Briedis muld, ka ķieģeļi drūpot kopā un valstij būšot jāciešot zaudējumi. Droši vien viņi būs ķieģeļus pārdedzinājuši un tādā kārtā sakūruši man īstu pirti. Tomēr būs un būs jāaizbrauc arī pašam apskatīties, kas tur notiek. Bet tagad jāaiziet pie Lūša aprunāties, kamēr Nagainis vēl nav viņu dabūjis savā pusē. Arī dažus simtus latu no Lūša varēs aizņemt, jo tik daudz naudas jau viņam vienmēr turas.

Saeimas vēlēšanu cīņa gāja pilnā sparā. Vairāki simti cerību pilnu cilvēku braukāja pa visiem Latvijas novadiem un solīja visiem visu, ko tikai tie vēlējās. Un ļaužu prasības bija apbrīnojamas. Nevienš negribēja maksāt nodokļus, bet visiem vajadzēja naudas no valsts kases. Nākošie deputāti uzmanīgi klausījās tautas balsī un nosvīduši sēja solījumus visos vējos. Tā vien šķita, ka nu pēc šīm vēlēšanām sāksies istā paradīze. Nevienam vairs nebūs jāstrādā, valsts visiem dos naudu un nodokļus nevajadzēs maksāt nemaz. Bijušos deputātus solījumos centās pārspēt daudzie simti jauno kandidātu, kas tikoja atņemt mandātus tiem, kuri tos trīs gadi jau bij valkājuši. Daudzi nopūtās un no sirds nožēloja, ka satversme tik šauri sastādīta un viņā paredzēts tikai simts de-

putātu. Vai nevarēja būt tūkstots? Tagad tautai tiešām grūti izmeklēt no labākiem tos vislabākos. Vai tautas vidū ir tikai simts labāko un cienīgāko dēlu? Ar tautas politiskās gatavības pieaugšanu automatiski varētu paaugstināt arī ievēlamo deputātu skaitu līdz desmit tūkstošiem. Valsts darbu strādājot jau cilvēks sevi uzpurē un tādēļ šīs ideālās tieksmes nevajadzētu apslāpēt ar ierobežojumiem. Lai ikviens, kas vēlas, nāk un pieliek savas rokas pie lielā valsts darba. Ideālismā cilvēki pārveidojas un paliek labāki. Kādēļ aizdambēt šīs cildenās tieksmes? Kādēļ apvainot tos daudzus simtus, kas ik pēc trim gadiem daļa savas vizītkartes ar atzīmi „Saeimas kandidāts“, un tomēr tīkoto ideālu nesaņiedz. Tā mēs varam apvainot visus cilvēkus un pēc laika nebūs vairs neviena kandidāta. Mandātu tvīkstošā kandidāta smalkjūtību vajaga saudzēt kā jaunavu, kuŗa vēl nav pie altāŗa bijusi un diezin' vai kādreiz arī nokļūs. Saeimā neiekļuvušie kandidāti taču ir visnelaimīgākā šķira Latvijā, kuŗu nevajadzētu piesmiēt, bet gan saudzēt un atkal saudzēt. Tie cilvēki valsts labā ir ļāvuši sevi publiski apsmiet, pacietīgi visu panesot un ar to stiprinot republikas pamatus. Tā ir varonība, kas pelna vispārēju atzinību.

Vecie deputāti viens par otru cēla gaismā pasakainas lietas. Tauta lasīja un šausmās drebēja par tiem cilvēkiem, kuŗiem tā pati bij dāvājusi uzticību. Jā, valsts darbs nebij vieglais, jo viņš dažos gados godīgu cilvēku pārvērta par visneticamāko briesmoni. Tādā kārtā atklātībai kļuva arī zināms, ka deputāts Cīrulis ir bijis akcijsabiedrības „Ceplis“ valdes loceklis un piekopis tur tumšas lietas, aprāpdams valsti par vairākiem desmit miljoniem. Tāds vīrs vēl

tagad skraidot apkārt pa vēlšanu sapulcēm un ce-
rot atkal iekļūt Saeimā. Kāda avīze pat apgalvoja, ka
akcijsabiedrībai „Ceplis“ esot vecas mašīnas, kas pa-
sakaini dārgi iekļātas Latvijas bankā. Tāpat mālu
pikas nosauktas par ķieģeļiem un arī iekļātas bankā.
To visu esot izdarījis Cīrulis kopā ar bankas galveno
direktoru Dziļupieti. Tādēļ arī Dziļupietim sava
vieta būšot jāatstājot un par noziedzīgo rīcību jāat-
bildot tiesas priekšā. Saprātīgo uzņēmuma vadītāju
rūpnieku Cepli šie šīberi esot padzinuši, jo tas preto-
jies valsts nekaunīgai apzagšanai. Cepla vietā esot ie-
sēdinājuši jaunekli, kas esot pilnīgs nemākulis un pil-
dot visus lielo vadoņu noziedzīgos nodomus. Šis jau-
neklis vietā ticis apprecēdams kāda šaubīga rūpnieka
meitu.

Tā ziņoja Kārlis Krūms un šai ziņai bij apzīlbi-
nošs iespaids. Valsts kontroles ierēdņi izbrauca uz
cepli un pārliecinājās, ka Latvijas bankā iekļātai
ierīcei nav pietiekamas daļas no tās vērtības, kāda pret
viņu izsniegta. Arī iekļātie ķieģeļi izrādījās nede-
rīgi, kaut gan gluži par mālu pikām tos nevarēja
saukt. To avīžnieks bij pārspilējis. Tomēr visa ķie-
ģeļu cepla lieta izrādījās tik skandaloza, ka Dziļupieti
līdz lietas galīgai noskaidrošanai atstādināja no vie-
tas. Pavisam nobijušies bija arī Zariņš ar Leimani,
tomēr tie šoreiz izkļuva cauri tikai ar bailēm. Bet
Dziļupietim gāja aizvien sliktāk. Svarīgu lietu iz-
meklēšanas tiesnesis to jau vairākkārt bij pratinājis,
līdz beidzot apcietināja un pieprasīja lielu drošības
naudu. Ziņa par Dziļupieša apcietināšanu uz visiem
atstāja baigu iespaidu, kā nodrebētu viss mežs, kad
gāztos liels un varens ozols. Tomēr cietumā Dziļupie-
tim nebij ilgi jāsēd, jo iespaidīgas personas un vai-

rākas bankas to izgalvoja. Tādēļ bieži ļaužu vidū bij atkal jādzird vecu vecā zobgalība, ka maziem zagļiem cietuma gods, bet lieliem — atzinības sods.

Visi šie negaidītie atklājumi un notikumi uz Cīruli atstāja satricinošu iespaidu. Cik labi viņam gāja vēlēšanu cīņas sākumā, kad sapulcēs klausītāji to saņēma aplausiem un pavadīja vislabākiem novēlējumiem, tikpat slikti gāja tagad. Viņa sapulces neviens vairs neapmeklēja, bet atnāca tikai nedaudzi ņirgas, kas svaidījās ar nepieklājīgiem vārdiem kā ar ķieģeļu gabaliem. Ja sākumā Cīrulis priecājās par saviem panākumiem un domāja, ka deputāta mandāts uz nākošiem trim gadiem ir tikpat jau kā rokā, tad tagad viņš jutās samulsis un nedrošs. Visur rēgojās ienaidnieki, kas uzbruks un pārmetīs valsts apkrāpšanu. Daudzi nemaz nebij dzirdējuši par Cīruļa nedarbiem, bet no izturēšanās vien viņi sprieda, ka tam cilvēkam neesot tīra sirdsapziņa. Bieži tagad Cīrulis saņēma atpakaļ agrāk izdalītās savas fotogrāfijas, kur visiem uzskaitītiem nopelniem klāt bij pierakstīts par mālu piku iekļāšanu un valsts apkrāpšanu. Kādēļ gan likumi deputātu nepasargāja arī no šādiem uzbrukumiem? Vispār pa vēlēšanu laiku vajadzētu aizliegt par deputātu darbību ko sliktu rakstīt. Avīžniekiem vajadzētu pavēlēt tikai slavēt savus deputātus. Gan jau tad tauta pati zinātu, kurus vēlēt. Bet šitādi uzbrukumi iespaido vēlētājus un tādēļ viņi ir noziedzīgi. Vai prokuratūra nezina, ka vēlētājus ar varu nedrīkst iespaidot? Un avīžu uzbrukumi deputātam ir varmācība, kas pārkāpj divus likumus: deputāta neaizkaramību un vēlēšanu brīvību. Tādēļ tādi likuma pārkāpēji būtu sodāmi bargāk par zagļiem un slepkavām.

mācība, kas pārkāpj divus likumus: deputāta neaizkaramību un vēlēšanu brīvību. Tādēļ tādi likuma pārkāpēji būtu sodāmi bargāk par zagļiem un slepkavām.

Tomēr šie Cīruļa klusie vēlējumi un apslēptais naids viņa stāvokli vēlēšanās vairs nevarēja glābt, jo pārējie deviņdesmit deviņi deputāti ne tikai slepeni priecājās par viņa neveiksmēm, bet daži pat sapulcēs to nepiedodamā kārtā noķengāja. Starp šiem dažiem visneatlaidīgākie bija Osis un Kļaviņš. Viņi katrs savas šķiras vēlētāju priekšā Cīruļi noniecināja ar tādu aizrautību, it kā tas vienīgais būtu vainīgs pie visām dzīves neveiksmēm un valsts zaudējumiem. Un vēlētāji rēca no prieka, ka tagad ļaunumam ir atrasta pati sakne, jo viņi tā bij apdullināti, ka ticēja katram apgalvojumam un skaļākam vārdam.

Kādu lietainu vakaru, atgriežoties uz Rīgu, no tā sauktām tautas sapulcēm, otrās klases vagonā sastapās vairāki dažādu novirzienu deputāti, starp kuriem bija arī Osis un Kļaviņš. Iztriekušies visādus jokus, deputāti apklusā, jo viņi diezgan bij izrunājušies augu dienu. Dažs no viņiem bij piedalījies trijās, četrā sapulcēs un izrunājis visu runājamo, tādēļ tagad gribējās klusēt un snaust. Vagona mīkstais sēdekļis saldi šūpoja un acis pašas lipa cieti. Šādas sapulces deputāti klusībā sauca par partijas klausām un politikas melno darbu, jo savā starpā viņi drīkstēja būt atklāti, tādēļ ka šinī ziņā viņi visi jūta un domāja vienādi. Visā republikas pastāvēšanas laikā bij izveidojies deputāta tips, kas politisko nodarbību uzskatīja par savām monopoltiesībām. Tādēļ arī visi deputāti turējās kā apvienota korporācija, kas padota stingram, kaut gan vēl neuzrakstītam kodeksam, bet uz saviem vēlētājiem skatījās kā uz zemāku

šķiru, kurai pienākums reiz par trim gadiem uzticīgi nobalsot, tad atkal klusēt un politiskā darbā nemaisīties pa kājām. Kad lielais vairums braucēju jau šķita snauzam, un reizē ar to guļam arī visa valsts politika, deputāts Kļaviņš pieliecās blakus sēdošam deputātam Osim un pavisam klusu iejautājās:

„Nu, kā iet Cīrulim, vai tiks iekšā?”

„Laikam vairs nē. Šķiet, ka viņa dziesma būs izdziedāta uz visiem laikiem. Labi, ka mēs toreiz nelidām valdē,” — tāpat klusu čukstēja Osis, cīnīdamies ar miega uzmācību.

„Ko nu par to!” — iesaucās Kļaviņš izbijies, ka citi snaudēji nedzird Oša vārdus, jo vēlēšanu laikā ir bīstams arī gulošs pretinieks. — „Bet vai Dzilūpietis izķepurosies?”

„Maz cerības, viņš par daudz sapinies. Tomēr tiesa nekā nepadarīs, saprašanas viņam nav trūcis. Dzilūpietis ir vēlēšanu upuris, jo citā laikā viņu par tādiem niekiem liktu mierā.”

„Jā, vēlēšanu laikā jābūt uzmanīgam, ja vēl grib dzīvot. Es jau arī šodien atkal Cīruli krietni sadarvoju, tanī pusē lai viņš vairs nerādās.”

„Patiesībā viņš bij dziļas saknes laidis. Ja nebūtu tagad tās ķieģeļu panamas, tad Cīrulis atkal iekšā kā likts. Bet tagad es arī viņu plucinu katrā sapulcē, jo man ir vanaga daba,” — Osis nošņācās un tūliņ aizmiga. Kļaviņš arī viņu vairs nedomināja, jo gulošs cilvēks nevēlamas lietas dažreiz var pavisam skaļi izrunāt. Brīdi Kļaviņš vēl pakūkoja, bet tad vispārējā šņākoņa arī viņu iemidzināja. Tā cauri nakts tumsai Rīgai tuvojās pilns otrās klases vagona guļošanas politikas.

Tanī pašā laikā Rīgā kādā Tērbatas ielas nama dzīvoklītī asarās mirka apcietinātā grāmatveža Cēzara Caunes sieva Milda. Dienā viņa bija cietumā uz satikšanos ar vīru un redzēja kā tas pārvērties. Izdēdējis un bārdū apaudzis viņš izskatījās nelaimīgākais no visiem pasaules nelaimīgiem. Cēzaru ieraugot aiz staipulu sieta, Milda vairs nespēja savaldīties un ļāva asarām vaļu, nevarēdama ne vārdu izteikt, kaut gan tik daudz bij sakrājies ko runāt. Arī Caune no izdomātā nekā nevarēja sievietai pateikt, jo viņam visu laiku tā bij jāmierina. Tā viņiem pirmā aizrestotā satikšanās pagāja gandrīz bez valodas, bez gala skumjās vienam otru uzlūkojot. Kad sarunu laiks bij beidzies, Milda no cietuma iznākot juta, ka tagad viņa varētu runāt un izstāstīt Cēzaram visu, visu, ko tā šinī laikā izcietusi un kas noticis ārpusaulē.

Mājās Milda pārnāca pavisam salauzta un visu pēcpusdienu raudāja. Ja viņa sevi būtu apskatījusi spogulī, tad redzētu, ka ne tikai vīrs, bet arī pati ir izvārgusi un novecojusi priekšlaicīgi. Bet tas Mildu neinteresēja, viņai tikai sāpēja, ka tā Cēzaram nebij pat pateikusi, ka viņu iedzīvi rītu izūtrupēs. Pārdos visu, kas ar tādu mīlestību gādāts un paliks tikai tukšais dzīvoklītis. Bet arī to Milda nevarēs ilgi paturēt, vajadzēs atlaist un pārvilkties atpakaļ pie Zaķenes. Jā, Zaķene tomēr bija labs cilvēks. Pati kaučdamās ar trūkumu, viņa drīz pēc Cēzara apcietināšanas sagādāja Mildai darbu, lai bēdām nenāktu klāt arī bada posts. Viņas abas tagad šuva gatavas veļas veikaliem kreklus. Nopelnīt jau varēja maz, tomēr maizes rīciens iznāca. Milda šūt nekad nebij mācījusies un nespētu kreklus piegriezt, bet Zaķe-

nes vadībā darbs ritēja tīri gludi. Zaķene Mildai ierādīja kā jāvīlē un kā jāapmetina pogu caurumi. Tā viņas abas kopā izpelnīja pusotras strādnieces algu, bet Zaķene tomēr peļņu dalīja uz pusēm, lai Mildai kāds santims atliktu arī Cēzaram. Zaķene aizvien palīdzēja sataisīt cietumā iesūtāmo paciņu piemetinādama, ka labā dzīvē cilvēkam draugu nevar jagot, bet gan bēdās un pārbaudījuma brīžos. Tā Zaķene ar savu vienkāršo sirsnību un gādību bij Mildai kļuvusi kā māte.

Sākumā pēc Caunes apcietināšanas Milda Zaķenei izteicās, ka Cēzars pats esot pie visa vainīgs un tādēļ lai nu ciešot. Bet Zaķene Mildu par tādu valodu norāja un pamācīja, ka bēdās vīrs esot vēl vairāk jāmīlot, nekā priekos. Ja priekos apreibstot miesa, tad bēdās runājot dvēsele. Cēzaram esot laba sirds un tādiem cilvēkiem aizvien pasaulē ejot grūti. Laiks visu dziedējot un cietums tak vēl neesot nāve. Nāksot laukā un sākšoties atkal labi laiki.

Tagad Milda gaidīja Zaķeni atnākam, jo viņa grībot zināt, kā Cēzaram ejot un ko abi izrunājuši. Tā gaidot Milda nevarēja savaldīties un tai bij jāraud. Kaut Zaķene atnākusi drīzāk, tad izrunātos, varbūt klūtu vieglāk. Tomēr Zaķene kavējās un vēl nenāca. Mildai šķita, ka tagad tai gaidīt ir vēl grūtāk, kā dienu cietumā noskatīties izvārgušajā Cēzarā. Kad beidzot Zaķene atnāca, Mildai uzreiz kļuva vieglāk.

„Kā nu izrunājāties, kā izmīlinājāties?” — Zaķene ienākdama labsirdīgi smaidīja. — „Bet tu jau izskaties pavisam noraudājusies un nemaz nepriecājies, ka dabūji vīriņu redzēt! Ir jau tiesa, bērns, nav viegli atkal šķirties. Ak tie cietumi, cietumi! Viņus vajadzētu pavisam nojaukt no zemes virsas. Cilvē-

kus vien bendē un cita labuma nekāda! Sunim, ja tas ir plēsīgs, uzliek uzpurni vai piesien ķēdē, bet cilvēks cilvēku bāž cietumā. Ko nu raudi, tev tomēr ir vīrs, kaut arī cietumā, dažai labai nav i tāda."

"Kas par labumu no vīra, ja viņš sēd cietumā? Jāsarunājas kā ar plēsīgu zvēru cauri diviem sietiem. Es to nevarēju izturēt un man bij jāraud vien."

"Vai nu asaras, meit, ko palīdz! Nocietinies un esi stīpra. Jūs tās jaunās jau tikai labumus vien no vīriem meklējat. Diezgan esi labumus baudījusi, tagad jāpaciešas arī sāpes. Izies dullums un paliks gaišāka galva."

"Man žēl, ka neizstāstīju Cēzaram visu kā tagad iet un cik tu esi laba."

"Tādus niekus izstāstīsi, kad viņš iznāks, ja nebūsi aizmirsusi. Tagad vajadzēja izrunāties par lietu. Ko viņš pats domā, kad būšot tiesa?"

"Arī to mēs nepārrunājām."

"Nu, ko tad jūs darījāt? Stāvējāt mutes ieplētuši un skatījāties viens otram acīs! Vai tad vēl neesat diezgan apskatījušies? Tādās reizēs vajaga izmantot katru mirkli un izrunāt visu."

"Tas viegli pateikt!" — Mildu bij aizvainojuši Zaķenes pēdējie vārdi. — "Kā ieraudzīju Cēzaru, tā bij jāraud visu laiku. Viņš izskatās tik salauzts un novārdzis."

"Cietumā nav tā kā pansijā. Viņam tagad sāp, ka par savu labo sirdi jācieš. Gribējis citiem palīdzēt, bet nu pašam jāmokās. Lielā krāpniece tagad pa ārzemēm dzīvo zaļas dienas. Bet gan jau arī viņa kādreiz savu kaklu lauzīs. Jums abiem jāpaciešas un jāgaida citi laiki. Abi vēl esat jauni, gan

jau atkal dzīvosat. Tikai nevajaga zaudēt ticību gaišākām dienām."

"Kā nu nezaudēsi ticību, ja rītu nāks un visu iedzīvīti izpārdos!"

"Žēl jau ir, bet tādēļ nevajaga izsamist. Ja būsāt veseli un kopā, gan iedzīvi atkal iegādāsāt. Mīlestībā un saticībā var arī mešā zem krūma pārgulēt, nemaz nevajaga diezin kādus pēļus un divānus."

"Jāpārcieš vien jau viss būs, vai nu zemē ielīdīsi."

"Un pārcietīsi! Tikai nelga var domāt par zemē ielīšanu. Cilvēkam pasaulē jādzīvo, kamēr viņš krīt kā zirgs pār ilksi. Vai tad tā Austra pasaulē aizskrējusi arī kādu labumu saķers? Izputinās naudu un nāks atpakaļ cietumā nosēdēt. Kā nu māte var pamest savu bērnu un aizskriet pa visiem vējiem? Par tādu soli vienreiz atmaksai jānāk un tad būs slikti. Bet ko nu mēs priecājamies par citu nelaimi, nesīsim labāk paši savas bēdas ar pacietību. Ir jau augstāka vara pasaulē, kas visu izlīdzina."

"Ja man tik netaisni jācieš, tad es neticu vairs ne Dievam, nedz velnam!"

"Nezaimo to, ko tu nezini. Tev jācieš cilvēku, bet ne Dieva vai velna dēļ."

"Nu, lai tad tavs Dievs mani atpestī, ja es ciešu netaisni."

"Mans Dievs var tikai mani pasargāt. Lūdz pati savu Dievu, tad viņš tev dos lēnprātību un pacietīgu garu visas mokas pārciest. Arī nevainīgam putniņam mežā uzbrūk vanags un saplosa. Kādēļ tad ar cilvēku nevar notikt tas pats?"

"Nevainīgu cilvēku nevar bāzt cietumā un vārdzināt. Tad labāk lai nogalina!"

„Kas nu tādus vārdus ņem mutē! Cietumos smacē visus tos, kas savu nevainību nevar pierādīt. Viņi jau zina, ka Caune nav vainīgs, bet lai viņš pats arī to pierāda. Cilvēkam patik cilvēku spīdzināt.“

„Bet kūr tad paliek likums un taisnība?“

„Vai nu mēs tos sameklēsim, ja neviens nav viņus atradis! Katram cilvēkam ir savs likums un sava taisnība. Tādēļ arī stiprākais vienmēr samīn vājāko.“ — Zaķene smagi nopūtās. Milda viņai nekā vairs neiebilda, jo redzēja, ka te katrs strīdus veltīgs. Ilgi viņas abas vēl sēdēja kopā un pārrunāja ikdienišķas lietas.

Caune no satikšanās atgriezās kamerā pavisam satriekts. Viņš gribēja Mildai izstāstīt, ka to apvaino par līdzzināšanu vekseļa viltošanā un par viltota vekseļa tālāk došanu. Viņš' bij gribējis arī Mildu mierināt, lai tā par daudz nebēdājas un lai mēģina visu pārciest mierīgi. Viņš gribēja lūgt, lai Milda tikdaudz par to nerūpējas, jo viņš ir kroņa maizē un dzīvoklī, kādēļ var dzīvot mierīgi. Lai viņa gādā pati par sevi un mēģina atrast kādu darbu. Bet no visa izdomātā viņš Mildai nebij varējis pateikt ne vārda. Tagad bij pašam dusmas uz sevi par tādu mīkstčaulību. Arī sargs Cauni atpakaļ uz kameru vedot bij zobojies, ka nu šis esot izraudājies kā sīpolus mizojošot. Tagad pietikšot ilgākam laikam. Lai tikai vakarā nesādzēroties tēju, tad arī bez paraškas iztikšot.

Viss tas Cauni tiešām kaunināja un viņš kamerā nevienam nedrīkstēja pat acīs skatīties. Gribējās būt vīrietim, kas savas sirdssāpes spēj apslēpt smieklos un irōnijā, kā to darīja citi cietumnieki. Arī vi-

niem ārpusē bij palikušas mātes, līgavas, sievas, bērni, kas varbūt cieta badu un tos apraudāja. Bet kā šie ieslodzītie ņirgājās par visu pasauli! Šķita, ka tie ir visbezzūpīgākie cilvēki, kuŗiem dzīvē bijuši tikai prieki un atkal prieki. Bet ja kāds kameras aizrestotā vakara krēslā spētu ieskatīties šo jautro smējēju acīs, tad viņš ieraudzītu bezgala sāpes par salauzto dzīvi un neziņā pamestiem tuviniekiem. Tikai retās acīs kvēloja naidš. Bet arī tas bija tikai pašapmāns un spēka avots cīņai pret izmocītās dvēseles sāpēm. Vispirms tie ir cilvēki, kas sabāzti cietumos, un tikai tad noziedznieki. Dzīve viņus par tādiem ir pārvērtusi, jo neviens savu šķīstību un nevainību nav pazaudējis jau mātes miesās.

Bet Caunem nebija spēka sevi tā apslēpt, kā citi to darija. Viņa bērnišķā sirds sabruka zem pārbaudījumu nastas un sāpes laužās ārpus vaidos un asarās. Tādēļ citi cietumnieki to saukāja par raudošu jaunkundzi, ko Donžuāns Liktenis piesmējis un pametis. Tā zobojoties viņiem bija vieglāk turēties pretī sabrukuma uzbāzībai.

Bet vakaros spītība aplusa un no koku lāvu pušes atskanēja pa smagai, ilgi valdītai nopūtai. Tādās brīžos Caune savām jūtām ļāva vaļu, līdz no kāda kakta nāca piezīme, ka jaunkundze atkal raudot par savu pavadēju. Tad Caune kā atmodās un zobiem iekodās netīrajā salmu pagalvī.

„Ikvienai jaunkundzei pazaudētā nevainība sāp, kamēr tā vēl nav iejutusies grēka saldumā. Kāpēc tad jūs gribat, lai mūsu jaunkundze to pārcieš bez nopūtām?” — ironizēdams Cauni aizstāvēja par vairākām krāpšanām apcietinātais Juris Asaris. Viņš saviem neesošiem uzņēmumiem bija nolīdzis kasierus,

saņēmis no tiem prāvas drošības naudas un ar iegūto naudu nodrošinājis sev vairākus patīkamus vakarus Rīgas restorānos.

„Nu, tad dod viņai labi atalgotu kasieres vietu savos uzņēmumos. Tikai drošības naudu tu nedrīksti no viņas ņemt!” — ierunājās kāds cits cietumnieks Liepa, kas gaidīja tiesas dienu par īrētu klavieru pārdošanu.

„Es visiem dodu tikai labi atalgotas vietas, lai dzīvo kā ministri! Kāda tur drošības nauda, ja mūsu jaunkundze pati ir vislabākā drošība. Viņa spēlēs tavas klavieres un iekasēs manu plašo uzņēmumu naudu. Tikai tu, Liepa, nedrīkstēsi ar viņu knakstīties, jo man nepatīk, ka citi aiztiek manas apakšnieces,” — atcirta Asaris.

„Ko nu muldat, ļaujiet gulēt!” — nikni ierūcās apriņķa padomes priekšsēdētājs Miķelis Alksnis, kas bij nodzēris vairākus miljonus apriņķa naudas un tagad pats brīnījās, kur viņa varējusi palikt?

„Onkulīt, te jau nav apriņķa padome, kur tu varēji ļaustīties! Mēģini labāk klusībā izrēķināt, cik mucas alus tu ar troksni izdzēri un cik katram apriņķa ganu zēnam par to būs jāsamaksā galvas naudas? Vai nav smuki, — kungs dzer un mēlojas, bet rēķinu maksā gani un apriņķa nespējnieki. Saimniek-papī jau nemaksās, jo tie taču piedalījās dzeršanā,” — ņirgājās Asaris.

„Es nevienam naudu no kabatas neesmu vilcis, kā Rīgas zēļi to dara,” — Alksnis nošņācās un taisījās gulēt tālāk, lai vairāk nebūtu jārunā. Tūliņ no visiem stūriem atskanēja saucieni, viens pakaļ otram:

„Iesālisim viņa apriņķi par mutes palaišanu!”

„Nevis aprinķi, bet viņu pašu, jo tādām priekšniekam nevar ļaut maitāties!”

„Tādi eksemplāri jāglabā, kas alū vien var notempt miljonus!”

„Tūļa, būtu devis Rīgas jaunkundzēm arī nopelnīt!”

„Tādi valsts naudu aprij vieni paši!”

„Mums jāpelna pārtika gramstoties pa tukšām kabatām, bet šie policijas apsardzībā grābj no valsts kases tautas miljonus!”

„Sameklējat sāli, es saslapināšu dvieli. Uzliksim viņam bankas par mutes palaišanu!”

„Nē, sāls vannās nodzīsīm liekos taukus. Cietumnieks nedrīkst būt tik resns, priekšniecība sāks atkal samazināt ēdienu porciju.”

Ātri bij samērcēts dvielis un sameklēta smalkā sāls. Viens uzsēdās Alksnim uz mutes, citi turēja rokas un kājas. Tie bija palīgspēki, bet banku meistari uzrāva izstieptam Alksnim kreklu augšā, saslapināja vēderu un pamatīgi ierīvēja ar sāli. Kad tas bija izdarīts, tad viens ar roku uzgriezta augšā vēdera ādu, bet otrs ar dūrē saliektiem pirkstu skrumšļiem šķīla gar saspīlēto Alksņa vēdera ādu, kamēr pašam pirkstu skrumšļi sāka sāpēt un degt. Tad viņa vietā stājās cits un atkal šķīla, kamēr Alksņa treknais vēders bij sarkans kā novārīts vēzis. Viens no šī rituāla dalībniekiem iesaucās:

„Alksnis sāk raustīties. Diezgan!”

Pēc šiem vārdiem visi vienā mirklī bij atpakaļ katrs uz savas lāvas, tikai Alksnis palika izmocīts un sūrstošu vēderu. Viņš mēģināja vaidēt un pat

kliegt, lai sargi to dzirdētu, bet kāda balss to bārgi norāja:

„Klusi, sasodītā alus muca! Ja neturēsi muti, dabūsi vēl!”

„Bendes! Es teikšu sargam,” — Alksņa balsī bij ārkārtīgas dusmas un naidi.

„Pamēģini tikai, valsts baņokli, sūdzēt sargam, tad mēs tevi sāļsim, kamēr iztaisīsim karnu kā meža kuili! Tādi onkuļi drīz pagurst. Sargam jau nu briesmīgi vajadzēs šo aizstāvēt. Par sodu Alksnis lai visu nedēļu tīra parašku.” — Tam visi piekrita un Alksnis saprata, ka šis nekrietnais lēmums viņam tiešām jāpilda. Alksnis apklusa, jo redzēja, ka ar šīm dzīves padībenēm tagad nevarēja cīnīties. Šī zagļu un blēžu banda ienāda katru godīgu cilvēku, par kādu Alksnis sevi joprojām turēja. Vai šie salašņas zināja, ka Alksnim savā laikā bij spieduši roku ne tikai iekšlietu ministri un ministru prezidenti, bet pat Valsts prezidents. Alksnis ar tiem bij sēdējis pie viena galda goda vietā un turējis tādas apsveikšanas runas, ka valdības vīri Alksni aicināja, lai tas iestājas viņu partijās. Lai šie Daugavmalas žanīši pagaida vien, ka Alksnis atkal būs pie varas, viņš tiem visu simtkārt atdaris!

Bet tagad Alksnis pacietīsies, tāpat kā viņš pacieš netaisnību, ka to nieka iztrūkuma dēļ izmeklēšanas tiesnesis ieņēda cietumā, izputinādams visas cerības uz pensiju, līdz kuņas izdienai Alksnim bij palicis vairs tikai nepilns gads. Katrā ziņā izmeklēšanas tiesnesim būs bijis kāds naidi, jo Alksnis saprata, ka cietumā bāž tikai personīgus ienaidniekus, kamēr draugiem vienmēr var izpalīdzēt. To Alksnis ļoti labi

zināja pats no savas darbības, jo vai un tā varēja apieties ar Triju Zvaigžņu ordeņa kavalieri!

Visā nupat notikušā Caune noklausījās un noskattījās ar šausmām. Savā cietumniecības laikā viņš tādas lietas piedzīvoja pirmo reiz un tādēļ bij tik šausmīgi, ka gribējās raudāt balsī. Tomēr viņš savaldījās un vēl niknāk iekodās netīrajā maišeli.

Akcijabiedrības „Ceplis“ bankrots un negaidītā bankas direktora Dziļupieša atstādināšana no vietas arī Sausam sagādāja daudz nepatikšanu. Sauso apvainoja, ka tas apkrāpis Latvijas banku noziedzīgi mantkārīgos nolūkos, ieķīlādams nederīgus ķieģeļus. Viņš gan taisnojās, ka ieķīlāšanu izdarījis Ceplis, tomēr naudu bij saņēmis Sausais un ar to pietika, lai republikas likuma vatētā bārdzība vērstos vienīgi pret viņu, Cepli atstājot pilnīgi mierā. Tagad Sausam bij jāstaigā pie izmeklēšanas tiesneša un jādod paskaidrojumi, kur līcis par ieķīlātiem ķieģeļiem saņemto naudu? Tas Sauso kaitināja, jo kas svešam cilvēkam daļas, kur lieku firmas naudu! Par to no manis paskaidrojumus var prasīt vienīgi revīzijas komisija un akcionāru pilna sapulce. Tomēr izmeklēšanas tiesnesis neatlaidās un solījās Sauso apcietināt, kādēļ vajadzēja vien padoties un sniegt prasītos paskaidrojumus. Sevišķi piekāpīgs Sausais palika pēc Dziļupieša apcietināšanas. Bet izmeklēšanas tiesnesim nekad nebij diezgan un viņš rakās aizvien dziļāk. Brīžam jau šķita, ka nupat viņš Sauso apcietinās, bet tad atkal tam izdevās izķepuroties un tikt mājā.

Kamēr Sauso spaidīja un mocīja izmeklēšanas tiesnesis, arī pār Nagaiņa galvu savilkās pavisam tumši mākoņi. „Cepla“ bankrots Nagaiņa uzņēmumiem bij tik smags trieciens, no kuŗa vairs nebij cerības at-

kopties. Visa brīvā nauda un uz pasūtījumiem saņētie avansi ieguldīti „Cepla“ akcijās, kurām tagad vairs nebij nekādas vērtības. Bez tam jaunbūvējamā dzelzceļa vadība pieprasīja nodot pasūtījumus vai atmaksāt avansus ar visu soda naudu. Protams, Nagainis par tādām lietām nemaz nebij domājis un tādēļ nespēja pildīt ne vienu, nedz otru no šīm prasībām. Arī bankas pasteidzās aizdevumus uzteikt un Nagaini galīgi izputinātu, ja tas namus nebūtu laikā paguvis norakstīt uz sievas un bērnu vārdu. Tagad viņi visi varēja kliegt un draudēt, bet Nagainim vecuma dienām maize vēl atlika. Viss jau būtu labi bijis un izdotos kā domāts, ja lats tik ietiepīgi neturētos savos augstumos. Nagainis visu bij būvējis uz to, ka naudas kurss nokritīsies un tādēļ ne tikai pats ņēmis naudu kur vien var dabūt, bet arī savus draugus mudinājis darīt to pašu. Nu arī draugi brēca un vaimanāja, saukdami Nagaini par pavedēju, jo neviens aizņemto naudu nebij lietojis pēc vajadzības, bet izšķieduši vieglprātīgai uzdzīvei. Kas viegli nācis, tam arī viegli būs iet.

Ar visu to Nagainis vēl šā vai tā būtu ticis galā, ja nenāktu jauni negaidīti triecieni. Šķita, ka latviešu dabā taisni ir, ja kādam cilvēkam iet labi, tad visi tam palīdz, kaut gan klusībā apskauž un cenšas kaitēt. Bet ja tam pašam apskaustam sāk iet slikti, tad visi viņam uzbrūk, lai vēlāk varētu lielīties — es arī palīdzēju viņu gāzt. Tā arī šoreiz Nagainim uzbruka ne tikai jaunbūvējamā dzelzceļa vadība un bankas, bet visi viņa kalpotāji un strādnieki. Lai vairāk varētu izpumpēt naudas no bankām Nagainis bij licis saviem kalpotājiem un strādniekiem izrakstīt vekselus. Ja kāds liedzies to darīt, tad Na-

gainis tūlīn atlaidis no darba un tā ikviena pretestība bijusi laužta. Katrs gribējis strādāt un pelnīt, tādēļ devis Nagainim tā sauktos draudzības vekselus. Kas iesācis rakstīt vekselus, tam vairs apstāšanās neesot bijis, jo Nagainis draudējis padzīt un iepriekš izrakstītos vekselus laist protestā. Tā iznācis, ka mazo pirkstiņu atdodot bijusi jāatdod arī visa roka. Tādā kārtā Nagainis no saviem kalpotājiem un strādniekiem saņēmis draudzības vekselus pāri par trīsdesmit miljoniem rubļu. Tagad strādnieki un kalpotāji ilgāku laiku algas nesaņēmuši un padzirdējuši Nagainim slikti ejam bij iesnieguši prokuroram kopēju sūdzību par visu šo pasakaino draudzības vekselu lietu. Iesniedzējus uz sūdzību bij pamudinājis arī tas, ka daudziem vekseli protestēti un sākti piedzīt. Dažiem iedzīve bij aprakstīta, bet citiem jau izpārdota un turpat Nagaiņa kantorī apķīlāta darba alga. Tagad bij skaidrs, ka Nagainis no savu kalpotāju un strādnieku draudzības atteicies un viņu vekselus nedomā maksāt. Nu vajadzēja meklēt glābiņu pie tiesas iestādēm.

Kad Nagainis saņēma paziņojumu ierasties uz nopratināšanu, viņam izlikās savādi. Pašu valsts, pašu valdība, pašu cietumi un pašu policija, bet tomēr vajā latviešu cilvēku. Kur te vairs daudzīnātā demokrātiskā vienlīdzība un personas neaizkaramība? Cittaunieši tā nedarītu, viņi savējos liktu mierā. Pašu cietumi un policija jau nav domāti latviešiem, bet gan žīdiem un čigāniem. Arī sarkanos varētu bāzt iekšā, bet godīgi un nacionāli domājoši rūpnieki jāliek mierā. Ja viņi to nevar izvest, lai tad put visa valsts ar cietumiem un policiju! Tādā valstī uzņēmīgam rūpniekam nav vietas.

Tomēr Nagainis paziņojumam paklausīja, jo tagad jau bija traki laiki un pretoties nedrīkstēja. Bāza taču cietumā pat tik varenus vīrus kā Dziļupieti, kaut gan atkal laida laukā. Nuja, bet laukā laida tikai pret galvojumiem, un kur tādus visi varēja dabūt! Ar Sesku un Lūsi jau vien tad nepietiks.

Izmeklēšanas tiesnesis Juris Atāls Nagainim sākmā uzstādīja daudz un dažādus tīri formālas dabas jautājumus. Tādēļ pagāja labs laiks, kamēr viņi tika pie lietas kodola.

„Cik jūsu uzņēmumiem kopsummā varētu būt pārādu?“ — jautāja izmeklēšanas tiesnesis Atāls.

„Tas ir veikala noslēpums, kuŗu es nevienam neizpaužu.“ — Nagainis pavisam mierīgi atbildēja, jo viņam no jaunā izmeklēšanas tiesneša nebija bail.

„Bet par kādu summu jūs esat saņēmuši vekselus no saviem kalpotājiem un strādniekiem?“

„Ne par santimu!“

„Kā tā? Bet viņi taču iesniegumā to ziņo.“

„Tas ir pārpratums. Viņi ir mani kalpotāji un strādnieki, kad tie dara manu darbu un saņem no manis algu. Bet kad mēs stājamies veikalnieciskās attiecībās, tad esam līdzīgs ar līdzīgu, jo vekselu izrakstīšana taču neietilpst ne kalpotāja, nedz strādnieka pienākumos! Par to viņi algas nesaņem, jo vēl nav pasaulē dzirdēts, ka kāds sev algotu vekselu izrakstītājus. Bez tam pavisam smieklīgs izklausās apgalvojums, ka no liela pieauguša cilvēka var izspiest vekseli. Nu lai pamēģina kāds no jums vai no manis izspiest vekseli, tad redzēs, kas tur iznāks!“

„Bet kādas jums varēja būt veikalnieciskas darīšanas ar strādniekiem un kalpotājiem?“

„Es jau reiz teicu, ka ar strādniekiem un kalpotājiem man nav bijis veikalmiecisku darīšanu. Kas mums bijis kā cilvēkiem, tas abpusējs noslēpums, kuŗu man vienam pašam nav tiesības izpaust. Es do to vārdu augstu vērtēju un nekad nelaužu.“

„Bet strādnieki un kalpotāji visu izpauž un saka, ka jūs vekselus izspiedis.“

„Tas tikai norāda, cik cilvēki ir negodīgi un cik maz var uz viņiem paļauties. Protams, vārda laušana ir viņu personīga darīšana, bet es no savas puses varu apgalvot, ka tur neviens vārds nesaietas ar patiesību. Es domāju, ka jūs ticēsat man vairāk, nekā visai tai salašņu bandai. Tie ir valsts pamatu grāvēji, kas grib iznīcināt mūsu rūpniecību! Viņi visi ir uzpirkti par svešu naudu, jo no kā tie būtu dzīvojuši, ja tiem tik ilgi neesmu algas izmaksājis, kā viņi apgalvo?“

„Vai nu tā tīri būs, ka simtiem cilvēku uzreiz uzpirkti?“

„Es esmu īsts latvietis, jūs varat man ticēt. Jūs nevarat iedomāties, kas tie par cilvēkiem! Par naudu viņi ir uz visu gatavi. Tādi pilnā kalā priecātos, ja šodien mūsu valsts aizietu bojā. Viņiem patiesībā vieta spaidu darbos, nevis vēl uzklausīt to iesniegumus. Tie ir slimāki par lielceļa laupītājiem, jo viņi ar savām nemitīgām prasībām mūs rūpniekus grūž bezdibenī! Kur mēs nonāksim, ja valdība vēl tādas sāks aizstāvēt? Tad jau godīgam cilvēkam vairs Latvijā nav dzīves! Pamet tik visu likteņa ziņā un bēdz prom uz ārzemēm.“ — Nagainis bij tā iekaisis, ka nevarēja vairs nomierināties.

„Labi. Ar to bēgšanu uz ārzemēm nu šoreiz tā būs, kā būs. Mums jau tepat Latvijā ir drošas vietas, kur var pēc lieliem darbiem atpūsties un visu

pārdomāt," — izmeklēšanas tiesnesis irōnizēja, jo viņam patika noklausīties Nagaiņa prātojumos. Tādus katru dienu nedabūja dzirdēt.

"Es jau to nesaku par sevi. Kur es nabaga cilvēks lai aizbraucu, ja visa iedzīve paliek tepat?" — Nagainis kļuva pavisam piekāpīgs, jo viņam izlikās aizdomīgi izmeklēšanas tiesneša vārdi par drošo vietu, lieliem darbiem un atpūtu.

"Kur tad jūs likāt visus to daudzos miljonus, ko izpumpējāt no bankām?"

"Ar banku palīdzību vēl neviens cilvēks nav bagāts ticis, jo augstās procentes visu apēd."

"Kāpēc tad jūs tik daudz ņemāt no bankām, ka nespējat vairs procentus samaksāt?"

"Kurš tad šinīs laikos neņems naudu, ja var dabūt? Kas vairāk paņēmis, tas arī gudrāks."

"Kāda tad tur gudrība, kad procenti mājā nost un par parāda deldēšanu nemaz nevar būt runas?"

"Bet ja lata kurss kristu un parādus varētu atmaksāt ar kasti pakavu naglu?"

"Viņš jau nekrīt, bet turas."

"Nekrīt, tā jau ir tā nelaime! Bet cik šis ilgi turēsies, gan jau kritīs," — Nagainis šķita atviegloti uzelpojam un līgsmāki paskatījās uz izmeklēšanas tiesnesi.

"Bet vai tā nebūtu valsts pamatu graušana?" — viltīgi iejautājās izmeklēšanas tiesnesis.

"Kas tad tā par valsts pamatu graušanu! Jūs esat cietā algā, tādēļ viegli runāt, bet mums pašiem jā-mēģina cauri sisties. Tas nav tik viegli, kā pirmā un piecpadsmitā saņemt cietu algu. Vispār Latvijā algas cilvēkiem zelta dzīve, tādēļ arī viņi tik ļoti stāv par valsti. Kāds labums ir no lata augstā kursa?"

Visi tagad ir valstij parādā un diezin' vai kādreiz maz spēs atmaksāt. Bet ja naudas kurss nokristos, tad ikviens censtos valstij parādus atmaksāt tūlī. Un kam no tā būtu kādi zaudējumi? Nevienam. Tikai latvieši kļūtu turīgāki un nebūtu jākaujas ar parādiem. Tagad ir tāds laiks, kad katram centīgākam latvietim jātiek pie mantas un valstij jānāk palīgā, atvieglojot aizdevumu atmaksu vai pavisam atlaižot. Mēs paši esam kungi un noteicēji savā valstī."

"Tādus sauc par valsts apzadzējiem un likums viņus vajā."

"Vai mēs paši savus likumus nevaram grozīt pēc patikas? Tad nebūs nekādas valsts apzagšanas un arī likums nevienu nevajās. Policija taču arī ir mūsu pašu cilvēki vien."

"Tādēļ jau vēl vairāk vajadzētu kaunēties un sargāt mūsu valsts kopējo mantu."

"Es nekādas komūnas un kopējas mantas neatzīstu. Tie laiki jau aiz kalniem. Man jāšargā tikai pašam sava manta un policijai pienākums man palīdzēt. Citādi jau visādi salašņas mūs aptīrīs uzreiz. To nevaram pieļaut un noziedznieki mums jāsavaldā."

Izmeklēšanas tiesnesis klausījās Nagaiņa vārdos un netika skaidrībā, vai šis apalītuklais fabrikants bija muļķis jeb arī par daudz liels blēdis. Katrā ziņā jāuzdod kriminālpolicijai viņu novērot un arī pašam jāsavāc tuvākas ziņas. Tūlītējai apcietināšanai nav pamata. Jāļauj viņam vēl darboties, varbūt tad izkūņosies uz āru īstais noziedznieks, ko varēs ietupināt uz ilgāku laiku. Tagad viņš vēl var izķepuroties un tikt pavisam vaļā. Interesanti būtu zināt, vai tādu tipu Latvijā ir daudz, kas tāpat spriež kā Nagainis? Tomēr jācer, ka viņš nav vienīgais, jo tam ir draugi

un arī savas aprindas, kur tas jūtas kā starp savējiem.

„Vai jums tā darīt un runāt nav kauns no sabiedrības?“ — iejautājās izmeklēšanas tiesnesis, kā savas domas pārbaudīdams. Nagainis viņam vēlīgi pasmaidīja, kā smaida bērnam, kad tas uzstādījis naīvu un pagalam aplamu jautājumu.

„Kas tur par kaunu?“ — Nagaiņa balsi skanēja izbrīna. — „Sabiedrība mani drīzāk turētu par mulķi, ja es nemācētu tikt pie mantas! Tagad visus vērtē nevis pēc smieklīgā un nekam nevajadzīgā godīguma, bet pēc mantas. Ne par velti saka, ka godīgs nabags netiekot ne debesīs, nedz ellē, bet bagātam blēdim esot visas durvis vaļā. Vai kādreiz izkliegtie un notiesātie valsts zagļi tagad nedzīvo zaļu dienu, ja viņiem ir nauda? Visi viņus cienī, pat apskauž un labprāt vēlas ar tiem draudzēties. Sabiedrība nekad nevienu bagātu cilvēku no sava vidus neizstums. Visi mūsu bagātnieki, kas kara un bēgļu laikā sarausuši savu turību, vai kāds viņiem ir prasījis, kā tie pie mantas tikuši? Nauda nesmird un neviens viņai nemeklē pirmsākumu. Tādēļ es jums saku — nelaižat nevienu izdevīgu gadījumu gaŗām, bet ņemat ko varat, lai vēlāk nav jānožēlo.“

Izmeklēšanas tiesnesis tīri nobijās no Nagaiņa vārdiem. Viņš jau runāja kā laikmeta pravietis, kuram nedrīkstēja pretoties un kurū nevarēja cietumā bāzt. Pati sabiedrība viņam atraus cietuma durvis un ar troksni ievēdīs atpakaļ savā vidū, kā kādu drošsirdīgu varoni, kas apbrīnošanas cienīgs. Vai tā nenotika ar Dzilūpieti, kas valstij nodarīja tik lielus zaudējumus? Vai neradās zelta atslēgas, kas Dzilūpietim atvēra visas cietuma durvis un varbūt drīz

nosēdinās agrākā vietā? Droši vien jau būtu nosēdināts kā nevainīgs cietējs ar lielu godu agrākā krēslā, ja tikai priekšā stāvošās Saeimas vēlēšanās nevajadzētu baidīties no tautas dusmām. Bet kad vēlēšanas būs garām, kas tad notiks? Nu, tad Dziļupietis atkal būs varens un dalīs valsts miljonus pa kreisi un labi. Nākat, ņemat un pildat savas kabatas. Kam lielākas, tam vairāk. Brīnums gan, kāpēc Nagainis, kam visos darbos tik plašs vēriens, nav mēģinājis Saeimā iekļūt? Kad izmeklēšanas tiesnesis viņam to jautāja, Nagainis mierīgi atbildēja:

„Ko es tur darišu? Tur maz var nopelnīt. Bez tam man nepatīk tā ķengāšanās avīzēs pa vēlēšanu laiku. Tad tev izpurina katru puteklīti no svārku piedurknes. Ja pa vēlēšanu laiku varētu aiztaisīt visas avīzes cieti, tad varbūt es uzpurētos valsts labā un ietu Saeimā. Nevar jau teikt, ir tādām deputātam arī savi labumi. Bet tagad es tomēr negribu, jo no tā būs jācieš maniem uzņēmumiem.“

Nagaiņa apziņa un lepnums pavisam pārsteidza izmeklēšanas tiesnesi. Viņš nemaz nešaubījās vai būtu tur derīgs, bet tikai atzina, ka nav izdevīgi. Maz var nopelnīt un drusku bailes no avīzēm. Ja tām varētu pa vēlēšanu laiku aizbāzt muti, jā, tad būtu labi. Tad neciestu arī uzņēmumi, jo deputātam tomēr esot savi labumi.

Nē, lai šis pravietis vēl iet mājās, jo arī tiesa nevar pret savu laikmetu sacelties. Lai skraida apkārt šie valsts apzeltītie varoņi un sabiedrība lai viņus apbrīno kā savus elkus, kā dieveklus, kuriem viss atļauts. Lai grezno ordeņiem. Katrai tautai katrā laikmetā ir viņas pašas cienīgi varoņi. Tagad mums patīk tādi, kurus paši ar savu nabadzību esam apzel-

tijuši. Nabags jau jūtas aplaimots, ka bagātais apēd viņa plāno maizes riecienus. Tas taču glaimojoši, ka esmu pārticis no tādas barības, kas garšo arī visus gārdumus ēdušam bagātņiekam. Jā, par daudz dziļi mūsos sēd kļaušu cilvēks, kas cepurīti padusē pasitis vēlīgi smaida, kad vagars viņa gājumu saņē kunga apcirkņos. Lai jau tiek kungam arī, ne viņš pats sēj, nedz pļauj. Gan es atkal aršu un sēšu, gan maizīti nopelnīšu. Netaisna manta augļus nenes. Bet netaisnā manta augļojas un vairojas un novelk pēdējo kreklu netaisnas mantas nīdējam. Vai tiešām ļaudis neattapsies un nesāks citādi domāt un just?

Nagainis jau sen bija aizgājis, bet izmeklēšanas tiesnesis Atāls nevarēja tikt no savām domām vaļā. Viņam bij tik smagi, it kā tas būtu uzplēsis vienu no šausmīgākiem laikmeta augoņiem, kas tagad struto un draud saindēt visu pasauli. Kā viņu dziedēt, kur rast padomu to kaitīgo strutu apturēšanai? Sen Atāls nebija tik smagi juties, kā tagad pēc sarunas ar Nagaini.

Nagainis no izmeklēšanas tiesneša iznāca kā uzvarētājs. Ko viņš man var padarīt? Aizbāzu muti uzreiz cieti. Es pats zinu, kā rīkoties, lai nenogrīmtu. Šie sirdsšķīstie dzīves labotāji ir bīstamāki par valsts grāvējiem. Pats viņš kaitīgs dzīvei un valstij, bet nekautrējas vēl mani par tādu pataisīt? Vai tas ir likumības sarģis, kas plegriež vērību valsts ienaidnieku dumpīgai sūdzībai! Rūpniecības nostiprināšana ir valstisks darbs, bet šo darbinieku apsūdzēšana ir noziegums. Tādēļ visiem sūdzības iesniedzējiem vajadzēja sēdēt cietumā, bet man saņemt gan-

darījumu valsts pabalsta vai atzinības veidā. Taisni man pienākas atlīdzība par to, ka lata kurss nekrīt, jo savu plašo uzņēmumu nākotni uz to esmu dibinājis. Citādi tagad viss var izputēt un es palieku nabags. Jā, bezdarbnieku armija tad par vienu cilvēku būs lielāka. Un Nagainis irōniski nosmīnēja. Grūtos apstākļos un kritiskos brīžos viņš nekad neizsamisa, bet spēja par visu pasmieties. Ar apķērību un saprātu dzīvē varēja visu panākt. Tikai jaunus puikas nekad nevajaga laist pie nopietna darba. Ja Sausais „Cepli“ nebūtu novedis līdz bankrotam, vai tad Nagainim būtu tagad jāpiedzīvo tādas naudas grūtības? Skaidri redzams, ka nopietna veikala vadīšana nav viss tas pats, kas meitu ķerstišana un ālēšanās pa krogiem. Kas vienu no šīm lietām pieprot labi, tas citās tomēr ir un paliek nemākulis.

Nagainis no izmeklēšanas tiesneša gāja tieši pie Sausā, lai izrātos ar znotu par visām neveiksmēm un izrunātos, kas turpmāk darāms. Nagainis ar Sauso nebij ticies kopš tās reizes, kad tas saplēsa vekselus un kad iznāca izplaukšanās. Bet tagad bija daudz nopietnākas lietas un tādēļ par tādiem sīkumiem nevarēja dusmoties. Jādabū zināt, kur īsti Sausais to naudu sagrūdis, ka tik plašam un bagātam uzņēmumam, kāds bija „Ceplis“, vajadzēja bankrotēt?

Sausais pašu laiku no spirta brūvēja šnabi, kad pie viņa ienāca sievas tēvs. Valentīna bij parūpējusies par uzkožamiem, jo galdā bij silķe krējumā, skābi gurķi, konservi un žāvēts zutis, kuŗu šnabim piekost ļoti mīlēja ne tikai Sausais, bet arī Valentīna pati. Viņi abi bij nolēmuši, ka par spīti dzīves nedienām ļabi krietni iedzērs un dūšīgi uzkodīs. Šķita, ka tie būtu sapratušies un nu atraduši kopēju ceļu,

pa kuŗu turpmāk staigāt saticīgi. Sievas tēvam ie-
nākot Sausais itkā samulsa, jo nezināja, kādos nolū-
kos tas nācis. Viņš domāja, ka jautrā iedzeršana ta-
gad izjuks un Valentīnas klātbūtnē vajadzēs ar viņas
tēvu naidoties.

„Tas ir labi, ka tu taisi šņabi, man arī pavisam
sāja dūša. Biju pie izmeklēšanas tiesneša un tas
mani gribēja pataisīt tik svētu kā pie dievgalda. Ja
tu, meit, pagādātu vēl uzkožamos, tad teiktu, ka jūs
abi esat laimīgs pāris,“ — Nagainis smējās, jo re-
dzēja, ka znots to jautājoši uzlūko.

„Esmu jau to izdarījusi un tev atliek tikai atzīt,
ka tiešām esam laimīgi.“ — Valentīna līksmi atsaucās
tēvam, jo viņa zināja par tā veikalu neveiksmēm un
priecājās, ka taš nav galvu zaudējis. Tādi vīrieši ir
vērts, ka tie dzīvo pasaulē.

„Mums vispirms ar Edmuntu jāsadzeŗ miers, jo
abi esam izkāvušies un tikai pēc tam bankrotējuši.
Kā tu vari mīlēt tādu vīru, kas tavu tēvu izsviedis pa
durvīm?“ — Nagainis runāja kā jokodams un Valen-
tīna nesaprata, vai šinīs valodās ir arī nopietnība.
Sausais pasteidzās un iemeta starpā:

„Es jau viņai neteicu, ka tu mani izplaukāji un
tādēļ Valentīna mani mīl, kā kad nekas nebūtu no-
ticis. Necilāsim labāk viņas klātbūtnē savus vei-
kālu noslēpumus. Valentīnai paliks gaŗlaicīgi un uz-
nāks miegs.“ — Viņi visi trīs jau sēdēja pie galda un
tukšoja pa glāzītei, kas nozīmēja, ka sievas tēvs ar
znotu ir izliguši. Pēc piektās, sestās glāzītes Nagai-
nis kļuva pavisam jautris un znotam atklāti nopro-
sīja:

„Saki, kā tu to „Cepli“ tik ātri izplēguroji? Ja es tevi no šīs puses pazītu, tad tu nebūtu ticis par „Cepla“ direktoru.“

„Runāsim atklāti: Ceplis jau visu bij izdarījis un man atlika tikai rokas noplātīt. Viņš tak savas akcijas bij mums pārdevis.“

„Kas par niekiem! Tās bij Zuša akcijas, kuŗas nopirku pret Cepla gribu,“ — Nagainis skaļi iesaucās, jo viņš nevarēja iedomāties, ka tas tā būtu piemulķots.

„Tur jau ir tā nelaime, ka tās nav bijušas Zuša akcijas. Es arī sākumā tā domāju, jo Ceplis pats man to iegalvoja! Bet tagad pārliecinājos un varu tev apgalvot, ka viņš ar „Cepla“ bankrotu nav vairāk par dažiem simtiem latu zaudējis. To zinu pēc grāmatām,“ — Sausais runāja vaļširdīgi.

„Kā tad Ceplis tev to varēja iegalvot, ja mēs akcijas nopirkām viņam pavisam nezinot? Nerunā muļķības!“ — Nagainis no tiesas uztraucās.

„Es nemaz nerunāju muļķības! Ceplis pats man piedāvāja tās akcijas un ieteica tevi piedabūt pie viņu nopirkšanas,“ — Sausais bij ieskurbis un tādēļ kļuva pavisam atklāts.

„Tas nevar būt! Labprātīgi viņš mūs nebūtu laidis „Ceplī“.“

„Nevis labprātīgi ielaida, bet vilktin ievilka. Viņš redzēja, ka „Ceplim“, jābankrotē un tādēļ glāba, kas glābjams. Ceplis mani jau sen pirms gada sapulces godāja par savu vietnieku un direktoru.“ — Sausais runāja patiesību un viņam bij tiksmi sievas tēvu ķircināt, itkā viss notikušais uz viņu pašu nemaz neziņmētos. Nagainis klausījās muti ieplēsis un neticēja savām ausīm.

„Kas tur, tēt, ko brīnīties? Ceplis ir gudris un apķērīgs, bet jūs abi ar Edmuntu naīvi vientiesīši, kurus var muļķot pēc patikas!“ — Valentīnai bij prieks iedzelt ne tikai vīram, bet arī tēvam, kas ar solītā pūra nedošanu viņai bij sagādājis daudz sāpju.

„Nav labi, ka sievieti jautas vīriešu darīšanās! Es to nekad neesmu cietis un arī tagad necietīšu.“ — Nagainis atcirta Valentīnai.

„Tomēr bez sievietēm jūs nevienu prātīgu darbu nevarat izdarīt. Ja jūs ar mani būtu aprunājušies, tad nebūtu tā iekrituši, jo es no Cepla kundzes visu varēju dabūt zināt. Bet jūs jau neciešat, ka sievieti jautas jūsu darīšanās!“ — Valentīna ironizēja.

„Kas par niekiem! Vai nu Ceplis gāja sievai stāstīt savus veikala noslēpumus.“ — Sausam nepatika, ka Valentīna par viņiem ņirgājas.

„Pilmīgi bez stāstīšanas Berta dabū zināt visus vīra noslēpumus. Kā tad viņa atņēma Austrai nodomāto briljantu rotu un piespieda sev uzdāvināt? Tāpat viņa man būtu atklājusi arī tagad Cepla īstos nodomus. Berta nav šaursirdīga un viņā vēl dzīvs sievietes ideālisms, kas nepadodas blēdīgai mantkārbai. Vispār, ja vīri savos veikalos vairāk aprunātos ar sievietēm, tad nebūtu tik daudz krāpšanas un bankrotu. Sievietes vienmēr ir godīgākas un tālredzīgākas.“ — Valentīnai patika ķircināt ne tik daudz vīru, kā tēvu.

„Kamēr vēl neesi pavisam piedzērusies ej un izgulies!“ — Nagainis pavisam dusmīgi uzkliedza meitai. Valentīna piecēlās un tiešām aizgāja, jo viņa pazina tēvu un zināja, ka tādās reizēs labāk ar to nestrīdēties.

„Saki taisnību, vai tiešām Ceplis mūs tā būtu piemulķojis?” — Nagainis nevarēja un nevarēja samierināties ar to, ko Sausais bij pateicis.

„Par nožēlošanu tas tā ir. Ceplis bijis gudrāks par mums abiem.”

„Vai nu viņam daudz gudrības vajadzēja tevi piemulķot!”

„Kas tad man! Visdārgāk tas maksā tev pašam. Tu man nedevi solīto pūru, tādēļ tagad pazaudēji visu mantu. Otrreiz tādas mulķības vairs netaisi, bet dod znotam ko esi solījis.”

„Man ir tikai viena meita un tādēļ otrreiz ar znotiem nebūs darīšanas! Neviens tēvs nevar būt laimīgs, kam pagadās tāds znots.”

„Labi, labi. Drīz jau varēsi pameklēt sev labāku.”

„Kas par niekiem! Tu neesi Valentīnas vērts, ja varēji ar Cepli ielaisties tik tumšos veikalos un ļauties izģērbties. Dārgi tev maksā šī skola.”

„Tev tomēr dārgāk, jo es nekā neesmu zaudējis. Kad tu man liedzi solīto, es nozvērējos tevi izputināt. Tagad tas man ir izdevies.”

„Mani putinādams esi arī pats sevi izputinājis. Pēc manas nāves Valentīna tomēr savu mantojuma tiesu dabūtu.”

„Nuja, pēc tavas nāves! Sazini nu velns, kad tu mirtu? Ceplis tavai mantai izraka dziļu kapu,” — Sausais smējās cerībā, ka tas Nagaini vairāk kaitinās. Bet Nagainis bij savas dusmas pārvarējis un smējās Sausam līdz.

„Tomēr Ceplim ir un paliek galva uz pleciem. Tik viltīgi izkulties no nelaimes, to mēs nemācētu. Tas tikai norāda, ka mūžu dzīvo, mūžu mācies, bet veikalos nekad neizej uz lielību. Vai man bij vajadzība pēc

„Cepla“ akcijām? Nepavisam nē! Bet biju iespītējis un domāju Ceplim tādā veidā atriebt. Ceplis izdevīgā brīdī izmantoja manu rakstura vājību un ļāva atriebties. Bet kas no tā iznāca? Es izlielījos, bet viņš nopelnīja. Viņš pārdeva savas nevērtīgās akciju lupatas man par dārgu naudu. Mēs no Cepla varam mācīties kā jārikojas!”

„Tikai tev šī skola par dārgu maksā.”

„Labāk gudram skolotājam samaksāt uzreiz, nekā šādiem tādiem pa druskai. Ceplis ir vīrs, no kuŗa var daudz mācīties. Viņš smuki nopelnīja un vēl ieguva saprātīga rūpnieka slavu, kuŗa vietā akcionāri iesēdinājuši nemākuli un tādēļ aprakuši solido pasākumu. Pamēģini tu tagad pretoties šim vispārējam uzskatam! Mēs esam cīnījušies ap vanckariem un vēl samaksājuši par tiem dārgu naudu.”

„Tā ir nekaunība! Ceplis visu tā bij sagandējis, ka tur vairs nekas nebij glābjams,” — Sausais pretojās, jo viņš nevarēja ciest, ka to sauca par nemākuli.

„Bet pamēģini tu kādam iestāstīt! Nevienam tam neticēs. Drīz arī tu pats piekritīsi vispārējam spriedumam un nožēlosi, ka esi tik labu lietu samaitājis. Tu esi vēl jauns un nesaproti, ko nozīmē vispārības spriedums. Tirgotājam un rūpniekam ar to jāreķinās vairāk kā jebkuŗam. Es par to pārliecinājos, kad biju dabūjis jaunbūvējamā dzelzceļa pasūtījumus. Man uzreiz atvērās visu banku naudas skapji un šodien mani gandrīz neaprobežoti kreditēja tur, kur vēl vakar bij noraidījuši. Bet prasi, vai kāds bij redzējis manu līgumu ar jaunbūvējamā dzelzceļa pārvaldi. Pietika vienīgi ar to, ka visi runāja: līgums Nagainim ir ārkārtīgi izdevīgs. Patiesībā šis līgums man nemaz

nebija tik izdevīgs. Ja es nebūtu izmantojis vispārējo reiboni un nebūtu ņēmis naudu pa kreisi un labi, tad tici, ka pildot līgumu tomēr būtu bankrotējis, kaut arī nebūtu pircis nevienas „Cepla“ akcijas. Ar valsti nevienu līgumu nevar izdevīgi noslēgt, jo daudzās komisijas un apakškomisijas, kā arī dažādie lietpratēji apēd visu. No ka tad viņi tik lepmi dzīvo?”

„Tad jau tev nav ko uztraukties, ja Ceplis bankrotu paātrināja. Labāk, ka nāvei nolemtais nomirst pie laika. Nikuļošana man nepatīk.“

„Arī man viņa nepatīk. Bet ko lai dara? Nīkulis tomēr vairāk vērts kā mironis.“ — Nagainis nopūtās. — „Vai tev mājās vairs nekā dzerama nav? Šodien jau svētā diena, kad visiem jāvēl Saeima, bet iedzert nedrīkst neviens. Man gribētos par spīti sadzerties, redz, vai tad Cīrulis tiek iekšā vai nē?“

„Dzeramo dabūsim, par to nebīsties, es zinu slepenus caurumus, kas nekad nav cieti. Bet ka Cīrulis vairs netīks Saeimā, uz to es lieku divus pusstopus galdā. Valsts apzadzējiem tur nav vietas!“ — Sausais sirsnīgi iesaucās, jo viņā vēl mājāja romantiski naiivā ticība, ka deputātam katrā ziņā jābūt godīgam.

„Ko tu vienmēr muldi par valsts apzagšanu!“ — Nagainis jutās aizkārts, itkā šie znota vārdi zīmētos tieši uz viņu. — „Kā mēs sevi varam apzagt, jo valsts taču esot mēs paši. Tā nav zagšana, ja naudu no kreisās pārlietu labā kabatā? Mums katram tiesība savas kabatas izlietot pēc patikšanas. Tāda likuma nav un nevar būt, kas noteiktu, kurā kabatā man nauda glabājama. Es naudu glabāju tanī kabatā, kur vienīgi pats varu izņemt un cits neviens klāt netiek.“

„Ko nu lielies, Ceplis tev iztukšoja visas kabatas un izgriezta oderes uz āru, lai visi redz, ka tu esi

tukšs." — Tā znots ar sievas tēvu ilgi strīdējās, kas ir valsts un viņas apzagšana un ko Ceplis viņiem abiem izdarījis. Jo vairāk tie dzēra, jo dīvainākas kļuva viņu sarunas. Brīžiem tie tik nikni lādēja valsti, Cepli un paši viens otru, ka bija gatavi izkauties un Valentīnai tikai ar pūlēm izdevās tos nomierināt. Viena, otra pļauka jau nemaz netika ievērota, jo tai bij atvietot treknāku vārdu, kāda pašreiz negādījās pie rokas. Bet bija atkal brīži, kad Nagainis ar Sauso skūpstījās kā divi iemīlējušies, slavēdami netikai viens otru, bet arī valsti un Cepli. Tad viņiem abiem šķita, ka viss noticis tik labi un teicami, par ko nevar nopriecāties vien. Grūti bija pateikt, vai tie bēdājas par negaidītiem zaudējumiem, jeb arī priecājās par necerētiem ieguvumiem. Tā viņi dzēra un ālējās līdz rītam, kamēr abi tur pat pie galda bij aizmiguši.

Kaut gan vēlšanu dēļ arī „Atmodas Gars“ bij slēgts, tomēr labākie paziņas netika atstumti un savu spirdzinošo malku blakus telpās varēja iebaudīt. Tur tad arī nelielā istabiņā pie aplaistīta galda sēdēja Oskars Briedis, konservu fabrikants Teodors Seskis un Augusts Mucenieks. Ārā ielās automobiļi skraidīja ar vēlšanu lozungiem un mēģināja pat visneticīgākos piegriezt savai ticībai. Diena bij saulaini gaiša un tādēļ gandrīz visi Rīgas iedzīvotāji klejoja pa ielām, jo krogi bij slēgti un tanīs varēja iekļūt tikai reti izredzētie, uz kuriem krodzinieki varēja pilnīgi paļauties. Pēc „Cepla“ bankrota Briedis bij atbēdzis uz Rīgu, lai nevajadzētu satīkties ar apmulķotiem kiegoļu cepla strādniekiem. Tagad viņš pirmo reiz

satika savus vecos draugus Sesku un Mucenieku. Viņi visi savas balsis jau bij nodevuši un tagad mierīgi varēja noskalot vēlēšanu putekļus. Tīri dabīgi, ka viņu sarunas drīz vien sāka vīties ap „Cepla” bankrotu un viens otram stāstīja, ko zināja šīnī lietā. Kad bija izvaiņējušies, cik kurais zaudējis šīnī bankrotā, tad Briedis lepnī iesaucās:

„Nu, vai es jums pašā sākumā neteicu, ka Ceplis Nagaini izgērbs līdz kreklam! Ceplim Rīgā pretinieku nav. Viņam labāka galva kā visiem ministriem!”

„Ja jau viņam būtu tik laba galva, tad uzņēmums nebankrotētu un Ceplim pašam arī nebūtu jācieš zaudējumi,” — Seskis skeptiski pretojās, jo Nagainis viņu nesen vēl tā bij noskaņojis.

„Ceplis nav zaudējis ne santīma, jo Nagainis viņam visu ieguldīto naudu samaksāja. Uzņēmumam bij jābankrotē tāpēc, ka māli ķieģeļiem nederēja. Tu taču arī no kazragiem nevari konservus iztaisīt!” — Briedis tik uzvaroši smējās, it kā visu to būtu izdarījis ne Ceplis, bet viņš pats.

„Es nekad nedaru neiespējamo. Bet vai Ceplis nevarēja mālus izpētīt, ja jau viņš gudrāks par visiem ministriem?” — Seskis neatlaidās.

„Gudram gudra nelaime,” — piebalsoja Mucenieks, patiesībā nepiekrizdams ne Seskam, nedz Briedim. Viņam nepatika strīdēties par tādām lietām, kur nekā vairs nevarēja nopelnīt. Briedis izlikās Mucenieku nedzirdam, bet pretojās tikai Seskam.

„Kas tur ko izpētīt, ja pa gabalu jau redzams, ka māli kā sviests! Galvenais ir tas, ka Ceplis nekā nav zaudējis. Uzņēmums vēl šodien turētos virs ūdens, ja akcionāri priekšgalā nebūtu nolikuši pustraku

puiku. Tas tak nezināja pats, ko darīt. Dūres vien pa gaisu vicināja. Vai tad ar tādu sturbulu maz drīkstēja runāt? Viņš vienreiz Nagaini teneriski izsvieda no sava kabineta. Vai nu tā var ar cilvēkiem apieties! Nagainis tak bij valdes vīrs un vēl tam puikam sievas tēvs."

"Tad jau tu laikam arī būsi labi nopelnījis, ka tik dedzīgi aizstāvi Cepli?" — Seskis dzēlīgi iesmējās, jo viņam sāpēja Cepla dēļ pazaudētā nauda.

"Ko tad es tur varēju nopelnīt, bet taisnībai vajaga uzvarēt," — Briedis noteica un atminējās ievilktais summas, par kurām tam neviens vairs norēķinus neprasīs.

"Kas tad par labumu būtu, ja uzņēmums turētos vēl vīrs ūdens?" — Seskis nevarēja norimties un ķircināja Briedi.

"Runā kā muļķis! Nu, kas tad par labu ir no bankrota? Ja „Ceplis” nebūtu nolaists dibenā, jūs varētu pārdot savas akcijas vai ieķīlāt kādā bankā un tikt cauri ar veselu ādu. Tagad atliek tikai noskatīties, kā Nagainis jūs visus ir izgērējis!" — Briedis ļauni priecājās.

"Nagainis pats ir visvairāk izgērēts. Es savus zaudējumus varu pieciest, bet viņam viss aizgājis dibenā. Ko nu tagad lai vecs vīrs ieāk?" — No Seska vārdiem nevarēja saprast, vai viņš nožēlo Nagaini vai arī priecājas par tā nelaimi. Patiesībā Seskis pats arī to nezināja, jo brīžiem viņš priecājās, brīžiem skuma.

"Ja Sausais mani būtu uzklaušījis, tad es izmācītu, kas jādara un kā jādara, lai firma nekrīt zaudējumos. Bet vai tad ar tādu puiku kādu nopietnu vārdu varēja parunāt! Viņš acu galā neciešot valsts

apzadzējus. Jā, kurš tad viņus cieš? Tomēr mums visiem jādzīvo un kaut kā jāiztiek. Valsts tādus nieka zaudējumus nemaz nejūt, bet „Ceplis” aizgāja dibenā. Vai tad nu Sausais bija tas vīrs, kas valsti pasargāja no zaudējumiem? Tādiem puikām ir tikai lielas mutes un vairāk nekā!” — Briedis nosplāvās tik sirsnīgi, ka pat Muceniēks iesmējās. Arī Seskis vairs nepretojās Briedim, tikai neskaidri norūca, ko varēja saprast kā piekrišanu vai kā tik skaidru noraidījumu, par kuru nav vērts pat runāt. Tā arī viss tas strīds palika neizšķirts, kaut gan turpinājās līdz vēlai naktij.

Tūlīņ pēc vēlēšanām sākās drudzaina balsu skaitīšana. Nepacietīgākie kandidāti skraidīja pa vēlēšanu iecirkņiem apprasīdamies, kā gājis viņu listei. Patiesībā tie interesējās tikai par sevi un būtu ar mieru, ka viņu listei nebūtu nevienas balss, ja tikai paši tiktu iekšā Saeimā. Tomēr cietsirdīgie skaitļi starp daudziem kandidātiem meklēja tikai vienu simtu, kurus aplaimot ar deputāta mandātu uz turpmākiem trim gadiem. Iekļūt starp šiem izredzētiem Cīrulim nebij nekādu cerību, jo viņš jūta, ka tas grimst kopā ar visiem nederīgiem ķieģeļiem. Un tā arī notika, ka Cīrulis Saeimā vairs neietika. Vispār visa Cīruļa liste bij cietusi tādu neveiksmi, ka no viņas Saeimā neiekļuva neviens, kaut gan agitācijai bij iztērētas lielas naudas summas. Cīrulim bezgala sāpēja neveiksme, bet partijas biedri tam vēl pārmeta visas listes izgāšanu ar sasmērēto spekulanta un valsts apkrāpēja pagātni. Tādi pārmetumi Cīruļa sāpes vēl

paasināja un viņam brīžiem šķita, ka vajadzētu pazust no pasaules. Kādreiz Cīrulis satika Osi un Kļaviņu, kas atkal bij ievēlēti, bet tie ne labprāt atņēma viņa pazemīgi laipno sveicienu. Cīrulis jutās kā dzīvs aprakts, kam dzīvot vairs nav iespējams.

Nesenie domu un cīņas biedri Saeimā, tagad no neievēlētā Cīruļa vairījās pa gabalu. Viss tam tika slēpts, visas sarunas viņa klātbūtnē aprāvās. Kaut gan Cīrulis pats nekur tieši nebija vainīgs un mēģināja to visiem izstāstīt, tomēr neviens uz viņu neklausījās un plāpīgās stāstīšanas dēļ turēja vēl par lielāku vaininieku. Visi deputāti vēlēšanās taču bij solījušies cīnīties pret valsts mantas putinātājiem un tādēļ kaut sākumā vajadzēja turēt vārdu, kamēr norimst vēlēšanu aģitācijas laikā sabangotais nemiers un tautas uzmanība. Labāk šinī laikā Cīrulis būtu klusējis un nerādījis nevienam. Bet viņš kā uzburts visur lida un visiem centās iegalvot savu nevainību. Un nevainība jau ir tāda lieta, ja to neatlaidīgi iegalvo, tad viņai vismazāk tic. Vienīgais cilvēks, ar kuru Cīrulis vēl varēja izrunāties, tas bija Dziļupietis. Kādreiz nejauši uz ielas sastopoties Dziļupietis pats apturēja Cīruli.

„Man ļoti žēl, ka jūs vairs neievēlēja. Tagad jau arī mani bez žēlastības iznīcinās,“ — Dziļupietis smagi nopūtās, jo juta Cīruli kā viēnāda liktēņa brāli.

„Tiešām jāpiekrīt komunistiem, ka visas demokrātiskās valstis jāiznīcina. Nekur tak nenotiek tādas netaisnības un tik liela ļaunumu apmulķošana, kā taisni demokrātijā. Visas nacionālās valstis vajadzētu noslaucīt no zemes virsas. Kāds labums man no mūsu patstāvības? Vai es neziedoju visus savus spēkus vispārības labā un vai man pateicības vietā ne-

iedeva vilka pasi? Tagad esmu tā apsmiets, ka nekur vairs nedrīkstu rādīties. Labāk tā valsts aizietu bojā ar visiem viņas deputātiem, tad varbūt atkal varētu sākt dzīvot! Man šķiet, ka nemaz ilgi uz to nebūs jāgaida, jo tautā jūtams vispārējs nemiers ar vēlēšanu iznākumiem. Man daudzi to ir teikuši. Nu viņi atkal svinēs visādus svētkus, bet mums tur nebūs vietas!" — Cīrulis gaudās, sajuzdams prieku, ka pēc ilgiem laikiem var atklāti izrunāties.

"Es arī saku, ka ar patriotismu mēs tālu netiksim. Kļiedzēji un mutes varoņi nogremdēs vienu kluso darbinieku pēc otra. Kur lai tādā dūksnajā meklē taisnību!"

"Mūsu apstākļos par taisnību nemaz nav ko runāt! Drīz visa Latvija būs pilna nevainīgi cietušo. Bet es tik viegli vēl viņiem nepadošos!" — Cīrulis juta sevī spēku kautkam draudēt, bet kam īsti, to viņš pats nezināja. Tā viņi abi ar Dziļupieti vēl ilgi tiesāja tagadējos laikus un atklāja viens otram savu sasāpējušo sirdi. Šķīroties viņi vienojās laiku pa laikam satīkties un pārrunāt dzīves lielās pārestības.

Ceplis ar Bertu savā jaunnopirktā automobilī, kurū vadīja šoferis Aulis, brauca uz republikas gada svētku rautu. Viņš jutās kā uzvarētājs, kam visi ceļi gludi bruģēti. Patīkami bij, ka Bertas putu maigais zīds kairi smaršoja un automobilī neielauzās novembriskais dzestrums. Aulis tik vareni taurēja, it kā viņš būtu radīts tikai uzvarētāju vizināšanai. Tomēr Tērbatas un Elizabetes ielu krustojumā automobilis apstājās un stāvēja jau labu brīdi. Pa aizsvidušiem

logiem nekā nevarēja redzēt un tādēļ Ceplis prasīja šoferim:

„Auli, kas tur notiek, ka nevar braukt? Mēs nokavēsim rautu!”

„Tur ved cietumniekus no tiesas, lielu partiju. Arī mūsu Cauni redzēju starp viņiem un sieva skrien pa malu līdz.” — Aulis mierīgi atbildēja.

„Kāda nekaunība! Viņi aizsprosto mums ceļu. Vai tad nevar kautkur izspraukties?” — Ceplim bij nepatīkami, ka Aulis starp vedamiem ieraudzījis Cauni.

„Kur te var izspraukties? Pilna iela kā ar aitu baru! Jāpagaida vien būs,” — Aulis aukstasinīgi prātoja.

„Tā ir nekaunība!” — Ceplis kļiedza, bet pats nezina, kas ir nekaunība: vai tas, ka nevar braukt, vai arī tas, ka cietumnieku tik daudz un ka starp viņiem ir Caune?

„Kas tad mums deg, lai aizved mierīgi cilvēkus garām,” — Berta ieminējās, jo viņa pēc Caunes vārda pieminēšanas uz brīdi pazaudēja savu smaršoto labsajūtu. Ceplis no Bertas balss noskaņas dzirdēja, ka tagad labāk klusēt, ja negrib visu vakaru samaitāt. Tādēļ viņš tikai iesaucās:

„Cilvēkus, cilvēkus!”

Kad cietumnieku rindas atbrīvoja ielu, Aulis Ceplja jauno automobili kā svārpstu ieurba tumsā valdoņīgi taurēdams, lai ikviens sajustu, ka te brauc naudota vara.

Cēzaru Cauni akcijsabiedrības „Ceplis” naudas skapja apzagšanas lietā pierādījumu trūkuma dēļ atļāvis jau agrāk. Šodien viņu tiesāja par līdzdalību tirgotāja Zvejnieka vekseļa viltošanā. Tiesu ek-

spertīze atzina, ka vekselis ir viltots, bet Caune to ar savu roku nav viltojis. Tomēr Caune nevarēja uzrādīt vekseļa viltotāju un tādēļ viņu kā pirmo žirantu notiesāja ne tikai par līdzzināšanu, bet arī par liegšanos un noziedznieka slēpšanu. Cepla automobilim garām Cauni, kopā ar citiem noziedzniekiem, aizveda atpakaļ uz Centrālcietumu.

Asarota un novārgusi Milda un daudzas citas sievas, mātes un māsas viņus visu ceļu pavadīja, kamēr tumsā noskanēja atslēgas un aizkrita dzelzotās cietuma durvis.

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0306086457

13 DEC. 1928